

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KADIN KONUKEVLERİNDE KALAN ŞİDDET MAĞDURU
KADINLARIN SOSYAL ADAPTASYONLARININ
EKOSİSTEM YAKLAŞIMINA GÖRE İNCELENMESİ:
ANKARA ÖRNEĞİ**

Veysi BAYDAR

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN

**ANKARA
2019**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KADIN KONUKEVLERİNDE KALAN ŞİDDET MAĞDURU
KADINLARIN SOSYAL ADAPTASYONLARININ
EKOSİSTEM YAKLAŞIMINA GÖRE İNCELENMESİ:
ANKARA ÖRNEĞİ**

Veysi BAYDAR

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN**

**ANKARA
2019**

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Kadın Konukevlerinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınların Sosyal Adaptasyonlarının Ekosistem Yaklaşımına Göre İncelenmesi: Ankara Örneği” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan deneysel çalışma/araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Veysi BAYDAR

Tarih: 18/10/2019

İmza:

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

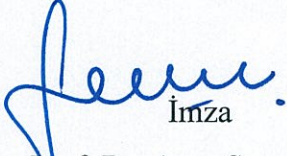
Sosyal Hizmet Anabilim Dalında

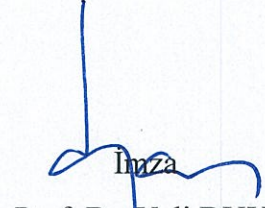
Veysi BAYDAR tarafından hazırlanan

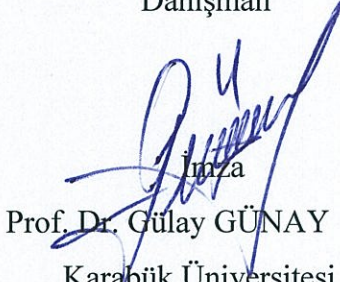
“Kadın Konukevlerinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınların Sosyal Adaptasyonlarının
Ekosistem Yaklaşımına Göre İncelenmesi: Ankara Örneği” adlı tez çalışması
aşağıdaki jüri tarafından DOKTORA TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

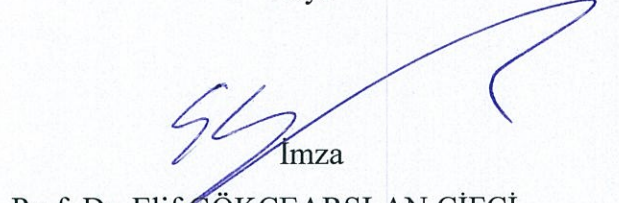
Tez Savunma Tarihi: 18/10/2019

İmza
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Karabük Üniversitesi
Jüri Başkanı

İmza
Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN
Ankara Üniversitesi
Danışman

İmza
Prof. Dr. Veli DUYAN
Ankara Üniversitesi
Üye

İmza
Prof. Dr. Gülay GÜNAY
Karabük Üniversitesi
Üye

İmza
Prof. Dr. Elif GÖKÇEARSAN ÇİFCİ
Ankara Üniversitesi
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

İmza
Prof. Dr. Mehmet AKAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Şekiller	ix
Çizelgeler	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Kuramsal Çerçeve	5
1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Olgusu	6
1.2.1.1. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri	7
1.2.1.1.1. Fiziksel Şiddet	8
1.2.1.1.2. Ekonomik Şiddet	10
1.2.1.1.3. Cinsel Şiddet	11
1.2.1.1.4. Sözel/Duygusal Şiddet	12
1.2.1.2. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	14
1.2.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri	15
1.2.1.4. Kadına Yönelik Şiddeti Açıklayan Kuramlar	17
1.2.1.4.1. Psikolojik Kuramlar	20
1.2.1.4.2. Sosyolojik Kuramlar	22
1.2.1.4.3. Feminist Kuramlar	23
1.2.1.5. Şiddet Mağduru Kadınların Özellikleri	25
1.2.1.6. Hırpalanmış Kadın Sendromu ve Kadına Yönelik Şiddet Döngüsünü Anlamak	26
1.2.1.7. Türkiye’de Mevcut Duruma Genel Bir Bakış	30
1.2.2. Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele	34
1.2.2.1. Hukuksal Boyut	34
1.2.2.2. Kurumsal Boyut	37
1.2.3. Sosyal Adaptasyon için Ekosistem Yaklaşımı	41

1.2.3.1. Mikro Düzeyde Ekosistem Yaklaşımı	48
1.2.3.2. Mezzo Düzeyde Ekosistem Yaklaşımı	50
1.2.3.3. Makro Düzeyde Ekosistem Yaklaşımı	51
1.3. Araştırmanın Amacı	55
1.4. Araştırmanın Önemi	56
1.5. Araştırmanın Sayıltıları/Varsayımları	57
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	57
1.7. Tanımlar	58
2. GEREÇ VE YÖNTEM	60
2.1. Araştırmanın Modeli	60
2.2. Katılımcılar	61
2.3. Veriler ve Toplanması	61
2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	63
2.5. Süre ve Olanaklar	64
3. BULGULAR	65
3.1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular ve Analiz	65
3.2. Mikro Düzeyde Bulgular ve Analiz	81
3.2.1. Psikolojik Durum	81
3.2.2. Fiziksel Sağlık Durumu	87
3.2.3. Çalışma Durumu	89
3.2.4. Kişisel Deneyimler	91
3.3. Mezzo Düzeyde Bulgular ve Analiz	101
3.3.1. Aile ve Yakın Çevre İlişkisi	102
3.3.2. En Değerli Özne: Çocuk	107
3.4. Makro Düzeyde Bulgular ve Analiz	110
3.5. Gözlemler ve Genel Değerlendirme	118
4. TARTIŞMA	125
4.1. Mikro Düzeyde Alanyazınsal Değerlendirme ve Tartışma	125
4.2. Mezzo Düzeyde Alanyazınsal Değerlendirme ve Tartışma	131
4.3. Makro Düzeyde Alanyazınsal Değerlendirme ve Tartışma	133

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	138
5.1. Sonuç	138
5.2. Öneriler	143
ÖZET	151
SUMMARY	152
KAYNAKLAR	153
EKLER	168
Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	168
Ek 2: Sosyo-Demografik Bilgi Formu	169
Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	171
Ek 4: Etik Kurul İzin Belgesi	174
Ek 5: Kurum İzin Belgesi	175
ÖZGEÇMİŞ	176

ÖNSÖZ

Bu araştırma, kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarının ekosistem yaklaşımına göre incelenmesi için yapılmış olup Ankara ilinde gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, kadınların sosyal adaptasyonları mikro, mezzo ve makro olmak üzere üç ekolojik düzeyde incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Ayrıca ortaya çıkan bulgu ve sonuçlar ile yapılan analiz ve değerlendirmelerin özellikle şiddet ortamını terk edip yeni bir çevreye ve hayata adapte olmayı seçen şiddet mağduru kadınların anlaşılması ve buna göre bireysel ve toplumsal bir anlayışın geliştirilmesi açısından bireylere, ailelere, kurumlara, toplumun geneline ve özellikle bu alanda yerel ve toplumsal düzeyde plan, program ve politika üreten ve uygulayanlara yardımcı olması, yol göstermesi ve ışık tutması bakımından oldukça önemli olduğu düşünülmüştür.

Ülkemizde, araştırma konusu ve içeriği göz önünde bulundurulduğunda, özellikle yurt dışı akademik çalışmaların yoğun olduğu ve bu çalışmaların bir şekilde uygulama alanlarına yansıdığı fakat yurt içi akademik çalışmaların ve literatürün az ve yetersiz olduğu, başarılı uygulamaların kısıtlı olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle, bu özgün araştırmanın daha sonraki araştırmalara kaynaklık etmesi, şiddet mağduru kadınların evden ayrılıktan sonraki uyum süreçlerine ilişkin çıktıları ve bu çıktıların uygulama alanlarına yansımaya ihtimali bakımından oldukça değerli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın belirlenmesi, planlanması, uygulanması ve yürütülmesi dahil olmak üzere, tüm süreç boyunca yardım ve desteklerini eksik etmeyen sevgili hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisansüstü eğitim hayatım boyunca, fikir teatisinde bulunduğum ve sosyal hizmet mesleğine yönelik yeni ve özgün çalışmalar yapmam hususunda desteklerini eksik etmeyen değerli öğretim üyeleri Prof. Dr. Veli DUYAN, Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY, Prof. Dr. Gülay GÜNEY ve Prof. Dr. Elif Gökçearslan ÇİFCİ'ye

Uygarlığımızın geleceği için bilim dünyasına, çalışmalarıyla katkılar sunan akademisyenlere,

Hayatım boyunca varlıklarıyla bana güç katan aileme, dostlarıma ve sevdiklerime,

Son olarak, her çalışmamda bana cesaret veren ve motivasyon sağlayan insanlığın en kötü dönemlerinde bile, insanlara güvenmekten ve ümit etmekten vazgeçmeyen tüm insanlara, varlıkları için müteşekkir olduğumu belirtmek isterim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
MAXQDA	Qualitative Data Analysis Software (Nitel Veri Analiz Programı)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ŞEKİLLER

Şekil 1.1 Şiddet Döngüsü	28
Şekil 1.2 Çoklu Sistemlerle Etkileşim	45
Şekil 1.3 Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistem Diyagramı	47
Şekil 3.1 Değer Piramidi	97
Şekil 3.2 Öznel İhtiyaçlar Piramidi	99
Şekil 3.3 Sosyal Uyumu Zorlaştıran Mikro Faktörler	100
Şekil 3.4 Sosyal Uyum Süreci	101
Şekil 3.5 Sosyal Uyumu Zorlaştıran Toplumsal/Kurumsal Faktörler	113
Şekil 3.6 Makro Düzeyde Yaşanan Sorunlar	116
Şekil 3.7 Konukevinde Kalan Kadınlar İçin Kaygı Yaratan Faktörler	119

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1 Sosyal Adaptasyona Yönelik Ekolojik Temalar ve Kodlar	63
Çizelge 3.1 Katılımcıların Yaş Aralığına İlişkin Bulgular	77
Çizelge 3.2 Katılımcıların Evlenme Yaşına İlişkin Bulgular	78
Çizelge 3.3 Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular	79
Çizelge 3.4 Katılımcıların Partnerlerinin Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular	79
Çizelge 3.5 Katılımcıların Mesleğine İlişkin Bulgular	80
Çizelge 3.6 Katılımcıların Partnerlerinin Mesleğine İlişkin Bulgular	80
Çizelge 3.7 Katılımcıların Konukevinde Kalma Sürelerine İlişkin Bulgular	81

1. GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet olgusu tüm boyutlarıyla toplumu ilgilendiren önemli bir insan hakları sorunudur. Bu sorun sadece kadınları değil çocukları, aileleri, kurumları ve geniş anlamda toplumu etkileyebilmektedir. Kadınlar fiziksel, sözel/duygusal cinsel ve ekonomik şiddet türlerinden herhangi birine veya birkaçına maruz kalabilmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların bedensel ve psikolojik bütünlükleri bozulmakta, sosyal hayatı ve ilişkileri olumsuz etkilenmektedir. Ev içinde partneri/eşi tarafından şiddete uğrayan kadınlar, çeşitli çevresel faktörlerden (çocuk, aile, toplumsal normlar, toplumsal cinsiyet algısı) dolayı şiddet ortamında kalmaya devam edebilmektedir. Bazen kadınlar, evden ayrılmayı zorlaştıran tüm faktörlere rağmen evi terk edebilmekte, yeni bir hayat için adım atabilmektedir. Bu açıdan şiddet ortamını terk eden kadınların ilk başvuru noktası kadın konukevleri olmaktadır. Kadın konukevleri, kadına yönelik şiddet konusunda önemli kurumsal hizmetler sunmaktadır.

Şiddet mağduru kadınlar, şiddet ortamından uzaklaştıktan sonra özellikle sosyal destekten yoksun olan kadınlar, temel ihtiyaçların karşılandığı, destekleyici, korucuyu ve güçlendirici hizmetlerin sunulduğu konukevlerinde geçici süre ile kalmaktadır. Konukevleri, kadınlar için barınma hizmeti sunmakta, barınma sürecinde kadınlar öz değerlendirme yapmakta ve kurumsal destek ile kadınlar güçlendirilmektedir. Konukevinde kalma süreci çeşitli sorunları ve zorlukları da beraberinde getirmektedir. Çevresi değişen kadın, yeni bir ortamda ve tanımadığı insanlarla ortak bir hayatı paylaşmaya başlamaktadır. Bu zorlu sürecin bir amacı da yaşadığı şiddet ile güçsüzleşen, kendini suçlayan, öz güveni zedelenen kadının, sosyal işlevselliğini ve bireysel becerilerini geliştirerek sosyal hayatta, yeniden güçlenmesini sağlamaktır.

Şiddet mağduru kadına yönelik önleyici, korucuyu, destekleyici ve güçlendirici hizmetlerin önemli bir kısmı sosyal hizmet müdahalelerini kapsamaktadır. Konukevinde kalan kadınlara yönelik, bireysel uygulamalar, grup çalışmaları ve çeşitli

etkinlikler ile sosyal hizmet müdahaleleri gerçekleştirilmektedir. Bununla beraber şiddet mağduru kadınların ekosistem yaklaşımı ile içinde bulunduğu durum çevresel faktörlere göre değerlendirilir. Ekosistem yaklaşımı ile kadınların etkileşim kurduğu yakın ve uzak sistemler analiz edilmekte, böylece sorunlar, güçlükler veya zorluklar tespit edilerek giderilmektedir.

Birçok sosyal hizmet uygulamasında ekosistem yaklaşımı kullanılmaktadır. Bireyler sosyal hayatta birçok çevresel sistemin etkisi altındadır. Bireyin etkileşim kurduğu bu sistemlerin birbiriyle uyumlu olması gerekir. Sistemlerde yaşanan aksaklık ve uyumsuzluk sorunlara, zamanla sorunların büyümesine neden olmaktadır. Bu açıdan hem bireysel hem de sosyal sorunların anlaşılması, değerlendirilmesi ve çözülmesi için ekolojik sistemleri etkin bir şekilde analiz eden sosyal hizmet müdahalelerine başvurulmaktadır.

Bir sosyal hizmet müdahalesi olarak ekosistem yaklaşımında değişen sosyal ve çevresel faktörlerin birey üzerindeki etkisi incelenirken değişime uyum gösterip göstermediği de analiz edilmekte ve uyum için gereken önlemler alınmaktadır. Konukevinde kalmaya başlayan şiddet mağduru kadınlar için değişen sosyal çevreye uyum, kadınların şiddet ortamına dönmesini engellemekte, yeni ilişkiler kurmasını sağlamakta ve barınma sürecinde güçlenmesine, kendini tanımasına, öz güven geliştirmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenle şiddet mağduru kadınların içinde bulunduğu ve değişen yeni çevresel sistemlere sosyal adaptasyon sağlayıp sağlayamadığını, konukevinde barınma sürecinde, öncesinde ve sonrasında mikro, mezzo ve makro düzeyde sosyal uyumu zorlaştıran ve kolaylaştıran faktörlerin neler olduğunu anlamak oldukça önemlidir.

Şiddet mağduru kadınların konukevi deneyiminin her kadın için farklı ve özgül bir değeri vardır. Bu özgül değer ortaya çıkarılması için bu çalışmada konukevinde kalan kadınlar ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Yapılan bu görüşmeler, konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarının ekosistem yaklaşımına göre incelenmesini amaçlamış ve elde edilen bulgular, bu amaç doğrultusunda değerlendirilmiş, analiz edilmiş ve bu bulgulardan hareketle çeşitli

sonuçlara varılmıştır. Ayrıca bu çalışmada, şiddet mağduru kadınların sosyal yaşama uyum sağlama noktasında yaşadıkları sorunlar konusunda mesleki ve kurumsal uygulamalara yol göstermesi, yeni uygulama modelleri ve programları oluşturması bakımından çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

1.1. Araştırmanın Problemi

Bir sorun, oluşum sürecindeki olgulara ne kadar içkinse, -ki bu sorun mefhumunun nedenlerine ilişkin argümanları sentezlemeyi sağlar- çözüm sürecindeki fenomenlere de bir o kadar içkindir- ki bu durum, sorun nosyonunun sonuçlarıyla ilgili argümanları anlamlandırmayı sağlar-. Bu açıdan, bir soruna ilişkin düşünsel bağlam, deterministik bir çabayla yordamlanır. Kadına yönelik şiddet sorunu da nedenleriyle, sonuçlarıyla, etkileriyle, çeşitli boyutlarıyla sosyal sorun bağlamı içinde bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilir.

Kadına yönelik şiddet sorunu bir insan hakları ihlali olarak görülmektedir. Bu sorun (BM, 1993): *“ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir.”* şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca her kadın, şiddetin türüne ve boyutuna göre farklı şekilde etkilenebilmektedir. Bu açıdan evrensel düzeyde yaşanan kadına yönelik şiddet sorunu, duygusal/sözel, cinsel, ekonomik ve fiziksel boyutlarda gerçekleşebilmektedir.

Kadına yönelik şiddetin nedenlerini anlamak ve ortadan kaldırmak kadar sonuçlarıyla başa çıkmak ve yarattığı etkilere karşı çözüm üretmek de önemli bir çabadır. Kadınlar, genellikle şiddetten sonraki (yeni) hayatlarının sonuçlarıyla yüzleşmekten, yeni bir düzen kurmaktan ve bu sonuçlarla başa çıkmaktan korkmakta, endişe duymakta, bu nedenle de şiddet ortamında hayatlarını sürdürmeye devam etmektedir. Gerek şiddetten sonraki sosyal adaptasyona ilişkin plan, program ve

politikaların yetersizliği ve/veya etkin olmaması, gerekse de bireysel, ailesel, çevresel ve toplumsal sorunlar, kadınların şiddet ortamında yaşama kararını etkileyebilmektedir.

Şiddet ortamından uzak, yeni bir düzen/hayat gayesiyle hareket eden kadınların ilk sığınağı kadın konukevleri/sığınmaevleridir. Kadın konukevleri, fiziksel, duygusal/sözel, cinsel ve ekonomik istismara veya şiddete maruz kalan kadınların, şiddet ve istismardan korunması, psiko-sosyal, ekonomik sorunlarının giderilmesi, güçlendirilmesi varsa çocuklarıyla beraber ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanması için geçici süre yatılı olarak kaldıkları kuruluşlardır. Kadın konukevleri, kamusal alanda sosyal hizmet kuruluşları olarak örgütlenmektedir. Ayrıca çeşitli sivil toplum örgütleri de kadına yönelik şiddetle etkin mücadele için konukevi hizmeti sunmaktadır. Kadın konukevlerinde, şiddet mağduru kadınlara danışmanlık, güvenlik, yönlendirme, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi destek, geçici maddi yardım, iş bulma desteği, mesleki eğitim ve grup çalışmaları gibi hizmetler sunulmaktadır. Kadınların şiddet ortamından uzaklaştıktan sonra yaşam algılarını etkileyen en temel unsur kadın konukevi deneyimidir.

Kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların düzen değişimiyle ilişkili kaygılarını azaltmak ve şiddet ortamına geri dönmelerini engellemek için sosyal adaptasyon önemli bir araçtır. Kadınların sosyal adaptasyonları, her türlü bireysel/ailesel/çevresel/toplumsal etkenlerden ve kurumsal hizmetlerden etkilenmektedir. Bu açıdan kadınların sosyal adaptasyonları içinde bulundukları ekosistem ile yakından ilişkilidir.

Ekosistem yaklaşımında, bireylerin sosyal çevreleriyle etkileşim halinde oldukları ve sorunların kökeninde sosyal çevrenin yer aldığı varsayılmaktadır. Bu nedenle bu yaklaşımda, bireyin yaşadığı sorunlar ve çözüm yolları çevresi içinde birey nosyonu ile değerlendirilir ve yaşamın devamı için bireylerin yeni koşullara uyum sağlaması/adapte olması gerekmektedir. Bu açıdan bu çalışmada, kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonları, mikro, mezo ve makro olmak üzere üç ekolojik boyutta ele alınmıştır.

Kadına yönelik şiddet olgusu, kadınların iş, arkadaş, aile, akraba, komşu, mahalle, toplum ilişkileri gibi sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilmekte ve yeni bir düzene uyum sağlamasına yol açmaktadır. Bu nedenle şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonu, şiddetin sosyal/çevresel etkilerini azaltmak ve değişim direncini kırmak, yeni ilişkiler kurmak ve yeni bir hayat için sosyal destek sağlamak açısından önemli ve gereklidir. Bu bakış açısıyla, bu araştırmanın problemi, kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarının ekosistem yaklaşımına göre incelenmesi olarak belirlenmiştir. Böylelikle, araştırma kapsamında, ekosistem yaklaşımı çerçevesinde, kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların mikro düzeyde sosyal adaptasyonları için fizyolojik ve psikolojik yaşam deneyimleri; mezzo düzeyde çocuk, aile, arkadaş ve akraba gibi yakın çevre ilişkisi; makro düzeyde sosyal sistemler ve geniş gruplar (toplum) ile ilişki ve etkileşimleri incelenmiştir.

1.2. Kuramsal Çerçeve

Kadına yönelik şiddet, biyolojik, psikolojik ve sosyal yönü olan önemli bir toplumsal sorundur. Toplumsal sorun olmasının yanı sıra kadına yönelik şiddet olgusu ayrıca bir halk sağlığı sorunu olarak da algılanmaktadır. Kadın ve aile alanına yönelik birçok akademik araştırma ve kurumsal uygulama, bu sorunun anlaşılmasını ve giderilmesini amaçlamaktadır. Bu amaca hizmet etmesi bakımından bu çalışmada, kadın konukevinde kalan kadınların, şiddete maruz kaldığı ortamı terk ederek yeni bir ortama/çevreye ve hayata uyum sağlama çabaları analiz edilerek bu süreçte nasıl adapte oldukları ortaya konulmuştur. Araştırmanın kuramsal çerçevesi de bu doğrultuda düzenlenmiştir.

Bu bölüm, tüm boyutlarıyla kadına yönelik şiddet olgusu, kadına yönelik şiddet konusunda kurumsal ve hukuksal mücadele ve sosyal adaptasyon için ekosistem yaklaşımı konuları çerçevesinde kuramsal olarak yapılandırılmıştır.

1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Olgusu

Günümüzde kadına yönelik şiddet ciddi bir toplumsal sorun olarak görülmekte ve bu sorunun çözümü noktasında devlet kurumları ve sivil oluşumlar/örgütler, çeşitli program ve politikalar üretmektedir. Kadına yönelik şiddet sorunu uluslararası örgütlerin de kendilerine sorumluluk attığı bir uluslararası/evrensel sorun halini almıştır. Mevcut sorunun ortadan kaldırılması için gösterilen çabaların yanında uluslararası örgütler/oluşumlar sosyal içermenin önemini vurgulayarak şiddet mağduru kadınların sosyalizasyonu ve toplumsal adaptasyonu için önlemler alınması gerektiğini savunmuşlardır. Bu nedenle konu ve kapsamı bakımından şiddete maruz kalan kadınların sosyal adaptasyonunun incelenmesi, mevcut durumun anlaşılması ve gerekli önlemlerin alınması açısından önem arz etmektedir.

Şiddet mağduru kadın, fiziksel, duygusal/sözel, ekonomik ve cinsel anlamda eşi ya da partneri tarafından istismar edilmiş bir erişkini ifade etmektedir. Bu tür istismar vakaları oldukça yaygındır ve birçok vaka, ciddi yaralanmalar ve ölüm ile sonuçlanır. Bir kadın daha çok tanıdığı kişi veya partneri tarafından tecavüz edilir, öldürülür, yaralanır ve istismar edilir. İstismarcıların veya faillerin çoğu erkektir ve bu tür istismar vakaları çoğunlukla heteroseksüel bir ilişkide ortaya çıkar. Bununla beraber homoseksüel ilişkilerde de bu tür vakalara rastlamak mümkündür (Sheafor ve Horejsi, 2011).

Kadına yönelik şiddet tanımları çeşitlilik göstermektedir. Bu tanımlardan biri de Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesinin ilk maddesinde yer alır. Bu ilk maddede geçen kadınlara yönelik şiddet tanımı şöyledir: *“ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir.”* (BM, 1993).

Toplumsal cinsiyet temelli olan kadına yönelik şiddet, kadını inciten, hırpalayan, ona zarar vermeyi amaçlayan, fiziksel, cinsel, psikolojik tahribat ve hasarla

sonuçlanma ihtimali olan, özel veya toplumsal hayatta kadına baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak sınırlandırılmasına yol açan her türlü davranıştır (WHO, 1996).

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliğinin farklı boyutlarını oluşturan, toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, sosyoekonomik durum, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi ölçütlerden beslenen toplumsal bir sorundur (Kartal ve Aydemir, 2012).

Kadına yönelik şiddet çoğunlukla aile içinde gerçekleşmekte, bu kavram aile içi şiddetin de bileşeni olarak ortaya konulmaktadır. Aile içi şiddet, aile üyelerinin birbirlerine fiziksel şiddet uygulaması olarak görülmekle beraber kavramın tanımlanmasında fiziksel şiddetin yanı sıra fiziksel zarara yönelik tehditler ve yıldırma, gözdağı, korkutma amaçlı eylem ve davranışlar da tanım kapsamına alınmaktadır. Söz konusu kavramın tanımı genişleyerek psikolojik ve duygusal saldırganlık da aile içi şiddet olgusuyla örüntülenmiştir. Bazı tanımlar, aile içi şiddeti, sadece erkeklerin aile içinde kadına yönelik şiddeti olarak ifade ederken, bazı kaynaklar da aile içinde kadınların erkeklere yönelik şiddeti ve/veya aynı cinsiyette bireylerin birbirine uyguladığı şiddet olarak da ifade etmektedir. En geniş tanımıyla aile içi şiddet, şimdiki veya eski yakın arkadaş/partner tarafından yöneltilen fiziksel saldırı; tehdit; duygusal, sözlü ve cinsel taciz, tecavüz; usandırma; bezdirme; aşağılama olarak ifade edilmektedir (Crowell ve Burgess, 1996).

1.2.1.1.Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Kadına yönelik şiddet olgusu, toplumsal bir sorun ve insan hakları ihlali olarak çeşitli şekillerde meydana gelmektedir. Toplum içinde erkeklerin kadınlara uyguladığı fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet ve duygusal/sözel şiddetin her biri kadına yönelik şiddetin bir türüdür.

Kadına yönelik şiddet olgusu:

- “Fiziksel yaralama ve yaralama tehdidi: Kadına vurma, dayak atma, tekmeleme, boğma, çeşitli araçlarla yaralama, kadını ve çocuğu incitmekle tehdit etme,
- Duygusal şiddet: Kadını küçümseme, ezme, aşağılama, suçlama, güven sarsıcı sözel ifadeler kullanma, karar verme noktasında fırsat tanımama,
- İzolasyon: Kadının nereye gittiğini ve kiminle konuştuğunu kontrol etme, kısıtlama, her hareketini izleme, dışarı çıkmasını engelleme,
- Ekonomik şiddet: Kadının paraya erişimini kontrol etme, çalışmasını engelleme veya çalışması için zorlama, mal veya mülküne el koyma, mirastan mahrum bırakma,
- Gözdağı verme: Kadına silah gösterme, bıçak çekme, eve veya eşyalara zarar verme, saldırganlık konusunda tetikte olma.
- Çocukları kullanma: Kadını çocukları alma, göstermeme noktasında tehdit etme, çocukları istismar ettiğine yönelik ihbar ile korkutma, tehdit etme” şeklinde gerçekleşebilmektedir (Shefor ve Horejsi, 2011). Kadına yönelik şiddeti anlamak için şiddet türlerini incelemek gerekir.

1.2.1.1.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, fiziksel güç kullanarak bireyin (kadının) yaralanmasına ve acı çekmesine neden olan her türlü eylem ve davranıştır. Fiziksel şiddet; bireyi tekmelemek, tokatlamak, vurmak, boğmak, yumruklamak, ısırarak, çeşitli araçlarla tehdit etmek, kuvvet kullanarak evden atmak, bireyin eve girmesini engellemek, cinayet işlemek şeklinde gerçekleşebilmektedir. Ayrıca erkeğin, kadına yönelik zarar vermeyi hedefleyen her türlü bedensel teması da fiziksel şiddet kapsamında değerlendirilmektedir.

Fiziksel şiddet, erkeğin, kadın parterine uyguladığı en yaygın şiddet biçimidir (Mullender, 1996). Şiddet uygulayan erkek zamanla fiziksel şiddetin yoğunluğunu

artırır. Hafif bir itme eylemi zamanla kendini morarmalara, kanamalara, kırıklara neden olan tekme, tokat ve yumruklara bırakır. Erkek fiziksel şiddet uyguladığı kadını boğmaya, saçlarını yolmaya, başını duvara çarpmaya çalışarak zarar verir. Bununla beraber kadına uygulanan fiziksel şiddetin ölümle sonuçlandığı vakalar da mevcuttur. Bu nedenle zaman zaman fiziksel şiddet, kadın için hayati bir tehlike arz edebilmektedir (Mullender, 1996; Pahl, 1985 ve Smith, 1989).

Fiziksel şiddetin önemli bir göstergesi de töre ve namus gibi geleneksel sebeplerle kadına yöneltilen şiddettir. Töre ve namus bahanesiyle kadının eşi, ailesi veya akrabası kadına fiziksel şiddet uygulayabilmektedir. Kadın, yabancı kişilerle konuştuğu, kıyafeti, bakire olmaması, evlilik dışı ilişki yaşaması, evlilik dışı ilişkiden hamile kalması, istenilen kişi ile evlenmemesi, boşanması, boşanmak istemesi gibi sebeplerden dolayı fiziksel şiddete maruz kalabilmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, t.y.).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına (ASPB) bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün mali destekçisi ve yürütücüsü olduğu, biri 2008’de ve diğeri 2014’te olmak üzere Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırmalarında Türkiye’de eşi veya partneri tarafından fiziksel şiddeti deneyimlediğini söyleyen kadınların oranı, 2008’deki araştırmaya göre %39; 2014’teki araştırmaya göre ise %36 olarak ifade edilmiştir. Hem fiziksel hem de cinsel şiddetten herhangi birine maruz kalan kadınların oranı 2008: %42; 2014: %38 şeklindedir. Bu açıdan, fiziksel şiddete maruz kalan kadınların bir kısmının cinsel şiddeti de deneyimlediği söylenmiştir. 2008’deki araştırmaya göre evlenmiş kadınların %10’u son 12 ay içinde fiziksel şiddet gördüğünü belirtirken 2014’te yapılan araştırmada bu oran %8 olarak güncellenmiştir. Her iki araştırmada da 44-59 yaş aralığındaki kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranı diğer yaş gruplarına oranla daha yüksektir (2008: %45; 2014: %40). Kadınlar yine her iki araştırma da çoğunlukla “*tokat atma veya bir şey fırlatma*” şeklinde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (2008: %37; 2014: %33) (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009 ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2015).

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development- OECD) verilere göre Türkiye'deki kadınların hayatı boyunca yakın partneri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma oranı %38'dir. OECD'nin 2019 yılı için hazırlanan veri tabanında, hayat boyu kadına yönelik fiziksel veya cinsel şiddete ilişkin ortalama oran %22'dir. Bu konuda OECD'ye üye ülkeler arasında en yüksek oran (%38) Türkiye'ye aittir. Ayrıca, 2010-2017 yıllarını kapsayan verilerden hareketle Türkiye için son 12 ayda yakın partneri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan kadın oranı %10 ile %15 arasında değişmektedir. (OECD, 2018 ve OECD, 2019).

Dünya Sağlık Örgütüne (World Health Organization-WHO) göre dünya çapında fiziksel veya cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı %35, yakın partneri tarafından gerçekleştirilen fiziksel veya cinsel şiddet oranı %30 ve yakın partneri tarafından öldürülen kadın oranı ise %38 şeklindedir (WHO, 2013).

1.2.1.1.2. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet; kuvvet kullanarak bireyin (kadının) iş bulmasını, para kazanmasını engellemek, maddi ihtiyacını karşılamamak, maddi değer teşkil eden eşyalarına el koymak, hesaplarını kontrol etmek, ekonomik kararlar konusunda ortak tutumdan çok dayatmacı davranış sergilemek gibi davranış ve tutumları kapsamaktadır.

Ekonomik şiddet kadının iktisadi özgürlüğünü engellemeyi, kadını maddi olanak, fırsat veya kaynaklardan mahrum bırakarak kontrol etmeyi amaçlar. Kadınların iş bulmasını zorlaştırmak veya engellemek, kazancına el koymak, terfi almasına izin vermemek, onları harçlığa tabi tutmak da ekonomik şiddet biçimlerinden birkaçıdır (Polat, 2016).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yürütmüş olduğu, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırmasında en az bir kez evlenmiş kadınlara, eş veya

partnerleri tarafından işten ayrılmaya zorlama, çalışmayı engelleme, işten ayrılmaya neden olma ve kazançlarını elinden almaya yönelik çeşitli sorular sorulmuştur. Bu sorular neticesinde, kadınların %30'unun yaşamlarının herhangi bir aşamasında, %15'inin ise son 12 ayda, bu tür tutum ve davranışlara maruz kaldıklarını ifade ederek ekonomik şiddet yaşadıklarını veya ekonomik istismara uğradıklarını beyan etmişlerdir. Ayrıca aynı araştırmaya göre ev ihtiyaçlarının karşılanması için kendilerine para verilmediğini ifade eden kadınların oranı %9; gelirlerinin elinden alındığını ifade edenlerin oranı ise %5'tir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2015).

1.2.1.1.3. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet: Bireyi, isteği dışında cinsel ilişkiye zorlamak, dokunmak, öpmek, kötü niyetle kadının istemediği cinsel yorumlar ve şakalar yapmak, fuhuş yapmasını istemek veya zorlamak, kadını cezalandırmak için cinselliği kullanmak, cinselliği kontrol etmek için aşağılamak ve eleştirmek şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Kadınlar, cinsel ilişkiye razı gelmediklerinde fiziksel şiddete maruz kalabilmektedir. Yakın partneri ile cinsel ilişkiye girmek istemeyen kadınlar, korku ve kaygı nedeniyle bu durumu kabullenmekte; küçük düşürücü, alçaltıcı ve aşağılayıcı cinsel istek ve eylemlere boyun eğebilmektedir (WHO, 2005).

Cinsel şiddet ve istismar vakalarının mağdurları genellikle savunmasız bireylerdir. Çoğunlukla, kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar cinsel şiddet ve istismara maruz kalmaktadır. Özellikle kadınlar ve çocuklar bu tür vakalarda sıklıkla mağdur konumdadır (Polat, 2016).

Cinsel şiddet örneği olarak cinsel taciz ve tecavüz, kadına yönelik şiddet vakalarında oldukça yaygındır. Cinsel şiddet, cinsellik üzerine konuşmanın zor olması nedeniyle görünürlüğü daha azdır ve fiziksel şiddet ile bir arada yaşandığı ifade edilir, bu açıdan kadına yönelik şiddet ve saldırganlığın cinsellik ile dışa vurduğu belirtilir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün, Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili 2009 yılındaki araştırmasında; evli kadınların %15’i cinsel şiddet ile ilişkili davranışlara maruz kaldığı; 2015 yılındaki araştırmasında ise kadınların %12’sinin cinsel şiddete maruz kaldığı anlaşılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü’nün bir araştırmasında ise hayatı boyunca yakın partneri tarafından şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %6 ile %59 arasındadır. Bu araştırmalarda yine fiziksel ve cinsel şiddetin bir arada görüldüğü tespit edilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2015; T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009; Yengin, 1997 ve WHO, 2005).

1.2.1.1.4. Sözel/Duygusal Şiddet

Bu şiddet biçimi: Kişinin öz güvenini, öz saygısını, benliğini zedeleyecek sözler söylemek, hakaret etmek, bağırarak, dalga çekmek, bireyin (kadının) eylemlerini kontrol etmek, bireyin her türlü eylemlerini, davranışlarını küçümsemek, hor görmek olarak tanımlanabilir. Ayrıca duygusal şiddet, psikolojik şiddet olarak da ifade edilmektedir. Bu açıdan sindirme, psikolojik baskı, yıldırma ve ruh sağlığını etkileyecek her türlü davranış duygusal şiddet olarak görülebilir. Bu tür tutum ve davranışlar travmaya, depresyona, kaygı bozukluğuna sebebiyet verebilir.

Eşler arasında yaşanan sorunlar ve anlaşmazlıklar neticesinde erkekler kadınları azarlayabilmekte, evi terk edebilmekte, onlara hakaret edebilmekte, küsebilmekte ve zaman zaman seslerini yükseltebilmektedir. Kadınların da erkeklerle karşı benzer tutum ve davranışlar sergilediği bilinmektedir. Eşler arasında buna benzer psikolojik tutumlar zamanla fiziksel şiddete dönüşebilmekte ve onarılmaz yaralara yol açabilmektedir. Eşlerin, aile içi iletişim konusunda açık davranmayıp fikirlerini ifade etme noktasında çekingen davrandıkları, problem çözme becerilerinin anlaşmazlık noktasında işlevsel olmadığı, bu nedenle eşlerin sağlıksız ve kapalı iletişim biçimleriyle psikolojik olarak birbirlerini yıprattığı söylenmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Kadına yönelik şiddet ile ilgili araştırmalarda duygusal veya psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirten kadınların oranı değişebilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün birçok ülkede yürütmüş olduğu çalışmada farklı bölgelerden alınan verilere göre kadınların %20'si ile %75'i duygusal açıdan istismara uğradıklarını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmada görüşmeler esnasında son 12 ayda duygusal açıdan istismara uğradığını belirten kadınların oranı ise %12 ile %58 arasındadır. Bu araştırmada kadınların en çok maruz kaldığı psikolojik şiddet biçimleri; hakaret, küçümseme, aşağılama, korkutma ve tehdit şeklindedir. Ayrıca bu araştırmada, yakın partneri tarafından hiç fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmayan kadınların çoğunun duygusal veya psikolojik stres yaşayarak intihar ettiği veya intihar teşebbüsünde bulunduğu belirtilmiştir (WHO, 2005).

Türkiye'de yapılan çeşitli araştırmalarda duygusal şiddet oranları şöyledir:

- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2009 yılında tamamladığı kadına yönelik şiddet araştırmasında kadınların %44'ü hayatının herhangi bir döneminde duygusal şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bu araştırmada en çok görülen duygusal şiddet biçimi "küfür ve hakaret" (%37) şeklindedir. Partnerleri tarafından tehdit edildiğini ve korkutulduğunu ifade eden kadınların oranı ise %19 şeklindedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 2015 yılında tamamladığı araştırmada yine benzer sonuçlara ulaşılmıştır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009 ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2015).
- Türkiye'de yapılan bir başka araştırmada kadınların %67,7'si duygusal, %74,3'ü de sözel şiddete maruz kaldığını belirtmişlerdir (Basar ve Demirci, 2018).
- 2008 yılında İzmir'de yapılan bir araştırmada erkeklerin %93'ünün eşine psikolojik şiddet; %35,9'unun hem fiziksel ve hem de psikolojik şiddet; %31,3'ünün hem psikolojik ve hem de ekonomik şiddet; %3,9'unun hem psikolojik hem de cinsel şiddet uyguladıkları tespit edilmiştir. Aynı araştırmada psikolojik şiddet biçimi olarak "eşine kızarak bağırma oranı

%75,2; eşinin dışarı çıkmak için izin alma zorunluluğu oranı %49,6 ve eşinin kendisinden korktuğunu hissetme oranı %31,8 olarak ifade edilmiştir (Dönmez, Şimşek ve Günay, 2012)

Erkekler kadınların hayatını kontrol altına alıp duygusal şiddet uygulayabilmektedir. Kadınlar, yakın partnerleri tarafından arkadaşlarını, akrabalarını ve ailelerini görme, sağlık hizmeti alma, sosyal medyayı kullanma ve giyim, konusunda kısıtlanabilmekte ve engellenebilmekte; sürekli nerede olduğu konusunda baskı görebilmekte ve başka erkeklerle görüşme ve konuşma noktasında öfkeye, aldatılma konusunda şüpheli davranışlara maruz kalabilmektedir. Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre en yaygın kontrol edici davranış %62 oranında erkeklerin kadınları nerede oldukları konusunda baskı altında tutmasıdır. Yakın partnerinin, başka erkek veya erkeklerle konuştuğu için kendisine sinirlendiğini ifade eden kadınların oranı %43; giyim konusunda kendisine karışıldığını ifade eden kadınların oranı ise %34’tür. Çeşitli ülkelerde yapılan başka bir araştırmaya göre ise bu oran %21 ile %90 arasında değişebilmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015 ve World Health Organization, 2005)

1.2.1.2.Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Değişen toplumsal koşullara ve dinamiklere, geliştirilen plan, program ve politikalara ve evrenselleşen çözüm arayışlarına rağmen kadına yönelik şiddetin nedenleri artmakta ve şiddet olgusu yaygınlığını korumaktadır. Şiddet olgusunun kendisi birçok faktörle açıklanırken kadına yönelik şiddet de aynı faktörlere bağlı olarak açıklanmakta ve şiddet kaynağı sorgulanmaktadır. Kadına yönelik şiddet, hem aile içinde gerçekleşen bir olgu olması açısından ailesel, ailenin toplumun bir parçası olması gerçeğiyle toplumsal, bireyler arasındaki ilişki/iletişim/etkileşimden kaynaklanması bakımından bireysel/ilişkisel faktörlere bağlı olarak birçok sebeple gerçekleşmekte ve toplumsal cinsiyetin bir örüntüsü olarak uygulama realitesini gözler önüne sermektedir.

Bireysel faktörler, erken yaşta evlenme, bireylerin depresyon ve kişilik bozuklukları gibi ruhsal sorunlarının olması, küçükken yaşanan şiddet deneyimi veya şiddete tanıklık, düşük gelir gibi etkenleri kapsamaktadır. İlişkiden kaynaklanan faktörler, evlilikte çatışma ve yaşanan sorunları çözememe, ilişkide eril bir anlayışın hâkim olması, ailenin koruma ve destek işlevlerini kaybetmesi şeklinde görülebilmektedir. Bireylerin yakın çevresinden gelen tepkiler de bazen şiddeti meşrulaştırabilmektedir. Özellikle yakın çevrenin mevcut şiddet durumunu olağan karşılaması, evliliği sürdürmeye yönelik baskılar, yaptırımların yetersiz olması gibi çevresel sebepler, kadına yönelik şiddetin önemli bir gerekçesidir. Şiddeti destekleyen toplumsal cinsiyet normları da şiddetin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynar (Korkut-Owen ve Owen, 2008).

Bununla beraber erkeklerin şiddet uygulama sebepleri, sosyo-kültürel unsurlarından kaynaklanmakta/etkilenmektedir. Erkeklerin şiddet ortamında yetişmesi ve şiddeti kanıksamış olmaları, cinsiyet rollerinde baskın erkek anlayışı, basmakalıp eril yargılar, kadına yönelik şiddetin ailenin mahremiyetiyle ilişkilendirilmesi, özel ve aile içinde çözülmesi gereken bir sorun olarak görülmesi, erkeklerin kontrolü elinde tutma amaçlı şiddete başvurmaları, erkeğin alkol ve madde bağımlısı olması, medyanın şiddeti meşrulaştıran söylemleri ve programları kadına yönelik şiddeti etkileyen sosyo-kültürel faktörler olarak ifade edilmektedir (Mavili-Aktaş, 2006).

1.2.1.3.Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri

Kadına yönelik şiddetin, mağdurlar üzerinde yarattığı birçok olumsuz etkiden bahsetmek mümkündür. Şiddet mağduru kadınlar, hırpalanmış/dövülmüş/örselenmiş kadın sendromu, travma sonrası stres bozukluğu, migren, yeme bozuklukları, uyku problemleri öğrenilmiş çaresizlik, depresyon, korku, kaygı, öz saygı ve öz güven yitimi, intihar, çeşitli yaralanmalar, kendine zarar verme davranışı gibi olgulardan muzdarip olabilmektedir (Korkut-Owen ve Owen, 2008; Mavili-Aktaş, 2006; Walker, 1991 ve Warshaw, 1996).

Şiddet özellikle kadınların fiziksel sağlığını ciddi bir biçimde olumsuz etkilemektedir. Şiddetle beraber kadınlarda kronik ağrılar, yaralanmalar, uzuv kayıpları ve ölümler gerçekleşebilmektedir. Kadınlar, yaşadığı şiddet sorunuyla başa çıkamayınca alkol ve uyuşturucu gibi bağımlılığa sebep olan maddelere başvurulabilmektedir. Bununla beraber tecavüz gibi fiziksel ve cinsel şiddet içeren davranış ve eylemlere maruz kalan kadınlar, istenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan her türlü hastalığa yakalanma riskiyle karşı karşıya gelebilmektedir. Hamilelik süreci boyunca fiziksel, duygusal/psikolojik, ekonomik, cinsel ve sosyal şiddet mağduru kadınlar, bebeklerini düşürebilmekte ve bu durumun sonucu olarak hayatları boyunca akut travmaya maruz kalabilmektedir. Yakın partner tarafından gerçekleştirilen şiddet ile kadın; korku ve stres ile boyun, baş ve sırt ağrısı gibi kronik sağlık sorunları yaşamakta ve merkezi sinir sistemini etkileyen sürekli bayılma, nöbet ve felç gibi fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklar geçirebilmektedir. Bununla beraber, şiddet mağduru kadınlar, düşük yaşam kalitesi ile yeterli düzeyde sağlık hizmetlerinden faydalanamamaktadır. Bu açıdan kadına yönelik şiddetin önemli bir halk/kamu sağlığı sorunu olduğu bilinmektedir. (Campbell, 2002; Campbell ve ark., 2004; Gazmararian ve ark., 1996; Heise ve ark., 1999 ve WHO, 2002).

Şiddet ile beraber kadının sindirim sistemi ve bağışıklık sistemi de olumsuz etkilenmektedir. Şiddetin yarattığı gerilim ve stres, aşırı yemek yeme gibi çeşitli yeme bozukluklarına, iştahsızlığa, diyareye, kabızlığa, mide bulantısına, spastik kolon rahatsızlığına ve irritabl bağırsak sendromu gibi sindirim sistemi hastalıklarına, hipertansiyon, çarpıntı ve göğüs ağrısı gibi kardiyovasküler hastalıklara veya sorunlara neden olabilmektedir. Bununla birlikte şiddet gören kadınlarda çeşitli enfeksiyon hastalıkları ve kas-iskelet sistemiyle ilişkili rahatsızlıklar veya sorunlar görüldüğü ifade edilmektedir (Campbell, 2002; Coker ve ark., 2000; Diaz-Olavarrieta ve ark., 1999; Letourneau ve ark., 1999; Plichta, 1996 ve Tollestrup ve ark., 1999).

Şiddete uğramış kadınlarda, belirgin sağlık sorunları arasında jinekolojik hastalıklar veya rahatsızlıklar da göze çarpmaktadır. Kadınlar, cinsel yolla bulaşan hastalıkların yanı sıra vajinal kanama veya enfeksiyonlar, karın krampı veya ağrısı, myomlar, azalmış cinsel istek bozukluğu, cinsel işlev bozukluğu, genital iritasyon,

cinsel ilişki esnasında acı veya ağrı, adet dönemi boyunca yaşanan ciddi ağrılar (dysmenorrhea), kronik pelvik ağrı ve idrar problemleri veya idrar yolu enfeksiyonları gibi sağlık sorunlarıyla karşılaşabilmektedir. Bununla beraber, bu sağlık sorunlarına anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu ve somatizasyon gibi zihinsel/psikiyatrik veya psikososyal hastalıklar eşlik edebilmektedir (Campbell ve ark., 2002; Campbell ve Soeken, 1999; Collett ve ark., 1998; Koss ve ark., 1991; Leserman ve ark., 1998; Letourneau ve ark., 1999; McCauley ve ark., 1995; Plichta, 1996 ve Tollestrup ve ark., 1999).

Şiddete maruz kalan kadınlar, psikolojik sorunlarla beraber psikosomatik ağrılar çekebilmektedir. Kadınların yaşadığı cinsel ve fiziksel şiddet travmatik bir deneyime dönüşmektedir. Bu travmatik deneyim içine kapanıklık, utanç, depresyon, psiko-somatik ağrılar, kaygı bozukluğu, paranoya, insomniya, sosyal fobi gibi psikolojik rahatsızlıklara da yol açmaktadır. Ayrıca, şiddete uğrayan kadınların psikolojik sorunlarla başa çıkamayıp intihar teşebbüsünde bulundukları da bilinmektedir (Campbell, 2002; Campbell ve ark., 2002; Collett ve ark., 1998 ve Heise ve ark., 1999).

1.2.1.4.Kadına Yönelik Şiddeti Açıklayan Kuramlar

Kadına yönelik şiddeti açıklayan birçok kuram bulunmaktadır. Bu kuramlar, psikolojik, sosyolojik ve feminist olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. Kadına yönelik şiddet veya dövme davranışını açıklayan bu kuramlar, taşıdıkları sav ve argümanlara göre birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu kuramların sorunsalını ve odak noktasını şu şekilde ifade etmek mümkündür (Roberts, 2002):

1. Erkekler neden şiddete başvurur?
2. Kadınlar, şiddete maruz kalmalarına rağmen neden istismar edildikleri ilişkileri sürdürür?

Kimi kuramlar bu iki soruya ayrı ayrı odaklanmakta kimi kuramlar da bu iki soruyu birlikte değerlendirip buna göre argümanlarını üretmektedir.

Gelles (1993a) benzer bir sınıflandırmayı aile içi şiddet için yaparak üç temel kategori sunar. Bu sınıflandırmaya göre psikolojik faktörler bireysel yaklaşım/model; sosyo-psikolojik faktörler sosyolojik yaklaşım/model ve feminizm ile ilişkili faktörler ise sosyo-yapısal yaklaşım/model ile açıklanır.

Bireysel model, daha çok şiddet uygulayanların karakteristiğine daha az mağdur kadınların özelliklerine odaklanır. Söz konusu karakteristik özellikler, öz denetim yetersizliği, düşük benlik saygısı, zihinsel hastalık veya sorunlar, suçlama, suç işlemeye eğilimli olma, mağdur durumunda suçlamayı kabullenme ve madde bağımlılığı ile ilgili olabilir. Bu özellikler, kadına yönelik şiddet konusunda risk faktörü olarak da ele alınabilir. (Akt. Dwyer ve ark., 1995)

Sosyolojik model, sosyal yapıların özellikle aile kurumunun, partner gruplar arasındaki şiddeti nasıl ve ne şekilde etkilediği ile ilgilenir. Bu model, şiddet sorununu açıklamak için aile dinamiklerinin analizine önem verir ve bu analizleri kullanır. Aile yapısı, stres, şiddetin nesilden nesile aktarımı, ailenin iletişim ve etkileşim kalıpları üzerinde durulur (Gelles, 1993b). Bu açıdan, kadına yönelik şiddeti sosyolojik bağlamda açıklamak ve anlamak için sosyal kurum ve yapıların kültürel özelliklerinin de mikro düzeyde aile, akraba ve arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisi de incelenir.

Sosyo-yapısal modelde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal güç ilişkileri, ataerkillik, aile içindeki şiddete karşı toplumsal tutum ve davranışlar analiz edilir. Özellikle tarihsel süreç ve birikim ile kadın ve erkek cinsiyetinde meydana gelen güç farklılıklarına odaklanılır ve erkeklerin, şiddeti, kadınlar üzerinde bir sosyal kontrol aracı olarak kullandığı ifade edilir. Bu model, kadınların toplumsal hiyerarşi ve güç ilişkilerinden dolayı sosyal, ekonomik ve politik eşitsizliğini temel alan feminist düşünce ve anlayışı temel alır. Bu açıdan feminist anlayış ile tarihsel süreç içerisinde inşa edilen toplumsal cinsiyet ve cinsiyetler arası güç ilişkilerinin incelenmesi ve

analiz edilmesi, kadına yönelik aile içi şiddetin kaynağını da ortaya çıkaracaktır (Yllo, 1993).

Psikolojik, sosyolojik ve feminist kuramları birleştirme amacı güden ekolojik yaklaşımda ise bireyin içinde bulunduğu sistemlerin şiddet uygulayan birey ve şiddet olgusu üzerindeki etkisi incelenir. Bireyi çevreleyen bu sistemler birbiriyle etkileşim halinde olan ve insan ve insan topluluklarından ve onların ilişkilerinden oluşan yapılardır. Mikrodan makroya geniş bir spektrumda değerlendirilen sistemler, ekolojik bir etkinliğin ve etkileşimin sonucu olarak birey deneyimini olgunlaştırır. Bu bağlamda, ekolojik yaklaşımda, bireyin içinde bulunduğu, doğrudan etkileşim kurduğu ve katılım sağladığı arkadaş, komşu, aile, okul ve diğer sosyal gruplarla ilişkisine odaklanan mikrosistemler; bireyin etkileşim içinde olduğu bu mikrosistemlerin bir araya gelmesiyle oluşan ve bireyin çevresindeki bu mikrosistemler arasındaki bağlantı ve etkileşime odaklanan eğitim kurumu, adli kurumlar ve güvenlik kurumları gibi sosyal kurumları içeren mezosistem; bireyin doğrudan etkileşim kurmadığı fakat psiko-sosyal gelişimini ve davranışlarını dolaylı yoldan etkileyen ve aile ile geniş kültür ilişkisini ve etkileşimini vurgulayan ebeveynlerin, finansal, eğitsel, psikolojik durumu, meslekleri, siyasi veya ideolojik görüşleri gibi ekzosistem; bireyin gelişimini etkileyen toplumsal ve kültürel değerleri, normları, inanç sistemlerini kapsayan ve sosyal, eğitsel veya sağlık ile ilgili politikalar, siyasi olgular, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal cinsiyet norm ve rolleri, şiddeti destekleyen sosyal ve kültürel normlar gibi makrosistem; tüm sistemleri kapsayan ve sosyo-tarihsel süreç ile bireyin hayatını etkileyen koşullar, olgular, dönemsel olaylar ve geçişlerle ilgilenen kronosistem ve şiddeti etkileyen biliş, fizyoloji, öğrenilmiş davranışsal tepkiler veya eğilimler, duygusal tepkiler gibi bireysel özelliklere odaklanan ontogenetik sistem incelenir. Ekolojik yaklaşım kadına yönelik şiddeti açıklamanın yanında ayrıca bir müdahale biçimi olarak da kullanılmaktadır. Şiddet uygulayan bireyin ekolojik sistemleri analiz edilerek sorun yaratan sistem veya sistemlere bağlı olarak faile yönelik çeşitli plan, program ve uygulamalar hazırlanmakta ve yürütülmektedir (Dutton, 1985; Edleson ve Tolman, 1992 ve Heise, 1998).

1.2.1.4.1. Psikolojik Kuramlar

Şiddet olgusunu açıklayan çeşitli psikolojik faktörler öne sürülmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddeti açıklayan psikolojik yaklaşım veya kuramlar, genellikle istismara uğramış ve ihmal edilmiş çocuk üzerinden çocukluk deneyimini; yüksek bir güç istenciyle ilişkili kişilik özelliklerini; kişilik bozukluklarını veya psikopatolojiyi (örneğin borderline kişilik bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu), kafa travmalarını ve travma sonrası stres bozukluğu, dürtü kontrol bozuklukları, düşük öz saygı, madde bağımlılığı gibi diğer psikolojik sorunları veya hastalıkları dayanak olarak kullanmaktadır (Akt. Roberts, 2002).

Kişilik özellikleri ve bozuklukları kadına yönelik şiddet ile ilişkilendirilebilmektedir. Antisosyal kişilik bozukluğu, borderline kişilik bozukluğu, takıntılı/saplantılı/kontrolcü/pasif/bağımlı/zorlayıcı kişilik özelliği ve şizoid kişilik bozukluğu, narsistik kişilik bozukluğu yapılan çeşitli araştırmalarda kadına yönelik şiddet olgusuyla ilişkilendirilmiştir (Dutton,1988 ve Hamberger ve Hastings, 1986).

Gözaltında olan 23 faille yapılan bir çalışmada bu faillerin %61'inin psikiyatrik hastalığa sahip olduğu anlaşılmıştır. En sık rastlanan rahatsızlık depresyon ve sanrı düzeyinde kıskançlık olmuştur. Bunun yanında kaygı ve kişilik bozukluğu (özellikle paranoid kişilik bozukluğu), demans ve kafa yaralanması veya travması sonrasında gelişen bilişsel ve davranışsal rahatsızlıklar da tespit edilmiştir. Ayrıca aynı çalışmada 23 kişiden 9'unun herhangi bir psikiyatrik hastalık veya rahatsızlığının olmadığı ortaya çıkmıştır (Faulk, 1974).

Mahkeme kararıyla aile içi şiddeti azaltmaya yönelik programlara katılan 105 erkek ile yapılan bir araştırmada şiddet uygulayan bireylerin kişilik profilleri oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmada şizoid/borderline, narsistik/antisosyal ve pasif bağımlı/kompulsif olmak üzere üç temel kişilik örüntüsü ortaya çıkmıştır. Bunun yanında bu kişilerin disforik (huzursuz, karamsar, kederli) olduğu anlaşılmıştır (Hamberger ve Hastings, 1985).

Borderline kişilik bozukluğuna sahip olan bireylerin şiddet uyguladığı gözlenmiştir. Bununla birlikte yapılan çalışmalardan hareketle psikolojik sorunları olan ve şiddet uygulayan sınırda kişilik özellikleri yakın bir istismarcı profili de ortaya çıkarılmıştır. Bu istismarcı kişilik, utanç temelli öfke, suçu yansıtma eğilimi, öfke, sürekli kontrol ve endişe ile dışa vuran kaygılı bağlanma, yakın ilişkilerde sürekli öfke patlaması yaşama ile karakterize edilmiştir (Dutton, 1988).

Sorunlu ilişkileri olan şiddet uygulayan (n=24) ve uygulamayan erkeklerin (n=24) karşılaştırıldığı bir araştırmada, şiddet uygulayan erkeklerin uygulamayan erkeklere nazaran daha psikopatolojik olduğu anlaşılmıştır. Şiddete başvuran erkeklerin diğer erkeklere oranla daha narsisist, agresif, sınırda, sadist ve pasif agresif olduğu tespit edilmiştir. Yine bu araştırmada şiddet uygulayan erkeklerin çocukken hem kendilerinin hem de annelerinin fiziksel şiddete maruz kaldıkları anlaşılmıştır. Bu çalışmada söz konusu çocukluk deneyimi şiddet içerikli olan erkeklerin kişilik özellikleri; çeşitli kişilik bozuklukları, psikolojik ve fiziksel saldırganlık ile ilişkilendirilmiştir (Murphy ve ark., 1993).

Alkol ve madde bağımlılığı kadına yönelik şiddet olgusunda önemli risk faktörlerinden biridir. Yapılan bir çalışmada alkol ve madde bağımlılığı, borderline kişilik bozukluğu ile ilişkilendirilmiştir. Alkol ve madde kullanımı ile sınırda/borderline kişilik özelliği olan bireylerde kızgınlık, öfke, huysuzluk, duygusal ve tepkisel bozukluk gibi psikolojik sorunların/özelliklerin varlığı dikkat çekmiştir. Aynı zamanda şiddete başvuran erkeklerde antisosyal kişilik özelliği, alkol ve madde kullanımı ve saldırganlık ile ilişkilendirilmiştir. Alkol ve madde kullanımına eşlik eden antisosyal özellikler duygusal ve tepkisel bozukluk, usanç, bıkkınlık ve hayal kırıklığı ile birlikte gelişen şiddetli öfke şeklinde olmuştur. Bu arada aynı araştırmada, şiddete başvuran kadınlarda alkol ve madde kullanımı ile borderline ve antisosyal kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır (Jose ve ark., 2018).

1.2.1.4.2. Sosyolojik Kuramlar

Aile sistemleri modeli, sosyal öğrenme teorisi, kaynak teorisi ve değişim kuramı şiddeti açıklayan sosyolojik kuramlardır. Aile sistemleri modelinde, aile üyeleri, şiddet döngüsünün sürdürülmesi ve jenerasyondan jenerasyona aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Aile sosyal bir sistemdir. Aile formları tüm bireyler için kimliğin kökenleridir ve sonraki nesiller için psikolojik ve gelişimsel temel yapıyı sağlar. Her sosyal sistem gibi ailenin içinde bulunduğu sistem de değişime direnç gösterir, mevcut durumu koruma güdüsüyle hareket eder, bu açıdan şiddet mağduru kadın şiddetin tam ortasında çaresiz bir şekilde, bu durumu kanıksar (Chornesky, 2000 ve O’Leary, 1993).

Sosyal öğrenme kuramına göre, insanlar, davranışları başkalarını izleyerek ve onları model alarak öğrenir. Bu nedenle herhangi bir şiddet davranışına/olgusuna şahit olan/gözlemleyen birey, bu davranışı ilişkilerine yansıtır. Birey amacına ulaşmak için (mağdurun itaat etmesini sağlamak) şiddet uygulayıp, yaptığı davranışın herhangi bir yaptırımını olmadığını anlarsa da bu davranışını tekrar eder (Roberts, 2002).

Kaynak kuramı, gücü elinde bulunduran kişilerin yaptırım sahibi olduğunu savunur. Bu kurama göre erkekler birçok alanda güçlü, gücü elinde bulunduran bireyler olarak daha doğrusu ‘kaynak’ sahibi bireyler olarak her türlü davranışlarının hesabını vermeden hükmeder. Dahası yüksek gelirli, nüfuzlu, gücü elinde bulunduran erkekler, fiziksel şiddet kullanmadan kadınları kontrol ederken, güçlü olmayan erkekler kontrol aracı olarak fiziksel şiddeti kullanmaktadır (Anderson, 1997; Gelles, 1993b ve Goode, 1971).

Değişim veya alışveriş kuramı, davranışçı psikolojiye bağlı olarak geliştirilmiştir. Bu kuramın temel savlarından biri, ilişki/etkileşim içinde olan bireylerin birbirlerinden faydalanmayı, birbirlerine hizmet etmeyi amaçladığı yönündedir. Yakın arkadaş olan bireyler, mutualist bir ilişki biçimini benimser. Her

bir davranış, karşılık bulduğu sürece anlamlıdır ve değerlidir, bu kurama göre zamanla karşılık bulamayan davranışlar veya eylemler, şiddetin ortaya çıkmasına neden olur. Şiddet uygulayan kişi, davranışı konusunda herhangi bir yaptırımla karşılaşmadığı ve istediği sonuçları elde ettiği sürece, şiddeti faydalı ve etkili bir araç olarak görür, şiddet eylemine devam eder. Şiddete uğrayan/dövülen kadının, dövülmekten kaçınmak için itaat etmesi ve uyumlu davranması, şiddet eyleminin tekrarlanmasıyla sonuçlanabilir. Alışveriş kuramına göre davranışlar, ödül-ceza mekanizmasına göre şekillenir. Bireyler, ödüllendirici davranışları tekrar eder, cezalandırıcı davranışlardan da imtina ederler. Şiddet mağduru kadınlar da benzer şekilde cezadan kaçınmak için uyumlu davranmakta, şiddet uygulayanın ölüm tehditleri nedeniyle şiddet ortamında yaşamayı kabullenmektedirler (Gelles, 1983; Homans, 1961 ve Roberts, 2002).

1.2.1.4.3. Feminist Kuramlar

Feminist kuramlar, kadınların toplumsal kaynak ve fırsatlara ulaşma, karar alma mekanizmalarında söz sahibi olma, politik ve ekonomik katılım, aile içi ilişkiler, toplumsal roller, istihdam politikaları gibi konularda erkeklere göre madun oldukları, erkeklerle eşit koşullarda eşit haklara sahip olmadıkları üzerine odaklanmaktadır.

Kadınlar, sosyal koşullar ve güç ilişkileri nedeniyle mağdur olmakta, toplumsal düzen ve sistem de kadınların mağduriyetlerine göz yummaktadır (Loseke, 2004). Feminist kuramcılar, kadına yönelik aile içi şiddetin toplumsal cinsiyet ve güç kökenli olduğunu, erkeklerin kontrol ve baskı aracı olarak şiddete başvurduklarını ifade ederler (Anderson, 1997).

Ataerkil ve eril toplum yapısının kendine has bir erkeklik tanımı var. Bu erkeklik tanımında erkek olan daima güç ile ilişkilendirilir. Erkeğin zayıf olması ataerkil toplumsal normlara uygun bir durum değildir. Bu nedenle erkek sürekli olarak yüceltilir. Yaratılan erkeklik algısıyla erkeğin güç, iktidar ve otoritesini tehdit eden unsurlar ortadan kalkmalıdır. Bu nedenle erkek otoritesini sorgulayan ve bu otoriteye karşı gelen, erkeğin sözünü dinlemeyen, erkeği zayıflatan tüm unsurlar eril olanın

hışmına uğrayacaktır. Ataerkil toplum düzeni, kültürle yapılanmış bir sinirsel ağ gibi tüm doğa unsurlarını kontrol etmeye çalışan bir makine gibi çalışmaktadır. Kadınlar da bu toplum düzeninde erkeğin güç ve otoritesine karşı çıkarak varlıklarını, erkeklerle eşit düzlemde kabul ettirmeye çalışmaktadır. Kadınların mikro düzeyde aile içinde makro düzeyde toplum içinde göstermiş oldukları çabalar zaman zaman şiddet ile karşılık bulabilmektedir. Aile içinde evin reisi olan erkek, toplum içinde eril yapılan kurumlar ve “devlet baba” kadınların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik anlamda ve eşit düzlemde “görünür” olmalarını engelleyebilmektedir. Ailesel, kurumsal ve sembolik şiddet ne yazık ki bu engellemenin en belirgin örneğidir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların madun oldukları bir toplumsallığa neden olmaktadır. Maduniyet yaşayan kadınlar, öğrenilmiş çaresizlikle beraber şiddeti kanıksamakta ve hatta zaman zaman hak ettiklerini düşünmektedir. Bu nedenle feminist yaklaşım, toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla beraber kadına yönelik şiddeti cinsiyet eşitsizliğinin bir çıktısı olarak görmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkması için toplumun sosyal ve kültürel olarak yeniden yapılanması, inşa edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet yaklaşımı, kadına yönelik şiddetin toplumsal temellerinin olduğu varsayımına göre hareket eder. Söz konusu toplumsallığı yaratan sistematik ve yapısal güçler kadınların şiddet deneyimine katkı sunar. Bu yaklaşımda feminist bakış açısıyla şiddetin fail ve mağdur olmak üzere iki cinsiyet arasında ve iki cinsiyetin güç ilişkisi bağlamında incelenmesi söz konusudur. Bu nedenle feminist araştırmacılar “aile içi şiddet” kavramı yerine cinsiyetin merkez olduğu, odak alındığı “erkek şiddeti” ve “kadına yönelik şiddet” kavramlarını kuramsal/kavramsal çerçevede kullanmayı tercih etmektedir. Araştırmacılar, kadına yönelik şiddet yaklaşımlarıyla şiddeti anlamak için toplumsal cinsiyet ve güç kavramlarına odaklanırlar, yakın partner şiddetiyle kadına yönelik diğer şiddet biçimlerini bağlantılandırırlar, aile içi şiddet kavramıyla çekirdek aile dışında gerçekleşen cinsel saldırı, taciz ve tecavüz, fuhuş, pornografi, cinsel amaçlı insan ticareti ve cinsel kölelik olgularının göz ardı edildiğini savunurlar, böylelikle cinsiyetten arındırılmış bir terminolojinin, bireysel psikopatolojilerin, aileye odaklanan yaklaşımların kadına yönelik şiddet olgusunu

açıklama, anlama ve çözüm üretme noktasında yetersiz kalacağına, bu olgunun bireysel sorun yerine kamusal bir sorun olarak görülmesi gerektiğine inanırlar (Bograd, 1990; DeKeseredy ve Hinch, 1991; Naranch, 1997; Nixon, 2007; Tutty, 1999 ve Worcester, 2002).

1.2.1.5.Şiddet Mağduru Kadınların Özellikleri

Şiddet mağduru kadınların özelliklerine ilişkin yapılan çalışmalarda, şiddet öncesi ve şiddet sonrası özellikler odak alınmıştır. Çoğu araştırmalarda, şiddete maruz kalan kadınların, şiddetin bir sonucu olarak benzer özellikler taşıdığı öne sürülmüştür. Bu nedenle birçok araştırmada, mağduriyetin yarattığı ortak özelliklerin incelenmesi esas alınmış, şiddet sonrası durum göz önünde bulundurulmuştur.

Şiddete maruz kalan kadınların öğrenilmiş çaresizlik içinde bağımlı, pasif mazoşist karaktere sahip olduğu söylenmektedir (Bogard, 1990). Bunun yanında sosyo-ekonomik durumun düşük olması, yetersiz sosyal destek, düşük eğitim düzeyi, ekonomik bağımlılık, kendi ebeveynlerinden şiddet görmüş olmak, genç olmak, eşler arası yaş farkı ve düşük benlik saygısı şiddet mağduru kadınlarla karakterize edilmiştir (Akt. Uyar ve ark., 2018).

Kadınlar, şiddete karşı gelerek şiddet ortamından uzaklaşmaya çalışmaktadır. Tüm çabaları sonuçsuz kalan veya bu konuda başarısız olan kadınlar, şiddet olgusunu kanıksar ve kabullenir. Gittikçe güçsüzleşen kadının benlik saygısı azalır ve kadın şiddetten, şiddet ortamından kurtulamayacağını düşünür. Böylelikle kadın, şiddet olgusundan hiçbir şekilde kaçamayacağını ve yaşadığı sorunlarla başa çıkamayacağını süreç içinde, zamanla öğrenir. Bilişsel anlamda kadın bir çaresizlik girdabının içine düşer ve bu girdaptan kurtulmayı sağlayacak düşünsel değişim, yalnızca başkalarının desteğiyle mümkün olacaktır. Bu nedenle öğrenilen çaresizlik ile başa çıkmak için kadının sosyal destek sistemlerinin güçlü olması gerekmektedir.

Şiddet mağduru olup hayatı tehlike altında olan kadın, fail tarafından izole edilir ve mağdur kadın bu izolasyon ortamında kendisine şiddet uygulayan ve baskılayan faile bağımlı olduğunu hisseder. Bu bağımlılıkla beraber mağdur kadın, fail tarafından kendisine yöneltilen kötü, olumsuz tutum ve davranışları küçültür, görmezden gelir; iyi, olumlu tutum ve davranışları büyütür hatta abartır. Bununla beraber mağdur kadın, kendini sürekli faile kanıtlama ve hoş görünme davranışı sergiler. İstismar edilen kadın kendini fail ile özdeşleştirerek zamanla faile karşı güçlü bir travmatik bağ geliştirir. Stockholm sendromu olarak ifade edilen bu travmatik bağla beraber kadının şiddet ortamından uzaklaşması zorlaşır. Temel bakım ihtiyacı ve şiddet döngüsüyle beraber travmatik bağ pekişir (Dutton, 1988; Dutton ve Painter, 1981; Dutton ve Painter, 1993 ve Graham ve ark., 1988).

Şiddet mağduru kadınlar, daha fazla şiddete maruz kalmamak; aşık olmak, failin davranışını değiştireceği umudunu taşımak, yalnız kalma korkusu gibi duygusal nedenlerle; kültürel ve sosyal damgalanma; mahcubiyet veya utangaçlık; ekonomik sorunlar yaşama korkusu; barınma, kalacak yer sorunları; çocuklardan ayrı kalma, çocukları kaybetme korkusu ve ayrı kalmanın çocukların gelişimini olumsuz etkileyeceği gibi çeşitli nedenlerle şiddete maruz kaldığı ilişkiye devam etmekte ve bu durumu ilgili mercilere bildirmemektedir (El Moez ve ark., 2014 ve Gondolf, 1988).

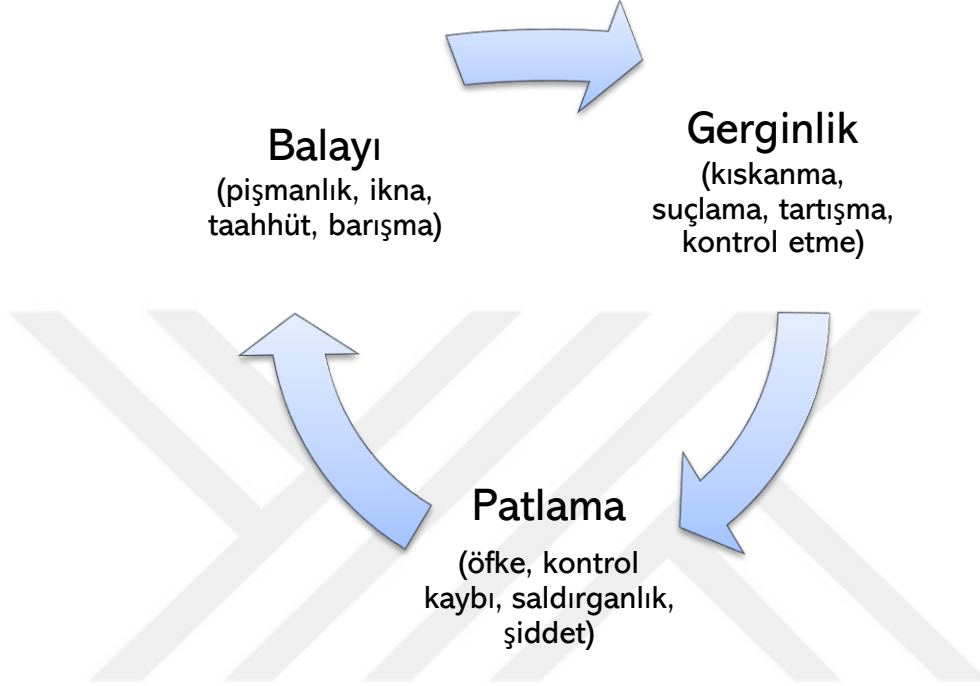
1.2.1.6.Hırpalanmış Kadın Sendromu ve Kadına Yönelik Şiddet Döngüsünü Anlamak

Şiddete uğrayan kadınlar, birçok sebepten ötürü şiddet ortamından uzaklaşamazlar. Kimisi öz güven, öz saygı, yetersizlik duygusu, yetersiz sosyal destek, çocukların varlığı, erkeğin değişeceğine dair inanç, düzen değiştirmenin zor olduğu düşüncesi, toplumsal baskı, damgalanma veya etiketlenme korkusu, güdüselle korkuyla hayatta kalmanın tek yolunun razı gelme olduğuna dair inanç, ailesel telkinler vs. gibi nedenlerle şiddet ortamında kalmaya devam ederler. Bu devam etme istenci, kadının şiddeti kanıksadığı ve zorunlu olarak bir hayat tarzına, bir davranış biçimine, örüntüsüne dönüştürdüğü, sürekli tekrar eden bir sürecin içine girmesine neden olur. Böylece, şiddet zamanla bir döngü halinde kendini gösterir ve kadın, şiddet döngüsü

nedeniyle şiddetten kurtulmak, şiddetle başa çıkmak, şiddete karşı gelmek ve şiddet ortamından kurtulmak, uzaklaşmak noktasında harekete geçemez.

Şiddet döngüsü birbirini izleyen üç temel evreden meydana gelmektedir. Bu evreler: Gerginlik, patlama ve balayı şeklindedir. Gerginlik aşamasında bireyler arasında gerilim artar, bireyler çözemedikleri sorunlar konusunda veya herhangi küçük bir anlaşmazlık noktasında birbirlerini suçlar, ilişkide fail olan erkek kadını kıskanır, kıskançlık duygusuyla hareket eden erkek tartışma yaratır ve kadının davranışlarını kontrol etme, yaşadığı duygusal gerilim için kadını suçlama gibi tutum ve davranışlar sergiler. Hem fail hem de mağdur sorunun çözümü için hareket etme, yargısal olmayan söylem veya yaklaşım sergileme ve yapıcı olma yerine haklı çıkmak için çaba harcar, savunma mekanizmaları, yanlı değerlendirmeler ve atıflar gibi bilişsel çerçeveler kurarak yaşadıkları sorunun çözümüne dair ortak bir anlayış geliştiremezler. Genellikle erkeğin suçlayıcı ve kadının savunmacı bir iletişim ile hareket ettiği tartışmalar şiddetlenir ve patlama aşamasına geçilir. Patlama aşamasında fail şiddetli bir öfke haliyle sözlü/psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet uygular. Kendini kontrol edemeyen erkek, yüz yüze yapılan tartışmalar neticesinde gelişen öfke ile kontrolü kaybeder ve fiziksel darp ve yaralanmaya, taciz ve tecavüze yol açan hatta ölümle sonuçlanabilecek eylemlerde bulunur. Balayı aşaması olan son aşamada, şiddet uygulayan erkek yarattığı hasarı/tahribatı onarmaya çalışır. Çeşitli hediye ve sürprizlerle pişmanlığını dile getiren ifadeler kullanarak değişeceğine dair vaatler verir. Bir daha şiddete başvurmayaacağına dair taahhütlerde bulunur. Boşanma veya ayrılık riskine karşılık erkek sevgi, nezaket, özveri, empati ve saygı gibi olumlu kişisel ve sosyal becerilere vurgu yapar, yeni ve yapıcı bir anlayış geliştirdiğini kanıtlamaya, karşı tarafa güven aşılama çalışır. Şiddet mağduru kadın bir şekilde ikna edilir ve bir sonraki gerilim aşamasına kadar ilişkide bir müddet sakin bir ortam yaratılır. Erkeğin, aile, iş, arkadaşlık ve diğer çevresel etkileşimlerden kaynaklanan sorunlar yaşamasıyla bu sakin ortam tekrar kendini gergin bir ortama bırakır. Böylece kadına yönelik şiddet, bir döngü halinde tekrar tekrar yaşanır (Walker, 1979). Walker (1979) 120 hırpalanmış/şiddete uğramış kadın katılımcıyla derinlemesine görüşme yaparak elde ettiği verilerle bu döngüsel modeli tanımlamıştır. İlk modelde bu döngüsel şiddet, gerginlik, dövme, pişmanlık aşamaları şeklinde tanımlanmıştır. Şiddet döngüsü ile

düşük öz güven, yüksek travmatik semptomlar (anksiyete, depresyon vs.), paradoksal (travmatik) bağlanma, öğrenilmiş çaresizlik ve psikofiziksel stres ve gerilim karakterize gelişir (Dutton ve Painter, 1993). Şiddet döngüsü Şekil 1.1’de gösterilmiştir.

Şekil 1.1 Şiddet Döngüsü

Şiddet döngüsünü yaratan erkeklerin genel özellikleri şöyledir:

- Aşırı derecede kıskanç ve sahiplenici bir karaktere sahip olurlar.
- Kadının başkasına ilgi gösterdiğine dair paranoya kurarlar.
- Kadını ailesinden ve çevresinden ayırarak izole ederek, yalnızlaştırarak kontrol etmeye çalışırlar.
- Ruh hali değişkenlik gösterir, kibar ve nazikken şiddetli ve baskıcı olmaya doğru değişebilir.
- Öfke patlamalarını, şiddet davranışını çeşitli bilişsel mekanizmalarla rasyonelleştirerek inkâr eder.
- Yanlılıklar ve olumsuzluklar için kadını ve başkalarını suçlarlar.

- İstismar, ihmal veya şiddet içeren çocukluk deneyimine sahip olurlar veya çocukken aile içi şiddete tanık olmuşlardır ve
- Genellikle ceza adalet sisteminde saldırganlık ve şiddet içeren eylemlere ilişkin kayıtları/deneyimleri mevcuttur (Sheafor ve Horejsi, 2011).

Hırpalanmış kadın sendromu, şiddet döngüsü içindeki kadının durumuna yönelik sergilemiş olduğu tutum ve davranış özelliklerinden hareketle kavramsallaştırılmıştır. Hırpalanmış kadın sendromu, en az altı aylık bir şiddet döngüsü sürecini kapsar. Bu sendromda, şiddet mağduru kadın bireyde, kendini suçlama, uyku sorunları, depresyon, travmadan kaynaklı ruhsal hissizleşme, kaygı bozukluğu, dissosiyatif bozukluk, travmatik bağlanma, post travmatik stres bozukluğu, düşük öz güven ve benlik saygısı görülür (Dutton ve Painter, 1993 ve Walker, 1991). Şiddete uğrayan kadın, sosyal izolasyona maruz bırakılır ve çoğunlukla evden ayrılma konusunda cesur davranamaz. Kadınların bir kısmı ise olgunun farkına vararak ve sorumluluk alarak şiddet döngüsünü kırmaya çalışır. Bu nedenle hırpalanmış kadınların sorumluluk almaya başladığı dönemde öğrenilmiş çaresizliği aşmak ve yenmek için sosyal destek oldukça önemlidir. Çünkü kadınlar, evden ayrıldıktan kısa bir süre sonra tekrar şiddet ortamına dönebilmektedir

Kadınlar, genellikle aşağıdaki sebeplerden dolayı döngüsel şiddete razı gelmekte ve şiddet ortamına tekrar geri dönmektedirler:

- Cezalandırma ve daha fazla şiddete maruz kalma korkusu,
- Barınma için daha iyi bir yerin olmayışına dair inanç,
- Ayrıldıktan sonraki ekonomik sorunlar,
- Çocukları ve evi kaybetme korkusu,
- Düşük benlik saygısı, öz güven eksikliği ve insanlara karşı güvensizlik,
- Mağdur olduğu konusunda ailesini ve diğer insanları ikna edememe endişesi, suçlanma korkusu,
- Aile ve evliliğin kutsallığını vurgulayan inançlara sahip olunması,

- Çocukların yararı için ailenin bir arada olması, parçalanmaması gerektiği düşüncesine sahip olunması,
- Şiddetin sona ereceğine dair yüksek inanç veya beklenti, bu nedenle şiddeti görmezden gelme inkâr etme ve etkilerini küçültme ve
- Bağımlılık düzeyinde bir duygusal bağa sahip olduğunu düşünme, sevgiyi bağımlılıkla denk tutma eğilimi (Sheafor ve Horejsi, 2011).

1.2.1.7.Türkiye’de Mevcut Duruma Genel Bir Bakış

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yapılan araştırmalar gösteriyor ki kadına yönelik şiddet kadını, aile içindeki bireyleri, kadının sosyal çevresini, kurumsal hizmet alanlarını etkilemesiyle ve toplumsal yoğunluk ve sıklık bakımından önemli bir sosyal sorun ve halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda, kadına yönelik şiddet konusunda birbirine yakın istatistikler elde edilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (şu an Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) 2008’de yürütmüş olduğu çalışmada fiziksel şiddete uğradığını ifade eden kadınların oranı %39, 2014’te yapmış olduğu çalışmada %36 olarak ifade edilmiştir. Aynı çalışmalarda 2008 yılında fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadın oranı %42, 2014 yılında %38 olarak tespit edilmiştir. Manisa’nın kırsal bir bölgesinde yapılan bir araştırmada, kadınların yaklaşık %33’ü evlilikleri boyunca aile içi şiddete, yaklaşık %65’i evlilik sürecinde sözel şiddete, %47’si çocukluk ve gençlik dönemlerinde şiddete maruz kaldığını belirtmiş ve yaklaşık %15’inin depresif belirtilere sahip olduğu anlaşılmıştır (Özyurt ve Deveci, 2011). İstanbul’da sağlık ocağına başvuran kadınlarla yapılan bir araştırmada, kadınların yaklaşık %64’ü çocukluğunda ebeveynleri tarafından fiziksel şiddete uğradığını; %40’ı eşleri tarafından fiziksel şiddete uğradığını dile getirmiştir (Hıdıroğlu ve ark., 2006). Sivas ilinde yapılan iki araştırmadan birinde kadınların yaklaşık %41’i aile içi şiddete ve yaklaşık %60’ı fiziksel, %47’si sözel, %21’i duygusal şiddete maruz kaldığını (Güler ve ark., 2005), diğerinde ise kadınların yaklaşık %52’sinin şiddet türlerinden en az birine; yaklaşık %54’ü sözlü; yaklaşık

%38'i fiziksel; yaklaşık %45'i ise bir ay içinde birçok kez şiddete uğradığını belirtmiştir (Kocacık ve Doğan, 2006). Eskişehir'de yapılan bir araştırmada, tüm kadınların yaklaşık %43'ü; evli kadınların yaklaşık %48'i aile içi şiddete maruz kaldığını bildirmiş, bu kadınların genellikle küçük yaşta evlendiği, öğrenim düzeyinin düşük olduğu, çalışan kadın olduğu tespit edilmiştir (Köşgeroğlu ve ark., 2016). Kırklareli'nde yapılan bir araştırmada kadınların yaklaşık %43'nün hayatında en az bir şiddet türüne maruz kaldığı, yaklaşık %30'unun sözel, %18'inin fiziksel, %13'ünün duygusal, %3'ünün cinsel, %9'unun ekonomik şiddete uğradığı, şiddet karşısında yaklaşık %22'sinin sustuğu, %8'inin ise evden ayrıldığı öğrenilmiştir (Yanık, ve ark., 2014). Türkiye'de kadına yönelik yapılan bir diğer araştırmada kadınların %14'ünün en az bir kez cinsel; evli kadınların yaklaşık %33'ünün, boşanmış veya eşinden ayrılmış kadınların %78'inin fiziksel şiddete; cinsel şiddete maruz kaldığını ifade edenlerin % 67'sinin aynı zamanda fiziksel şiddete de maruz kaldıkları belirtilmiştir (Altınay ve Arat, 2008). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından 1993-1994 yılları arasında yapılan Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları başlıklı araştırmada kadınların yaklaşık %58'i ilk evlilik günlerinde; yaklaşık %25'inin 6-10 yıldır; %84'ü sözel, yaklaşık %79'u fiziksel, yaklaşık %29'u duygusal; yaklaşık %40'ı ağır, %38'i orta düzeyde; yaklaşık %41'i hamilelik dönemlerinde şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995). Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfına başvuran kadınların %91'i yakını olan veya tanıdıkları erkeklerden şiddet gördükleri, %61'inin ise eşleri veya eski eşleri tarafından şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Aynı vakfa başvuran kadın ve çocukların en çok maruz kaldığı şiddet biçimi %94 ile psikolojik şiddet olmuştur. Söz konusu kadınların %64'ü fiziksel; %39'u ekonomik ve %26'sı cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2018). ŞÖNİM'e (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi) başvuran kadınlarla yapılan bir araştırmada, ekonomik sorunlar, partnerin alkol ve madde bağımlısı olması, kadının eşine karşılık vermesi veya onu istememesi, eşinin ailesi tarafından istenmemesi gibi nedenlerle şiddete uğradıkları ve çocukların aile içi şiddete tanık oldukları, bu çocukların yaklaşık %51'inin şiddete maruz kaldığı anlaşılmıştır (Başkale ve Sözer, 2015). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniğine başvuran kadınlar üzerine yapılan bir araştırmada kadın hastaların %63'ünün çocuklukta fiziksel istismara uğradığı,

%62'sinin eşinden, %42'sinin hem evlilik sürecinde hem de çocukluğunda şiddet gördüğü %38'inin çocukluğunda ebeveynleri arasındaki şiddete tanık olduğu, %17'sinin herhangi bir şekilde şiddete uğramadığı anlaşılmıştır (Vahip ve Doğanavşargil, 2006).

Türkiye'deki kadına yönelik şiddet istatistikleri göz önüne alındığında sorunun ne kadar ciddi ve ehemmiyet gerektirdiği ortadır. Sadece kadınlar mağdur olmamakta aile içinde şiddete maruz kalan veya tanık olan çocuklar da travmatik bir deneyime sahip olmaktadır. Bu açıdan aile içi şiddete maruz kalan veya tanık olan çocuğun, fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimi olumsuz etkilenebilmektedir (Dinçer ve Yüksel, 2018). Aile içi şiddetin olduğu ortamda yetişen çocuklar, sonraki yaşamlarında şiddetin faili olma veya şiddete maruz kalma ile bağlantılı olarak bir dizi ruhsal ve davranışsal problemler yaşayabilmektedir (İbiloğlu, 2012).

Ülkemizde namus ve töre adına işlenen cinayetler de kadına yönelik şiddetin bir başka boyutunu göstermektedir. Bununla ilişkili olarak Türkiye'de yapılan bir araştırmada katılımcıların %63'ünün, kadının bekaretini bir namus göstergesi olarak gördükleri anlaşılmıştır. Aynı araştırmada katılımcıların %57'sinin “bekaret kocanın/babanın namusudur”; %16'sının “bir kadının namusu zihninde/beynindedir; bekaret hiçbir şeyin göstergesi değildir”; %10'unun “namus / töre iddiası / söylemiyle işlenen cinayetler ülkemizin gelenek ve görenekleri çerçevesinde anlaşılabilir / kabul edilebilir bir konudur” ifadesine “kesinlikle katılıyorum” ve %44'ünün bu son ifadeye “hiç katılmıyorum” cevabı verdiği tespit edilmiştir (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, 2006).

Türkiye'deki kadınlar belirli sebeplerden dolayı namus ve töre cinayetlerinin kurbanı olabilmektedir. Bu sebepler, aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

- Ailenin onaylamadığı birisiyle duygusal bir bağ kurmak, sevdalanmak veya flört etmek,
- Evlilik dışı ilişkiden dolayı hamile kalmak veya doğurmak,
- Eşi terk edip bir başkasıyla kaçmak,

- Duygusal bir ilişki yaşadığı kişiyle kaçmak,
- Para karşılığı cinsel ilişkide bulunmak ve
- Resmi nikah olmadan bir erkekle beraber yaşamak (Akt. Bilgili ve Vural, 2011).

Türkiye’deki töre ve namus cinayetlerinin ataerkil toplumsal yapı, geleneklere bağlılık, kültürel değer ve normlar, bireyler ve cinsiyetler arası hiyerarşik toplumsal yapılanma veya tabakalaşma gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı çeşitli faktörlerin bir sonucu olduğu belirtilmektedir (Akt. Bilgili ve Vural, 2011).

İnsan Hakları Derneğinin İnsan Hakları İhlalleri Raporuna göre 2018 yılı içinde 39 kadının intihar ettiği, en az 320 kadının erkek şiddeti neticesinde yaşamını yitirdiği, intihar teşebbüsünden sonra 18 kadının yaralı bir şekilde kurtulduğu, 823 kadının toplumsal alanda ve ev içinde şiddete maruz kalarak yaralandığı tespit edilmiştir (İnsan Hakları Derneği, 2019).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasında (2013) eşlerin şiddet uygulama nedenleri olarak kadınlar: yemeği yakma, eşine karşılık verme, eşinden habersiz dışarı çıkma, çocukların bakımını ihmal etme ve cinsel ilişkide bulunmayı reddetme şeklinde ifade etmiştir. Aynı araştırmada kadınlara, eşlerinin veya birlikte oldukları kişilerin, davranışlarını kontrol etmeye yönelik davranışları üzerine sorular yöneltilmiştir ve kadınların yaklaşık %33’ünün “her zaman nerede olduğunu bilmek ister” şeklinde yanıtladığı görülmüştür. Ayrıca bu araştırmada kadınların yaklaşık %39’u eşlerinin veya birlikte oldukları kişinin, “kontrol etmeye yönelik” davranış sergilediğini ifade etmiştir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014).

Kadına yönelik şiddette bir diğer önemli olgu, çocuk gelinler sorunudur. Kadınlar, küçük yaşta evlenip evliliğin sorumluluklarını yerine getirmediği gerekçesiyle şiddete maruz kalabilmektedir. Yasal olmamasına rağmen ülkemizde 18 yaşın altındaki çocuklar ebeveynleri tarafından gayriresmî bir şekilde evlendirilebilmektedir. Gelişimsel dönemleri göz önünde alındığında bu durum evlilik boyunca çeşitli anlaşmazlıklara ve sorunlara yol açabilmektedir. Çocuk yaşta evlenen

kadınlar aynı zamanda çocuk yaşta çocuk sahibi olarak çocukluk döneminin bir bölümünü anne olarak geçirebilmektedir. Aile Yapısı Araştırmasında (2011) kadınların yaklaşık %60'ının 18-24 yaş aralığında, %28'inin 18 yaşın altında, kırdaki kadınların %33'ünün, kentte yaşayanların ise %26'sının ilk evliliklerini 18 yaşın altında gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Aynı araştırmaya göre Doğu bölgelerinde (En yüksek oran %39 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi) erken yaşta evlilik Batı bölgelerine nazaran daha yüksektir ve 18 yaşından önce evlenen kadınların çoğu da (%28) Ankara'da yaşadığını beyan etmiştir. Ayrıca bu araştırmada 18 yaşın altında evlenen kadınların %48'i herhangi bir okul bitirmemiş, %1'i ise üniversite/lisansüstü mezunu olduğunu beyan etmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Erken evliliğin iki önemli sebebi bulunmaktadır. Bu sebeplerden biri yoksulluk diğeri ise düşük eğitim seviyesidir. Yoksul ailelerin çocuklarını ekonomik bir yük olarak veya sermaye olarak görmesi (başlık parası) nedeniyle bazen de onları koruma düşüncesiyle (zengin, varlıklı biriyle evlendirmek) erken yaşta evliliği onayladıkları görülmektedir (Boran ve ark., 2013).

Türkiye'deki durumla ilişkili olarak başta Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) olmak üzere birçok kurumda kadına yönelik şiddete yönelik çeşitli önlemler alınmakta toplumsal, kurumsal ve yasal düzeyde sorunla mücadele edilmektedir. Ulusal eylem planları çerçevesinde soruna yönelik uygulamalar geliştirilmektedir. Kadınlarla Dayanışma Vakfı, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Danışma Vakfı, Kadın Meclisleri gibi sivil oluşumlarda kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışmalar yürütmektedir.

1.2.2. Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele

1.2.2.1. Hukuksal Boyut

Türkiye uluslararası anlamda 1986 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler (BM) Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi ile 1995 yılında Çin'in başkenti Pekin'de 189 ülkenin katılımıyla Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen 4. Dünya Kadın Konferansında kabul edilen Pekin Deklerasyonu ve Eylem Planını kabul ederek kadına yönelik şiddet ile mücadelede uluslararası hukuk anlamında ilk adımlarını atmıştır.

Kadına yönelik şiddet konusunda hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde birçok yasal düzenlemeden, uygulamadan ve yaptırımdan söz etmek mümkündür. BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge ve Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda temel alınan uluslararası metinlerdir. BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi toplumsal cinsiyetle mücadelede önemli bir kaynak olmakla beraber, “kadınlara karşı ayrımcılığın, hak eşitliği ve insan şeref ve haysiyetine saygı ilkelerini ihlal ettiğini, kadınların erkeklerle eşit olarak ülkelerinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatlarına katılmalarını engellediğini, toplumun ve ailenin refahının artmasına engel teşkil ettiğini ve kadınların ülkeleri ve insanlık hizmetinde kullanabilecekleri olanakları geliştirmelerini zorlaştıracakını kaydederek” (BM, 1981) kadınlara yönelik her türlü ayrımcılıkla mücadeleyi uluslararası düzeye taşımayı başarmıştır.

BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, kadına yönelik şiddeti tanımlayarak kadınların mevcut toplumsal haklardan yararlanmaları gerektiğini vurgulamış, taraf olan devletlerin kadına yönelik şiddetle mücadele

etmesini bu anlamda tedbir almalarını, plan, program ve politika üretmelerini zorunlu kılmıştır.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ve kadın maduniyetinin temel sosyal mekanizmalardan kaynaklandığını bildirir ve bu konuda taraf olan Avrupa ülkelerinin kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetten arındırılması gerektiğini gerekçelendirmiştir. Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetten arındırılmış bir Avrupa yaratma mottosuyla ülkeler bu sözleşmeye taraf olmuştur.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda, son yıllarda uluslararası sözleşmelerle beraber, çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Mevcut yasalar da gözden geçirilmiş (Türk Medeni Kanunu, Aile Mahkemeleri Kanunu, Türk Ceza Kanunu vs.) ve şiddete ilişkin önlemlerin alınması sağlanmıştır.

Uluslararası sözleşmelerde yer alan kadına yönelik şiddeti önlemeyle ilişkili kavram ve içerikler, ulusal mevzuata da çeşitli şekillerde yansımıştır. Kadına yönelik şiddet ile ilgili ulusal düzeyde, 1998’de, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun kabul edilmesiyle yasal zemin oluşturulmasına yönelik ilk adımlar atılmıştır. Ulusal düzeyde kadına yönelik şiddeti etkin kılmak için bu kanun 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun şeklinde tekrar düzenlenmiştir. Bu kanunun amacı, şiddet mağduru veya mağdur olma tehlikesi bulunan kadın, çocuk ve diğer aile üyelerinin korunması ve şiddetin önlenmesine yönelik gerekli tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. 2016 yılında, kadına yönelik şiddet ile mücadele konusunda koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması için danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verilmesi adına Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkındaki Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, 2013 yılında Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu konulu 2007/6 sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi, Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler

2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi kadına yönelik şiddet ile mücadele noktasında ulusal düzeyde yapılmış yasal düzenlemelerdir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008 ve Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü, 2019).

1.2.2.2. Kurumsal Boyut

Kadına yönelik şiddet ile mücadele için hem devlet hem de sivil toplum örgütleri kurumsal anlamda örgütlenmişlerdir. Her birinin amacı, şiddet mağduru kadınların tıbbi, psiko-sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayarak şiddetin etkilerini azaltmak veya yok etmek, koruyucu önleyici hizmetler sunmak ve etkin bir şekilde şiddet olgusunu yaratan toplumsal olgularla mücadele etmektir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet olgusu 1980’li yıllarda, kadın hareketlerinin (Dayağa Hayır Yürüyüşü, 1987) etkisiyle görünür hale gelmiştir. Sonraki süreçlerde konu ile ilgili kurumsallaşma gerçekleşmiş ve 90’lı yıllarda Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve sivil bir oluşum olan Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı kurulmuş, ilk kadın konukevi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak açılmıştır. Bu oluşumlarla beraber şiddete uğrayan kadınlara hukuksal, psikolojik destek ve danışmanlık, mesleki becerilerinin gelişmesine yönelik hizmetler verilmiştir. 1994 yılında hukuki ve psikolojik danışmanlık hizmeti için Bilgi Başvuru Bankası kurulmuştur (Dişsiz ve Şahin, 2008; İkinci, 2014 ve Özcan ve Kırca, 2017).

Ülkemizde ve dünyada şiddet mağduru kadınlara hizmet veren birçok kurum, kuruluş ve organizasyon bulunmaktadır. Bunların en başında ise kadın sığınma evleri veya konukevleri yer almaktadır. Kadın hareketleri, kadına yönelik şiddetle kurumsal anlamda mücadelede önemli bir yer tutmaktadır. Kadınlar, kendi kurum ve kuruluşlarını kurarak sığınma evlerinin ve dayanışma merkezlerinin açılmasına öncülük etmiş ve bu tür kurum ve kuruluşların yayılmasını sağlamıştır.

Kamu kuruluşu olarak konukevleri şu an Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermektedir. 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile

Belediyelere de kadın ve çocuklara yönelik konukevi açma yetkisi verilmiştir. Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismara veya şiddete uğrayan kadınların ve varsa çocuklarının psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının giderilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması, meslek edindirme veya iş bulmak amacıyla geçici bir süre ile kalabilecekleri kadın konukevlerinin oluşturulması yönetmelikle (Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik) düzenlenmiştir. Bu yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında öncelikli olarak sosyal hizmet ya da psikoloji alanında yükseköğrenim görmüş bir yönetici ve yardımcıları, sosyal çalışmacı, psikolog ve ihtiyaca göre çocuk gelişimcisi, doktor, hemşire, öğretmen ve kuruluşun bakımı ve güvenliği için gerekli personel istihdam edilir ve tercihen personellerin kadın olması arzu edilir (Demir, 2011).

Açılan kadın konukevinin kolluk kuvvetlerine yakın, resmî kurumlara ulaşımı kolay konumda ve fiziksel özelliklerinin mahallenin dokusuna uygun, dikkat çekmeyecek nitelikte olması gerekir. Konukevleri en az 20 en fazla 40 kapasite ile kurulabilir. Konukevindeki bir oda en fazla iki kadın tarafından kullanılır, bebekli kadınlar için tek kişilik odalar mevcuttur. Kadınlar, konukevinde ilk kabul birimine kabul tarihinden itibaren 6 ay kalabilirler. Kadınların gelişim ve güçlendirme süreçleri göz önüne alınarak bu süre uzatılabilmektedir. Konukevinde kalan kadın, 15 gün süre ile izin alarak konukevinden ayrılabilir, kendi isteğiyle de kalıcı olarak ayrılabilir. Bu kuruluşlarda güvenlik ve gizlilik esastır (Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, 2013).

Kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların durumlarının, aileleri ya da eşleri ile olan sorun ve anlaşmazlıklarının incelenmesi ve giderilmesi yönünde mesleki çalışmalar yürütülmektedir. Söz konusu kadın ve beraberindeki çocuklarına doğrudan veya dolaylı olarak, ilgili kurumlara yönlendirilerek güvenlik, danışmanlık, tıbbi destek, geçici maddi yardım, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vs. alanlarda destek sunulmaktadır (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018). Bunların dışında kadın konukevleri, şiddet mağduru kadınların, şiddet sonrası toplumsal adaptasyonlarına yönelik hizmetler de sunmaktadır. Kadın konukevlerinin temel amacı, kadınlara şiddetsiz bir ortam sunarak

yeni bir hayat planı için kadınları desteklemek, güçlendirmek ve farkındalık yaratmaktır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kadın konukevlerinde psiko-sosyal ve ekonomik destek, rehberlik, yönlendirme, danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra çeşitli kuruluşlarla iş birliği içinde hareket edilmektedir. Örneğin hukuki danışmanlık, destek hizmetleri için Barolarla, iş ve meslek edindirme desteği için Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Halk Eğitim Merkezleri ve Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri ile iş birliği yapılabilmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016).

Kadın konukevlerinin fiziki yapısına göre oda sayısı ve kapasitesi belirlenmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye genelinde, 2018 yılı içinde, Belediyeler ve Sivil Toplum Örgütlerine bağlı ve aktif kadın konukevleri de dâhil olmak üzere toplam 143 kadın konukevi 3.444 kapasite ile hizmet vermektedir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018).

Kadına yönelik şiddet ile mücadele noktasında kadın konukevlerinin yanı sıra ilk kabul birimi gibi çalışan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) de önemli katkıları olmuştur. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi, ortadan kaldırılması, koruyucu ve önleyici tedbirlerin ve hizmetlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik, şiddete maruz kalan ya da şiddete maruz kalma riski bulunan kişilerin başvurabileceği, danışmanlık, rehberlik ve yönlendirme hizmetleriyle, gereksinim duyulan konularda güçlendirici ve destekleyici hizmetleri veren ve izleme çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esaslı ile yürüten merkezlerdir. 6284 sayılı Yasa ile 2 yıl içinde pilot illerde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin kurulması öngörülmüş, 6 Aralık 2012 tarihinde yapılan toplu açılış ile bu merkezler, 2013 yılından itibaren Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa ve Trabzon olmak üzere 14 pilot ilde faaliyete başlamıştır. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin olmadığı yerlerde şiddet mağduru veya riski taşıyan kadınlara danışmanlık, rehberlik ve sosyal destek hizmetlerini Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet

Merkezleri vermektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016).

Kadına yönelik şiddet konusunda kadınlar, ilk kabul birimleri olarak Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine ya da Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerine başvurmakta ve barınma ihtiyacı için psiko-sosyal ve ekonomik durum incelenmesi ve değerlendirilmesi neticesinde kadınların Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde kabulü yapılarak geçici süreyle kadın konukevine ulaşımı sağlanana kadar en fazla iki hafta süreyle kalmaları sağlanır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016).

Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerinde verilen hizmetler koordinasyon hizmeti, psiko-sosyal destek hizmeti, hukuki destek hizmeti, eğitim ve mesleki destek hizmeti, sağlık destek hizmeti, ekonomik destek hizmeti, müdahale ve yönlendirme hizmeti, önleyici hizmet ve geçici barınma hizmeti şeklinde özetlenebilir (Reçber, 2018). Bu merkezlerde sorumlu müdür ve yardımcıları, sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı, psikolog, rehber öğretmen, sosyolog, hemşire veya sağlık memuru, iş ve meslek danışmanı, güvenlik, veri işleme ve kurum bakımından sorumlu personel çalışabilmektedir.

Ayrıca T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı uhdesinde, Alo 183 Sosyal Destek Hattı ile ihmal, istismar ve şiddet vakaları veya töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetindeki ihbarlar neticesinde acil müdahale ekipleri veya kolluk kuvvetleri aracılığıyla gerekli müdahaleler yapılmaktadır. Bu müdahaleler neticesinde Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerine yönlendirilen şiddet mağduru veya istismara uğramış kadınlar, vakanın durumuna göre kadın konukevine yerleştirilmektedir.

Şiddet mağduru veya risk altındaki kadınların başvurabileceği kurumlar aşağıda sıralanmıştır:

- Alo 183 Telefon Hattı

- Gelincik Hattı 4444306
- Belediyelerin Kadın Konukevleri ve Kadın Danışma Merkezleri
- Valilikler ve Kaymakamlıklar
- Barolar ve bağlı Kadın Hakları Merkezi
- Adli Yardım Kurulları
- Cumhuriyet Başsavcılıkları
- Aile Mahkemeleri
- Kadın Sivil Toplum Örgütleri
- Polis Merkezleri
- Jandarma Karakolları
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
- Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezleri
- Sağlık Kuruluşları (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019).

1.2.3. Sosyal Adaptasyon için Ekosistem Yaklaşımı

Şiddet mağduru kadınlar, sosyal uyum sorunu yaşamakta ve yeni hayat korkusuyla baş başa kalabilmektedir. Kadınların şiddetten sonraki aile, komşu, eş, akraba ve toplumla ilişkileri değişmekte ve dönüşmektedir. Şiddetle yaşamış kadınların, şiddetsiz bir ortam için yeni bir hayat gayesi adına, devletlerin ve sivil toplum örgütlerinin çabaları oldukça anlamlıdır. Bu nedenle şiddetsiz bir hayat için kadınların sosyal adaptasyonlarını kolaylaştırmak ve uyum için gerekli önlemleri almak gerekmektedir.

Sosyal hizmet, toplumsallaşma ihtiyacı olan dezavantajlı birey, aile, grup, topluluk ve toplumla çalışan bir meslek ve disiplindir. Mesleğin temel gayesi, bireylerin sosyal işlevselliğini artırmak, sosyal adaleti ve eşitliği sağlamak, insan haklarını gözetmek ve bireylerin sorunlarla baş etme kapasitelerini yükseltmektir. Sosyal hizmet, kadına yönelik şiddette etkin kuram, yöntem ve uygulamaları olan bir

meslek ve disiplindir. Özellikle, uygulamada, ekosistem yaklaşımını kullanmak, sorunların kaynağını anlamak ve çözüm üretmek açısından oldukça önemlidir.

Ekosistem yaklaşımı, *çevresi içinde birey* nosyonuyla açıklanır. Ekolojik sistem yaklaşımında birey; aile, arkadaşlar, okul hastane, devlet kurumları, sivil organizasyonlar gibi sosyal kurumlar, sosyal hizmetler, sosyal politikalar, inanç ve kültürel sistem gibi çeşitli çevresel sistemlerden etkilenir ve bu sistemlerle etkileşim halindedir. Bireyin çevresindeki etkileşim biçimi üzerinde yapılan değişimler, sosyal uyumunu da etkiler (Kirst-Ashman ve Hull, 1999).

Ekosistem yaklaşımı, sistem kuramından ve ekolojik perspektiften faydalanarak bireysel sorunları anlama, analiz etme ve çözüme yoluna gider. Ekolojik sistem yaklaşımı veya ekolojik yaklaşım olarak da literatürde yer edinen bu yaklaşım ile bireyi çevreleyen sistemler ve çevresel faktörler göz önüne alınarak müdahale yöntemi veya planı geliştirilir. Bu yaklaşım kadına yönelik şiddet olgusunu açıklarken mikro, mezo ve makro sistemlerle etkileşime odaklanır, bu açıdan kadına yönelik şiddet olgusunda hem anlama, açıklama hem de çözüm bulma anlayışına sahip bir yaklaşımdır.

Ekosistem yaklaşımının temel bazı özelliklerini şöyle özetlemek mümkündür:

1. Çevre, gelişigüzel bir düalizmden ziyade süreklilik arz eden, birbirine bağlı bir ilişki/etkileşim sürecini kapsayan karmaşık bir çevre-davranış-insan bütünüdür.
2. Birey, davranış ve çevre arasındaki karşılıklı bağımlılık vurgulanır.
3. Sistemle ilgili kavramlar, tüm ekolojik boyutlarla beraber karmaşık karşılıklı ilişkileri analiz etmek için kullanılır.
4. Davranış; yerleşim yerine göre değişen bölgesel bir nitelik olarak kabul edilir.
5. Ölçme ve değerlendirme, doğal ve doğrudan gözlem ile bireyin doğal, el değmemiş ve kendine has çevresel sisteminin incelenmesiyle gerçekleştirilmelidir.

6. Ekosistem içindeki parçaların/birimlerin birbiriyle ilişkisinin düzenli, kurallara bağlı, deterministik, yapısal, meşru veya yasal olduğu kabul edilir.
7. Davranış, çok değişkenli çevre ile birey arasındaki etkileşimin bir sonucudur.
8. Davranış bilimlerinin temel görevi çevre, davranış ve çevre-davranış bağlantısına ilişkin çeşitli sınıflandırmalar yapmak ve geliştirmek, bunların doğal hayattaki dağılımını belirlemektir (Akt. Pardeck, 1988).

Ekosistem yaklaşımı, birey ile sosyal çevresi arasındaki biyopsikososyal ilişkiye ve etkileşime de odaklanır. Birey, yaşamı süresince çevresiyle etkileşim kurarak olgunlaşır. Biyolojik özellikler, genetik faktörler, psikolojik özellikler ve sosyal özellikler çevresel uyum ile dengelenir ve uyum olduğu sürece gelişim pozitif anlamda sürekliliğini koruyan bir nitelik kazanır. Karşılıklı çevresel etkileşim ile bireyin söz konusu özellikleri etkileşir ve bazen bu özellikler çevre tarafından belirlenir veya şekillenir. Böylece birey davranışının sosyal çevrenin bir çıktısı, sosyal çevrenin de birey davranışının temel belirleyeni olduğu anlaşılır. Çevre-birey etkileşimi sadece davranış düzeyinde değil tutum, duygu, düşünce ve bilişsel algı düzeyinde de farklılık yaratır. Bu nedenle sosyal çevresi içindeki insan organizmasının ve çevre-insan organizasyonunun ilişki, iletişim, etkileşim, uyum, başa çıkma, kesişim, bağlılık biçiminin anlaşılması durum, olay ve olguları açıklamamızı kolaylaştıracaktır.

Ekosistem yaklaşımında, sosyal çevre; bireyleri yönlendiren durumlar, koşullar ve insan etkileşimlerini içerir. Bireylerin hayatta kalmak, olgunlaşmak ve gelişmek için bu çevreyle etkin bir biçimde etkileşimde olmaları gerekir. Sosyal çevre toplumun veya kültürün sunduğu fiili fiziksel durumları ve koşulları kapsar (Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007) ve bu durum veya koşullar ile etkileşim toplumsallaşma süreciyle açıklanır. Kişinin yaşadığı yerin, bölgenin özelliği, yaptığı işin niteliği, toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar, yasalar, kültürel olgular sosyal çevrenin içinde değerlendirilir. Ayrıca sosyal çevre bireylerin temasta bulunduğu aile, komşu, akrabalar, arkadaşlar, çalışma grupları, kurumlar, hizmetler gibi sistemleri içerir.

Sağlık, barınma, güvenlik, eğitim, adli hizmetler ve kurumlar da sosyal çevrenin bileşenleridir (Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007).

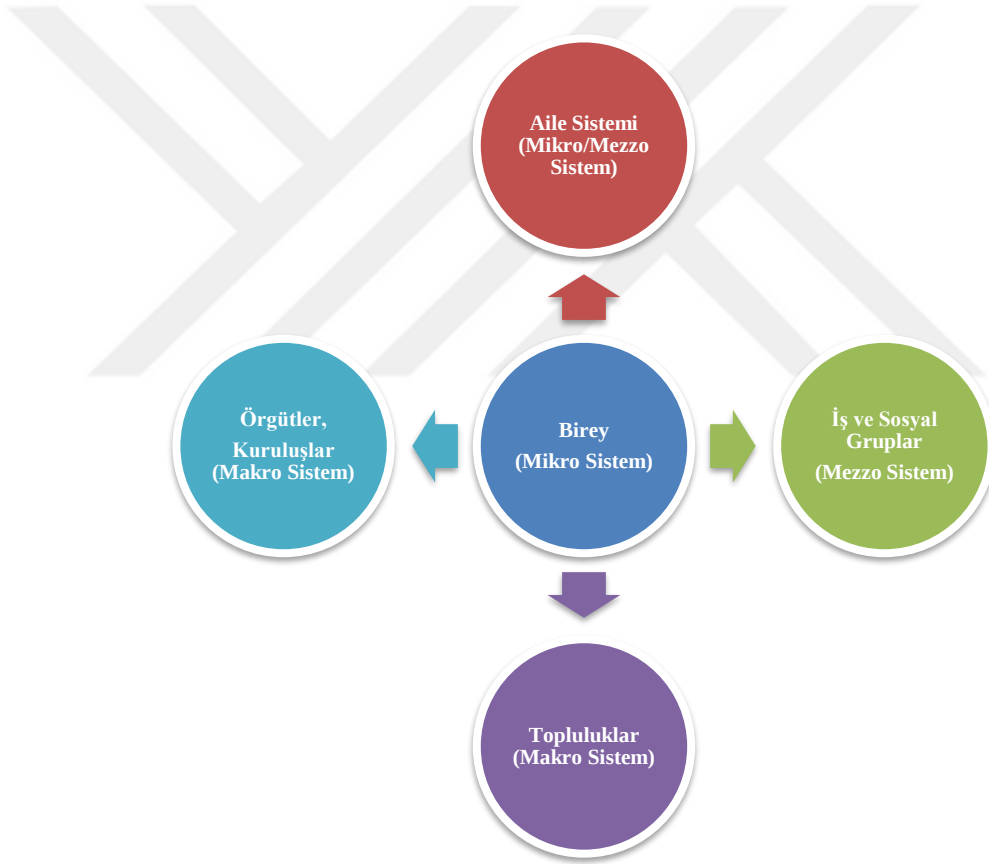
Ekolojik yaklaşımda, bireyler içinde bulundukları çevreyle etkileşim kurarak uyum sağlayan ve gelişen varlıklar olarak görülür. Ekolojik model, birey ve sorununu değerlendirirken hem içsel hem de dışsal faktörleri inceler. Bu yaklaşım, insanları çevrelerine karşılık veren pasif varlıklar yerine bu çevrelerle dinamik etkileşime giren varlıklar olarak görür. Yaklaşımın temelinde, sosyal hizmetin başarıya ulaşması için sadece bireyi değil bütün ekolojik birimleri içine alan bir müdahale anlayışı söz konusudur. Ayrıca, bu yaklaşım, uygulamada insancıl bakış açısıyla yeterli ve etkin bir değerlendirme sunulmasıyla sorunların etkileşimle ilgili ifadesini sağlayarak, müracaatçıyı kaynak ve sosyal hizmet uzmanlarını kolaylaştırıcılar olarak görmeyi ve başa çıkma yollarını geliştirmek için çevrenin kullanılması gerektiğini vurgular (Duyan, 2012).

Çevre etkileşimiyle bazen olgusal durumlar veya koşullar bireyin gelişmesi, yetenek ve becerilerini kullanması bakımından ona çeşitli fırsatlar yarattığı gibi engelleyici de olabilir. Bu durumda değer yargıları, benlik saygısı ve ego işlevleri olumsuz etkilenen bireyin çevreye uyum sağlaması doğal olarak güçleşecektir. Duygularını ve iç güdülerini kontrol edemeyen kişi kaygıyla beraber yalnızlık, reddedilme ve terk edilmişlik duygusu yaşayabilir ve bu durum kişinin yok edilme korkusuyla veya hayatta kalma güdüsüyle saldırganca davranışlar sergilemesine sebebiyet vererek çevresine zarar vermesine yol açabilir. Zekâ, analitik düşünme ve problem çözme gibi bilişsel yetenekler, sağlık, eğitim ve çalışma bireyin çevreye uyumunu kolaylaştıran etkenlerdir. Birey, ihtiyaçlarının giderilmesiyle çevresel koşullara uyum sağlayarak ruhsal sağlığının/dengesinin korunmasına olanak sağlar. (Turan, 2009).

Aile yapısında ve sosyal yapılarda meydana gelen değişimler, bireyin sosyal koşullarını da değiştirebilmektedir. Çevrelerinde meydana gelen değişim ve dönüşümler, bireylerin sosyal adaptasyonlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir

(Compton ve Galaway, 1979). Bu çevresel koşulları anlamak ve buna uygun ekolojik müdahaleler sosyal uyumu kolaylaştıracaktır.

Ekosistem yaklaşımında bireyin yaşam döngüsü üç düzeyde ele alınmaktadır. Mikro düzey, bireyin fizyolojik ve psikolojik yaşam deneyimlerine; mezzo düzey arkadaş, aile, akranlarıyla ilişkilerine; makro düzey ise sosyal sistemler ve geniş gruplar ile etkileşimlerine odaklanır. Ekosistem yaklaşımında, her düzey için adaptasyon, etkileşim, karşılıklı bağımlılık, kesişim ve baş etme, çevresel sistemin devamlılığı/sürdürülebilirliği için gerekli enstrümanlardır (Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007). Şekil 1.2’de bireyi çevreleyen örnek sistemler gösterilmiştir.

Şekil 1.2 Çoklu Sistemlerle Etkileşim (Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007).

Adaptasyon, çevre koşullarına uyum olarak tanımlanmaktadır. Böylece sosyal adaptasyon da *sosyal çevreye veya sosyal çevre koşullarına uyum* olarak tanımlanabilir. Bireyler değişen çevresel durumlara ve koşullara bağlı olarak uyum

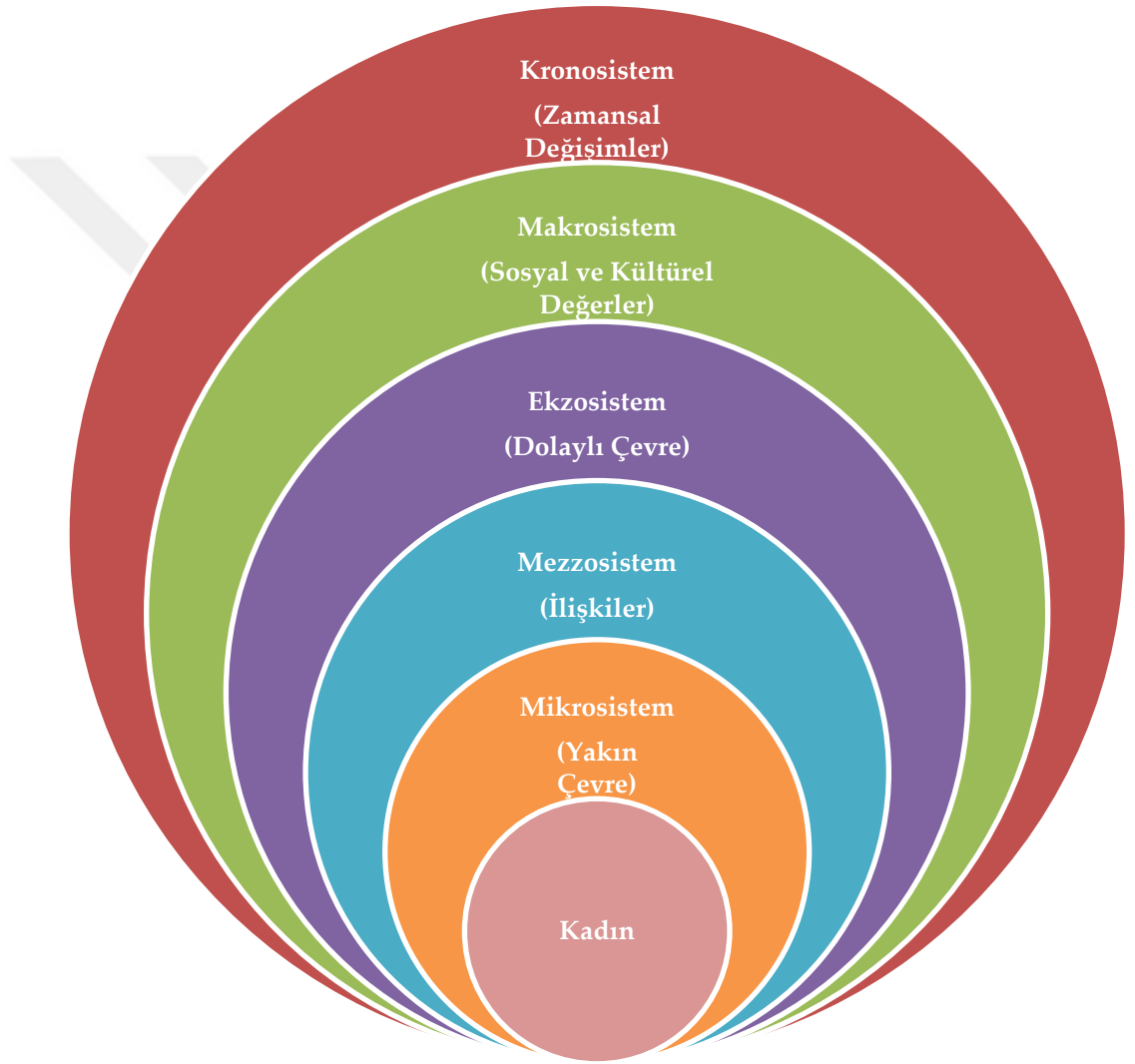
göstermeye çalışırlar, kimi zaman bu çevresel değişimler uyumu zorlaştıran bir faktöre de dönüşebilmektedir. Bazen sadece çevre, insanı değiştirmez, insan da çevresini değiştirir. Değişim yoluyla gelişebildiğimiz ve bu konuda çevre tarafından desteklendiğimiz yerlerde, karşılıklı uyum söz konusudur. Sosyal sorunlar (örneğin, yoksulluk, ayrımcılık, damgalanma, şiddet) karşılıklı uyum olasılığını azaltarak sosyal çevrenin kirlenmesine sebep olur. Yaşayan sistemler (bireysel ve grup içinde varlık gösteren insanlar) hayatta kalmak ve sürdürülebilir bir hayat için çevreleri ile uyumlu olmak zorundadır. Hepimiz kendimizi korumak ve gelişmek için uygun girdilere (örneğin bilgi, yiyecek, kaynaklar) ihtiyacımız var. İnsan gibi her yaşamsal sistemin içinde bulunan canlılar, süreklilik için kaynak, besin, bilgi gibi girdilere ihtiyaç duyar (Payne, 1991).

Zaman zaman birey ve sosyal çevre etkileşimi sosyal adaptasyonun bozulmasına neden olabilmektedir. Bozulmayla beraber ekolojik dengesizlik baş gösterir ve birey gerilim/stres veya sorun ile karşılaşır. Sosyal çevre ile etkileşim neticesinde yaşanan gerilim/stres veya sorun aşağıdaki olgulardan kaynaklanabilir:

1. Hayattaki geçişler veya değişimler (gelişimsel değişimler, statü, konum veya rollerle ilişkin değişimler, yaşam alanına ilişkin değişimler/yeniden yapılandırmalar).
2. Çevresel baskılar (fırsat eşitsizlikleri, sosyal adaletsizlik, eşitsizlik, kötü ve kaynak yaratma, ihtiyaç karşılama noktasında yetersiz kurum, kuruluş veya örgütler).
3. Kişiler arası süreçler (istismar, tutarsız beklentiler) (Payne, 1991).

Bronfenbrenner (1979; 1986; 1989 ve 1995) ekolojik sistem teorisinde beş temel sistemden bahsetmiştir. Çocuk gelişimi üzerinden geliştirilen bu kuram, çocuğun biyolojik ve psikolojik yapısının çevresindeki fiziksel ve sosyal sistemlerle ve yapılarla ilişkisini ortaya koymaktadır. Çevre-birey etkileşiminin ön planda olduğu bu kuramda ifade edilen sistemler: (1) mikrosistem, (2) mezzosistem, (3) ekzosistem, (4) makrosistem ve (5) kronosistemdir. Mikro sistem aile, akraba, akranlar, okul

arkadaşları gibi bireyin yakın çevresiyle ilişkisi veya etkileşimi; mezzosistem aile-okul arkadaşları gibi mikrosistemler arası gerçekleşen değişim, dönüşüm ve etkileşimleri; ekzosistem bireyin pasif olduğu, onu dolaylı yoldan etkileyen sosyal sistemleri; makrosistem toplumsal değer, toplumsal cinsiyet, inanç gibi kurumsal, kültürel ve toplumsal yapılarla ilişki ve etkileşimi; ve kronosistem bireyin gelişiminde zaman içinde gerçekleşen kırılmaları, değişim ve dönüşümleri içermektedir. Ekolojik sistemi oluşturan sistemler Şekil 1.3'te özetlenmiştir.

Şekil 1.3 Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistem Diyagramı (Walker, 2016)

Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler kuramı sosyal hizmette kullanılan ekosistem yaklaşımıyla benzerlikler gösterir. İki anlayışta da sosyal çevre-birey

etkileşimi ve sistemler ön plandadır. Ekosistem yaklaşımında üç temel sistem söz konusudur. Mikrosistem bireyin bireysel/kişisel durumu ile ilişkili (fizyolojik ve psikolojik yaşam deneyimleri), mezzosistem bireyin aile, arkadaş gibi sosyal sistemlerle ve makrosistem kültür, örgütler, kurumlar gibi kültürel ve toplumsal sistemlerle ilişkili olarak değerlendirilir ve analiz edilir. Bu çalışmada sosyal hizmette kullanılan ekosistem yaklaşımının yanı sıra Bronfenbrenner'in ekolojik sistemler kuramından da faydalanılmıştır.

Kadınlar içinde bulundukları mikro, mezzo ve makro sistemlerde yaşanan değişim ve dönüşümler nedeniyle sosyal adaptasyon noktasında çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Özellikle çeşitli sistemlerin etkisi ve etkileşimi neticesinde sosyal soruna dönüşen kadına yönelik şiddet sorununda, kadınların sosyal adaptasyonlarını anlamak ve incelemek için ekolojik analizlerin yapılması gerekmektedir. Kadınların şiddet sonrası sosyal adaptasyonlarını mikro, mezzo ve makro düzeyde ekosistem yaklaşımıyla ele almak, şiddet sonrası hayat için de bir model oluşturulmasını sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışmada elde edilen veriler mikro, mezzo ve makro anlamda ekolojik özellikler taşımakta ve bu veriler, ekolojik değerlendirmelere ve analizlere tabi tutularak esasen ekosistem yaklaşımına göre incelenmiştir.

1.2.3.1.Mikro Düzeyde Ekosistem Yaklaşımı

İşlevsel bir bütün oluşturmak için karşılıklı ilişki içinde bir araya gelmiş, kümelenmiş elemanlar dizisine sistem denir (Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007). İnsanlar, yaşamları boyunca kendilerini çevreleyen sistemlerle etkileşim halindedir. Dinamik yapıda olan bu sistemler enerji alışverişinde bulunur ve birçok faktöre bağlı olarak gelişir, değişir, dönüşür ve yok olur. Durum veya koşullara bağlı olarak bu sistemlerin yapısı da değişkenlik gösterir. Bu nedenle insan davranışı, sosyal çevreden biyolojik, psikolojik durum ve olgulara kadar geniş bir spektrumda ve birçok faktöre bağlı olarak gelişir ve değişir ve uyum gösterir. Bazen davranış çevreyi bazen de çevre davranışı değiştirir ve dönüştürür. Bu açıdan çevre-birey düalizminde iki yönlü bir etkileşim söz konusudur. Bireyler, gündelik yaşamda, eğitim sistemi, politik sistem,

istihdam sistemi, dini/inanç sistemleri, mal ve hizmet üretim sunum sistemi, aile sistemi, sosyal hizmet sistemi gibi birçok sistemle iyi yönlü bir etkileşim halindedir (Duyan, 2012; Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007; Sheafor ve Horejsi, 2011; Yolcuoğlu, 2014 ve Zastrow, 2007).

Mikrosistem aslında bireyi ifade eder. Birey genel anlamda genetik/biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal bileşenleri olan bir sistemdir. Kişi aynı zamanda bu sistemlerle etkileşim halindedir. Sosyal hizmette mikro düzey uygulama ile bireyin kişisel ihtiyaçları, sorunları ve güçlerine odaklanılır. Bireyin sorunları nasıl ele alacağı, ne tür çözümler üretebileceği ve mümkün olan en iyi ve en etkili seçimi nasıl yapabileceği üzerinde durulur. Mikro uygulama bireyle çalışmayı ve sosyal işlevselliğini artırmayı hedefler. Mikrosistem içinde, bireyin yaşam boyunca biyolojik/fiziksel, psikolojik gelişim ve olgunlaşma süreci incelenir ve gelişimsel açıdan değerlendirilir. Örneğin şiddet mağduru bir kadının şiddetten sonra değişime ayak uydurmaya çalışması, bir birey olarak cinsel yönelimi farklı olan eşcinselin kimlik gelişimi, kayıp ve yas durumundaki birey, mikro düzeyde fizyolojik ve psikolojik gelişim ve değişim dönemleri ve boyutları ile anlaşılabilir (Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007).

Bronfenbrenner'a (1979) göre bir mikrosistem, gelişim sürecinde olan ve belirli fiziksel ve bedensel özelliklere sahip birey tarafından belirli bir ortamda deneyimlenen etkinlikler, roller ve kişiler arası ilişkiler örüntüsüdür. Belirli bir ortamdan kasıt ev, okul gibi yüz yüze etkileşimin olduğu ortamlardır. Her birey içinde bulunduğu ortamı aynı düzeyde ve özellikte algılamayabilir bu nedenle fiziksel ortam ve çevre deneyimi bazen nesnel değil öznel nitelik taşıyabilir (Bronfenbrenner, 1979).

Mikrosistemler, en küçük ve bireye en yakın çevresel birimlerden oluşur. Bireyin aile, okul ve arkadaşlık grupları bu sistemlerden birkaçıdır. Birey bu sistemlerle doğrudan etkileşim halindedir ve burada etkileşim aile üyelerinden veya akran gruplarından biriyle herhangi bir etkinlik veya temas şeklinde olabilir. Mikrosistemler düzeyinde grup etkileşiminden ziyade, grup içindeki birey ile ilişki biçimi önemli ve anlamlıdır bu açıdan mezosistemlerden ayrılır (Johnson, 2008;

Wehmeyer ve ark., 2003). Ayrıca mikro sistemde bireyin öznel durumu ve deneyimi göz önünde bulundurulur ve bireyin kendisi bir sistem olarak ele alınır.

Şiddet mağduru kadın için mikrosistem, kadının çevresini doğrudan etkileyen veya onun etkilediği bileşenleri/unsurlarını temsil eder. Bu açıdan kadının öznel durumu yani kişisel deneyimleri bu kapsamdadır (Keeling ve Mason, 2008). Kadının kişisel özellikleri, bireyin bedensel, kalıtsal ve diğer fiziksel özellikleri, biyogenetik faktörler vs. ile etkileşim kurulan ortam veya alan ile mikro düzeyde sistemler anlam kazanır. Etkileşim kurulan alanların bu tür kişisel özelliklere etkisi veya kişisel özelliklerin veya deneyimlerin bu ortam/lar üzerindeki etkisi ile mikrosistemler oluşur, gelişir ve değişir.

1.2.3.2.Mezzo Düzeyde Ekosistem Yaklaşımı

Bireyler, yaşamları boyunca çeşitli gruplarla ilişki, iletişim ve etkileşim halindedir. Birey, toplumsallaşma süreciyle beraber birçok grubun içinde yer edinir. Gruplara katılım kimi zaman zorunlu ve kişisel kimliğe, değerlerine uygun olduğu için kimi zaman da çeşitli kişisel çıkar veya sebeplerle gerçekleşebilmektedir. Mezzo düzeydeki sistemlerle bireyin içinde bulunduğu ve etkileşim kurduğu küçük sosyal gruplar kastedilmektedir. Burada küçük grup içindeki olguların bireye yansması ve bu grupların birbiriyle etkileşiminin birey açısından sonuçları odak alınır.

Aile, akraba, iş yeri, siyasi ve ideolojik gruplar, etkileşim grupları, eğitim grupları, iş birliğine dayanan gruplar ve dini veya inanca dayalı gruplar gibi örgütler, yapılar ve kolektifler mezzosistemler içinde değerlendirilir. Bazen bu sistemler mikrosistemler içinde değerlendirilir ve bu sistemler arasındaki çift yönlü etkileşim, bağlantı ve süreçler mezzosistem olarak ifade edilir. Bu olgu şöyle örneklendirilebilir: Birey mikro anlamda aile ve okul sistemlerinin içindedir. Aile üyelerinden herhangi birinin bireyin öğretmenleri veya okul arkadaşlarıyla etkileşimi ve bu etkileşimin birey üzerindeki etkisi veya birey açısından sonuçları mezzosistemin içinde değerlendirilir ve incelenir. Bu açıdan mezzosistem, iki veya daha fazla mikro sistemin birbiriyle

etkileşimi sonucu ortaya çıkar (Bronfenbrenner, 1979; Bronfenbrenner, 1986; Bronfenbrenner, 1989; Bronfenbrenner, 1995; Bronfenbrenner ve Evans, 2001 ve Voydanoff, 2001).

Mezzosistemlerin birbiriyle uyumlu ve dengeli bir etkileşim kurmaları beklenir. Bu sistemler arasında meydana gelebilecek her türlü dengesizlik ve uyumsuzluk bireyin sosyal yaşantısında birtakım olumsuzluklara veya sorunlara yol açacaktır. Bu açıdan özellikle sorunlarla başa çıkma noktasında bireyin sosyal çevresinde çeşitli sosyal ağların olması gerekir. Sosyal destek sistemleri, mezzo anlamda bireyi güçlendiren, sorunlarla başa çıkması noktasında yardım eden veya destek veren sistemler olarak önem arz etmektedir. Sosyal destek sistemleri, aile üyeleri, arkadaşlar, akrabalar veya komşuların olduğu gayri resmi ve doğal süreçlerin bir sonucudur. Bu sistemler, yakın gruplar aracılığıyla duygusal/psikolojik, ekonomik ve sosyal açıdan destek ve dayanışma sağlar. Sosyal destek sistemleri, kaynak bulma ve yaratma özellikleri bakımından bireylerin çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında oldukça işlevseldir (Garbarino ve Whittaker, 1983).

Şiddet mağduru kadınlar, toplumsal alanda birçok mezzosistemle etkileşim halindedir. Kadınlar, aile, arkadaş, akraba, iş yeri ortamı ve komşu gibi birçok sistemle etkileşim kurmakta ve bu sistemlerin birbiriyle etkileşiminden etkilenmektedir. Ayrıca bu sistemlerin her biri bazen soruna yol açmakta bazen de sosyal destek sağlamaktadır. Bu açıdan mezzosistemlerin hem olumlu hem de olumsuz etkileri söz konusudur. Kadına yönelik şiddet sonrası yaşanan sosyal uyum sorunlarını anlamak, çeşitli çözümler üretmek ve gidermek için mezzosistem etkileşimlerinin, bağlantılarının ve bu etkileşim ve bağlantıların olası veya mevcut etkilerinin/sonuçlarının incelenmesi gerekir.

1.2.3.3.Makro Düzeyde Ekosistem Yaklaşımı

Mikro, mezzo ve makro bağlamda sistemler birbirini etkileyen, birbiriyle etkileşim halinde olan bütüncül bir sarmal yapıya benzer. Bu sarmal yapı içten dışa

doğru; mikro, mezzo ve makrosistemler şeklinde örgütlenmiştir. Mikro düzeyde meydana gelen değişim ve dönüşümler mezzo düzeyi; mezzo düzeyde oluşan değişim ve dönüşümler de makrosistemi etkiler. Kelebek etkisinde olduğu gibi -Amazon Ormanları'nda bir kelebeğin kanat çırpması, Amerika'da fırtına kopmasına neden olabilir- mikro olgular çoğalarak veya büyüyerek makro olgulara dönüşür; olguları etkiler ve onları yapılandırır. Makrosistem tüm sistemleri kapsayan bir çatı gibidir.

Bireyler, toplumu besleyen ve şekillendiren kültürün özelliklerini benimseyerek sistemlere dahil olurlar. Toplum değişen ve dönüşen bir karaktere sahip organizma gibidir. Toplumu yaratan tüm bileşenler ve unsurlar birbirlerini etkileyerek, birbirleriyle etkileşim kurarak enerji akışının süregelen olduğu bir harmoniyle hareket eder. Bu noktadan bakıldığında, bireylerin aileleri, ailelerin grupları veya kitleleri, kitlelerin toplulukları ve toplulukların da toplumu etkilediği ve ona şekil verdiği dinamik bir sosyal yapı ve süreç resmedilmektedir. Bu dinamik sosyal ve yapısal süreç hem birey hem de aileye dair önemli yaşantısal ipuçlarını taşır. Bireyin düşünce biçimi, davranış ve tutumları, norm ve değer anlayışı, arkadaşlık, aile ve akrabalık ilişkileri içinde bulunduğu toplumsal süreçten etkilenir ve birey, toplumsal olanla kendi benliğini ve karakterini yaratır. Kültür, bu toplumsal yaratım sürecini dinamik ve süregelen kılan olgulardan biridir, aynı zamanda toplumsal yapıdaki dinamizmin de yakıtıdır, işlevsel araçtır bir yerde. Birey, bu açıdan, toplum içindeki varlığını kültüre borçludur. Böylelikle, birey olmadan kültürden, kültür olmadan da toplumdan bahsetmek pek mümkün değildir. Bu açıdan (Bronfenbrenner, 1979) kültür ve bireyi çevreleyen alt kültürler, kurumsal yapılar/olgular makrosistemin en önemli bileşenleridir.

Kültürün fonksiyonu, aynı zamanda varlık amaçlarından biri de sosyal grupları bir arada tutmaktır. Mikro düzeyde aile ile yayılan kültürel öğeler birey tarafından benimsenir, bu benimseme durumu, makro düzeyde, toplumsal etkileşimin de etkisiyle yayılma biçimi ve özelliği bakımından üst düzeye çıkar. Bu noktada kültür, ortak norm, değer, güven, aidiyet ve paylaşım duygusu yaratma ve aktarma niteliği neticesinde; birey, içinde bulunduğu toplumu, aile olarak algılar ve topluma aile özelliği atfeder. Aile ile aynı fonksiyonu taşıyan toplum, kültürel olgular sayesinde,

artık bireyin varlığını borçlu olduğu, evi, sığınağı veya yuvası biçiminde bir temsiliyet kazanmış olur.

Makrosistem, toplumsal değerleri, toplumsal örgütleri, kurumları ve sınıfları, toplumsal politikaları, yasa ve normları, inanç sistemini, toplumsal cinsiyeti, toplum içindeki etnik yapıları kapsayan kültürel, sosyal ve dinamik bir yapıdır. Makrosistem sadece yerel düzeydeki topluluğun üyesi olan bireyi kapsayan kültürel, politik, sosyal ve ekonomik özellik veya iklim ile ilişkili değildir aynı zamanda bir bütün olarak bireyi çevreleyen ulusla/millet ile de ilişkilidir (Johnson, 2008).

Makrosistem, insanların kaynaklara erişimini ve yaşam kalitesini etkileyen sosyal, politik ve ekonomik koşullara, programlara ve politikalara odaklanan geniş ve büyük bir sistemdir. Sosyal hizmette makro anlamda uygulama, insan yaşamını sosyal ve ekonomik bağlamda geliştirmeyi ve iyileştirmeyi kapsayan çalışmaları/uygulamaları içerir. Kürtaj ile ilgili politikalar ve yasal düzenlemeler, engellilik ile ilgili düzenlemeler, fırsat eşitliği konusundaki çalışmalar, ayrımcılık, pozitif ayrımcılık, baskı ve sosyal dışlanma ile ilgili çalışmalar, çocuk istismarı ve suçluluğu ile ilgili politikalar düzenlemeler, sosyal ve ekonomik adalet ve eşitlik için yapılan çalışmalar, yoksulluk ve işsizlik ile ilgili çalışmalar, insan hakları çalışmaları, cinsel taciz ve tecavüz ile ilgili program ve politikalar, toplumsal cinsiyet ve cinsiyetçilik ile ilgili çalışmalar, kadına yönelik şiddet konusunda toplumun, kurumların çalışmaları ve tepkileri ve yaşlılar için mevcut hizmetler vb. çalışmalar, makro uygulamalar arasında yer almaktadır (Kirst-Ashman ve Zastrow, 2007).

Kültürel inanç ve değerler kadınların seçimlerini, ilişkilerini, tutum ve davranışlarını ciddi düzeyde etkiler. Kültürün, kadınların yaşadığı şiddet deneyimlerini nasıl etkilediği veya nasıl şekillendirdiğini anlamak için ekolojik yaklaşıma başvurmak gerekir. Ekolojik yaklaşım, makro düzeyde kadınların kültürel inanç sistemlerini inceler ve bu sistemleri inceleyerek algı, tutum, davranış ve ilişkiler üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışır. Şiddet ortamında yaşayan kadın, duygusal durumunu; problem çözme becerisini ve süreçlerini; ailesini; akranlarını; içinde bulunduğu topluluğun, kurumların, geleneklerin tepkilerini, beklentilerini, soruna

yaklaşımlarını, güç ve toplumsal cinsiyete dair inanışlarını etkileyen karmaşık kültürel sistemlerin içinde yer alır. Şiddet mağduru kadın açısından toplumsal cinsiyet, evliliğe ilişkin roller ve eş şiddetine yönelik kültürel özellik, inanç ve tutumlar makrosistemin bileşenleri olarak görülür. Bu açıdan ekosistem yaklaşımını kullanarak şiddet mağduru kadın için sorun yaratan olguların kültürel bağlamının çoklu ve eşzamanlı etkisi incelenebilir (Keeling ve Mason, 2008).

Özetle her birey, çeşitli gelişim dönemleri çerçevesinde bir yaşam döngüsüne sahiptir. Bu yaşamsal döngüde birey-çevre etkileşimiyle birlikte bireyin öznel durumu birçok deneyim, olay, olgu veya sorun ile şekillenir, bir karaktere bürünür. Yukarıda ifade edildiği gibi ekosistem yaklaşımında söz konusu yaşamsal deneyimler üç temel kategori ile değerlendirilir ve incelenir. Bunlardan ilki mikro sistemler, yaşantılar veya olaylardır. Mikro düzey yaşantılar, yakın çevreyle etkileşim sonucu ortaya çıkan davranışlar veya yaşamsal deneyimlere odaklanır. Bu etkileşim çift yönlüdür bazen bireyin davranışı da yakın çevresini etkiler, değiştirir ve dönüştürür. Bu anlamda, her ne kadar davranışlar, bireyin yakın veya uzak çevresinde yer alan diğer sistemlerle etkileşimleri sonucunda oluşmuş olsa da bazen davranışlar, bireyin kendi içsel yapısı ve deneyimlerinin/yaşantılarının birer çıktısıdır/ürünüdür. Mikro olaylara/sorunlara; saldırganlık, madde bağımlılığı, intihar teşebbüsleri, depresif kişilik yapısı vb. bireysel yaşantılar ve kişilik özellikleri örnek olarak verilebilir. Bu açıdan, mikro yaşam olaylarının başlıca odak noktası bireyin tutum veya davranışlarıdır. Mezzo düzeydeki olgular, bireyin sosyal çevresindeki diğer sistemlerle özellikle küçük gruplarla ilişki ve etkileşime odaklanır. Bireyin etkileşim ve samimi ilişkiler kurduğu mezzosistemler aile, akraba, okul veya iş arkadaşları vs. şeklinde değerlendirilebilir. Son kategori olan makro düzeydeki yaşamsal olaylar, birey ile geniş örgütler veya topluluklar ve sosyal sistemler arasındaki etkileşimler ile ortaya çıkar. Sosyal kurumlar, örgütler veya topluluklar bireylerin tutum ve davranışlarını etkileme ve yönlendirme konusunda güçlü ve önemli etkilere sahiptirler. Yoksulluk, ayrımcılık, şiddet, sosyal dışlanma, sosyal baskılar vs. makro düzeyde yaşamsal sorunlar iken sosyal plan, program, politikalar ile yasal düzenlemeler ise bu sorunların çözülmesi için makro düzeydeki uygulamalar olarak ifade edilebilir (Akt. Danış, 2006).

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların, sosyal hayata uyumlarını/ sosyal adaptasyonlarını, ekosistem yaklaşımı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Kadın konukevlerinde kalan kadınlar, şiddetten uzak hayatlarında zorluklar yaşamakta ve yeni bir yaşam kurma kaygısıyla, şiddetten sonraki hayatlarını şekillendirmeye çalışmaktadırlar. Bu açıdan hem kadın konukevi habitatında hem de toplumsal alanda, -şiddetsiz bir hayat seçeneği için- kadınlar, yeni bir uyum/adaptasyon sürecini göze almakta ve bu süreci çeşitli davranışlarla kolaylaştırmaya çalışmaktadırlar. Bu çerçevede düşünüldüğünde, kadın konukevinde kalan kadınların sosyal uyumlarını kolaylaştıran veya zorlaştıran unsurların ortaya çıkarılması, bu araştırmanın amacına katkı sağlayacaktır. Ayrıca söz konusu şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarının incelenmesi, şiddet ortamından ayrıldıktan sonra meydana gelen ‘şiddet ortamına geri dönüş’ olgusunu da anlamamızı sağlayacaktır. Bu açıdan ekosistem yaklaşımı ile şiddet mağduru kadınların bireysel, ilişkisel, topluluk ve toplumsal düzeyde sosyal adaptasyonları incelenerek bu düzeylerde, sosyal adaptasyon gereksinimlerine yönelik çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Böylelikle çalışmanın amacına uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların bireysel/kişisel durumları/istekleri ve beklentileri sosyal adaptasyonlarını ne şekilde etkilemektedir?
2. Kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların aile ve arkadaş ilişkileri nasıldır?
3. Kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların akraba ve komşuluk ilişkileri nasıldır?
4. Toplumun bakışı, toplumsal ve kültürel olgular, durumlar veya özellikler kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarını ne şekilde etkilemektedir?

5. Kurum düzeyinde (kadın konukevi) verilen hizmetler ve sosyal adaptasyon ilişkisi nasıldır?
6. Kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların hizmet aldıkları kurumlarla ilişkileri nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde, şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonu ile ilgili yapılmış herhangi bir akademik araştırma veya makaleye rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, hem genel anlamda kadına yönelik şiddet olgusunu derinlemesine ele alan hem de mağdur kadınların şiddet sonrası sosyal uyumlarını/adaptasyonlarını, mevcut aile ve akraba ilişkilerini, ebeveyn rolünde oluşan farklılıkları, sosyal uyum için mikro, mezzo ve makro çalışmaları ortaya koyan araştırmaların eksikliğinin/yetersiz olmasının, söz konusu araştırmayı özgün kıldığı düşünülmektedir.

Mevcut literatür incelendiğinde, dünya genelinde şiddet mağduru kadınların, sosyal adaptasyonlarına yönelik çalışmaların da oldukça sınırlı olduğu anlaşılabacaktır. Bu bağlamda kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarının, ekosistem yaklaşımıyla ele alınması, şiddet sonrası yaşam koşullarının anlaşılması, sosyal adaptasyonlarının bütüncül bir şekilde incelenmesi ‘şiddet sonrası hayatın inşası’ için plan, program ve modellerin oluşmasına/oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır.

Ayrıca kadına yönelik şiddet alanında yapılan çalışmalarda, mevcut sorunlara bütüncül bir bakış açısı getiren ekosistem yaklaşımının tercih edilmediği görülmüştür. Bu nedenle, kadına yönelik şiddet olgusunda, şiddet sonrası sosyal adaptasyonu anlamak için fiziksel ve psikolojik faktörler, ailevi faktörler, kültürel faktörler, çevresel koşullar, kaynaklar ve fırsatlar, öz bakım kalıpları, mevcut gelişim ve sağlık göstergeleri gibi ekolojik unsurlara başvurmak, araştırmanın amacına uygun olarak sorulan soruların etkinliğini pekiştirecek aynı zamanda güncelliğini koruyan bir sosyal

soruna (kadına yönelik şiddet) da bilimsel anlamda yeni bir yaklaşımla bakılmasını sağlayacaktır.

1.5. Araştırmanın Sayıltıları/Varsayımları

1. Bu araştırma, katılımcılardan elde edilen bilgilerin doğru olduğunu varsaymaktadır.
2. Şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonu şiddetin etkilerini azaltmak için önemli bir olgudur.
3. Sosyal hizmet müdahalesinde kullanılan ekosistem yaklaşımı, şiddet sonrası sosyal uyum/adaptasyonun sağlanmasında önemli bir araçtır.
4. Kadınların yeni bir hayat kurması, şiddetsiz bir ortamda yaşamaları, şiddet uygulayan partneriyle yaşamayı bir zorunluluk olarak görmemesi için şiddet sonrası sosyal adaptasyon önemli bir olgudur.
5. Şiddet mağduru kadınların, yeni bir ortama geçiş konusunda sosyal adaptasyon ihtiyaçları vardır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralandığı gibidir;

1. Araştırma, verilerin elde edilmesi için belirlenen tarihlerle (Nisan 2018-Ocak 2019) sınırlıdır.
2. Araştırma, araştırmacı/araştırmacıların yeterliliği, belirlenen amaçlar, elde edilecek veriler ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın geçerlik ve güvenirliği araştırmacı üçgenlemesi yöntemiyle sınırlandırılmıştır.

4. Şiddet mağduru kadınların, şiddet ortamını terk ederek yaşayabileceği çeşitli yerler (aile, akraba, arkadaş, sivil toplum örgütlerinin sığınmaevleri vb.) mevcuttur. Bu çalışmanın şiddet mağduru kadın katılımcılarının kaldıkları yerler, resmi kamu kuruluşu olan Ankara'daki kadın konukevleriyle sınırlandırılmıştır.
5. Konukevlerinin yasal gizliliği nedeniyle görüşmelerin, yaşanılan ortamda değil başka bir merkezde (ŞÖNİM) gerçekleştirilmiş olması önemli bir sınırlılıktır.
6. Görüşme esnasında ses kaydının yapılmamış olması ayrı bir sınırlılıktır.

1.7. Tanımlar

Kadına Yönelik Şiddet: Fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal boyutlarda gerçekleşen, çeşitli sağlık sorunlarına neden olan, kadınların yaşadığı ortamı zaman zaman terk ederek sosyal ilişkilerinin olumsuz etkilenmesine ve yeni bir ortama adapte olmasına yol açan önemli bir sosyal sorundur.

Kadın Konukevi: Şiddete maruz kalmış kadınların geçici olarak barındıkları yer, sığınmaevi, barınak. Bu çalışmada kadın konukevi, Ankara'da bulunan ve Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı olan kadın konukevlerini ifade etmektedir.

Ekosistem Yaklaşımı: Şiddet yaşadığı ortamı terk eden ve kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadının sosyal çevresiyle ilişkisine odaklanan sosyal hizmet yaklaşımı, müdahalesi. Ekosistem yaklaşımıyla, konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal çevresiyle ilişkilerine odaklanılarak, sosyal adaptasyonu; mikro, mezzo ve makro düzeyde ekolojik sistemler çerçevesinde incelenmiştir.

Şiddet Mağduru Kadınlar: Eşi veya partneri tarafından ekonomik, duygusal, fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış ve kadın konukevlerinde en az bir aydır kalmış ve hala kalmakta olan kadınları ifade etmektedir.

Sosyal Adaptasyon: En az bir aydır kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların farklılaşan sosyal çevreleriyle beraber değişen/dönüşen aile ilişkileri, sosyal ilişkileri, iş ilişkileri, kurum ile ilişkileri ve bu ilişkiler neticesinde gerçekleşen sosyal tepkileri kapsayan deneyimleri, tutumları ve davranışları ifade etmektedir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, mevcut problematiği anlamak ve araştırma olgularını derinlemesine incelemek, ele almak için nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma, gözlem, mülakat/görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı; durum, olgu ve olayların kendi doğal ortamları içinde, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde çok yönlü ve uzun süreli olarak derinlemesine incelendiği ve zaman zaman kuram oluşturmayı hedefleyen araştırmalardır. Niteliksel araştırmalarda, çeşitli düzeylerde yapılandırılan soru formları kullanılarak araştırılan konunun özellikleri konusunda durum saptaması yapılmakta ve soruna ilişkin tanımlayıcı/betimleyici sorular sorulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013 ve Yurtseven ve ark., 2013).

Veri toplama süreci boyunca sosyo-demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ve gözlem yapılarak araştırma öznesi kadın bireylerden araştırma amacına uygun bilgi alınmıştır. Bu anlamda katılımcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kadına yönelik şiddet olgusunu anlamak ve şiddet mağduru kadınların mevcut sosyal ilişkilerini, ağlarını, adaptasyonları görmek ve incelemek için ortamda/alanda var olma ihtiyacı araştırmanın niteliği açısından önem arz etmektedir. Kolay ulaşılabilir ve elverişli olması yönüyle araştırma öznesine ulaşmak için seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışmada, şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarını incelemek için seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun örnekleme yöntemi kullanılarak şiddet mağduru kadın bireyler, nitel özellik taşıyan araştırma yöntemleri ile (gözlem, derinlemesine görüşme) ele alınmıştır.

2.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın öznelerinin/katılımcılarının, benzerlik ve özellik açısından Türkiye’deki resmi ve kamu kuruluşu olarak hizmet veren kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınlar ile eşdeğer niteliğe sahip oldukları söylenebilir. Araştırmanın katılımcıları, Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınlar olarak saptanmıştır. Kadın konukevlerinin güvenlik amaçlı mevcut gizlilik ilkesi gereği, çalışmada hangi konukevlerinin kullanıldığı belirtilmemiş ve mevcut görüşmeler gönüllü katılımcılarla başka bir merkezde gerçekleştirilmiştir. Şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarını etkin bir şekilde ortaya koymak için, konukevinde bir aydan fazla kalan katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar hakkında detaylı bilgi, araştırmanın bulgular bölümünde verilmiştir.

Araştırmanın örneklemine ulaşmak Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde çalışan personelin ve özellikle sosyal hizmet uzmanlarının da desteğine başvurulmuştur.

2.3. Veriler ve Toplanması

Bu araştırmanın verileri Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların gönüllü katılımıyla elde edilmiştir. Kadın katılımcılara yönelik bilgilendirilmiş onam formu, sosyo-demografik bilgi formu ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak araştırma bulguları elde edilmiştir. Araştırmanın yürütülebilmesi için etik ve kurumsal izinler alınmış ve bu izinler doğrultusunda veriler toplanmıştır. Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile yapılan yazışmalar neticesinde gerekli izinler alınmış, yasal gizlilik nedeniyle görüşmeler kadın konukevinde değil, İl Müdürlüğüne bağlı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezinde (ŞÖNİM) gerçekleştirilmiştir. Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi ile koordinasyon sağlanarak görüşme günleri ve saatleri düzenlenmiştir. Bu doğrultuda

görüşmeler merkez bünyesindeki bireysel görüşme odasında, Nisan 2018’de başlayıp Ocak 2019’da sonlandırılmıştır. Merkeze gelen 21 kadın ile ilk görüşmeler yapılarak gönüllü katılımları istenmiştir. Süreç boyunca araştırmaya gönüllü olarak 18 kadın katılmıştır. 3 kadın ise araştırmaya katılmak için gönüllü olmamıştır. Gönüllü katılım için bilgilendirilmiş onam formu kullanılmış, katılım neticesinde sosyo-demografik bilgi formu sonrasında ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeye gelen kadınlara önce bilgilendirilmiş onam formu ile gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Bu bilgilendirme neticesinde gönüllü olarak katılmak isteyen kadınlara yönelik 12 sorudan oluşan Sosyo-Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Kadın katılımcılar, bu soruları yanıtladıktan sonra araştırmacı tarafından 31 sorudan oluşan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır.

Görüşme formu ile şiddet mağduru kadın katılımcıların mikro, mezzo ve makro düzeyde ilişki ve etkileşimleri incelenmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda (1) şiddet mağduru kadınların bireysel/kişisel durumları/istekleri ve beklentilerinin sosyal adaptasyonlarına etkisini incelemek için A.1, A.2, A.3, A.4, A.5, A.6, A.7, A.8, A.9, A.10, A.11, A.12 ve A.13; (2) şiddet mağduru kadınların aile ve arkadaşlık ilişkileri ile akraba ve komşuluk ilişkilerinin incelenmesi için B.C.1, B.C.2, B.C.3, B.C.4, B.C.5, B.C.6 ve B.C.7; (3) sosyal adaptasyonu etkileyen toplumsal ve kültürel olgular, durumlar veya özelliklerin incelenmesi için D.1, D.2 ve D.3; (4) verilen hizmetler ve sosyal adaptasyon ilişkisi ile şiddet mağduru kadınların hizmet aldıkları kurumlarla ilişkisini incelemek için E.F.1, E.F.2, E.F.3, E.F.4, E.F.5, E.F.6, E.F.7 ve E.F.8 maddeleri/soruları kullanılmıştır. Görüşme sorularına verilen cevaplarla, ilgili araştırma amacının yanı sıra araştırmanın diğer amaçlarına ilişkin bulgular da elde edilmiştir.

Yapılan görüşmeler en az 60 dakika ve en fazla 120 dakika sürmüştür. Görüşmeler, katılımcıyla söyleşi şeklinde, yatay bir oturma düzeniyle karşılıklı ve yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından gözlem ve sorulara verilen cevapları not alma şeklinde ortaya çıkarılmıştır. Görüşmeler

tamamlandığında, araştırmacı tarafından görüşme notları ve gözlemler bilgisayar ortamına aktarılmış her katılımcı için bir veri dosyası hazırlanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamına giren kadın katılımcılara uygulanan sosyo-demografik bilgi ve görüşme formundan elde edilen veriler incelenerek açık uçlu sorulara verilen cevaplar ekosistem yaklaşımına göre kodlanmış ve kategorilendirilmiştir.

Sosyo demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktararak bilgilerin tutarlı olması için farklı araştırmacıların desteği alınmış, veriler sistematik bir şekilde çözümlenmeye çalışılmıştır. Veri analizi ve yorumlanmasının, geçerli ve tutarlı olması için nitel araştırmalar için tasarlanan MAXQDA 2018 (18.0.3) nitel veri analizi programı kullanılmıştır.

Araştırma bulguları, araştırmacının gözlemleri ve görüşme formlarına dayandırılarak ekosistem yaklaşımının mikro, mezzo ve makro düzeylerine göre değerlendirilmiş ve oluşturulmuş, temalar/kategoriler hem sosyal adaptasyon örüntüleri hem de bireysel, ilişkisel ve toplumsal düzeyde ele alınmıştır. Sosyal adaptasyona ilişkin kullanılan ekolojik tema ve ilgili kodlar Çizelge 2.1’de verilmiştir.

Çizelge 2.1 Sosyal Adaptasyona Yönelik Ekolojik Temalar ve Kodlar

Sosyal Adaptasyona Yönelik Ekolojik Temalar		
Mikrosistem (Bireysel)	Mezzosistem (İlişkisel)	Makrosistem (Toplumsal)
Kodlar		
Kişisel Özellikler	Aile İlişkisi	Kurumsal Bakım
Kişisel Beklentiler	Çocuk İlişkisi	Kurumsal Hizmetler
Kişisel İstek ve İhtiyaçlar	Arkadaş İlişkisi	Kurumsal İlişkiler
Psikolojik Durum	Komşularla İlişki	Kültürel Etkenler
Fiziksel Sağlık Durumu	Akrabalarla İlişki	Toplumsal Bakış
Çalışma Durumu	Eş/Partner İlişkisi	Kurumsal Bakış

2.5. Süre ve Olanaklar

Bu araştırma, Nisan 2018-Ocak 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, tüm resmi/bürokratik işlemler (araştırma izni için çeşitli kurumların değerlendirmeleri, etik kurul izni vs.) sonuçlanma tarihlerine göre süreci planlamıştır. Bu süreçte araştırmanın tüm masrafları (yol, kırtasiye, program, yazılım, donanım vs.) araştırmacı tarafından sağlanmıştır. Görüşmelerin yapıldığı Ankara ŞÖNİM’de güvenlik personeli, yöneticiler ve sosyal çalışmacılar araştırmanın düzgün bir şekilde yürütülmesi için katkı sağlamışlardır. Görüşmelerin düzenlenmesi, yapılması ve yürütülmesinde kurumsal olanaklar (bina kullanımı, katılımcıların ulaşımı, görüşme odası vs.) kullanılmıştır.

Araştırma, Ankara ilinde gerçekleştirilmiş, tüm görüşmeler bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Hedeflenen görüşme sayısına ulaşılnca, araştırmacı yaklaşık bir ay içinde verileri bilgisayar ortamına aktarmış ve düzenlemiştir. Verilerin geçerlik ve güvenilirliği için farklı araştırmacıların araştırma bulgularını incelemesi sağlanmıştır. Araştırma verilerinin araştırmacı tarafından sistematik bir şekilde bilgisayar ortamına aktarılmasından sonra 5 aylık süreçte araştırmacı verileri çözümlemiş, kategorilendirmiş, araştırmanın temalarını oluşturmuş ve son olarak mevcut verileri yorumlamıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle ekolojik değerlendirmeler/kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Süreç boyunca tez danışmanının ve araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülen kişilerin de bireysel ve eğitsel desteği alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında, verilerin toplanması ve sonrasında bu ham verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan biçimsel bulgular ve bu bulgulara ilişkin yazımsal ifadeler yer almaktadır. Bölümün ana başlıkları: (1) Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular ve Analiz; (2) Mikro Düzeyde Bulgular ve Analiz; (3) Mezzo Düzeyde Bulgular ve Analiz; (4) Gözlemler ve Genel Değerlendirme şeklinde tasarlanmıştır.

3.1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular ve Analiz

Bu çalışmada 18 kadın katılımcı ile görüşülmüştür. Konukevlerine ve orada kalanlara ilişkin bilgilerin ifşa edilmesi veya paylaşılması gizlilik esası gereği yasal olarak mümkün değildir. Bu nedenle araştırmaya katılan şiddet mağduru kadınların isimleri gizli tutulmuş ve paylaşılmamış, her kadın için “**Katılımcı**” ifadesi numaralandırılarak kullanılmıştır. İlk 11 katılımcı ile Nisan 2018 tarihinde, sonraki katılımcılarla Ocak 2019 tarihinde görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın öznesini oluşturan katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Katılımcı 1: Katılımcı ile 2018 yılında, 09.30-10.40 saat aralığında bir saatten fazla bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı, 25 yaşında, 17 yaşındayken evlenmiş, 3 yaşında bir kıza ve 8 yaşında bir erkek çocuğa sahiptir. Sadece bir evlilik yapmış, görüşmeye 3 yaşındaki çocuğuyla katılmıştır. Katılımcıya ilişkin diğer bilgiler ise şu şekildedir: Partneri ile resmi evli hem kendisi hem de partneri ilkokul mezunu, 3 yıldan fazla bir süredir eşiyle beraber olduğunu belirtmiş, şu an bir kafede mutfak elemanı olarak çalışmaktadır. Eşinin pazarcı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı, eşi ile belli aralıklarla telefonla görüştüğünü belirtmiştir. Daha önce eşiyle beraber yaşarken, majör depresyon tanısı nedeniyle psikiyatri kliniğinde kalmıştır. Klinikte yatarken, eşi, kaldıkları evi boşaltmış ve ailesinin yanında kalmaya başlamıştır. Klinikten çıktıktan sonra eşinin ailesiyle beraber yaşamış, eşiyle ayrı bir eve çıkma konusunda anlaşılamamış ve şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Hem eşiyle hem de

kayınvalidesiyle sorun yaşadığını belirten katılımcı, yaşadığı evin kalabalık olmasından dolayı kendisi ve çocuklarıyla ilgilenemediğini ifade etmiştir. Eşinin, ebeveynlerine düşkün olduğunu, istek ve beklentilerini dikkate almadığını belirtmiştir. Görüşme boyunca katılımcı kendini ifade etme konusunda zorluk yaşamamıştır, 8 yaşındaki erkek çocuğunun, eşinin yanında kaldığı ve telefonla görüşebildiğini ifade etmiştir. Katılımcı, 6 yaşındayken babasının vefat ettiğini, annesinin ikinci bir evlilik yaptığını, üvey babasının yeğeniyle, ailesinin uygun görmesi neticesinde evlendiğini, bu evliliği aslında istemediğini, daha önce başkasını sevdiğini ve ailesinin bu ilişkiyi onaylamadığını belirtmiştir. Görüşme esnasında, ailesinin onaylamadığı ilişki konusunda üzüntü yaşadığı anlaşılmıştır. Konukevinde 3 ay kalmış, konukevinde arkadaşları olduğunu, bu süreçte ailesinin ve akrabalarının kendisine destek vermediğini, fiziksel sağlığının iyi olduğunu, ruhsal sağlığının şu an için iyi olduğunu fakat zaman zaman kötüleşebildiğini, depresyon hastası olduğunu ilaç kullandığını belirtmiştir. Görüşme esnasında katılımcının güler yüzlü, neşeli, iletişime açık karakter özelliklerine sahip olduğu düşünülmüştür. Fiziksel göstergelerle beraber, her soruya içtenlikle cevap verdiği, göz teması kurduğu, çekingen olmadığı anlaşılmıştır.

Katılımcı 2: Katılımcı ile 2018 yılında, 10.50-12.00 saat aralığında bir saatten fazla bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıya ait kişisel bilgiler: 35 yaşında, 23 yaşındayken evlenmiş, bir evlilik yapmış, lise mezunu, partneri ilkokul mezunu ve şoför, 13 yıldır evli olduğu ve güvenlik görevlisi olarak atandığı ama güvenlik soruşturmasının devam ettiği şekildedir. Konukevinde, bir yıldan fazla kalmıştır. Eşinin, kendisini öldürmeye teşebbüs ettiğinden dolayı cezaevinde kaldığını belirtmiştir. Yaklaşık 15 aydır eşiyle görüşmemiştir. Konukevindeki insanlarla samimi bir ilişkisi olduğunu, orada dost ve arkadaşlıklar edindiğini söylemiştir. Babası dışında herhangi bir yakınının olmadığını, babasının huzurevinde kaldığını, her konuda kendisini desteklediğini, 8 ay boyunca tehdit edildiği için konukevinden çıkamadığını, şu an çocuklarıyla ilgilenemediğini, fiziksel ve ruhsal sağlığının iyi olduğunu, herhangi bir ilaç kullanmadığını ifade etmiştir. Görüşme boyunca kendinden emin tavrı, yüksek öz güveni ve fiziksel görünüşüne önem vermesi dikkat çekmiştir. Girişken ve güçlü bir karakteri olduğu düşünülmüştür. Kendini iyi ifade etmiş, konuşkan ve ağırbaşlı bir duruş ve tutum sergilemiştir.

Katılımcı 3: Katılımcı ile 2018 yılında 14.00-15.06 saatleri arasında görüşülmüştür. Katılımcı: 28 yaşında, 17 yaşında iken evlenmiş, partneri ile resmi olarak evli, bir evlilik yapmış, 5 yaşında bir kız, 10 yaşında bir erkek çocuğa sahiptir. Ev hanımı ve eğitim durumu okur-yazar olan katılımcı, eşinin bilgisayar mühendisi olduğunu ifade etmiştir. Yaklaşık 10 sene eşiyle beraber yaşamış, eşi çocuklarıyla beraber Almanya'ya gitmiştir. Kendisi de çocukları için Almanya'ya gitmek istemektedir, bunun için vize başvurusunda bulunmuştur. Kendisi şu an çalışmamaktadır. Yaklaşık 3 aydır konukevinde kalmaktadır. Konukevinde arkadaşları olduğunu dini kitaplar okuyup sohbet ettiklerini belirtmiştir. Ailesinin bu süreçte kendisinin yanında olmadığını, desteklemediğini, çocuklarını çok özlediğini, süreç boyunca eşiyle hiç görüşmediğini, travma yaşadığını ama şu an iyi olduğunu, fiziksel sağlığının iyi, çocuklarını düşününce sürekli kötüleştiğini, üzüldüğünü ve ağladığını belirtmiştir. Görüşme boyunca hüzünlü, karamsar, çekingen ve içine kapanık bir tavır sergilemiş, içine kapanık tavrına rağmen konuşmaya hevesli olduğu ve çocuklarına özlem duyduğu anlaşılmıştır. Eşinin sürekli kendisini her anlamda yetersiz bulduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle eşi tarafından hor görüldüğü, küçümsendiği anlaşılmış, görüşme esnasında çocuklarından bahsederken zaman zaman hüzünlendiği tespit edilmiştir.

Katılımcı 4: Katılımcı ile 2018 yılı içinde 15.15-16.25 saatleri arasında görüşülmüştür. Katılımcı: 40 yaşında, ilkokul mezunu, bir evlilik yapmış, 18 yaşında evlenmiş daha sonra boşanmıştır. Nikahsız olarak sürdürdüğü son ilişkisinin yaklaşık 2 sene önce başladığını ifade etmiştir. Şu an garson şefi olarak çalışmaktadır. Partnerinin ilkokul mezunu ve mafya olduğunu söylemiştir, şiddetin yanı sıra ölüm ile tehdit edildiğini bildirmiştir. Bu nedenle başka bir şehirdeki konukevinden Ankara'ya nakledilmiştir. 22, 19, 16 ve 1 yaşlarında 4 kız çocuğu olduğunu, büyük olanlarla zaman zaman görüştüğünü belirtmiştir. 1 yaşındaki bebeğiyle birlikte görüşmeye katılmıştır. Yaklaşık bir senedir konukevinde kaldığını, burada pek arkadaşının olmadığını, kimseyle konuşmadığını, ailesiyle görüşmediğini, ortanca kızıyla görüştüğünü diğer kızlarıyla görüşmediğini, fiziksel sağlığının iyi olduğunu, geçmişini düşününce çok üzüldüğünü, herhangi bir ilaç almadığını, ruhsal veya psikolojik bir rahatsızlığının olmadığını, partneriyle görüşmediğini, hayatın, insanların, kendisini çok yorduğunu, çok çektiğini, böyle göçebe yaşamının çok zor olduğunu ifade

etmiştir. Görüşme boyunca oldukça konuşkan, neşeli, esprili, sevecen, cana yakın ve sempatik bir tavır sergilemiş, geçmiş ile ilgili pişmanlıklarını düşününce zaman zaman kederlenmiştir. Yaşına göre oldukça genç görüldüğü, çalışkan ve girişken olduğu anlaşılmıştır.

Katılımcı 5: Katılımcıyla 2018 yılı içinde 16.30-17.36 saatleri arasında derinlemesine bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 35 yaşında, 16 yaşındayken evlenmiş, bir evlilik yapmış sonra boşanmış, ilkokul mezunu, 16 ve 18 yaşlarında 2 kız, 14 yaşında 1 erkek çocuğa sahiptir. 18 yıl boyunca boşandığı eşiyle yaşadığını, eşinin ilkokul mezunu, inşaat işçisi olduğunu, Rusya’da çalıştığını belirtmiştir. Katılımcı şu an çalıştığını, aşçılık yaptığını ifade etmiştir. 9 aydır konukevinde kaldığını, çocuklarının babaannesinin yanında olduğunu, onlarla telefonla görüşebildiğini, konukevinde bir tane samimi arkadaşının olduğunu, insanlara karşı güven sorunu yaşadığını, ailesiyle yani anne ve babasıyla görüştüğünü, hem maddi hem de manevi anlamda ailesinin kendisini desteklediklerini, boşandığı eşinin kendisine ulaşmaması için konukevinde kaldığını, ayrıldığı eşiyle birkaç kez telefonla görüştüğünü sonra engellediğini, fiziksel sağlığının iyi olduğunu, ruhsal açıdan bazen depresif olduğunu ama ilaç kullanmadığını, çocuklarını düşününce ağladığını, hüznlendiğini, acı çektiğini ifade etmiştir. Çocukken kardeşlerinin bakımını üstlendiğini, evlendiğini ve aslında hiç çocuk olmadığını dile getirmiştir. İstemediği bir evliliğe aile nedeniyle rıza gösterdiğini, eşinin kendisinden oldukça büyük olduğunu ifade etmiştir. Katılımcının görüşme esnasında oldukça duygusal, hüznü ve kederli olduğu bununla birlikte oldukça konuşkan, dışa dönük, içten, kendini ifade etmekten çekinmeyen, iletişime açık, mücadeleci, kendinden emin bir tavrı olduğu gözlenmiştir. Çocuklarından uzak olduğu için onlara özlem duyduğu anlaşılmış, onlarla sık görüşmediğini, ayrıldığı eşinin ve ailesinin çocuklara karşı kendisini kötülediklerini dile getirmiştir.

Katılımcı 6: Katılımcıyla 2018 yılı içinde 09.30-10.41 saatleri arasında derinlemesine bireysel görüşme sağlanmıştır. Katılımcı 30 yaşında, 17 yaşındayken evlenmiş, bir evlilik yapmış, ev hanımı, ilkokul mezunu, biri 10 diğeri 13 yaşında olan iki erkek çocuğa sahiptir. Eşinin çalıştığını, işçi olduğunu zaman zaman telefonla görüştüğünü bildirmiştir. Yaklaşık 4 aydır konukevinde kaldığı, ailesinden sadece annesi ve

kardeşleriyle görüştüğünü, konukevindeki kadınlarla konuştuğunu iki samimi arkadaşının olduğunu, fiziksel sağlığının iyi, psikolojik sağlığının çoğunlukla kötü olduğunu, antidepresan aldığını ve belli aralıklarla doktora gittiğini, çocuklarını özlediğini, onları görmek istediğini belirtmiştir. İlk defa konukevinde kaldığını beyan ederek eşiyle görüştüğünü ve onunla barışabileceklerini ifade etmiştir. Çocuklarıyla telefonda görüştüğünü, çocukların eşinin yanında olduğunu onu görmek ve yeniden başlamak için bir araya gelmek istediğini belirtmiştir. Eşinin kendisini aldattığını ve şiddet uyguladığını ifade eden katılımcı, bir kurumda yaşamının zor olduğunu, şiddet olsa bile çocuklarla beraber yaşamının daha iyi olduğunu söylemiştir. Katılımcının, görüşme boyunca çekingen, istediklerini tam olarak ifade edemeyen/etmek istemeyen ve zaman zaman düşünceli bir tavır sergilediği anlaşılmıştır. Tekrar evine dönmek, çocuklarına kavuşmak istediği, eşine tekrar güvenebileceğini düşündüğü, yeni bir başlangıç için hevesli olduğu, düşünceli ve değişken bir ruh hali içinde olduğu, zıt duyguları bir arada yaşadığı, dış görünüşüne özen gösterdiği ve bazen istediğini söyleyip bazen de sustuğu gözlenmiştir.

Katılımcı 7: Katılımcıyla 2018 yılında 11.00-12.03 saatleri arasında bireysel görüşme yapılmıştır. Katılımcı, 28 yaşında, lise mezunu, ev hanımı, 18 yaşındayken evlenmiş, bir evlilik yapmış, 5 yaşında bir erkek çocuğa sahiptir. 2 aydır konukevinde kaldığını, konukevinde samimi bir arkadaşının olduğunu, eşinin ilkokul mezunu, inşaat işçisi olduğunu, eşiyle yaklaşık 10 yıldır resmi olarak evli olduğunu ve çocuğuyla sadece telefonla görüştüğünü ifade etmiştir. Anne ve babasının başka şehirde olduğunu oraya gitmek istediğini fakat çocuğunun burada olması sebebiyle gidemediğini söylemiştir. Şiddete dayanamayıp çocuğunu bırakarak evden çıktığını, çocuğunu bıraktığı için çok üzüldüğünü belirtmiştir. Konukevinde kaldığı ilk zamanlarda anne ve babasının ziyarete geldiğini, kendisini götürmek istediklerini fakat çocuğu nedeniyle gidemediğini söylemiştir. Hala anne ve babasıyla görüştüğünü onlardan maddi ve manevi anlamda destek aldığını belirtmiştir. Eşiyle anlaşamadığını, sürekli tartıştıklarını ve bu nedenle şiddete maruz kaldığını belirten katılımcı, yaş farkı nedeniyle de birbirlerini anlamadıklarını ifade etmiştir. Yaşadıkları sorunlar nedeniyle eşinin ailesinin kendisini suçladığını, eziyet ettiğini, çocuğunu çok özlediğini bu yüzden eşiyle de görüştüğünü, ailesi dışında kimseden destek almadığını, eski

arkadaşlarıyla görüşmediğini, fiziksel sağlığının iyi, duygusal olarak yorgun olduğunu, herhangi bir ilaç kullanmadığını söylemiştir. Görüşme esnasında katılımcının öz farkındalığının yüksek olduğu, kendini iyi ifade ettiği ve samimi cevaplar verdiği anlaşılmıştır. Görüşme boyunca sıcakkanlı, dışa dönük ve konuşkan bir tavrı olduğu, duygu ve düşüncelerini oldukça güzel bir şekilde ifade ettiği, dinleyen dinleyip de anlamaya çalışan bir tavır sergilediği ve çocuğu için oldukça endişeli görüldüğü gözlenmiştir.

Katılımcı 8: Katılımcıyla 2018 yılı içinde 12.05-13.11 saatleri arasında görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı, 47 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, 21 yaşındayken evlenmiş, bir evlilik yapmıştır. Katılımcının 21 ve 25 yaşlarında 2 kız çocuğu vardır. İki çocuğu da evli olup zaman zaman telefonla ve yüz yüze görüştüğünü belirtmiştir. Eşinin ilkokul mezunu olduğunu, esnafılık yaptığını, hala eşiyle evli olduğunu ifade etmiştir. Birkaç kere konukevinde kaldığını belirtmiş, şimdiki konukevinde 3 aydır barındığını söylemiştir. Buradaki kadınlarla konuştuğunu ama samimi olmadığını çoğunun genç olduğunu kendisini anlamadığını, anlamayacağını belirtmiştir. Anne ve babasının vefat ettiğini, kardeşlerinin köyde olduğunu, eşinden ayrıldığı için köydekilerin kötü karşılayacağını düşünerek köye gitmediğini söylemiştir. Çocuklarına da yük olmak istemediğini, onlara sorun yaşatmak istemediğini söyleyerek onların yanında kalmak istemediğini belirtmiştir. Fiziksel sağlığının iyi olmadığını, eklemlerinde kireçlenme sorunu olduğunu, ruhsal açıdan birçok travma yaşadığını, kendini kötü hissettiğini, çok çektiğini, hayatın yükünü taşıyamadığını söylemiştir. Birçok ilaç kullandığını ve her hafta doktora gittiğini belirtmiştir. Görüşme boyunca oldukça durağan, heyecansız, bitkin ve ilgisiz olduğu, giyimine pek dikkat etmediği, sağlık sorunlarının kendisini fiziksel açıdan zorladığı, ruh sağlığının pek iyi olmadığı anlaşılmıştır. Kurumdaki diğer kadın bireylerle zaman zaman sorun yaşadığı, yaşı nedeniyle diğer kadınlar tarafından dışlandığı, anlaşılmadığı düşünülmüştür.

Katılımcı 9: Katılımcı ile 2018 yılında 13.15-14.25 saatleri arasında görüşülmüştür. Katılımcı, ilköğretim mezunu, 19 yaşında iken evlenmiş, sadece bir evlilik yapmış ve 26 yaşındadır. 5 yaşında bir erkek, yaklaşık 2 yaşında bir kız çocuğu vardır. Erkek

çocuğu babasıyla, kız çocuğu annesi ile konukevinde kalmaktadır. Fiziksel şiddete maruz kalarak emniyet müdürlüğüne başvurmuş, müdürlükten de konukevine nakli gerçekleştirilmiştir. 2 aydır konukevinde olduğunu ifade eden katılımcı eşi ve erkek çocuğuyla zaman zaman telefon ile görüştüğünü belirtmiştir. Eşinin ilköğretim mezunu, inşaat işçisi olduğunu ve hala evli olduklarını bildirmiştir. Kendisinin ev hanımı olduğunu, mesleği olmadığı için çalışmadığını dile getirmiştir. Konukevinde 2 arkadaşı olduğunu, onlarla konuşup sohbet ettiğini, annesinin vefat ettiğini ve babasıyla görüşmediğini, barışmak konusunda baskı yaptıklarının sadece kardeşleriyle görüştüğünü, zaman zaman onlardan destek aldığını, akraba ve komşularıyla bu süreçte iletişiminin kesildiğini, daha önce onlarla görüşebildiğini, görücü usulüyle evlendiğini ama eşini zamanla sevdiğini, sonra sorunlar yaşadığını, şiddetten dolayı hırpalandığını, şu an fiziksel sağlığının iyi olduğunu, bununla birlikte psikolojik olarak kendisini iyi hissettiğini ama bazen desteğe ihtiyaç duyduğunu, bunun için psikologla görüştüğünü, herhangi bir ilaç almadığını, erkek çocuğunu çok özlediğini, şu an onunla ilgilenemediği için üzüldüğünü, şiddet ortamında çocuklarla ilgilenmenin zor olduğunu ifade etmiştir. Görüşme boyunca konuşmaya istekli, iletişime açık, içten bir tavır sergilemiştir. Okuyamadığı için çok pişman olduğunu ve ailesi nedeniyle liseye gidemediğini vurgulamıştır. Ekonomik anlamda erkeğe bağımlı olmanın kötü olduğunu ifade etmiştir. Meslek sahibi olamamanın olumsuzluklarından bahsetmiştir. Çaresiz olduğunu, yine de sığınacak bir yerinin olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcı 10: Katılımcıyla 2018 yılı içinde, 15.00-16.13 saatleri arasında bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 34 yaşında, ilkokul mezunu, 17 yaşında evlendiğini, bir evlilik yaptığını, 12 ve 8 yaşında iki kızı, 6 yaşında bir oğlu olduğunu söylemiştir. Tüm çocuklarının eşiyle beraber babaannelerinde olduğunu, yaklaşık 6 aydır konukevinde olduğunu, çocuklarını özlediğini, eşinin hala esnaf olarak çalıştığını, kendisinin de ev hanımı olduğunu ama şu an zaman zaman hizmetli olarak çalıştığını dile getirmiştir. Eşinin yıllar önce kendini aldatmaya başladığını, aldatma nedeniyle sürekli tartıştıkları ve ciddi düzeyde şiddete maruz kaldığını, eşinin çoğu zaman eve gelmediğini, bekar hayatı yaşadığını, kendisini ve çocukları önemsemediğini ifade etmiştir. Çocukları dışında pek bir beklentisinin olmadığını eşinden boşanmak istediğini belirtmiştir. Kültürel ve geleneksel olgulardan dolayı

boşanmanın hoş karşılanmadığını, bu nedenle baskı yaşadığını belirtmiştir. Konukevine geldiği için ailesinin de kendisiyle görüşmediğini söylemiştir. Çocuklarıyla görüşemediğini, eşi ve ailesinin çocukları kendisinden uzaklaştırdıklarını ifade etmiştir. Şiddet neticesinde kafasına darbe aldığı, bu nedenle tedavi için hastanede kaldığını ama şu an fiziksel sağlığının iyi olduğunu, depresyon hastası olduğu için antidepresan ilaçlar kullandığını bildirmiştir. Konukevinde oda arkadaşlarıyla konuştuğunu, sohbet ettiğini, ailesinden veya akrabalarından herhangi bir destek almadığını, görücü usulüyle evlendiğini, eşinin hiçbir zaman kendisini sevmediğini, hep başka kadınlarla beraber olduğunu, çocukların ve kendisinin bu süreçte çok yorulduğunu, hırpalandığını, çocuklarını görmek istediğini belirtmiştir. Görüşme boyunca, kendini düzgün bir şekilde ifade etmiş, sorulan sorulara açık ve içten cevaplar vermiştir. Fiziksel olarak çok hırpalandığı, ruh sağlığının da iyi olmadığı anlaşılmıştır. Kendinden emin cevaplarla güçlü bir kadın imajı sergilemiştir. Eşinin şiddetine direndiğini artık başa çıkamayacak durumda olduğu için evi ve çocuklarını terk ettiğini vurgulamıştır. Boşanıp çocuklarıyla beraber yeni bir hayat kurmak istediğini belirtmiştir.

Katılımcı 11: Katılımcı ile 2018 yılında, 16.30-17.34 saatleri arasında görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmede katılımcının, 42 yaşında, ilkokul mezunu olduğu, bir kere evlendiği, yakın zamanda boşanmak istediği, 19 yaşında bir kız çocuğuna sahip olduğu, kızının da konukevinde kaldığını, ikisinin de eşi tarafından ölümle tehdit edildiğini, eşinin hem kendisine hem de kızına şiddet uyguladığını, bu nedenle başka bir şehirden buraya nakledildiklerini ifade etmiştir. Yaklaşık 4 aydır kızıyla beraber konukevinde kaldıklarını, eşinin serbest çalışan olduğunu, kendisinin ev hanımı olduğunu, çalışmadığını, kızının ve kendisinin fiziksel şiddete maruz kaldıklarını, eşi ve akrabaları tarafından arandıklarını, tehdit edildiklerini ve ölüm tehlikesi içinde olduklarını beyan etmiştir. Kendi ailesi ve akrabalarıyla görüşemediğini, destek alamadığını onları da tehlikeye atacağını düşündüğünden iletişime geçemediğini belirtmiştir. Burada kızıyla beraber kaldığını, diğer kadınlarla görüştüğünü samimi olduğu kadınların olduğunu, kimi zamanda dışlandıklarını, fiziksel şiddet nedeniyle travma yaşadığını, kötü etkilendiğini ama şu an fiziksel sağlığının iyi olduğunu, kızıyla birbirlerine destek olduklarını, herhangi bir ilaç almadığını söylemiştir. Görüşme

boyunca çekingen bir davranış sergilemiş, çok konuşkan olmadığı, bazen bazı olguları saklamaya çalıştığı ve insanlara karşı güven sorunu yaşadığı düşünülmüştür. İnsanlara karşı şüpheli davranmaktadır. Şiddet nedeniyle öz güveninin oldukça düştüğü anlaşılmış, kızından güç aldığı, şiddet deneyimi ve ölüm tehdidi nedeniyle insanlara karşı şüpheli olduğu düşünülmüştür.

Katılımcı 12: Katılımcı ile 2019 yılı içinde, 09.00-10.00 saatleri arasında görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı, 20 yaşında, lise mezunu, bekar, evlenmemiş, yetiştirme yurdunda kalan iki erkek kardeşe sahiptir. Şu an herhangi bir mesleğinin olmadığını, halk eğitim merkezinde bilgisayar kursuna gittiğini, partnerinin inşaatla çalıştığını, 3 aydır kadın konukevinde kaldığını, konukevinde 5-6 kadınla görüştüğünü, pek fazla bir şey paylaşmadığını, zaman zaman sohbet ettiklerini, fiziksel sağlığının iyi olduğunu, herhangi bir hastalığının olmadığını, ilaç kullanmadığını, sinirli bir karakter yapısına sahip olduğunu, duygusal olduğunu, çocuklarının olmadığını belirtmiştir. Herhangi bir yerden maddi veya manevi anlamda destek almadığını, kardeşleriyle zaman zaman görüştüğünü söylemiştir. Görüşme boyunca iletişime açık, konuşkan bir tavır sergilemiştir. Sosyal ve psikolojik desteğinin olmadığı bu anlamda sadece kurumsal destek sağlandığı, parçalanmış bir ailenin üyesi olduğu, şiddet ortamında büyüdüğü tespit edilmiştir. Şiddet mağduru olup da konukevinde kalan birçok kadında olduğu gibi konukevlerinin yasal olarak *“6 ay süre ile geçici bir süre ile barınma”* özelliğinden dolayı oldukça endişeli olduğu, 6 aylık sürecin sonunda nasıl bir prosedürle karşılaşacağı konusunda düşünceli ve geleceği konusunda oldukça kötümser ve karamsar olduğu gözlenmiştir.

Katılımcı 13: Katılımcıyla 2019 yılı içinde, 10.05-11-15 saatleri arasında görüşme sağlanmıştır. Katılımcı, şu an 40 yaşında, 15 yaşında iken evlenmiş, sadece bir evlilik yapmış, hala evli, evli olduğundan beri eşiyle beraber, 2 erkek ve 1 kız çocuğa sahip, herhangi bir eğitim almamış olup okur-yazar değildir. Kendisi ev hanımı olup çalışmamaktadır. Eşini serbest çalışan olarak tanımlamıştır. 3 aydır konukevinde olduğunu beyan etmiştir. Konukevinde samimi olduğu kimsenin olmadığı, yine de konuştuğu kadınların olduğunu ve çocuklarını çok özlediğini belirtmiştir. Eşi yüzünden yakınlarıyla arasının bozulduğu, bu nedenle kimseyle görüşmediğini,

çocuklarından başka hiç kimsesinin olmadığını, çocuklarıyla telefonla görüşebildiğini, kemik erimesi hastalığı olduğunu ve şu an tedavi olduğunu, ruhsal açıdan kendini güçsüz, mutsuz, yalnız hissettiğini ifade etmiştir. Görüşme esnasında, hayatı, geleceği konusunda oldukça endişeli olduğu gözlenmiştir. Oldukça mutsuz, kederli bir tavır sergilemiştir. Çocuklarını çok özlediği, onlarla yaşamak istediği anlaşılmıştır.

Katılımcı 14: Katılımcı ile 2019 yılında, 11.20-12.30 saatleri arasında görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı, 27 yaşında, 15 yaşındayken evlenmiş, sadece bir evlilik yapmış, partnerle hala evlidir. Kendisi ortaokul eşi işe lise mezunudur. 6, 4 ve 1 yaşlarında 3 çocuğu vardır. Eşiyle 12 yıl beraber olduğunu 8 aydır ayrı olduklarını söylemiştir. Kendisi çalışmıyor ama eğitim alıp kuaför olmak istiyor, eşi tornacı ve hala çalışıyor. 4 aydır konukevinde kaldığını belirtmiştir. Konukevinde 5 arkadaşı olduğunu, onlarla her gün sohbet ettiğini, buradan çıkınca neler yapacaklarını konuştuklarını ifade etmiştir. Çocuklarının yanında olduğunu, burada çocuk yetiştirmenin zor olduğunu, insanların bu konuda anlayışlı olmadığını ifade etmiştir. Aile ve akrabalarının kendisini eşiyle barıştırmaya çalıştıklarını, suçladıklarını bu nedenle onlarla görüşmediğini belirtmiştir. Fiziksel şiddet nedeniyle daha önce vücudunda kırıklar olduğunu ve tedavi edildiğini şu an fiziksel açıdan kendini yorgun hissettiğini ama herhangi bir hastalığının olmadığını, ruhsal ve duygusal açıdan kendini iyi hissetmediğini, öz güveninin olmadığını, bunun için psikologla görüştüğünü, karamsar, ümitsiz olduğunu, düşündüğü şeyleri yapamadığını, çocuklarını çok önemseydiğini, bu süreçte eşiyle hiç görüşmediğini belirtmiştir. Eşiyle köyde kaldığını belirtmiş ve köyde insanların boşanmaya sıcak bakmadığını vurgulamıştır. Görüşme esnasında kendini iyi bir şekilde ifade ettiği gözlenmiştir. Görüşmeye küçük kıızıyla gelmiş, çok konuşkan olmadığı fakat güçlü ve mücadeleci bir kadın olduğu düşünülmüştür.

Katılımcı 15: Katılımcı ile 2019 yılında 13.00-14.02 saatleri arasında görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı, 24 yaşında, 23 yaşındayken evlenmiş, ortaokul mezunu, yaklaşık 1 senedir evli ve boşanma sürecindedir. Şu an 5 aylık hamile olduğunu, bilgisayar kursuna gittiğini ve bir büroda çalıştığını belirtmiştir. Eşinin ortaokul mezunu olduğunu ve herhangi bir işinin olmadığını söylemiştir. 2 aydır konukevinde

olduğunu, eşini sadece anlaşmalı boşanma için aradığını onun dışında kendisiyle görüşmediğini, konukevinde samimi olduğu arkadaşlarının olduğunu, onlarla her şeyi konuşabildiğini, paylaşabildiğini söylemiştir. Eşinin kendisini zorla kaçırdığını, mecburen evlendiğini, ailenin bu evliliği onayladığı ama kendisinin istemediğini, evinden ayrıldıktan sonra hamile olduğunu öğrendiğini, önceki arkadaşlarıyla, kardeşleriyle ve ailesiyle görüşmediğini onların kendisine tepkili olduğunu ifade etmiştir. Hamile olduğu için belli aralıklarla sağlık kontrolünden geçtiğini, herhangi bir sağlık probleminin olmadığını, fiziksel açıdan kendini iyi hissettiğini, değişken bir ruh halinin olduğunu, bazen çok iyi iken bazen kötüleşebildiğini söylemiştir. Ailesinin boşanmasını istemediği, barışması için kendisini zorladığını bu nedenle onlardan da uzaklaştığını, kardeşlerinin de bu süreçte hiç yardımcı olmadığını, yakın çevresinin kendisini düşünmediğini, anlamadığını ifade etmiştir. Yine de ailesini sevdiğini ve özlediğini belirtmiştir. Şu an tek önemsendiği şeyin, bebeği olduğunu, onun için çalışacağını ve çabalayacağını ifade etmiştir. Görüşme esnasında oldukça konuşkan, kendini iyi ifade eden, iletişime açık bir tavır sergilemiştir. Özellikle eşiyle kaçma ve ailesiyle ilişkisi konusunda verdiği tutarsız cevaplar nedeniyle bazen konuşmalarında tutarlı olmadığı anlaşılmıştır. Kendine güvenen, cesur, görü kara, özgürlüğüne, bağımsızlığına önem veren daha önce başkaları tarafından baskılandığı, yönlendirildiği, seçimleri önemsenmediği için artık kendi kararlarını almak isteyen, azimli bir karaktere sahip olduğu düşünülmüştür.

Katılımcı 16: Katılımcı ile 2019 yılı içinde, 14.05-15.11 saatleri arasında görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 33 yaşında, 30 yaşında iken evlenmiş, sadece bir evlilik yapmış, hala evli ve hamiledir. İktisat ve bilgisayar programcılığı bölümlerinden mezun olmuş, güvenlik görevlisi olarak çalıştığını ama şu an herhangi bir yerde çalışmadığını, eşinin okur yazar olduğunu, inşaat malzemesi alıp sattığını ve şu an cezaevinde olduğunu ifade etmiştir. Yaklaşık 3 aydır kadın konukevinde kaldığını, konukevinde kadın arkadaşlarının olduğunu, gelecek planları hakkında konuştuklarını, birçok şeyi paylaştıklarını, birbirlerine tavsiyelerde bulunduklarını, annesinin vefat ettiğini, babasının başka bir kadınla beraber olup kendilerini terk ettiğini, astım hastası olduğunu ve ilaç kullandığını, bebeği için kontrole gittiğini, eşinin kendisine şiddet uyguladığını fakat kaza yapıp bir insanın ölümüne sebebiyet verdiği için cezaevinde

olduğunu, zaman zaman eşiyle görüştüğünü, ruhsal ve duygusal açıdan bazen iyi bazen de kötü olduğunu, kitap okuduğunu, satranç oynadığını ve el işi yaptığını belirtmiştir. Görüşme boyunca oldukça iyi görüldüğü, güler yüzlü, neşeli bir tavrı olduğu gözlenmiş, öz farkındalığı yüksek, planlı, kendine güvenen, gelecek odaklı, girişken ve içinde bulunduğu durumu iyi değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olduğu düşünülmüştür.

Katılımcı 17: Katılımcı ile 2019 yılında, 15.30-16.34 saatleri arasında bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 48 yaşında, ilköğretim mezunu, 16 yaşında iken evlenmiş, yaklaşık 32 senedir evli, sadece bir evlilik yapmıştır. 2 erkek ve bir kız çocuğu vardır. Ev hanımı olmasına rağmen birçok işte çalıştığını belirtmiştir. Eşinin lise mezunu ve emekli zabıta memuru olduğunu beyan etmiştir. Yaklaşık 4 aydır konukevinde kaldığını, konukevindeki kimseyle samimi olmadığını, anlamadığını, ortamın çok gürültülü ve kadınların anlayışsız olduğunu ifade etmiştir. Eşiyle şu an görüşmediğini, zaman zaman barışıp ayrıldığını dile getirmiştir. Ailesinin kendisini desteklemediğini, onların durumu kabullenmesini istediklerini, bir çözüm üretmediklerini, yardımcı olmadıklarını, fiziksel sağlığının iyi, ruhsal açıdan çok yıprandığını, üzüldüğünü herhangi bir ilaç kullanmadığını, daha önce kaldığı konukevinde geri dönüşüme ilişkin eğitim sertifikası aldığını, birçok iş yaptığını, şu an da butik bir restoranda aşçılık yaptığını, işverenlerin kendisini çok çalıştırdığını, ifade etmiştir. Görüşme boyunca açık, net ve dürüst bir tavır sergilemiştir. Bununla beraber mutsuz, huzursuz, yorgun ve birçok şeyden şikayetçi olduğu anlaşılmıştır. Görüşmede, kurum içi düzenden, kurumdaki üç kişilik odalardan ve insanların ortak yaşam alanlarını kullanırken özensiz, dikkatsiz ve duyarsız olmalarından oldukça şikayetçi olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcı 18: Katılımcı ile 2019 yılı içinde 16.40-17.45 saatleri arasında bireysel görüşme odasında mülakat yapılmıştır. Katılımcı 32 yaşında, 24 yaşındayken evlenmiş, sadece bir evlilik yapmış ve sonrasında boşanmıştır. Beraber olduğu partnerini, yaklaşık 12 yıldır tanıdığını, evlendikten 6 ay sonra boşandığını ifade etmiştir. Eski eşi ve kendisi üniversite mezunudur. Büro elemanı olup şu an çalışmadığını belirtmiştir. Eski eşinin de çalıştığını ve muhasebeci olduğunu

söylemiştir. Çocuğu olmadığını, ailesiyle, bazı arkadaşları ve akrabalarıyla görüştüğünü dile getirmiştir. 5 ay boyunca konukevinde kaldığını, konukevinde birçok arkadaşı olduğunu fakat 2 kişi ile samimi arkadaş olduğunu, birçok şeyi beraber yaptıklarını, beraber iş baktıklarını, sorunlarına çözüm üretmeye çalıştıklarını, belirtmiştir. Katılımcı, ailesinin boşanma konusunda başta sıcak davrandıklarını, boşandıktan sonra değiştiklerini bu nedenle ailesinin yanında kalmanın zor olduğunu, ailesiyle kendisinin birçok konuda farklı düşündüğünü ve ailesinin kendisini anlamadığını ifade etmiştir. Katılımcı, akraba ve arkadaş çevresinden maddi ve manevi destek aldığını, kendisi hakkında kötü düşünen ve ona kötü davranan akraba, komşu ve arkadaşlarının da olduğunu ve onlarla iletişim kurmayı kestğini söylemiştir. Aynı zamanda katılımcı, fiziksel sağlığının iyi olduğunu, düzenli beslendiğini, diyetisyen eşliğinde beslenmesine dikkat ettiğini, ilk zamanlarda ruhsal açıdan çöküntü yaşadığını ama şu an çok iyi, ümitli, sağlıklı ve güçlü olduğunu, herhangi bir ilaç kullanmadığını ve kendisine şiddet uygulayan eşiyle görüşmediğini dile getirmiştir. Görüşme esnasında oldukça neşeli, güler yüzlü ve mutlu olduğu, fiziksel sağlığına ve görünüşüne dikkat ettiği, öz güveninin yüksek olduğu, kendini tanımaya, geliştirmeye, öğrenmeye oldukça hevesli olduğu ve iyi bir dinleyici olduğu gözlenmiştir. Yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen güçlü olmak, güçlü kalmak, kendine yetebilmek ve kendini geliştirmek konusunda oldukça çalışkan ve çaba sarf eden biri olduğu düşünülmüştür.

Katılımcıların yaş aralığına ilişkin bulgular Çizelge 3.1’de verilmiştir.

Çizelge 3.1 Katılımcıların Yaş Aralığına İlişkin Bulgular

Yaş Aralığı	Sayı	Yüzde (%)
18-24	2	11,1
25-29	5	27,8
30-34	4	22,2
35-39	2	11,1
40-44	3	16,7
45-49	2	11,1
Toplam	18	100

Çizelge 3.1'e göre katılımcıların önemli bir kısmının (%27,8) 25-29 yaş aralığında olduğu, %22,2'sinin 30-34 yaş aralığında olduğu ve %16,7'sinin ise 40-44 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %11,1'inin hem 18-24 hem de 45-49 yaş aralığında olduğu anlaşılmıştır.

Şiddet mağduru kadınların çoğu hem dini hem de resmi nikah yaptıklarını belirtmişlerdir. 18 yaşın altında olan kadın katılımcılar, dini nikahla bir araya geldiklerini ifade etmiş ve katılımcıların birçoğunun, küçük yaşta evlendiği tespit edilmiştir. Çizelge 3.2'de resmi veya dini nikah ile gerçekleşen evlilik durumu gösterilmiştir.

Çizelge 3.2 Katılımcıların Evlenme Yaşına İlişkin Bulgular

Evlenme Yaş Aralığı	Sayı	Yüzde (%)
15-16	4	22,2
17-18	7	38,8
19-20	1	5,6
21-22	1	5,6
23-24	3	16,6
24-34	1	5,6
-	1	5,6
Toplam	18	100

Çizelge 3.2'ye bakıldığında katılımcıların %38,8'inin 17-18; %22,2'sinin 15-16; %16,6'sının 23-24 yaş aralığında iken evlendiği anlaşılmaktadır. Bununla beraber aynı çizelgede, kadın katılımcıların %61'inin 19 yaşından önce evlendiği, böylece şiddet mağduru kadınların önemli bir kısmının 19 yaşına gelmeden önce evlendikleri ortaya çıkmıştır. Çizelge 3.2 incelendiğinde bir katılımcının ne resmi ne de dini nikahının olmadığı, 19-20, 21-22 ve 24-34 evlenme yaş aralığında, %5,6'lık oranla birer katılımcının olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların eğitim durumuna ilişkin elde edilen bulgular, en son mezun oldukları eğitim düzeyi ve okur yazarlık durumu baz alınarak düzenlenmiştir. Katılımcıların eğitim durumuna ilişkin bulgular Çizelge 3.3'de verilmiştir.

Çizelge 3.3 Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Okur-yazar değil	1	5,6
Okur-yazar	1	5,6
İlkokul	7	38,8
Ortaokul	2	11,1
İlköğretim	2	11,1
Lise	3	16,7
Lisans	2	11,1
Toplam	18	100

Çizelge 3.3'e göre araştırmaya katılan şiddet mağduru kadın katılımcıların %38,8'inin ilköğretim ve %16,7'sinin ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Çizelge 3.3 incelendiğinde lisans, ilköğretim ve ortaokul mezunlarının benzer oranda olduğu (%11,1) anlaşılmaktadır. Katılımcılar arasında bir kişinin okur yazar olduğu (%5,6) ve bir kişinin ise okur yazar olmadığı (%5,6) görülmektedir (Çizelge 3.3).

Araştırma kapsamında kadın katılımcıların eşleri veya partnerlerinin eğitim durumu da incelenmiştir. Çizelge 3.4'te belirtilen eğitim durumuna ilişkin bulgular şu şekildedir: Kadın katılımcıların eşleri veya partnerlerinin yarısı (%50) ilköğretim; %22,2'si lise ve %11,1'i ise lisans mezunudur. Bu açıdan hem kadın katılımcıların hem de eşleri veya partnerlerinin büyük bir kısmının ilköğretim mezunu olduğu, yine önemli bir kısmının ise lise mezunu olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 3.3 ve 3.4).

Çizelge 3.4 Katılımcıların Partnerlerinin Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Okur-yazar	1	5,6
İlkokul	9	50
Ortaokul	1	5,6
İlköğretim	1	5,6
Lise	4	22,2
Lisans	2	11,1
Toplam	18	100

Araştırmaya katılan kadın katılımcıların mesleğine ilişkin bulgular Çizelge 3.5'te verilmiştir.

Çizelge 3.5 Katılımcıların Mesleğine İlişkin Bulgular

Meslek	Sayı	Yüzde (%)
Büro Elemanı	2	11,1
Ev Hanımı	11	61,1
Güvenlik Görevlisi	2	11,1
Aşçı	1	5,6
Garson Şefi	1	5,6
Mutfak Elemanı	1	5,6
Toplam	18	100

Çizelge 3.5 incelendiğinde araştırmaya katılan şiddet mağduru kadınların çoğunun (%61,1) ev hanımı olduğu görülmektedir. Konukevinde kalan ve ev hanımı olduğunu belirten kadın katılımcılar, ekonomik özgürlüğün öneminin farkında olarak meslek edinmek için çabaladıklarını ve zaman zaman ev içi rollerle ilişkili işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 3.6'ya bakıldığında araştırmaya katılan kadınların eşleri veya partnerlerinin mesleklerinin inşaat işçisi, inşaat ustası, esnaf, tornacı, pazarcı, şoför, bilgisayar mühendisi, hırdavatçı, muhasebeci, zabıta (emekli) ve serbest çalışan şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Çizelge 3.6'da serbest olarak çalışanların ve inşaat işçisi olanların sayıca fazla olduğu görülmektedir. Eşinin veya partnerinin serbest çalışan ile inşaat işçisi olduğunu belirtenlerin oranı benzer olup bu oran %22,2 şeklindedir (Çizelge 3.6).

Çizelge 3.6 Katılımcıların Partnerlerinin Mesleğine İlişkin Bulgular

Meslek	Sayı	Yüzde (%)
Pazarcı	1	5,6
Şoför	1	5,6
Bilgisayar Mühendisi	1	5,6
Serbest Çalışan	4	22,2
İnşaat Ustası	1	5,6
İnşaat İşçisi	4	22,2
Esnaf	2	11,1
Tornacı	1	5,6
Hırdavatçı	1	5,6
Zabıta (Emekli)	1	5,6
Muhasebeci	1	5,6
Toplam	18	100

Konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarını incelemek için konukevinde en az bir ay kalmış olan kadınlarla görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde kadınlara konukevinde kalma süreleri sorulmuş ve görüşülen kadınların, en az iki aydır konukevinde kaldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların konukevinde kalma sürelerine ilişkin bulgular Çizelge 3.7’de belirtilmiştir.

Çizelge 3.7 Katılımcıların Konukevinde Kalma Sürelerine İlişkin Bulgular

Kalma Süresi	Sayı	Yüzde (%)
Yaklaşık 1-3 ay	9	50
Yaklaşık 4-6 ay	6	33,3
Yaklaşık 7-9 ay	1	5,6
Yaklaşık 10-12 ay	2	11,1
Toplam	18	100

Çizelge 3.7’ye göre şiddet mağduru kadınların yarısı (%50) yaklaşık 1 ile 3 ay; %33,3’ü yaklaşık 4 ile 6 ay; %11,1’i yaklaşık 10 ile 12 ay ve %5,6’sı ise yaklaşık 7 ile 9 ay arasında konukevinde kaldığını belirtmiştir.

3.2. Mikro Düzeyde Bulgular ve Analiz

Bu bölümde şiddete maruz kalan kadınların şiddet sonrası sosyal uyumlarını anlamak için kadının psikolojik, fiziksel ve çalışma durumu, kişisel deneyimleri, hayata bakış açısı, beklentileri, amaçları, planları konularında mikro düzeyde çeşitli bulgulara yer verilmiştir.

3.2.1. Psikolojik Durum

Kadınlar hem şiddet ortamında hem de şiddet ortamından uzaklaştıklarında birçok sorunla karşılaşmış ve bu sorunlarla çeşitli şekillerde başa çıkmaya çalışmışlardır. Şiddet ortamından uzaklaşan ve konukevinde kalan kadınların içinde bulunduğu psikolojik durum, geçmiş yaşam deneyimi ve sosyal/kurumsal etkileşimlerin etkisi ile sosyal yaşama uyum sağlamayı hem kolaylaştırmış hem de

zorlaştırmıştır. Bu bağlamda, araştırma kapsamında görüşülen bazı kadınların, güven konusunda kendilerinden oldukça emin oldukları, bazı kadınların ise yaşadıkları şiddet deneyimi ve sonrasında gerçekleşen çeşitli olaylar neticesinde kendilerine güven konusunda oldukça umutsuz ve karamsar oldukları görülmüştür. Bu açıdan şiddete maruz kalan kadınların çoğunun bu süreçten güçlenerek bazılarının da zayıflayarak çıktığı görülmüştür. Öz güven konusunda katılımcıların düşünceleri şu şekilde olmuştur:

Kendine güvenen birisiyim. Kendi ayaklarımın üzerinde durabiliyorum, evdeyken eşimin giderlerini ben karşılıyordum bazen, gölge gibi başımda duruyordu, evcil biri değildi, hep dışarıda olmak, arkadaşlarıyla gezmek, takılmak istiyordu, bize vakit ayırmıyordu. Beraber kaldığımızda beni ailesinin yanına götürmek orada kalmak için kötü davranıyordu. Şu anda işime devam edip para kazanmak, birikim yapmak istiyorum, sonra da çocuklarımla beraber eve çıkmak istiyorum (Katılımcı 1).

Kendime çok güveniyorum, hayattan korkmuyorum, yurttan büyüdüm, hayat beni korkutmuyor, insanlar beni korkutuyor, şu saatten sonra biriyle gelecek korkutuyor, elimden gelenin en iyisini yapacağıma inanıyorum (Katılımcı 2).

Kendime çok güveniyorum, eşim olmadan da hayata devam edebileceğimi biliyorum. Onun şiddetine şu ana kadar dayanmamalıydım, ezmesine izin vermemeliydim, hayat ondan ibaret değilmiş onu anladım (Katılımcı 3).

Kendime şu an çok güveniyorum, kendi ayaklarım üzerinde durabilirim, kimseye muhtaç değilim, belli bir süre sonra kendi başınıza kaldığınızda çok düşünüyorsunuz, herkes kendini düşünüyor, insanları gördükçe, siz de öyle oluyorsunuz artık yardım beklemiyorsunuz, ben her şeyi kendim yapıyorum, kendime güvenmezsem yapamam zaten (Katılımcı 4).

Kendime güvenmek istiyorum, çabalıyorum bunun için de. Eğer özgür bırakılırsam da bunu yapabileceğime inanıyorum. Çünkü hiçbir zaman kendi irademi

kendim elime almadım, hep başkaları tarafından yönetildiğim için hiçbir şey yapamadım (Katılımcı 15).

Kendime %90 oranında güveniyorum, %10'luk güvenemiyorum bunda da benimle alakası olmayan etmenler yüzünden. Mesela işe giriyorsunuz ama insanlar bunun için sizi desteklemiyor, zayıfsınız diye sizden faydalanmak istiyorlar (Katılımcı 16).

Kendime güvenmeseydim buraya gelmezdim, artık bir yaştan sonra katlanamıyorsunuz, ben kendime yeterim diyorsunuz, başka türlü insan evini niye bıraksın gelsin (Katılımcı 17).

Kendilerine güvendiklerini ifade eden kadınların kendilerinden oldukça emin oldukları, söylemlerinden ve fiziksel duruşlarından hareketle güçlü ve tutarlı oldukları anlaşılmıştır. Kadınlar, şiddet deneyimini yaşamsal bir gerçeklik olarak görmüş, bu durum, harekete geçmelerini sağlayarak şiddet ortamından uzaklaştıktan sonra sosyal uyum için çaba göstermelerine katkı sunmuştur. Ayrıca kendine güvendiğini belirten kadınların, eşleriyle konuşma, barışma ve bir araya gelme niyetlerinin olmadığı görülmüştür.

Bazı katılımcılar, kendilerine güven konusunda çevresel faktörlerin etkisinden bahsetmişlerdir. Özellikle evden ayrılma ve şiddet sonrası zorluklarla başa çıkma ve hayata tutunma konusunda süreç içinde güvenlerini kaybeden bazı kadınlar da çevresel faktörlerin etkisinden bahsetmişlerdir:

Kendime güvenerek geldim ama buraya geldiğimde çok sorun yaşamadım sadece ilk başta iş imkanları yok, evinizi terk ediyorsunuz, kendinizi kötü hissediyorsunuz, ayrılık sonrası ilk zamanlar çok kötü, baya zorluk yaşadım mağdur olarak geliyorsunuz sonra alışıyorsunuz, çalışıyorsunuz bu sefer iş veren ve diğer insanlar kötü gözle bakıyor, sadece yaşamanın peşindeyiz, mağduruz ama suçlu gibi bakıyorlar (Katılımcı 5).

Güvenmiyorum artık, bundan sonra ne olacak, beni ne bekliyor bilmiyorum, sürekli dayak yiyordum, boşanmak istiyorum kimse beni anlamıyor suçluyor, boşanma olur mu diyor herkes, insanlar hep beni suçluyor, sanki suçlu benmişim gibi (Katılımcı 14)

Kimi kadınlar, şiddet gördükleri partnerin korkusundan dolayı kendilerini güvende hissedemediklerini belirtmiştir. Bu kadınların tamamı partneri tarafından ölümle tehdit edilmiş ve kendilerine ciddi düzeyde fiziksel şiddet uygulanmış veya partnerleri, onları öldürmeye çalışmıştır:

İnanır mısınız bazen hiç kendime güvenmiyorum, güvenemiyorum yani bir müddet sonra her şey çok daha kötü olacakmış hissi geliyor. Kardeşlerim var, kadın başımıza nasıl yapacağız, diye çok düşünüyoruz. Bir de korku var peşimizde diye, o korkuyla insanın hiçbir şey yapası gelmiyor. Mesela onlar böyle baskı uygulaması insan bir müddet sonra hayatına devam edebilir. Ama insan korkuyor işte. Devlette onlara kanunda çıkartmıyor, şikâyet etsek de hiçbir şey olmuyor, 1-2 ay gözaltına alıyorlar sonra tekrar salıyorlar. Mesela biz bir kutunun içindeyiz, onlar dışarda özgür. Çalışabiliyorlar, geziyorlar. Suçluluk duygusu onlarda yok ama bizde var, her şey tam tersi. O korkuyla hiçbir şey yapamıyorsun, dışarıya çıkınca acaba bizi biri tanıyor mudur haber verir mi diye, mesela biz şehir değiştirdik, İstanbul'daydık, Ankara'ya kadar geldik o korkuyla. Kardeşlerimde burada değil, İstanbul'da o yüzden daha zor. İki erkek kardeşim var, onlar da yetiştirme yurdundalar. İnsan onları da özliyor. Onlara da şiddet uyguluyordu hem sözlü hem fiziksel. Küfrediyor, hakaret ediyor. Bize diyor keşke siz hiç olmasaydınız, sizden nefret ediyorum diyordu. Nereye giderseniz gidin şimdi biz buraya geldik, o da bizim peşimizde artık öldürmek mi istiyor ne istiyor bilmiyorum (Katılımcı 12).

Nasıl güveneyim kendime, çocuklarım olmasaydı burada olmazdım, bıçakla beni öldürmeye çalıştı, zor kurtuldum elinden. Öyle bir korku var ki insan güveni, güvenmeyi unutuyor, hep o korkuyla yaşıyorsun, sokağa çıkamıyorsun, insanlarla konuşamıyorsun, kimseye güvenmiyorsun korktuğun için (Katılımcı 7).

Kendime güveniyorum ama adama güvenmiyorum çünkü beni bulabilir yani. Peşimi bıraksın, kendime güvenirim ama peşimi bırakmıyor. Boşandım, bitti gitti, yine de bırakmıyor (Katılımcı 13).

Kadınların bir kısmı ruhsal ve duygusal olarak kendilerini iyi hissetmediklerini ve çeşitli psikolojik rahatsızlıkları olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle uzun süreli evliliklerde ve yaşça büyük olan katılımcılarda, bu rahatsızlıkların oldukça ciddi düzeyde olduğu tespit edilmiştir:

Şu an iyiyim ama bazen ruh sağlığım kötüleşiyor, depresyon hastasıyım, ilaç tedavisi alıyorum, antidepresan ilaçlarım var (Katılımcı 1).

Güçsüz, mutsuz, yalnız hissediyorum. Dışarıya çıkmaya utanıyorum (Katılımcı 13).

Yorgun, bıkmış, halsiz, depresif, çökmüş, uykusuz (Katılımcı 7).

Kadınların bir kısmı ruhsal ve duygusal olarak kendilerini zaman zaman kötü hissetmelerine rağmen iyi olduklarını, güçlü olduklarını belirtmişlerdir:

İlaç kullanmadım hiç, elbette bir travma yaşadım ama üstesinden zamanla gelebildim, çocuklarımla motive oldum, onlar bana güç katıyor, güçlü olduğumu söyleyenler oldu, her çöküşte ilaç kullanmak mantıklı değil bence (Katılımcı 2).

Travma yaşamama rağmen şu anki durumum gayet iyi, kendimi iyi hissediyorum (Katılımcı 3).

Herhangi bir ilaç almıyorum. Çok üzüliyorum aslında, duygusal bir kişiliğim var, geçmişi düşününce üzüntü, keder, acı birçok şey yaşadım ama bazen de huzurlu, sevinçli hissedebiliyorum (Katılımcı 4).

Acılar insanı güçlendiriyor, acı çekerek güçleniyorsun, burada hayata hazırlanıyorsunuz (Katılımcı 5).

Hepimiz kötüyüz ama ayakta durabiliyorum inancım sayesinde. Sadece insanlara, hayata karşı biraz kırgınım (Katılımcı 16)

Üzüntüler beni yıpratıyor. Ama her şeye rağmen yine gülüyoruz (Katılımcı 17).

İlk zamanlar çok kötüydüm, depresyondaydım resmen ama şimdi ileriye bakabiliyorum, gayet iyiyim yani, ilk zamanlara göre çok çok iyi, ümitliyim, güçlüyüm (Katılımcı 18).

Yapılan görüşmeler neticesinde kadınların şiddet ortamından uzaklaştıkları için *daha kötü ne olabilir ki düşüncesiyle hareket ettikleri ve kurumda kendilerini güvende hissettikleri ve eskiye nazaran kendilerini daha mutlu tanımladıkları* tespit edilmiştir:

Burada olmaktan mutluyum, çok sorunlarım vardı, çok şükür daha kötüsünü de yaşadım, sağ olsunlar burada çok ilgilendiler benimle, kafa dinliyorum burada aslında, çocuğumla ilgilenebiliyorum, evimiz çok kalabalıktı, yoğundu, eşimin annesi vardı, tek evlattı, o yüzden bizde kalıyordu, ben de eşimle yalnız, beraber yaşamak istiyordum, bu yüzden çok tartıştık, kaynanamla çok sorunlar yaşadım. Kaynanam ile sorun yaşadığım için eşimle de sorun çıkıyordu, o yüzden buraya gelmek zorunda kaldım.

Güvende hissediyorum elbette, sonuçta o insanın size zarar vermeyeceğini biliyorsunuz, böyle yerlerde güvendesiniz ve başaramadığım şeyleri burada başardığım için mutluyum, kendi ayaklarım üzerinde durabiliyorum, kimseye muhtaç değilim, çocuklarıma bakabilecek güçteyim. Mutlu sayılırım (Katılımcı 2).

Buraya gelmek daha iyi oldu, orada sağlıklı düşünmezdim, tekrar kocamın istediği olurdu, şiddete dayanamazdım, burada çok düşündüm, güçlendim, cesaret kazandım, korkmamam gerektiğini anladım (Katılımcı 3).

Burada olmaktan mutluyum, eksiklikler var ama eskisine göre çok daha iyiyim şimdi, bir kere insanları daha iyi tanıyorsun, zorlukları daha iyi atlatıyorsun, çok şey öğreniyorsun aslında, güçleniyorsun, cesaret kazanıyorsun, buradaki tecrübeler bana çok şey kattı (Katılımcı 18).

Tüm olumsuz hayat deneyimine, travmatik geçmişe, ruhsal ve duygusal sorunlara rağmen şiddete uğrayan kadınların, evden ayrılıp/şiddet ortamından uzaklaşıp konukevine yerleştikten sonraki süreçte güçlendiği, şiddet ortamından kurtulduğu için kendini daha iyi hissettiği, mutlu olarak tanımladığı, kurumda kendini güvende hissettiği anlaşılmıştır. Konukevi deneyimi uzun süreli olan kadınların, kendilerini daha güçlü hissettiği, kısa süreli olanların ise kararsız, düşünceli ve karamsar olduğu görülmüştür.

3.2.2. Fiziksel Sağlık Durumu

Bu kategori altında özellikle fiziksel şiddete maruz kalan kadınların, konukevindeyken fiziksel sağlık durumuna ilişkin elde edilen bulgulardan söz edilmiştir.

Konukevinde kalan kadınlar, kurum vasıtasıyla sağlık hizmeti aldıklarını ve bu nedenle, fiziksel sağlık durumlarının oldukça iyi olduğunu belirtmişlerdir:

Eskisine göre şu an oldukça iyiyim, rahatım burada, personel var ilgileniyorlar, hastaneye gidince götürüyorlar, ilgileniyorlar, çok yardımcı oluyorlar (Katılımcı 1).

Eskisinden oldukça iyiyim, herhangi bir fiziksel sorunum yok (Katılımcı 5).

Canım çok yandı, çok dayak yedim, çok kötü olduğum zamanlar oldu ama şükür şu an iyileştim, herhangi bir sağlık sorunum yok (Katılımcı 10).

Fiziksel açıdan oldukça iyiyim, burada düzenli besleniyoruz, beslenmeme dikkat ediyorum, beslenme uzmanımız var, herhangi bir hastalığım yok şimdilik (Katılımcı 18).

Bazı kadınlar da hem şiddet öncesi hem de sonrası çeşitli fiziksel sağlık sorunlarının olduğunu belirtmişlerdir:

Kemik erimesi var, tedavi görüyorum. Ama iyi olmaya çalışıyorum (Katılımcı 13)

Kireçlenme nedeniyle çok zorlanıyorum, şu an tedavi görüyorum ama bir faydası olmuyor (Katılımcı 8).

Sadece astım var ama aşırı derecede değil (Katılımcı 16).

Yapılan görüşmeler sonucunda kadınların şiddet ortamında, şiddet, ihmal ve ilgisizlik nedeniyle fiziksel sağlık durumlarının kötü olduğu, kadınların fiziksel sağlık durumlarını dikkate almadıkları, şiddet uygulayan partner tarafından sağlık durumunun hiçe sayıldığı, görmezden gelindiği, fiziksel şiddetin izlerinin psikolojik travma şeklinde devam ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların konukevinde sağlık hizmetlerinden faydalanarak fiziksel sağlık durumlarının iyiye gittiği, iyileştiği anlaşılmıştır:

Öyle kötü günler geçirdim ki, kendimi, sağlığımı düşünemez olmuştum, zaten şiddete alışıyorsunuz, ölmediğinize seviniyorsunuz ya, burada bile 8 ay boyunca dışarı çıkmadım, tehdit aldığım için, hastalansam bile doktor geliyordu buraya, ayakta kaldım, iyileştim, şu an kendimi çok iyi hissediyorum, başarmak, özgür olmak çok ayrı

bir duygu, şiddet ortamından uzak olmak, bunlar güzel şeyler, o ortamdayken ilgilenemiyordum ne kendimle ne de çocuklarımla (Katılımcı 2).

3.2.3. Çalışma Durumu

Şiddet ortamından uzaklaşıp konukevinde kalan kadınların kendi ifadelerine göre “*ayakta durmak ve hayata tutunmak*” için çalışmaya başladıkları, daha önce meslekleri olmasına rağmen çalışmayan kimi kadınların yeni bir işe başladığı, herhangi bir mesleği olmayanların ise çalışmak ve meslek edinmek için çaba gösterdikleri görülmüştür. Daha önce herhangi bir işte çalışmayan bir kadın, şiddet sonrasında güvenlik görevlisi olmak için sertifika aldığını ve şu an güvenlik görevlisi olarak atanmayı beklediğini şu ifadelerle dile getirmiştir:

Eskiden çalışmıyordum ama şu an bir işim olacak, artık bir şeyler başardım diyebileceğim, çocuklarıma kendim bakabileceğim, kimseye muhtaç olmayacağım (Katılımcı 2).

Katılımcı 2’nin ifadelerine bakıldığında, kendisi, bir işe sahip olmayı büyük bir başarı olarak görmüş ve bu durum, ciddi anlamda hayatı yeniden şekillendirmesi bakımından motivasyon sağlamıştır:

Artık bir işim olacak, çalışmaya başladığımda aynı hataları bir daha yapmayacağım, biliyorum, memur olunca çocuklarımla daha çok vakit geçireceğim, gelecekte çocuklarım yanımda, yuvamda mutlu olacağım, yeter ki kendi ayaklarım üzerinde durayım (Katılımcı 2).

İleriye bakabiliyorum artık çocuklarım ve ben mutlu bir gelecek istiyorum, ev tutmak istiyorum, güzel bir ev, çocuklarımla iyi bir okul hayatı, meslek sahibi olmaları, çocuklarım yine aynı şeyleri yaşasın istemiyorum, kendi yaşadıklarımı hiçbir zaman yaşatmam, ben hep en iyisini verdim çocuklarıma, onların da babalarına benzemesin istiyorum (Katılımcı 2).

Daha önce çalışmadığını, konukevine geldikten sonra çalıştığını ifade eden bazı kadınlar, çalışmanın, iş sahibi olmanın, kendilerini güçlü kıldığını ama şiddet mağduru kadınlar olarak iş yerinde çalışan insanların tutumlarının ve çalışma koşullarının kötü olduğunu belirtmişlerdir:

Çalıştığımdan beri kendi paramı kazanıyorum, kendi paramı harcıyorum, çalışınca kimseye muhtaç olmuyorsun, kimseye hesap vermiyorsun ama insanlar rahat bırakmıyor, mesela çalıştığın yerde, sığınmaevinden geldiğim için kötü bakıyorlar, bazıları çok fazla çalıştırıyor, hakkını yiyor, muhtaçsın bir şey diyemiyorsun, başka yere gidiyorsun, orda da insanlar aynı, çok anlayışsız bir toplum bu, bazen de kınıyorlar bizi, kabahat bizdeymiş gibi davranıyorlar, hepsi gelsin, yaşasın bakalım nasıl oluyormuş (Katılımcı 5).

Önceden çalıştığım yerdeki kadın bana çok kötü davrandı, aşağıladı, hep zor işler verdi. Benim kadın sığınmadan geldiğimi bildiği halde, bana destek olması gerektiği halde hep kötü davrandı. Hala da o olayın etkisindeyim, hala da düşünürüm, neden öyle davrandı, diye düşünürüm (Katılımcı 17).

Bazı kadınlar da çalışmak, iş bulmak için kendilerini mesleki anlamda geliştirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir:

Bir işim olsun istiyorum, şu an halk eğitimde bilgisayar kursuna gidiyorum, meslek sahibi olursam o zaman buradan çıkıp bağımsız bir şekilde yaşarım, üniversiteye gitmeyi de düşünüyorum tabii ki (Katılımcı 12).

Şu an radyo ve televizyon ile ilgileniyorum, eğitim alıp kendimi geliştireceğim, orada çalışmak istiyorum, çalışmaya başlayınca da insanlara yardım edeceğim (Katılımcı 18).

Katılımcıların çoğunun ev hanımı olduğu anlaşılmıştır. Kendilerini ev hanımı olarak tanımlayan ve herhangi bir mesleği ve işi olmayan katılımcılar, iş veya meslek sahibi olmanın, ekonomik özgürlüğün önemli olduğunu vurgulamışlardır:

Babam beni okutmadı, okutsaydı bu halde olmazdım, bir mesleğim olurdu, daha iyi bir hayatım, daha bir eşim olurdu, bu kadar katlanmazdım (Katılımcı 6).

Şu an bir mesleğim yok, ne yapar ederim bilmiyorum, şu an buradayım, yarın nerede olurum bilmiyorum, işim mesleğim olsa böyle olmazdı, neticede eşimin eline bakıyorum (Katılımcı 7).

Hizmetli olarak bir ara çalıştım ama mesleğim yok, mesleğim olsa kimseye muhtaç olmazdım, evlendiğimde küçüktüm, o yaşta evlenmezdim, okulu bitirip meslek sahibi olunca evlenirdim, o zaman, ortamımda böyle olmazdı, böyle biriyle evlenmezdim. (Katılımcı 10).

Şiddet mağduru kadınların konukevinde kalırken ilk zamanlarda uyum zorluğu yaşadıkları, zamanla çalışmak, iş bulmak için çaba sarf ettikleri; çalışmanın, ekonomik güvence sağlayarak sosyal uyumu kolaylaştırdığı, iyi hissettirdiği; çalışma koşullarının ve iş ortamının kadınları zaman zaman kötü etkilediği; işveren ve çalışanların tutumu ve bakış açısı nedeniyle konukevinde kalan şiddet mağduru kadın çalışanların olumsuz bir sosyal damgalanma ile karşılaştığı tespit edilmiştir.

3.2.4. Kişisel Deneyimler

Bu kategoride konukevinde kalan kadın katılımcıların, şiddet sonrasında yaşadığı kişisel deneyimi algılama biçimi, hayata dair beklentileri, hayata bakış açısı, hedefleri, planları çerçevesinde elde edilen bulgulardan söz edilmiş ve bu bulgular analiz edilmiştir.

Kadınlar konukevinde kalmaya başladıktan sonra özgür olmadıklarını, kurumdan, kurum personelinden, kurallarından bağımsız bir şekilde hareket edemediklerini, dışarıda olmak için zamanlarının kısıtlı olduğunu, bir kurumda yaşamının zor olduğunu, bir evde yaşamının, bir evde olmanın/ev ortamında olmanın daha rahat, daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı katılımcıların bu konudaki söylemleri şöyle olmuştur:

Burada olmak çok sıkıcı, sanki cezaevindeymişim gibi, özgürlüğü sevdiğim için burada böyle yaşamak koyuyor bana. Öyle gidecek kalacak yerim de yok, buraya sıkışmış gibiyim. Yaşadıklarımı unutmaya, alışmaya çalışıyorum. Çok kural var burada, kurallar olduğu için dışarı çıkmak zor oluyor, hapis gibi bir hayat, iş çıkışında gezemiyorum, sadece salı günü gezi için izin veriyorlar, rahat rahat gezmek, dışarı çıkmak istiyorum, insan burada nefes alamıyor, hayatın dışında gibisin (Katılımcı 1).

Burada olmak gerçekten kötü, barınma için demiyorum, devlet sağ olsun sığınacak bir yerimiz var ama insanın evi başka, yuvası başka, özgürsün, rahatsın, kendinsin orda (Katılımcı 2).

Burada boşluktaymışım gibi hissediyorum, evimi özliyorum (Katılımcı 12).

Burada olmak güvenli ama iyi bir şey değil, tabii ki de insan ailesiyle olmak ister ama şartlar bunu gerektirdi (Katılımcı 15).

Burada olmak iyi değil. Her şeyden kısıtlı oluyorsunuz, kendiniz olamıyorsunuz. Her şeyi istediğiniz gibi giyip rahat gezemiyorsunuz ama yine de güvenli diyorsunuz (Katılımcı 16).

Burada olmak iyi ama hayatı burada böyle yaşamak kötü. Bazen bir göz ev olsun, huzurum olsun, ufak bir gelirim olsun, diyorum o zaman dünyanın en mutlusu ben olurum (Katılımcı 17).

Burada olmak, iyi değil tabii ki de. Çünkü sahiplenemiyorsunuz, kendi eviniz gibi sevemiyorsunuz, kendi eviniz gibi değil, ev başka, evde olmak başka, burada giriş-çıkış saatleri var, her şekilde kısıtlı yaşıyorsunuz hayatı (Katılımcı 18).

Ev ortamındaki özgürlüğün, rahatlığın ve sıcaklığın önemini vurgulayan kadınlar, aynı zamanda şiddet ortamından uzaklaştıkları ve konukevindeyken hiçbir şekilde şiddete maruz kalmayacaklarını düşündükleri için konukevinde kalma kararı konusunda pişmanlık duymadıklarını, kararlarından memnun olduklarını belirtmiştir:

Ev ortamında sürekli şiddet görüyorsunuz, buraya geldiğimde başlarda çok kötüydüm ama şu an hiç pişman değilim, buraya geldikten sonra nefes aldığımı hissettim, birazcık olsun huzurlu geldi, hiç kimsenin benden değerli olmadığını öğrendim, benim, kendime faydam var başkasının değil, burada güçlendim ve üzüntülerin insanı güçlü kıldığına inanıyorum (Katılımcı 3).

İnsan evinde daha iyi ama orada da şiddet var, o yüzden burası da iyi güvenli, şiddet yok, kendimi burada güvende hissediyorum, pişman değilim ama yine de zor burada kalmak, bir kurumda kalmak (Katılımcı 4).

Hiç pişman değilim, burası güzel, huzurluyum, mutluyum burada, korku yok, insanın öz güveni artıyor, aile ortamında uyurken bile tedirgin oluyorsun, onun korkusu yok, huzurlu bir şekilde uyanıyoruz, korkularımızdan uzak (Katılımcı 5).

Tabii ki de pişman değilim buraya gelmekten, o adamdan ayrıldığım için mutluyum ama çocuklarımdan ayıryım, beni üzen bu (Katılımcı 13).

Eşimden uzak olduğum için pişman değilim ama çocuklarım için kötü, kısıtlı bir alanın içindeler burada (Katılımcı 14).

Sürekli tartışıyorduk, sonra da dövüyordu, dayak yiyordum hemen her gün, şu an buradayım, korku yok, stres yok, hiç pişman değilim, sadece çocuklarımı göremiyorum, onlar için üzülüyorum (Katılımcı 10).

Şiddet ortamından uzaklaşıp kadın konukevinde kalma konusunda pişman olmadıklarını dile getiren kadınların çoğu, çocuklarını göremedikleri veya yeterli bakım sağlayamadıkları için üzüldüklerini ifade etmişlerdir.

Şiddet mağduru kadın katılımcılar, konukevinde kalma deneyimini çok didaktik/öğretici bulduklarını, kalma sürecinde geçmişi ve geleceği düşünme fırsatı bulduklarını, güçlendiklerini, kişisel olarak kendileriyle ilgilenebildiklerini ifade etmişlerdir:

Düşünmek için çok zamanım oldu burada, kendimi değerlendirme, iç gözlem yapma fırsatı buldum, eşim çocuklarım hakkında düşünme fırsatım oldu, tek başına yaşamayı öğrendim, yalnız olmadığımı anladım çok şey öğrendim bu süreçte, insanlığın ölmediğini gördüm, bu beni mutlu etti, eskisine göre daha umutluyum en azından (Katılımcı 3).

Hayat çok zor, bir sürü yükün var bunların altında eziliyorsun, insanlar hep yüklerini artırıyorlar, ben taşıyamıyorum deyince daha fazla yükleniyorlar, insan yaşadıkça anlıyor, öğreniyor ama burada öyle güzel tecrübeler elde ediyorsun ki güçleniyorsun, her şeyle başa çıkabilirim diyorsun, bunu da atlattıysam her şeyi başarabilirim diyorsun, çok değişiyor insan burada, burada olmak güçlenmenizi ve kendinizi tanımanızı sağladı (Katılımcı 5).

Burada insanları daha iyi tanıyorsun, zorlukları daha iyi anlatıyorsun, çok şey öğreniyorsun aslında, buradaki tecrübeler bana çok şey katıyor (Katılımcı 18).

Konukevinde kalan şiddet mağduru kadınlar, okumak, eğitim almak, mesleki eğitim almak, iş bulmak, para kazanmak, yatırım yapmak, bir evde oturmak, ev sahibi

olmak, çocuğuyla/çocuklarıyla yaşamak, çocuğuna/çocuklarına daha iyi bakım sağlamak, çocuğuna/çocuklarına kavuşmak, çocuğun/çocukların daha iyi bir eğitim almasını sağlamak, sağlıklı bir hayat, yeni bir hayat, yeni bir evlilik gibi amaçları, beklentileri ve planları olduğunu ifade etmişlerdir:

Şu anda işime devam edip para kazanmak, birikim yapmak istiyorum sonra da çocuklarımla beraber eve çıkmak istiyorum (Katılımcı 1).

Bir evim olsun, huzurlu, ufak, çocuklarımla beraber bize ait, özgür olabileceğimiz bir ev, bir ortam, tek hayalim bu (Katılımcı 2).

Kendime ait bir evim olsun istiyorum, okumak istiyorum, imam hatibi tamamlamak istiyorum, evimin kapısını açtığımda huzurlu bir şekilde girmek istiyorum, çocuklarıma bakmak istiyorum, kendime bir butik açmak istiyorum, bir dükkân da olabilir, çocuklarımla, eskiden pek düşünmezdim bunları, hayat düşündürüyor işte (Katılımcı 3)

Evim olsun, işim olsun, bir güzellik salonu açmak isterdim, kızımın daha iyi ilgileneyim istiyorum, kızım iyi bir eğitim alsın istiyorum, bu saatten sonra başka bir şey istemem (Katılımcı 4).

Düzenli bir iş hayatı, yeniden evlilik, yaşamadığım hayatı sil baştan yeniden yaşamak istiyorum, tekrar anne olmak istiyorum, güzel, anlayışlı bir eşim olsun istiyorum, hayat boyu sevgi istiyorum, sevilmek istiyorum (Katılımcı 5).

Çocuklarımla beraber yaşadığım bir ev istiyorum, çocuklarım yanımda olsun, başka bir şey istemem (Katılımcı 6).

Çocuğumla hayatı yeniden, en baştan yaşamak istiyorum, üniversiteye gitmek istiyorum, çocuğumun daha iyi bir eğitim alması ve meslek sahibi olmasını istiyorum, kimseye muhtaç olmayalım istiyorum (Katılımcı 7).

İşim olsun, evim olsun, kardeşlerim annem yanımda olsun isterim. Evlenmeyi düşünmüyorum, insan soğuyor, korkuyor. Burada aşkla evlenen de var mantıkla evlenen de var (Katılımcı 12).

Bir evim olsun, çocuklarım yanımda olsun istiyorum. Ama olmuyor, kimse bize ev vermiyor. Çalışmıyorum, maaşım yok, kadınıym diye vermiyorlar. Kocan yok, tek başına ödeyemezsin diyorlar. Burada kurum yetkilileriyle konuşuyoruz, biz bir şey yapamayız, siz evi bulun, devlet destek sağlayacak diyorlar. Önemli olan evi bulmak zaten bize de kimse ev vermiyor (Katılımcı 13).

Huzur, sağlık, sevgi, saygı istiyorum. Bir ev, bir de çalışabileceğim bir iş istiyorum, daha başka ne isteyeyim bilmiyorum (Katılımcı 17).

Bir ev almak, iyi bir yere gelmek, meslek sahibi olmak, faydalı bir birey olmak, iyi bir anne olmak, kaldığım kuruma, oradaki insanlara yardım etmek, gönüllü olarak eksiklikleri gidermek isterdim (Katılımcı 18).

Görüşmeye katılan kadınların çoğu en çok ihtiyaç duydukları; en önemli, en değerli şey olarak gördükleri başat kavramları “sevgi ve çocuklar” şeklinde belirtmişlerdir. Sevgi ve çocukların yanı sıra kadınlar, sağlığı, huzur ve mutluluğu öncelikli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir:

Sevgi, sevmek, sevilmek, öncelikle sevgi olmalı, huzur olmalı hayatınızda, sağlık, sevgi oldu mu her şey gelir arkasından (Katılımcı 1).

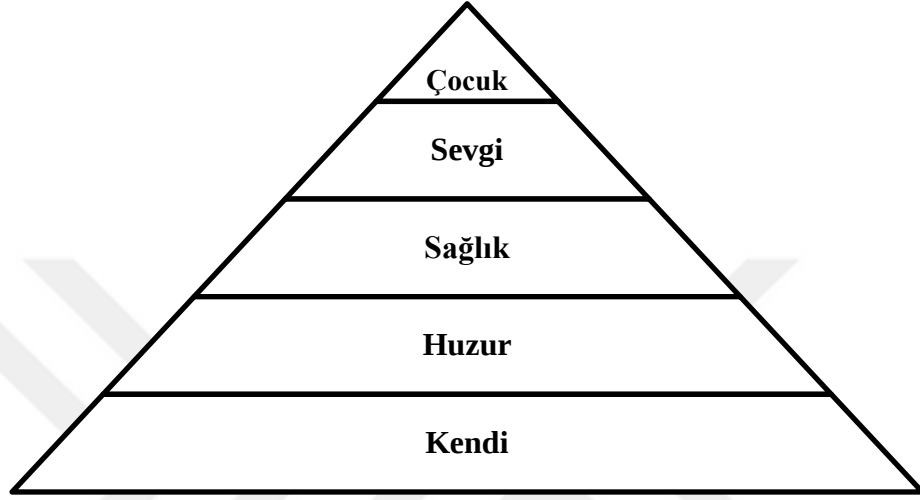
Şu an hayatımdaki en önemli şey çocuklarım ve onların geleceği (Katılımcı 2).

Benim için çocuklarımdan daha değerli bir şey yok şu hayatta, onlar için her şeyi yaparım, her şeyimi veririm (Katılımcı 4).

Benim için en değerli şey, sağlık ve sevgi (Katılımcı 5).

Bir dilek hakkın olsaydı, sevgi dolu bir hayat, insanların birbirini kusurlarıyla sevebileceği bir hayat dilerdim (Katılımcı 18).

Katılımcıların en değerli veya önemli gördükleri unsurlar Şekil 3.1’ de gösterilmiştir.

Şekil 3.1 Değer Piramidi

Görüşmeye katılan kadınların geleceğe dair planları olmasına rağmen, zaman zaman kararsız ve karamsar oldukları görülmüş, bu kararsızlık ve karamsarlığın belirsizlikten kaynaklandığı ifade edilmiştir. Geçici bir koruma ve barınma sağlayan, şiddet ortamından yeni bir hayata/ hayat tahayyülüne/tasavvuruna doğru geçişi temsil eden, bu anlamda yeni bir hayata köprü olan konukevleri, kadınlar için belirsizliklerle dolu bir süreci ve deneyimi temsil etmiştir. Bu bağlamda görüşmeye katılan bazı kadınların düşünceleri şu şekilde olmuştur:

Uzun bir yoldayım aslında kararsızım, emin değilim, ne yapacağımı da kestiremiyorum, bazen insan net düşünemiyor. Çocuklarımı yetiştirmek istiyorum, ev almak veya kirada kalmak, çocuklarımı okutmak istiyorum, en çok bunu istiyorum, bunun için uğraşacağım ama nasıl yapacağımı da pek bilmiyorum (Katılımcı 1).

Evet planlarım var ama her şey istediğiniz gibi olmuyor ki, buraya geleceğimi, böyle bir hayatım olacağını düşünmezdim. Şimdi diyorum çocuklarımla ayrı bir eve çıkacağım, bir işe gireceğim, baştan yeniden hayata başlayacağım, hayata sağlam bir temel atacağım ama destek, yardım olmadan nasıl yapacağım, bunu düşününce güçsüzleşiyor, üzülüyor işte insan (Katılımcı 3).

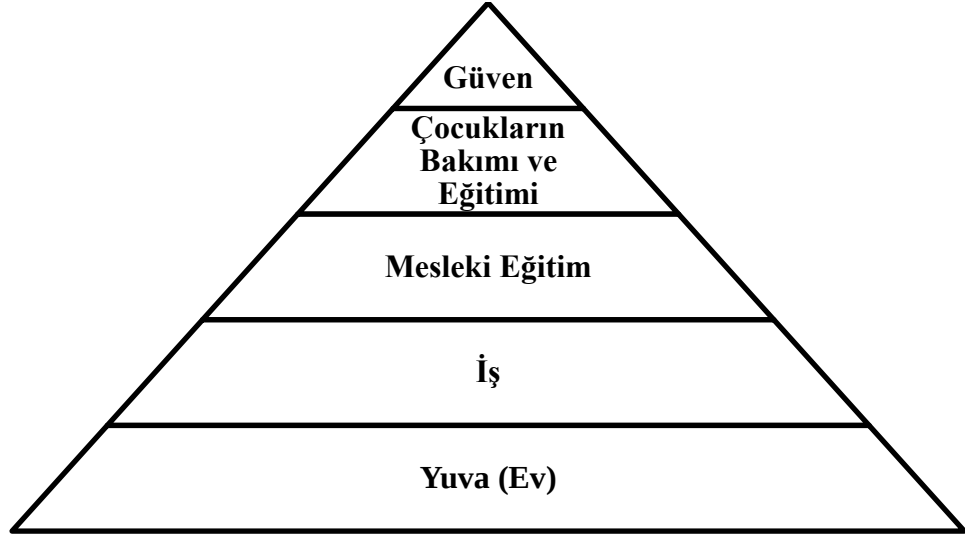
Planlarımı düşününce mutlu ve umutlu oluyorum, biraz umudum var yani, belki yaparım dediğimde ama yapamayacağımı düşününce karamsar oluyorum (Katılımcı 4).

O kadar kararsızım ki, o kadar belirsiz ki hayatım, yanlış bir şey yaparsam diye çok korkuyorum hem kendim hem de çocuklarım için (Katılımcı 9).

İleride tabii ki de işim olsun evim olsun isterim. Üniversiteye gitmeyi de düşünüyorum tabii ki de ama bazen hiç umudum yok, yani ne bileyim bilmiyorum, burada bile ne kadar kalacağım sonra ne yapacağım, bilmiyorum, istemek kolay ama yapmak zor, yaparım dediğimde yapar mıyım bilmiyorum (Katılımcı 12).

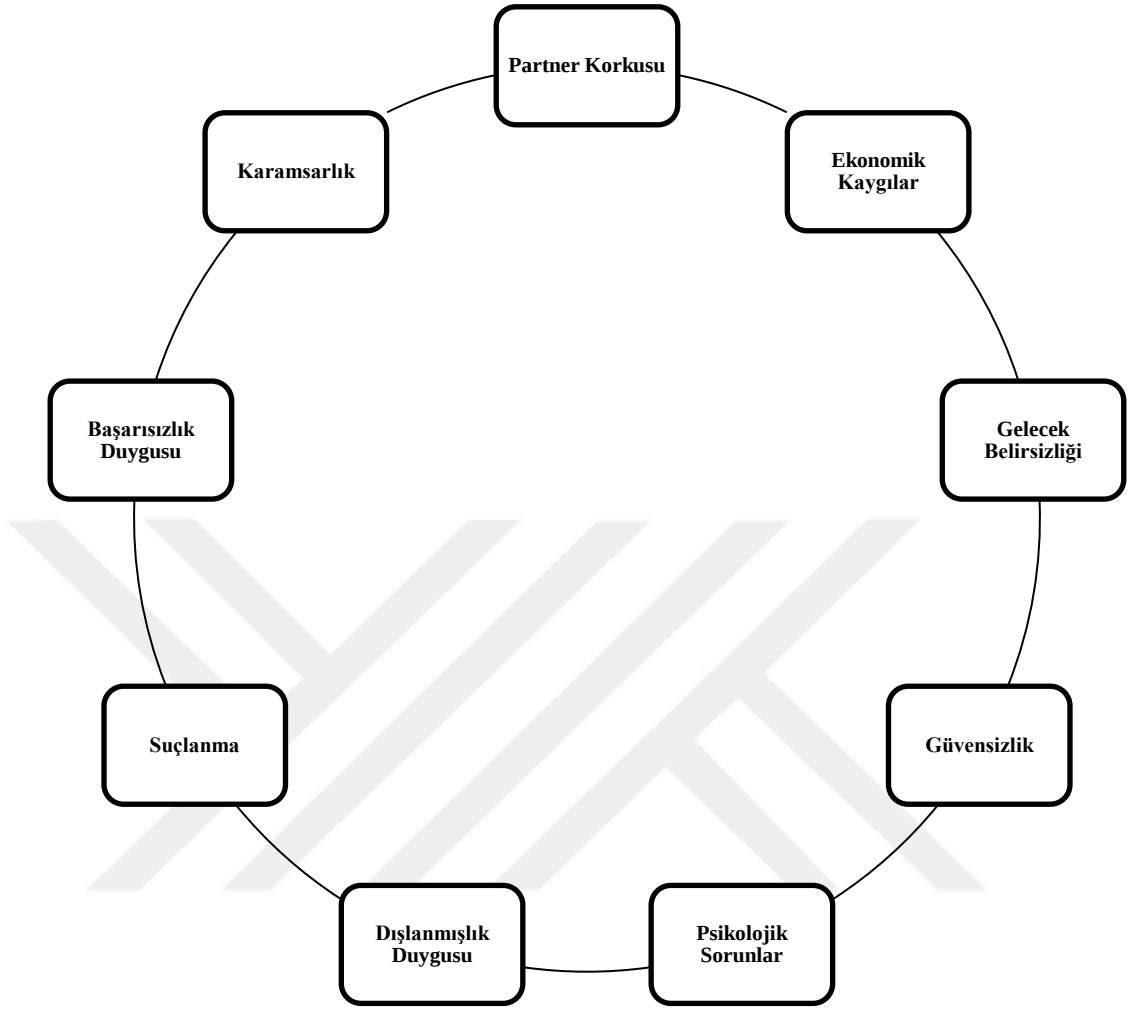
Hayatımı değiştirmek, bir ev ortamında hayatıma devam etmek, huzurlu bir hayat, çocuklarım için iyi bir gelecek, eğitim, anlayışlı insanlar olsun yanımda istiyorum. Sonra geçmişe bakıyorum, gelecek korkutuyor beni, şimdiki durumum da belirsiz, bunları düşününce kötü oluyorum (Katılımcı 14).

Katılımcıların en çok ihtiyaç duyduğu unsurlar Şekil 3.2’de gösterilmiştir.

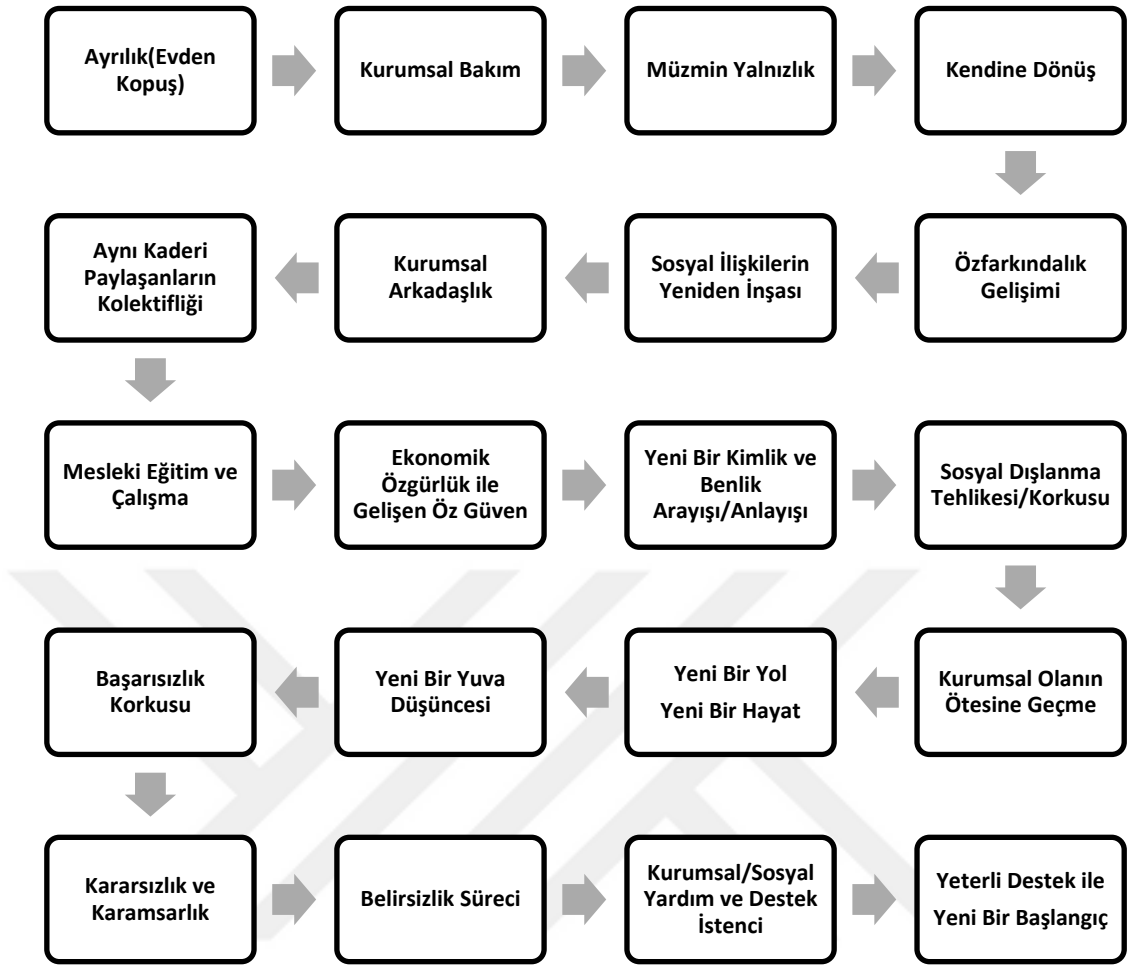
Şekil 3.2 Öznel İhtiyaçlar Piramidi

Mikro düzeyde inceleme ile yapılan görüşmeler neticesinde kadınların eşlerinden korkuyor olması, herhangi bir ekonomik güvencelerinin olmaması, sosyal ve ekonomik hayatta suçlayıcı ve ötekileştiren tutum ve davranışlarla gelişen dışlanmışlık/aşağılanma/hor görülme duygusu, karamsarlık ve kararsızlık ile gelişen belirsizlik kaygısı, psikolojik sorunlar veya rahatsızlıklar ve genel güvensizlik hali, sosyal uyumu zorlaştıran çeşitli faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal uyumu zorlaştıran çeşitli mikro faktörler Şekil 3.3'te gösterilmiştir.

Şekil 3.3 Sosyal Uyumu Zorlaştıran Mikro Faktörler

Görüşme yapılan kadınların şiddet sonrası sosyal uyum süreçleri Şekil 3.4’te gösterilmiştir.

Şekil 3.4 Sosyal Uyum Süreci

3.3. Mezzo Düzeyde Bulgular ve Analiz

Bu kategoride görüşme yapılan şiddet mağduru kadınların aile, akraba, komşu ve arkadaşlık ilişkileri ve çocuk/çocuklar ile ilişkisi, yakın çevrenin tutumu, davranışı ve bakış açısı, partneri ile şu anki ilişkisi konularında bulgular elde edilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Özellikle şiddet ortamında ve şiddet ortamından uzaklaştıktan sonraki sürece ilişkin sosyal uyumu kolaylaştıran ve zorlaştıran yakın çevre ilişkisi analiz edilmiştir.

3.3.1. Aile ve Yakın Çevre İlişkisi

Görüşme yapılan kadınlar, şiddet ortamındayken ailelerin kendilerine yeterince destek vermediğini, ailelerin genellikle bu durumu kabullenmelerine yönelik fikirler verdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca görüşülen kadınların çoğunun, yakın çevrenin desteğinden yoksun oldukları, bu nedenle konukevinde kaldıkları anlaşılmıştır. Kadınlar hem şiddet ortamında hem de ayrılık sonrası süreçte ailelerin tutumunu şu ifadelerle belirtmişlerdir:

Kimseden yardım alamadım, ailem de beni anlamıyordu, bana hep dayan diyorlardı, el alem ne der diyorlardı, cahil bir ailem var, hep başkaları ne der diye yaşarlar, köstek olmadılar ama bu kararımda destek de olmadılar, onlara karşı çıkıp kendim mücadele vermek zorunda kaldım (Katılımcı 3).

Üç aydır ailem ile konuşmuyorum, beni kabul etmediler zaten, yardım da etmezler bana, destek vermediler verselerdi burada işim olmazdı, ailemle çok nadir görüşüyorum, aileden gelen herhangi bir desteğim yok, kardeşim kanser hastası zaten, anca kendine bakıyor, o yüzden ondan da destek alamam (Katılımcı 4).

Ailemin haberi yoktu ki. Ailem fakir bir ailedir. Onlar da çok zor bir aile, eşimin tarafı aşiret, o yüzden ben de aileme söylemiyordum, buralara düştük sonra ailem öğrendi. Ailem bilseydi de iyi olmazdı. Şimdi de biliyorlar, onlar takip ederler sizin evde saklanıyor diyorlar, onları tehdit ediyorlar, öldürmek istiyorlar yani. Zaten babam yok, annem yaşlı, iki tane abim var, onlarda kendi halinde. Başka kimsem yok (Katılımcı 13).

Aile hiç destek olmadı, sadece barıştırmak istediler, bir kere barıştık olmadı, tekrar aynı şeyleri yaşadım ve yaşamak istemiyorum, aile, akrabalar, düzen bozulmasın istiyorlar, ne çektiğine bakmıyor. Çevrenin baskısı çok, ailem ayrılma konusunda hiç yanımda olmadı (Katılımcı 14).

Onlar bu evliliği onayladı, onaylamasalardı önceden eşim, beni kaçırdığında, ben yine de evlenmeyecektim. Ailem zaten her türlü karşıydı bana, evden ayrılmama, boşanmak istememe o yüzden kaçtım ben de (Katılımcı 15)

Ailem uzakta, annem de yeni vefat etti, babam da başka bir kadın için bizi bırakıp gitmişti. İstesem de bir destekleri olamazdı zaten, tek başıma mücadele etmek zorunda kaldım. Kimseden destek almadım (Katılımcı 16).

Valla onlara kalsa hep adamı çekeyim, oturayım hiç sesim çıkmasın. Onlara göre hava hoş. Onların umurunda değildi. Gelip de bir çözümüne bakmıyorlar yani. Sadece dinliyorlar, uzaklaşıyorlar. Biliyorlar benim haklı olduğumu ama yine de sesleri çıkmıyor (Katılımcı 17).

Konukevine gelme sürecinde ve öncesinde zaman zaman ailesinden ve çevresinden destek aldığımı dile getiren katılımcıların söylemi ise şu şekilde olmuştur:

Başta sıcak karşılamışlardı, daha sıcaktı ama evlenip boşanınca aynı anda ailenizle yaşayamıyorsunuz. Onlar farklı düşünüyor, ben farklı. İlk zamanlar sahiplendiler gibi ama evlenip boşanınca olmuyor, aynı evde yapamıyorsunuz. Kardeşim, kuzenim, arkadaş çevrem destekledi. Maddi manevi destek aldım arkadaş çevremden, çok fazla boşluk hissetmedim (Katılımcı 18).

Annem beni her konuda destekler ama annemin yanına gidemiyorum, üvey babamla sorun yaşıyorum sonra, danışacak başka kimsem yok, kimseden akıl alamıyorum, akrabaları aramıyorum, annemin tarafı iyi ama onlarla da konuşmuyorum hiç ama kocamın tarafı da kötü, onlarla da görüşmüyorum, annem mantıklı düşünmediği için onunla da konuşmuyorum bazen (Katılımcı 1).

Ailem destekledi beni hem maddi hem manevi, onların yanına gidemiyorum, eşim gelir bulur diye, her sıkıntıda bana destek oluyorlar, ilgileniyorlar, eşim onları da rahatsız etmesin diye buraya geldim (Katılımcı 5).

Annem ve babam beni hep destekledi hem maddi hem manevi olarak yanıma bile geldiler ama onların yanına gidemiyorum, çocuğumu almadan hiçbir yere gidemem (Katılımcı 7).

Ailesinden destek aldığını dile getiren bazı kadınlar, eşinin kendisine ulaşması veya ailesini rahatsız etmesi gibi sebeplerle, ailelerinin yanında kalamadıklarını, bu nedenle kuruma yerleşmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bununla beraber ailenin, başka bir şehirde olması ve çocukların, şiddet uygulayan partner ile birlikte olması, kadınların konukevinde kalmalarına neden olmuştur.

Şiddete maruz kalan kadınların çoğunun arkadaşlık, akrabalık, komşuluk ilişkileri evden ayrıldıktan sonra bozulmuş, arkadaşlarıyla, akrabalarıyla, komşularıyla iletişimleri kesilmiş ve sekteye uğramıştır. Kadınlar genellikle bu süreçte yakın çevrelerinin, kendilerine destek olmadığını belirtmişlerdir. Kadınlar, konukevindeki diğer mağdur kadınlarla arkadaşlık kurarak çeşitli etkinlikleri birlikte/ortak yaparak sosyal hayata adapte olmaya/uyum sağlamaya, yeni ilişkiler inşa etmeye çalışmıştır. Bu anlamda, katılımcıların şiddet ortamında ve ayrılık sonrası yakın çevresiyle ilişkisini ortaya koyan şu ifadeler önemlidir:

Ben bunları yaşarken hiçbiri destek çıkmadı, arkadaşlarım dahil, kimse kimsenin derdine gelmiyor, herkes sadece kendi hayatıyla ilgileniyor, kötü bir şey yaşadın mı, kimse gelip neden yaşadın diye sormuyor. Akrabalar, insanlar sorun çıkardığımı söylüyor, o yüzden bana destek vermiyorlardı, beni savunmuyorlardı. Burada, şu an iki arkadaşım var, ikisiyle de aram iyi, kendimizi yaşadıklarımızı anlatıyoruz, dertleşiyoruz, beraber dışarı çıkıyoruz bazen geziyoruz (Katılımcı 1).

Herkesin başta dost olduğunu düşündüm, boşanma noktasına geldiğimde kimsenin dost olmadığını anladım, herkes kendi çıkarını düşünüyor, kendi nefesine göre yaşıyor, kimseye güvenmemek gerekiyor, herhangi bir destek olmadım kimseden, herkes her şeyi anlatıyor, insanlar sır tutmuyor, gerçek dostlar sır tutarlar, tutmamışsa zaten dostun olmamıştır. Hep kazık yiyorsun dostlarından. Akrabalarım ile görüşmüyorum ama bazı akrabalarım arasından destek veren var, onlar da beni

anlamıyor, boşanınca tekrar evlenirsin, güzel bir hayatın olur diyorlar, ben de istiyorum güzel bir hayatım olsun ama öyle olmuyor, bir yerinizde yara olduğunda izi kalır, bunu anlamıyorlar, buna göre konuşmuyorlar, yaran olduğunu izi kaldığını kimse bilmez, düşünmez. Burada sadece bir arkadaşım var, beraber oturuyoruz, konuşuyoruz, sohbet ediyoruz, kahve içmeye gidiyoruz, kitap okuyoruz, dini kitaplar onları konuşuyoruz bazen, dışarıda geziyoruz bazen. (Katılımcı 3).

Kimse bana iyi davranmadı, herkes dışladı beni, hiçbir akrabamla konuşmuyorum, görüşmüyorum, birisiyle beraber oldum, herkes biliyor o yüzden kötü bakıyorlar, kızlarım da bana sırt çevirdi, büyük kızlarım, ablam da durumu biliyor. Zaten kaçtım, ondan kötü durumdayım, insanlar da sana kötü davranıyor, iyi bakmıyor. Burada da pek kimseyse konuşmuyorum, diğer arkadaşlarımı da sildim, hepsi kendi çıkarını düşünüyor, ona göre yaklaşıyor sana (Katılımcı 4).

Geride bıraktığım arkadaşlarımla konuşmuyorum ama burada bir tane arkadaşım var onunla da her şeyi paylaşıyorum, kimseye güvenmiyorum, seçiciyim, burada herkesin acısı var, ortak duygularımız var, bunları paylaşabiliyoruz, şu an buradayız, yarın ne olur bilmiyorum, ikinci bir evlilik düşünürsek nasıl olur mesela bilmiyorum, ideallerimiz, fikirlerimiz var ama imkanlarımız yok, burada yine de birbirimizi destekliyoruz, katkıda bulunuyoruz, insanları daha iyi tanırıyorsun burada (Katılımcı 5).

Bu süreçte kimse beni desteklemedi, arkamda durmadı, tek başıma olduğumu o zaman anladım. Ne arkadaşlarım var ne de kardeşlerimle görüşebiliyorum onlar da bana tepkili. Burada samimi olduğum bir tane arkadaşım var. Ama başka arkadaşlarım da var. Samimi olduğum arkadaşımınla her şeyimi konuşabiliyorum, paylaşabiliyorum. Fırsat buldukça dışarıya çıkıp hava alıyorum o bile yetiyor bana. Onun dışında sık çıkamıyoruz kurumun dışına (Katılımcı 15).

Evden ayrıldıktan sonra konukevine yerleşen kadınların çoğu partneri ile konuşmadığını, görüşmediğini, konuşmak veya görüşmek istemediğini belirtmiştir. Çocuklarını bırakıp konukevine gelen bazı kadınların, zaman zaman çocuklar için

partnerleriyle görüştüğü, yakın zamanda evi terk edip konukevine gelen çoğu kadının eşleriyle görüşmeye devam ettiği anlaşılmıştır. Görüşmeye katılan bazı kadınlar, eşleri ile görüşme durumunu şu şekilde özetlemiştir:

Bazen telefonla görüşüyorum, buraya geldiğimden beri iki kere gördüm telefonla, benimle görüşmek, barışmak istiyor, onunla görüşeceğim, söyleyeceklerini değerlendirmek istiyorum (Katılımcı 1).

Görüşmüyorum, ayrıldığımdan beri hiç görüşmedim, telefon hattımı değiştirdim zaten, tek istediğim çocuklarım (Katılımcı 3).

Ayrıldıktan sonra bir, iki kere gördüm, uzun süredir engelledim, şimdilik görüşmüyorum (Katılımcı 5).

Hayır, onunla görüşmüyorum, yüzünü bile görmek istemiyorum. İnsan nasıl görüşür ya (Katılımcı 12)?

Hayır görüşmüyorum, Bir kere aradım, onda da boşanma davası açtığını söylemek için, anlaşmalı boşanmayı kabul edecek mi diye, konuştum (Katılımcı 15).

Görüşüyorum, nadir de olsa görüş günleri oluyor oraya gidiyorum. Hapse girdi, hapse girmesinin nedeni arabayla kaza yaptı, birisinin ölmesine neden oldu, o yüzden girdi hapse. Ayrıyız ama çocuktan dolayı beraber olmayı düşünüyorum çünkü ortada bir çocuk var ve onun geleceğini olumsuz etkilemesini istemiyorum ama şiddet uygulayan biriyle nasıl sağlıklı bir ortam olur, onu da bilmiyorum (Katılımcı 16).

Telefonla barışmak için aradı ama kabul etmedim. Ben çok şans verdim, kaç kere geri döndüm ama her seferinde aynı, en son yedi ay dayanabildim (Katılımcı 17).

Görüşmeye katılan kadınların çoğu hem şiddete maruz kaldıkları süreçte hem de ayrılık sonrası süreçte, yakın çevrelerinin desteğinden yoksun olduklarını/mahrum

kaldıklarını belirtmişlerdir. Geleneksel aile rolleriyle beraber kadına biçilen toplumsal değer, kadının şiddete maruz kaldığı süre boyunca duruma katlanmasına sebep olmuştur. Aile ve akrabalar evliliğin, ailenin kutsallığı, kadın için şiddetin normal bir olgu olarak görülmesi gibi sebepleri kullanarak kadınları, eşleriyle barıştırmaya çalışmış, kadınların harekete geçmesini engellemiş ve kadınların şiddeti kanıksamasına neden olmuştur. Cinsiyete dayalı toplumsal ve kültürel düşünce, davranış ve normlar, kadınların şiddet ortamında ve sonrası süreçte suçlanmasına, dışlanmasına, ötekileştirilmesine neden olmuştur.

Şiddet sonrasında kuruma yerleşen kadınların sosyal ilişkileri, bağlantıları kopmuş ve sosyal destek sistemleri neredeyse çökmüştür. Kadınlar konukevi içindeki bireylerle, yeniden sosyal ilişkiler kurarak uyum sağlamaya çalışmıştır. Görüşmeye katılan kadınların çoğu eşiyle görüşmediğini, görüşmek istemediğini ve geçmişte bıraktığı arkadaşlık ilişkilerini sürdürmek istemediğini belirtmiş, bu anlamda kadınların içinde bulunduğu zorlu süreç aile, akraba, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri olumsuz etkilenmiştir.

3.3.2. En Değerli Özne: Çocuk

Görüşmeye katılan kadınların çoğu, kendilerinden çok çocuklarını düşündüklerini ve gelecek planlarını buna göre şekillendirdiklerini ifade etmişlerdir. Kadınların bir kısmı çocuğuyla konukevinde kalmış, bir kısmı çocuklarını bırakıp konukevine gelmiş, bir kısmı da sadece en küçük çocuğunu alıp konukevine yerleşmiştir. Kadınlar şiddet ortamında çocuk yetiştirmenin zor olduğunu, şiddet nedeniyle hem kişisel bakım hem de çocuk bakımı konusunda zorlandıklarını ifade etmiştir. Konukevine geldikten sonra çocuğuna yeterli bakım ve ilgi gösterdiğini söyleyen kadınların ifadeleri şu şekilde olmuştur:

Ev çok kalabalıktı, çocuklarımla ilgilenemiyordum, çalışıyordum bir de babaanneleri bakardı yani kayınvalidem, çocuğumun psikolojisi bozulmuştu, diğer çocuklar benim çocuklara vururdu, eşim ve kayınvalidem bir şey demezdi, eşim beni

döverdi bunları söylediğim için, bu yüzden kurumda kalmam iyi oldu, şu an kız çocuğum benimle, erkek olanı babasıyla, bana göstermiyorlar göremiyorum, babaları yüzünden göremiyorum ne yazık ki (Katılımcı 1).

Çocuklarımla ilişkim eskisine göre çok iyi, onlara çok düşkünüm, tabii ki daha iyi oldu, çocuklarıma bakıyorum, o evde kalıp yaşamaktansa burada böyle, daha iyi (Katılımcı 2).

Şu an küçük kızım yanımda ama erkek çocuğum babasında, onu özliyorum. Eskisine göre daha çok vakit ayırıyorum kızıma burada, iyi bakabiliyorum en azından, şiddet ortamında bazen çocuğunuz olduğunu unutuyorsunuz, kaygıyla, korkuyla, dayakla geçiyor zamanınız (Katılımcı 9).

Çocuğuyla konukevinde kalan bir başka kadın, konukevinde kaldığı süre boyunca çocuğuyla ilgilenemediğini, vakit ayırabildiğini söyleyerek, şiddet mağduru diğer kadınların kendi çocuklarından rahatsız olduğunu, kurumda çocuklu olmanın çok zor olduğunu şu ifadelerle dile getirmiştir:

İlk zamanlar pek ilgilenemedim çocuklarımla ama şimdi ilgilenabiliyorum, burada daha fazla ilgileniyorum ama insanlar anlayışlı değil, çocuklarımdan rahatsız olanlar var, çocuklarım olduğu için dışlanıyorum, çocuk bu, yaramazlık da yapar, insanlar çok düşüncesiz, en azından yaşayacağımız bir ev olsa böyle olmazdı (Katılımcı 14).

Hamile olduğunu dile getiren bir kadın, tek amacının “bebeği için iyi bir anne olmak” olduğunu şu ifadelerle dile getirmiştir:

Şu an hayatımın tek amacı bebeğimi iyi bir şekilde yetiştirmek, ne olursa olsun, hangi koşullarda olursa olsun, elimden gelenin en iyisini yapacağım, çocuğuma iyi bakabileceğime ve ona gerçekten iyi bir anne olabileceğime inanıyorum (Katılımcı 15).

Yapılan görüşmelerde, çocukları yanında olmayan kadınların şiddet uygulayan eş/partner nedeniyle çocuklarını göremedikleri, onları çok özledikleri, hayatının geri kalanını sadece onlarla geçirmeyi düşündükleri saptanmıştır:

Kaç aydır buradayım, çocuklarımın seslerini duymuyorum, tek amacım onlarla görüşmek, onları yanıma almak, bana çok bağlılar, onlara öğreteceğim çok şey var, benim vereceğim şeyleri babaları veremez (Katılımcı 3).

Çocuklarım şu an yurttan, göremiyorum onları ama telefonla görüşüyorum. Onlarla yeterince ilgilenemedim. Bazen çocuklarımı düşündüğümde çok kötü oluyorum, çocuğum hasta, ben yanında değilim, olamıyorum (Katılımcı 13).

Bir kadın katılımcı, kendisine şiddet uygulayan partneri ile partnerinin ailesinin; çocuklarını, kendisine karşı kullandıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

Burada çocuklarımdan uzaktayım, ilgilenemiyorum, babalarının yanında, beni de kötüliyorlar çocuklarıma karşı ama onlarla görüşüyorum telefonda bazen, onlarla konuşurken kötü oluyorum, babası çocukları koz olarak görüyor, kullanıyor bana karşı, ayrılık olduysa çocukların ne suçu var (Katılımcı 5).

Yetişkin çocukları olan bir başka katılımcı, çocukların kendisine karşı ilgisizliğini şu ifadelerle dile getirmiştir:

Uzun bir süredir diğer üç çocuğumu görmüyorum, onlarla sorunlar yaşadım, en son ortanca kızım, ben konukevindeyken ziyaretime geldi, diğerleri gelmez, beni istemiyorlar ama ben onlara sahip çıktım, yetiştirdim, evlendirdim. Şimdi de bu haldeyim işte (Katılımcı 17).

Kimi kadınlar için çocukların varlığı, şiddet ortamından uzaklaşmayı zorlaştırmıştır:

Çocuklarımla birlikte karar verdik sığınmaevine gelmeye, onlar da istedi, her gün onların gözü önünde dayak yiyordum, onlar da anne gidelim, biz dayanamıyoruz artık dediler. Ben hep gitmek istemiştım ama çocuklarım biraz büyüsün diye bekledim (Katılımcı 13).

3.4. Makro Düzeyde Bulgular ve Analiz

Bu kategoride, elde edilen makro düzeyde ekolojik bulgular üzerinde durulmuş ve bu bulgular ışığında kadınların içinde bulunduğu toplumsal, kurumsal yapıların, olguların ve hizmetlerin analizi yapılmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde kimi kadınların kadına yönelik şiddet ile ilgili kurumsal hizmetler hakkında bilgi sahibi olmadığı, bu nedenle yardım alma konusunda sorun yaşadığı ve zorlandığı tespit edilmiştir.

Ben kadınlar için böyle yerler olduğunu bilmiyordum, hamileydim, ailem hamile halimle beni kabul etmedi, evli değildim çünkü, ölümle tehdit edildim, intihara teşebbüs ettim, mahkememiz oldu sonra da avukat bana konukevlerinden bahsetti, ben de buraya kadar geldim işte. Buraya yerleştirdiler beni (Katılımcı 4).

Bir gün dayanamadım çıktım, emniyete gittim, durumu anlattım sonra da sığınmaevinden bahsettiler, onlar çok yardımcı oldu, önceden böyle bir yer olduğunu bilmiyordum, bilseydim daha önce terk ederdim evi (Katılımcı 12).

Evdeydim, polise haber verdim, olanları anlattım, onlar da beni buraya getirdi. Konukevinde çok kaldım, evdeyken kadınlara yönelik bu tür hizmetlerin olduğunu hiç düşünmezdim, bilseydim belki daha erken ayrılabilirdim çocuklarımla (Katılımcı 13).

Kendim karar vermedim buraya gelmeye, polisler biliyordu, tanıyordu, çok olay yaşadık, bir polis sığınmaevinde kalabileceğimi söyledi, buraya getirdiler beni, daha önce bilmiyordum burayı (Katılımcı 14).

Yaşadıklarım ve çevrem beni istememesi üzerine karakola gittim bana orda sığınmaevinden bahsettiler o şekilde öğrendim ve başvurdum. Daha önce hiçbir şekilde varlığını bilmiyordum (Katılımcı 16).

Konukevinde kalan kadınların, şiddet ortamından uzaklaşmak için toplumsal ve kurumsal yardımlardan haberi olmaması, şiddet ortamında kalmasını etkilemiş ve kadınlar, kadınlara yönelik şiddet konusunda makro düzeyde kurumsal etkinliği olan sistem, yapı veya hizmetlerle karşılaştığında veya bunlardan faydalandığında kendisini daha güçlü hissetmiş ve harekete geçmesi kolaylaşmıştır.

Çok az kadın, kadına yönelik şiddet konusunda kurumsal hizmetlerin varlığından haberdar olduğunu belirtmiştir:

Sığınmaevi olduğunu önceden biliyordum, o yüzden buraya gelmem zor olmadı, kendim karar verip çıkıp geldim, imkânım olsaydı aslında ev tutardım (Katılımcı 15).

Daha önce konukevinde kalan kadınlar, kurumsal hizmetlerden haberi olmayan kadınlara nazaran şiddet ortamından daha kolay ve rahat uzaklaşabilmişlerdir.

Görüşmeye katılan kadınlar, konukevinde kaldıkları, şiddet mağduru oldukları için toplumdan dışlandıklarını düşünmüş ve bu yüzden sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu konuda, toplumun çok bilinçsiz olduğunu, insanların çok düşüncesiz davrandıklarını ve empati kuramadıklarını vurgulamışlardır:

Bazen bu toplumun bir parçası olduğumu düşünmüyorum, dışlayan insanlar var, kötü bakan insanlar var, sanki sorunluymuşum gibi (Katılımcı 1).

İnsanlar o kadar kötü ki, sizi dışlıyorlar, kötü bakıyorlar, ailem tarafından dışlandım, hep bir dışlanmışlık duygusu var, insanlar çok anlayışsız ve bilinçsizce konuşabiliyor (Katılımcı 3).

Bazen toplumdan dışlandığımı düşünüyorum, bazen de öyle olmuyor bilmiyorum, insanlar size kötü bakıyor, iyi bakan da oluyor biraz (Katılımcı 4).

Bir yandan dışlanmış gibisin bir yandan değil, insanlara, bakış açısına göre değişiyor ama suçlayan, kötüleyen, anlamayan çok, onlar da dışlıyor. Yine de çalışıyorum, çabalıyorum, umursamamaya çalışıyorum, merdivenin en aşağı basamağından çıka çıka ilerliyorum, o merdivenleri tek tek çıkacağım, yine de başaracağıma inanıyorum (Katılımcı 5).

Dışlanıyoruz çünkü insanların bakışı olsun ne bileyim kadın sığınma denilince küçük gözle bakıyorlar, bazı insanlar hor görüyor ama burası o kadar kötü bir yer değil, devletin himayesi altındayız. (Katılımcı 12).

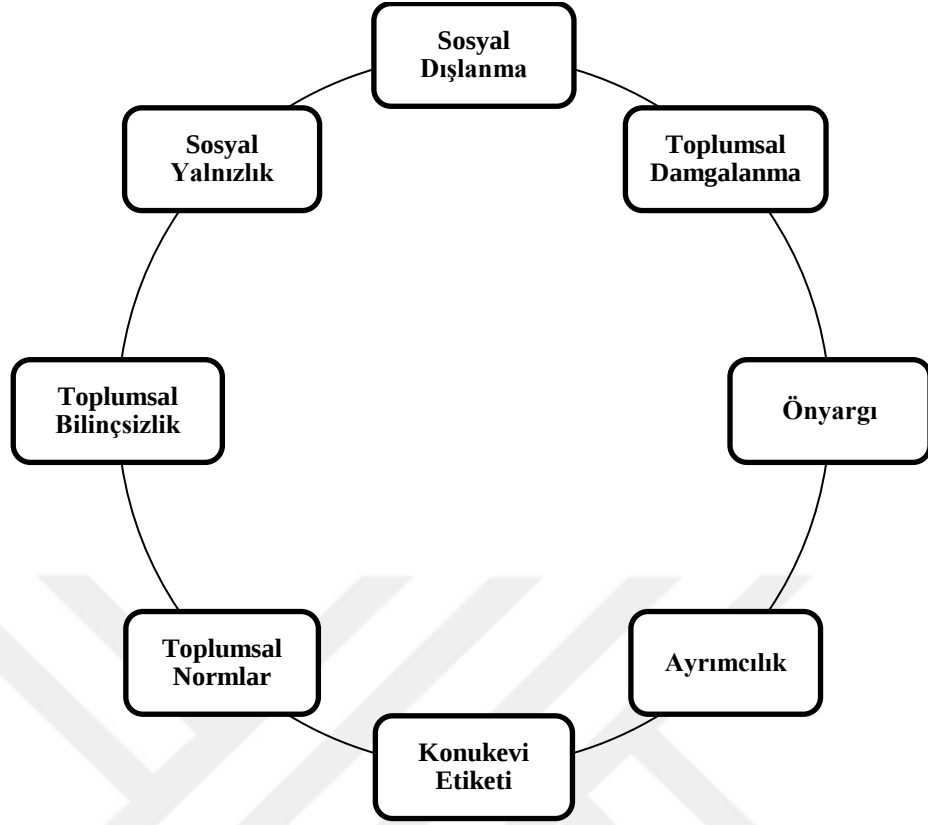
Hiç kimsem yok ki toplumun bir parçası olduğumu düşüneyim (Katılımcı 13).

Toplumun bir parçası olduğumu hiç düşünmüyorum, şöyle bir şey anlatayım, iş için gittiğim yerde, kadın sığınmadan geldiğimiz için aşağılanıyoruz ve daha çok, daha zor işler veriyorlar, hep eziyorlar bizi, resmen ayrımcılık ediyorlar (Katılımcı 17).

Görüşmeye katılan bir kadın, toplumun bir parçası olduğunu belirtmiş fakat sosyal dışlanmışlığın var olduğunu, toplum ile kurduğu ilişki üzerinden şu şekilde dile getirmiştir:

Tabii ki toplumun bir parçasıyım, insanlarla ilişki kuruyorsunuz, iletişim kuruyorsunuz, konuşuyorsunuz, arkadaş oluyorsunuz ama sonra önyargılı olduklarını hissediyorsunuz, ben düşünüyorum da toplum beni parçası olarak görmüyor işte, böyle düşünmüyor insanlar, ayırıyor seni (Katılımcı 15).

Görüşmeye katılan şiddet mağduru kadınlar için sosyal uyumu zorlaştıran toplumsal ve kurumsal faktörler/tepkiler Şekil 3.5'te gösterilmiştir.

Şekil 3.5 Sosyal Uyum Zorlaştıran Toplumsal/Kurumsal Faktörler

Görüşmeye katılan kadınlar, mesleki eğitimlerin yetersiz olduğunu, kurumun iş bulma konusunda yetersiz kaldığını, iş bulma noktasında gerekli yönlendirmelerin yapılmadığını, kurum veya kuruluşlar arası koordinasyonun yetersiz olduğunu, bu nedenle kurum tarafından uygun bir işe yerleştirmenin zor olduğunu ifade etmişlerdir. Kadınlar, konukevinin çocuklar için uygun olmadığını, kalınan odaların kalabalık olduğunu, kurumsallığın sosyal hayatı olumsuz etkilediğini, kendilerini kısıtladığını, bu nedenle şiddet sonrası uyum sürecinin ev ortamında devam etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Görüşmeye katılan kadınların önemli bir kısmı, yeterli düzeyde mesleki eğitim veya meslek edindirme eğitimi almadıklarını şu ifadelerle beyan etmişlerdir:

Burada herhangi bir mesleki eğitim yok, sadece para yardımı yapılıyor, onun dışında herhangi bir yardım veya eğitim almıyorum (Katılımcı 1).

Hayır, burada herhangi bir mesleki eğitim hizmeti almıyorum, eğitim olsa tabii ki alırım, kendimi geliştiririm (Katılımcı 5).

Herhangi bir mesleki eğitim almıyorum. Önceki kurumda geri dönüşüm için sertifika almıştım ama bu kurumda öyle bir şey yok, sadece halk eğitime gönderiyorlar bilgisayar kursu için (Katılımcı 17).

Burada mesleki eğitim yok. Meslek edindirme yeterli değil, her yaş grubu için meslek edindirme kursları olmalı, terzi, pastacılık, hasta bakıcılığı, garsoniyer, aşçılık gibi kurslar olmalı, çeşitlenmeli kurslar, meslek sahibi olmamız için kursların, eğitimlerin olması lazım, eğitim olunca iş bulabiliyorsunuz, paranız oluyor, burada kurumda kırılan, bozulan eşyalar için kendi bütçenizden ödeme yapıyorsunuz, böyle olmaması lazım (Katılımcı 18).

Yapılan görüşmeler neticesinde meslek edindirme veya mesleki eğitim için kurumsal yönlendirmenin yetersiz olduğu, kurumlar arası koordinasyonun zayıf (Halk Eğitim Merkezleri, Meslek Edindirme Kursları) olduğu, mesleki eğitim ve kurslar konusunda konukevlerinin standartlarının olmadığı, bazı konukevlerinde çeşitli eğitimlerin olduğu ama bazılarında olmadığı veya yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu konudaki diğer bulgular şu şekildedir:

Burada herhangi bir mesleki eğitim veya kurs almadım ama başka bir konukevindeyken el işi becerisine yönelik bir eğitim almıştım (Katılımcı 2).

Bu konukevinde eğitim ve kurs yok, daha öncekinde vardı eğitimler, kurslar (Katılımcı 14).

Önceden gittiğim konukevinde kurslar oldu ama şimdi gitmiyorum (Katılımcı 10).

Görüşmeye katılan kadınlar, yapılan kurumsal yardımların yeni bir hayat kurma konusunda yetersiz olduğunu düşünmüşlerdir. Bu konudaki söylemler şu şekilde olmuştur:

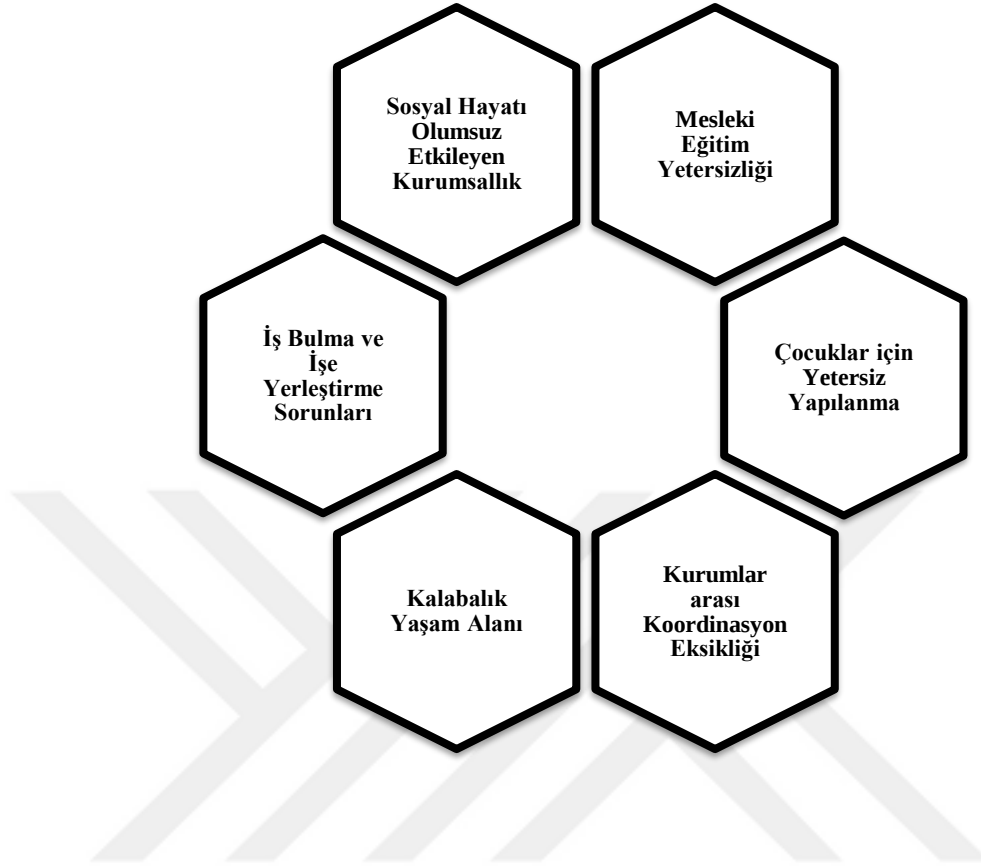
Şu an burada kalıyoruz, bir yere gidemiyoruz, çocuklarımız var, burada olmak yerine evde olmak, evde kalmak isterdim hem kendim hem de çocuklarımız için ama imkanlar yok, yetersiz, buraya da geçici olarak geliyoruz, 6 ay sonra ne olacak bilmiyorsun (Katılımcı 14).

Paranız olmadan yeni bir hayat kuramazsınız, eviniz olmalı, normal bir hayatınız olmalı, devletin de belli koşulları var, zor yani evde kalmak. Burada maksimum 6 ay kalabiliyoruz zaten, bu baskı yaratıyor, geçici bir barınma baskı yaratıyor, iş bulup çıkmamızı bekliyorlar, böyle olmamalı, tanıştığınız insanlar, konukevinde kaldığınızı duyunca kötü bakıyor, acıyorlar, böyle olmaması lazım, kendi evim olsa bu sorunları yaşamam (Katılımcı 18).

Burada geçici bir süre kalıyorsun, göçebe gibi yaşıyorsun, nasıl yeni bir hayat kuracaksın, daha iyi imkanların olması lazım (Katılımcı 16).

Yeni bir hayat kurmak çok zor, bütçe yeterli değil, imkanlar yeterli değil, buradan çıkınca nasıl bir hayat kurulur, bir sürü masrafım olacak, zor yani (Katılımcı 18).

Makro düzeyde kadınların yaşadığı kurumsal sorunlar Şekil 3.6'da gösterilmiştir.

Şekil 3.6 Makro Düzeyde Yaşanan Kurumsal Sorunlar

Kadınlar, kaldıkları konukevinde danışmanlık hizmeti aldıklarını, yaşadıkları psikolojik, sosyal ve ekonomik sorunlar konusunda konukevindeki sosyal hizmet uzmanlardan, psikologlardan yardım, danışmanlık ve destek aldıklarını belirtmişlerdir. Söylemlerinde sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacıların ve psikologların bu konudaki çabalarını faydalı bulduklarını belirtmişlerdir:

Önemli bir karar alacaksam buradaki uzmana danışıyorum, çok faydalı oluyor, yol gösteriyorlar bana, sorunlarımı çözmeye çalışıyorlar (Katılımcı 1).

Uzmanlarımız var burada, problemimiz olunca konuşuyoruz, faydası oluyor, iyi hissediyoruz, rahatlıyoruz, güç veriyor bize (Katılımcı 2).

Bir hafta önce işten çıktım, 7 gün çalıştım, kurumda herhangi bir çalışmaya katılmadım ama herhangi bir şey olduğunda uzmana danışırım, çok çok faydasını gördüm (Katılımcı 3).

Burada sorun olursa uzmanlar yardımcı oluyor, onlarla konuşuyorum. Destek oluyorlar, faydalarını çok gördüm (Katılımcı 4).

Psikologla görüşüyorum burada, oldukça faydası oluyor, içindeki sıkıntıları anlatınca daha rahat hissediyorum, sonra yol gösteriyor, akıl veriyor bu açıdan çok faydalı (Katılımcı 5).

Burada çok sorun yaşadım, her seferinde uzmandan yardım aldım, sorunlarınızı çözüyorlar, destek oluyorlar, yol gösteriyorlar (Katılımcı 8).

Uzmanlar ve psikologlar tarafından yardım alıyorum çok faydası oluyor. Bize bir arkadaş, dost gibi yaklaşıyorlar. Bizi bir görev olarak görmüyorlar (Katılımcı 16).

Bazı kadın katılımcılar, konukevinde düzenlenen grup çalışmalarına katıldıklarını ifade ederek bu tür grup çalışmalarının faydalı olduğunu, konukevinde çok sıkıldıklarını, boş zamanları verimli kullanamadıklarını, bu nedenle çeşitli grup etkinliklerinin, çalışmalarının çok faydalı olacağını belirtmişlerdir:

Burada grup çalışması yapmadık ama daha önceki kurumda öfke kontrolü vardı, çok faydasını gördüm (Katılımcı 2).

Grup toplantıları oluyor genellikle kadına yönelik şiddetle ilgili, düşüncelerimizi paylaşıyoruz o zaman, konuşmak istediğimiz zaman konuşuyoruz, herkes kendini anlatıyor, birbirimizi tanıyoruz, anlıyoruz, iyi oluyor, bakış açımızı değiştirecek güçlendirme çalışmaları da oluyor (Katılımcı 12).

Atölye çalışmaları oluyor, bazen katılıyorum, kadına yönelik şiddet, kadın sağlığı ile ilgili çalışmalar oluyor onlara katılıyorum, faydalı oluyor, benzer sorunları olan kadınları tanıyorsun, yeni şeyler öğreniyorsun (Katılımcı 14).

Grup çalışmalarına fırsat buldukça katılıyorum. Toplantılar yapıyoruz, resim çalışması yapıyoruz. İnsanı geliştirecek her şeyin daha çok olmasını isterim. Kitap okumak, el işi yapmak, satranç oynamak gibi (Katılımcı 16).

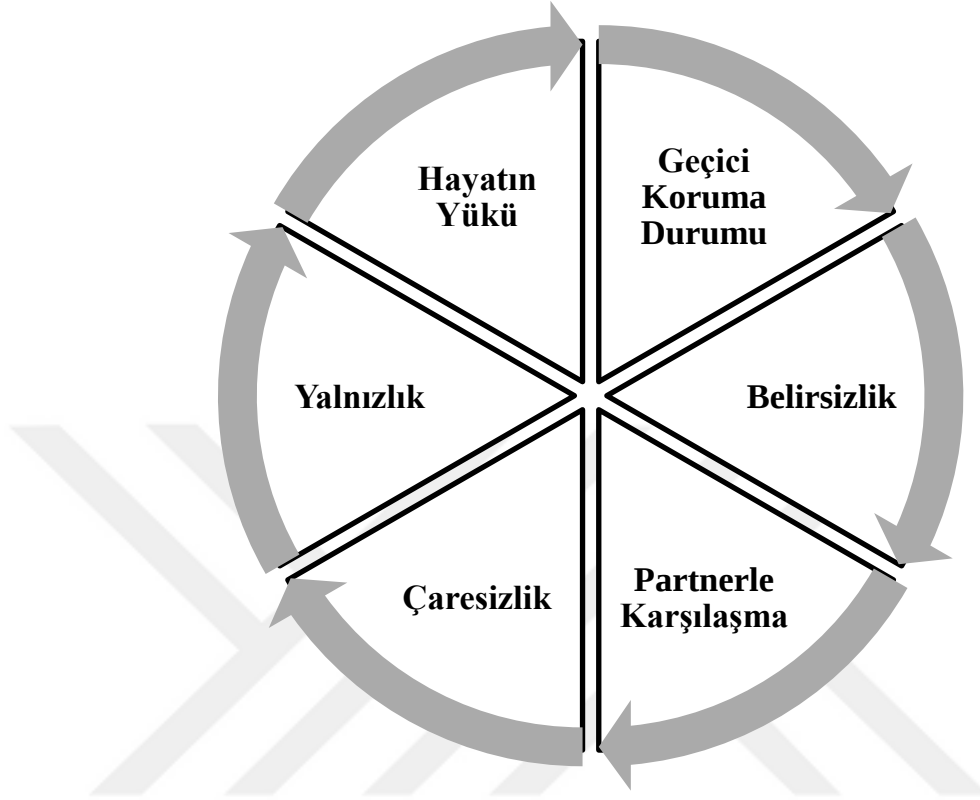
Eğitim toplantıları yapılıyor, insan davranışları üzerine konuşuyoruz, diğer kadınlarla beraber film izliyoruz kurumda, grupça duygu çalışması yapıldı ona da katıldım, güzel faydalı oldu (Katılımcı 18).

Yapılan görüşmeler neticesinde konukevinde kalan kadınların kurum tarafından organize edilen atölye, eğitim, grupça etkinlik gibi grup toplantılarını, çalışmalarını ve etkinliklerini oldukça faydalı ve verimli buldukları anlaşılmıştır.

3.5. Gözlemler ve Genel Değerlendirme

Görüşme yapılan kadınların şiddet ortamından ayrılıp konukevine gelme süreçlerinde oldukça zorlandıkları tespit edilmiştir. Kadınların çoğunun uzunca bir süre şiddete maruz kaldığı, bu şiddetin de çoğunlukla fiziksel şiddet olduğu anlaşılmıştır. Kadınlar, toplumsal cinsiyet normlarını benimseyen, bu nedenle kadının maduniyetini onaylayan ve meşru gören aileler sebebiyle şiddet ortamında kalmaya devam etmiş ve kadınların şiddetin dayanılmaz olduğu noktada evi terk ettikleri anlaşılmıştır. Başta aile baskısı olmak üzere, toplumsal baskı, damgalanma ve etiket, şiddet uygulayan partner korkusu (öldürülme korkusu), çocukların varlığı, özellikle çocukların ilgi ve bakım ihtiyacı içinde olmaları, bireysel etkinliği zorlaştıran yetersiz sosyal ve ekonomik destek, ekonomik bağımlılık, suçlanma ve kabahatli olarak görülme gibi faktörler şiddet ortamından uzaklaşmayı zorlaştırmıştır. Şiddet ortamından uzaklaşıp konukevinde kalmaya karar veren ve belli bir süre konukevinde kalan kadınlar, kaldıkları süre boyunca yine birçok konuda korku ve kaygı duymuşlardır.

Kadınların konukevindeyken içinde bulundukları durum ile ilgili kaygı duydukları faktörler özetle Şekil 3.7’de verilmiştir.

Şekil 3.7 Konukevinde Kalan Kadınlar İçin Kaygı Yaratıcı Faktörler

Yapılan görüşmeler neticesinde kadınların evden ayrıldıktan sonra ve konukevine yerleştikleri ilk zamanların en zorlu dönemler olduğu anlaşılmıştır. Bu noktada kadın, doğal ve sosyal çevresini terk etmiş, kendisini yeni bir çevrenin içinde bulmuştur. Bir anlamda geçmişi ardında bırakmıştır. Ayrılık ve kuruma yerleşme sürecinde geçmişi ardında bırakan ve kolay uyum sağlayan kadınların çoğunlukla sonraki süreçlerde güç kazandığı ve yeni bir hayat için çok çabaladığı anlaşılmıştır. Kuruma yerleşilen ilk zamanlar birçok kadın için sancılı geçmiştir. Görüşmeler neticesinde bu sancılı dönemi iyi bir şekilde atlatan kadınların görece daha güçlü, daha girişimci, daha aktif ve öz güveni yüksek olduğu izlenimi oluşmuştur. Sosyal çevresi değişen ve dönüşen kadın, kuruma yerleştikten sonra çevresini keşfetmeye çalışarak kurumu, kurum çalışanlarını, diğer kadınları tanımaya ve anlamaya çalışmış, böylelikle yeni ilişkiler kurma ve sosyal uyumu sağlama noktasında önemli bir yol kat

etmiştir. Bu anlamda görüşme yapılan kadınlar arasında konukevine alışan ve diğer bireylerle ilişkiler kuran, konuşan, çevresini anlamaya çalışan kadınların kendilerini ifade ederken rahat olduğu, konuşmaya istekli olduğu, kendinden oldukça emin olduğu gözlenmiştir. Ayrıca konukevinde uzun süre kalan kadınların kurumsallığa alıştığı, kısa süre kalanların ve genç olanların daha özgürlükçü olduğu ve kurumsal kurallardan şikayetçi oldukları anlaşılmıştır. Kurulda uzun süre kalan kadınların kurumsal hizmetlere bağımlı ve bağımsız yaşama konusunda daha kaygılı oldukları gözlenmiştir.

Yapılan görüşmeler neticesinde yaşla beraber yeni bir hayat kurma beklentisinin ve bu konuda öz güvenin azaldığı görülmüştür. Bununla beraber daha yaşlı olan bireylerin sosyal ilişkilerinde gerçekleşen değişim konusunda statükocu olduğu ve bu anlamda uyum sağlama noktasında zorlandığı saptanmıştır. Daha genç olanlar için kurumsal kuralların, sosyal uyumu zorlaştırdığı anlaşılmıştır.

Görüşmeye katılan kadınların bir kısmının kurumdayken çalışmaya başladığı, çalışmayla beraber kadınların, boş zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirdikleri, böylece çalışma durumunun kadınları güçlendirdiği anlaşılmıştır. Konukevine yerleşen kadınların çoğu ev hanımı olduğunu belirterek gelir getiren herhangi bir mesleğe sahip olmadıklarını söylemişlerdir. Bu nedenle kadınların bir kısmının, çoğu zaman kurumda kaldığı, böylelikle toplumla, insanlarla bağlantısının azaldığı veya kesildiği tespit edilmiştir. Kadınlar, belirli günlerde dışarı çıkabildiklerini, çıkabildikleri günlerde nefes aldıklarını ve kurum çatısı altında kendileri kısıtlayan belli kurallara tabi tutulduklarını belirtmişlerdir. Kadınları kısıtlayan ve çoğunlukla güvenlik eksenli olan kısıtlamalar, sosyal hayata karışmalarının, uyum sağlama ve şiddet sonrası sürecin doğal ve normal bir hayat akışına dönmesini olumsuz yönde etkilediği anlaşılmıştır. Ayrıca kadınlar, kurumda kaldıkları süreç boyunca sosyal, eğitsel, kültürel ve sanatsal etkinliklerin, çalışmaların az olduğunu, bu nedenle boş zamanlarını iyi ve verimli bir şekilde değerlendiremediklerini vurgulamışlardır. Bu konuda, kadınların daha önce bahsedildiği üzere birçok ihtiyaç, istek, sitem ve şikayetleri olmuştur.

Kadınların söylemleri doğrultusunda meslek sahibi olmanın, mesleğini icra etmenin ve çalışmanın güçlendirici bir etkisi olduğu görülmüştür. Kurumda çalışmayan ve mesleği olmayan kadınların söylemlerinden hareketle diğer çalışan ve mesleği olan kadınlara özendikleri gözlenmiştir. Özellikle kadınların, ekonomik kazanç ve özgürlüğün çok önemli olduğunun farkında oldukları görülmüştür. Ekonomik olarak erkeğe bağlı ve bağımlı olmanın karar verme ve harekete geçme noktasında kadınları kısıtladığı, engellediği anlaşılmıştır. Bu nedenle görüşülen kadınların çoğu, konukevinde kaldıkları süre boyunca meslek edindirmeye yönelik eğitimlerin öneminden ve gerekliliğinden söz etmişlerdir. Aynı zamanda eğitim ve çalışmanın yeni bir hayat kurmak için elzem bir ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır.

Bazı kadınların, konukevine çocuklarıyla beraber geldiği ve çocukların bakım ve ihtiyacını konukevinde karşıladıkları anlaşılmıştır. Çocuğuyla veya çocuklarıyla konukevinde kalan kadınların söylemlerinden hareketle kalınan konukevinin çocuklar için uygun olmadığı kanısına varılmıştır. Çocukların eğitim, oyun ve alan, sosyalleşme ihtiyaçlarının karşılanması konusunda sorunlar yaşandığı anlaşılmıştır. Konukevinde kalan çocuksuz kadınların, çocuklarıyla beraber kalan kadınları şikâyet ettikleri, özellikle aynı odada kalanların zorlandığı, yapılan görüşmeler neticesinde anlaşılmıştır. Bu nedenle çocuklu olarak kuruma gelen kadınlar için farklı bir düzenleme, oturma veya kalma seçeneklerinin eksikliği ve yetersizliği tespit edilmiştir. Bu sorunların yanı sıra bir odada beraber kalan kadınların yaş ve geldikleri yerleşim bölgesi nedeniyle anlaşamadığı, sorun yaşadıkları anlaşılmıştır. Bazen bu sorunların çözülemediği, kadınlar arasında tartışmaların yaşandığı belirlenmiştir.

Konukevinde kalan ve çalışmak isteyen kadınların Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü vasıtasıyla bir işe yerleştirildikleri anlaşılmıştır. Zaman zaman Genel Müdürlük ile Konukevi arasında koordinasyon eksikliğinin olduğu, kadınların tercih etmediği işlerde çalışmak durumunda kaldıkları anlaşılmıştır. Kadınlar genellikle yerleştirildikleri iş yerinde ayrımcılığa, ötekileştirmeye ve kötü muameleye maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. İşverenler tarafından iş ihtiyacı olan şiddet mağduru kadınların çok çalıştırıldıkları, ekonomik anlamda istismar edildikleri ve bu durum için herhangi bir önlem veya denetimin olmadığı tespit edilmiştir.

Görüşme yapılan hemen her kadının hayata ve insanlara karşı birçok beklentisi olduğu ve geleceğe yönelik mikro, mezo ve makro anlamda amaç ve planlara sahip olduğu görülmüştür. Şiddet deneyimi, tüm boyutlarıyla travmatik ve zorlu bir süreç olduğu için kadınların bu sosyal olgunun üstesinden gelebilmesi ve tekrar sosyal hayata uyum sağlayabilmeleri için beklentileri ve planları doğrultusunda kurumsal hizmetleri şekillendirmenin önemli olduğu anlaşılmıştır. Kadınların beklenti ve istekleri şu şekilde özetlenmiştir:

- Sağlıklı bir hayat,
- Sevmek ve sevilmek,
- Özgür bir şekilde hareket etme olanağı,
- Çocuklar için iyi bir eğitim ve iyi bir meslek,
- Çocuklarının olduğu mutlu, huzurlu, güvenli ve sıcak bir yuva,
- Kadına yönelik şiddet konusunda daha anlayışlı ve bilinçli bir toplum,
- Kurumdaki personellerin düşünceli, anlayışlı ve eğitilmiş olması,
- Masrafları karşılayabilecek düzeyde ekonomik destek, düzenli bir iş veya iyi bir meslek.

Kadınların ifadelerinden ve beden dilinden hareketle, şiddet ortamını terk ettikten sonra sosyal hayata uyum sağlamak için değişim ve dönüşüm geçirdikleri anlaşılmıştır. Bu süreçte birçok zorlukla karşılaşmış ve kurumsallığın olumsuz tarafları ve sivilleşmeyi zorlaştırması bir tarafa bırakıldığında çoğunlukla konukevi deneyiminin kadınları güçlendirdiği görülmüştür. Geçmişe dönüp baktıklarında kadınların hayatları ile ilgili şu değişikliklerin olmasını arzuladıkları anlaşılmıştır:

- Özgürlük,
- Mantıklı bir evlilik,

- Anlayışlı, iyi bir eş,
- Okumuş, eğitim almış olmak,
- Geçmişte, güçlü yönleri ortaya çıkarma,
- Anlayışlı ve ilgili bir aile, özellikle iyi bir baba.

Görüşme sürecinde kadınların oldukça kırılgan ve bir o kadar da güçlü oldukları gözlenmiştir. Birçoğunun daha çocukken psiko-sosyal ve ekonomik sorunlar yaşadığı anlaşılmıştır. Kimileri çocukluğunu yaşamadığını belirtmiştir. Birçok kadın, ilgisiz, düşüncesiz, anlayışsız, bilinçsiz bir ailede büyüdüğünü ifade etmiştir. Kadınlar hem büyüdüğü aile ortamının geleneksel değerlere sahip olması ve eğitim düzeyinin oldukça düşük olması hem de bu tür bir ailede yetişmiş olmanın eğitim almayı zorlaştırması nedeniyle, meslek sahibi olamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmının ise çocuk yaşta evlendiği ve çocuk yaşta evlenenlerin yaşça kendilerinden büyük erkeklerle evlendirildiği, bu nedenle birçok sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Çoğu kadının yaşadığı travmatik şiddet deneyimi nedeniyle erkeklere güvenmedikleri anlaşılmıştır. Yaşadıkları deneyimden hareketle kadınlar, diğer kadınlara şu mesajları vermişlerdir:

- Kendinizi ezdirmeyin,
- Eş seçiminde dikkatli olun,
- Hiçbir erkeğe boyun eğmeyin,
- Kendi potansiyelinizin farkında olun,
- Erkeklere hiçbir şekilde güvenmeyin,
- Katlanmayı bırakın ve harekete geçin,
- Bir erkeğe bağlı olmadan da yaşayabilirsiniz,
- Değerinizi bilmeyen erkeklerle beraber olmayın,

- Size acı çektiren insanlarla kesinlikle beraber olmayın,
- Kötü durumdayken “*el alem ne der*” diye düşünmeyin,
- Evlilik şart değil, önce kendinizi geliştirin, meslek edinin,
- Kadın olarak kadınları anlayın, anlayış gösterin hemcinslerinize,
- Susmayın, sessiz kalmayın, susarak kendinize zarar veriyorsunuz,
- Güçlü ve özgür olun, ayaklarınızın üzerinde durmayı bilin, öğrenin.

Araştırmacı erkek olmasına rağmen kadınların konuşurken erkekleri eleştirebildikleri, rahat oldukları, erkeklere yönelik düşüncelerinin bir erkek tarafından bilinmesini önemsedikleri anlaşılmıştır.

4. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmada elde edilen veriler/bulgular ışığında hem kuramsal çerçeve hem de konuyla ilgili ulusal/uluslararası çalışmalardan elde edilen veriler/bulgular temel alınarak, ortaya çıkan veriler desteklenmeye ve tartışılmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonları ekosistem yaklaşımına göre incelenmiştir. Bu anlamda kadınların şiddet ortamını terk edip kurum bünyesinde kalma deneyimi ve sonrasında yaşadığı tecrübeler, değişen ve dönüşen ilişkiler, hayata bakış açısı, çeşitli ekolojik düzeylerde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Üç ekolojik düzeyde kadınların sosyal uyumları analiz edilmiştir. Mikro düzeyde yaşanan deneyimlerin öznel anlamı ve etkisi; mezzo düzeyde yakın çevreyle ilişki ve etkileşim; makro düzeyde sosyal yapılar ve özellikle kurum deneyimi sosyal uyum çerçevesinde anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde şiddet mağduru kadınların değişen sosyal çevreleriyle beraber ortaya çıkan sosyal uyum gereksinimi alanyazın desteğiyle ortaya çıkan bulgular eşliğinde yukarıda ifade edilen üç ekolojik düzeyde tartışılmıştır.

4.1. Mikro Düzeyde Alanyazınsal Değerlendirme ve Tartışma

Bu çalışmada elde edilen mikro düzey araştırma bulguları: psikolojik durum, fiziksel durum, çalışma durumu ve kişisel deneyimler şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilere ilişkin bulgular, alanyazınla birlikte ele alınıp değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Araştırmanın sosyo-demografik bulgularına bakıldığında görüşmeye katılan kadınların çoğunlukla eğitim düzeyinin lisans altı (lise, ilkokul, ortaokul vs.) olduğu görülmüştür. Çoğu kadının bir kez evlendiği, çalışmadığı, ekonomik güvencesinin olmadığı, kadınların küçük yaşta evlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışmaya katılan

kadınların yaş ortalamasının 33 ve yaşlarının 20 ile 48 arasında değiştiği, genellikle herhangi bir mesleğe sahip olmadığı, ev hanımı olanların çoğunlukta olduğu anlaşılmıştır. Kişisel özellikleri betimleyen sosyo-demografik bilgiler, sosyal uyum noktasında şiddet mağduru kadınlar için dezavantaja dönüşmüş, bu anlamda kurumsal yardım ve yeterli sosyal destek olmadan kadınların sosyal uyumunun zorlaştığı görülmüştür.

Araştırmanın sosyo-demografik bulguları ile yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler karşılaştırıldığında uzun süre kalma durumunun sürece alışmayı ve sosyal uyumu kolaylaştırdığı görülmüştür. Ayrıca konukevinde kalma süreleri göz önüne alındığında, kadınların genellikle ilk 6 ay içinde konukeviden ayrıldıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte uzun süre konukevinde kalan kadınların, kurumsal hizmetlere bağlı kalarak kurumdan ayrılamadığı ve kurumdan bağımsız bir şekilde yeni bir hayat kuramadığı anlaşılmıştır. Ayrıca, meslek edinmenin, çalışmanın, yeterli kurumsal bakım ve hizmetlerin, toplumsal kabulün veya onaylanmanın (dışlanmama) sosyal uyumu kolaylaştırdığı görülmüştür.

Bu çalışmada elde edilen veriler, kadınların çoğunlukla konukevinde kalırken öz güvenlerinin yükseldiğini ortaya koymuştur. Kadınlar, konukevinde kaldıkları süre boyunca sorunlarla başa çıkabildiklerini ve başarılı olduklarını düşünmüşlerdir. Kadınların bir kısmı da bu süreçten olumsuz etkilenmiş ve kendilerine olan güveni yitirdiklerini belirtmişlerdir. Kadınlar, şiddet ortamındayken öz güvenlerinin düşük olduğunu kurumda kendilerine zaman ayırabildiklerini, kendileriyle ilgilenebildiklerini, kendilerini tanıyabildiklerini belirterek öz güvenlerinin arttığını söylemişlerdir. Kendilerine güveni düşük olan kadınların diğer kadınlara nazaran daha depresif, içine kapanık ve huzursuz olduğu anlaşılmıştır. Bununla beraber bazı kadınların post travmatik stres bozukluğu ve partner korkusu yaşadıkları anlaşılmıştır.

Yapılan birçok araştırmada şiddet mağduru kadınların, depresyon, kaygı bozukluğu, post travmatik stres bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıklar yaşadığı tespit edilmiştir. Birçok araştırma sonuçlarıyla beraber kadınların şiddet ortamındayken, ciddi düzeyde kaygı bozukluğu yaşadığı, depresyona girdiği ve öz güvenlerinin

azaldığı belirtilmiştir (Bogat ve ark., 2003; Campbell ve ark., 1995; Campbell ve Lewandowski, 1997; Gelles ve Harrop, 1989; Jaffe ve ark., 1986; Mitchell ve Hodson, 1983 ve Sato ve Heiby, 1992).

Sığınmaevinde kalan ve en az iki kez yakın partneri tarafından şiddete maruz kalmış 60 kadınla yapılan bir araştırmada daha depresif olan kadınların öz güvenlerinin düşük, arkadaş çevresi tarafından desteklenen kadınların ise öz güvenlerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır (Mitchell ve Hodson, 1983).

Şiddet ortamında kalan kadınların öğrenilmiş çaresizlikle beraber öz güvenlerinin düştüğü ve depresyona girdikleri, bu nedenle değişim için herhangi bir adım atmadıkları belirtilmiştir (Abramson ve ark., 1978 ve Walker, 1979).

Yarısı sığınmaevinde kalan yarısı da aile içi şiddet konusunda yardım almaya çalışan ve en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalan 60 kadın ile yapılan bir araştırmada sığınmaevinde kalan kadınların depresyon puanlarının daha düşük ve öz güven puanlarının daha yüksek olduğu, sığınmaevinde yeterli destek ile kadınların yaşadığı korku ve depresyonun azaldığı (Sackett ve Saunders, 1999) ve bir başka araştırmada ise sığınmaevinde uzun süre kalmanın öz güveni artırıp depresyonu azalttığı anlaşılmıştır (Orava ve ark., 1996).

Şiddet içeren bir ortamda, erkeğin psikolojik ve duygusal kontrol etme ve şiddet uygulama davranışı, kadının travmatik ve kronik bir partner korkusu yaşamasına sebep olmaktadır. Bu nedenle kadınlar erkeklere ve diğer insanlara karşı güven sorunu yaşamaktadır (Pain, 2012). Kadınlar, konukevinde kaldıkları müddetçe partner korkusu yaşadıklarını, insanlara güvenmediklerini ve bu nedenle kurumdan dışarı çıkamadıklarını, dışarı çıktıklarında tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Nitekim araştırma kapsamında görüşülen şiddet mağduru kadınların önemli bir kısmı partneriyle görüşmediğini, onunla karşılaşmak, yüz yüze gelmekten çekindiğini, kaçındığını ve partnerinden korktuğunu belirtmiştir.

Konukevinde yaşıyan kadınların bir kısmının herhangi bir fiziksel sağık problemi olmamış, bir kısmının da astım, kireçlenme, kemik erimesi, fiziksel yorgunluk, halsizlik, güçsüzlük, uykusuzluk sorunu yaşadığı belirtilmiştir. Kadınlar şiddet ortamındayken fiziksel sağıkları ile ilgilenemediklerini, konukevinde kaldıkları süre boyunca sağık hizmetlerinden faydalandıklarını bu nedenle fiziksel sağıklarının iyi olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle özellikle fiziksel şiddete maruz kalan kadınların zamanla verilen sağık hizmetleri sayesinde iyileştikleri anlaşılmıştır.

Yapılan araştırmalarda şiddet mağduru kadınların fiziksel, cinsel ve psikolojik/duygusal şiddet nedeniyle birçok fiziksel sağık sorunu yaşadığı ifade edilmiştir. Hırpalanma nedeniyle kadınların, günlük aktivitelerini yerine getirememe, yürümede zorlanma, kronik fiziksel ve psikosomatik ağrılar nedeniyle güçsüzlük, halsizlik, yorgunluk, sırt, boyun ve baş ağrısı, mide krampları, astım, amfizem, felç, hipertansiyon, kemik erimesi gibi fiziksel sağık sorunları yaşadığı belirtilmiştir (Akt. Dillon ve ark., 2013).

Kadının ekonomik özgürlüğü, bir kişiye ekonomik bağımlılığının olmaması, şiddet ortamında kalıp kalmamasını ciddi düzeyde etkilemektedir. Görüşme yapılan kadınlar genellikle erkeğe ekonomik anlamda bağımlı olduklarını belirterek şiddete katlandıklarını, şiddet ortamından uzun bir süre uzaklaşmaya cesaret edemediklerini ve düzenli bir iş veya meslek sahibi olmanın şiddet ortamından uzaklaşmayı kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Konukevinde kalan kadınların çalışmayla birlikte ekonomik özgürlüğe ulaştıkları ve bu durumun ekonomik bağımlılık duygusunu azalttığı, zamanla ortadan kaldırdığı tespit edilmiştir. Çalışmanın kadınları iyi hissettirdiği anlaşılmış ve çalışma, meslek edinme isteği olan kadınların da ekonomik özgürlüğü, bağımsız bir birey olmanın koşulu olarak gördükleri anlaşılmıştır. Ayrıca çalışan kadınlar, zaman zaman iş yerinde ayrımcılığa maruz kalarak iş yerinden ayrılmak zorunda kalmış ve bu durum kadınların işverenlere, iş yerinde çalışanlara ve diğer bireylere yönelik tutum ve davranışlarını etkileyerek sosyal uyum gücüğü yaşamalarına neden olmuştur. Bu tür dışsal tutum, davranış ve yaklaşımlar konukevi çatısı altında kalan, çalışma ihtiyacı olan ve çalışarak güçlenen kadınların sosyal olarak etiketlenmelerine yol açarak sosyalleşmeyi, topluma karışmayı ve ekonomik anlamda

özgür olmayı zorlaştırmıştır. Konukevinde kalan kadınların çoğu bu tür davranışlar nedeniyle dışlandıklarını, ötekileştirildiklerini düşünmüşlerdir.

Şiddet geçmişi olan kadınlar arasında özellikle çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre daha az şiddete maruz kaldıkları ifade edilmiştir (Swanberg ve ark., 2007 ve Yanık ve ark., 2014). Özellikle çalışan kadınların durumunu iş yerine, iş arkadaşlarına bildirip işverenden, iş arkadaşlarından destek alması şiddetin olumsuz etkisini azalttığı belirtilmiştir. Bu nedenle şiddet mağduru kadınlara yönelik iş yeri desteğinin kadınların çalışmasını ve çalışmaya devam etmesini teşvik ederek (Swanberg ve ark., 2007) sosyal uyumu kolaylaştırdığı görülmüştür.

Kimi kurumların, iş yerinde çalışan kadınlara ve diğer çalışanlara yönelik partner şiddeti ile ilgili eğitsel çalışmalar ve önlemler aldığı ifade edilmektedir. Özellikle bazı işyerleri çalışan ve şiddet mağduru olan kadınların yaşadığı sorunlara ilişkin çeşitli koruyucu ve önleyici programlar sunmaktadır. Bu tür eğitim programlarının temel amacı şiddet mağduru kadınların deneyimlerini etiketlenmeden, çekinmeden dile getirmelerini sağlamak ve onlara yönelik olumsuz damgalanmayı azaltmaktır. Şiddet mağduru kadınlar, rahat bir şekilde mağduriyetini dile getirdiği ve gerekli desteği aldığı iş yeri ortamlarında, şiddet sorunuyla başa çıkma noktasında güç kazanmaktadır (Swanberg ve ark., 2007).

Konukevinde kalan kadınların İŞKUR vasıtasıyla iş buldukları tespit edilmiştir. Meslek danışmanlığının yetersiz olduğu, herhangi bir mesleği olmayan ve işe ihtiyaç duyan kadınların genellikle toplumsal rolleriyle ilişkili işlerde (bulaşıkçılık, temizlik, çocuk bakıcılığı vb.) çalışmak zorunda kaldığı ifade edilmiştir (Altıparmak, 2015).

Kadın katılımcılar, konukevinde kaldıkları süre boyunca yaşadıkları deneyimleri oldukça öğretici bulmuşlardır. Kadınlar, süreç boyunca iç gözlem ve değerlendirme fırsatı bulmuş, öz bakımın önemini vurgulamış, özgür olduklarını hissetmiş ve yaşadıkları olay veya olguları daha iyi analiz ettiklerini belirtmişlerdir. İyi bir eğitim, meslek, ev, kendini geliştirmek, sevgi, sağlık, huzur, güven, çocuklarla

yaşamak, çocuklara bakabilmek gibi önemli istek ve ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca kadınlar, sorun yaşadıkları konuları; kararsızlık, karamsarlık, gelecek belirsizliği, partner korkusu, sosyal damgalanma, dışlanmışlık duygusu, başarısızlık korkusu, suçlanma, ekonomik kaygılar, psikolojik sorunlar ve konukevinde geçici barınma durumu şeklinde olduğunu ifade etmiş bu sorunların sosyal uyumu zorlaştırdığı anlaşılmıştır.

Aile içi şiddet ile ilgili yapılan bir araştırmada kadınların çocuk bakımı, çocuk desteği, konut yardımı, düzgün bir iş, duygusal ve psikolojik yardım için danışmanlık, eğitim yardımı ve maddi destek konularında yardıma ihtiyaç duydukları, sığınma evlerinin az ve kalabalık olduğunu bu nedenle daha fazla sığınmaevi talep ettikleri, mali yardımların yeni bir ev yeni bir hayat konusunda yetersiz kaldığı, toplumun kadına yönelik şiddet konusunda daha duyarlı olması gerektiği belirlenmiştir (Baker ve ark., 2003 ve Sullivan ve ark., 1992).

Şiddet mağduru kadınlar, değişim için adım attıklarında özellikle yardım arama sürecinde ve kurumsal yardım aldıklarında şiddet döngüsü kırılmakta, kadınlar güçlenmekte, yaşam doyumu artmakta ve yeniden umut kazanmaktadır. Yardım sürecinde konukevleri, kadınlara düşünme fırsatı vermekte ve kadınların yaşadıkları sorunlara ilişkin farkındalık kazanmalarını sağlamaktadır. Özellikle uzun süre konukevinde kalan kadınlar, yaşadığı sorunlara yönelik ciddi düzeyde bir özfarkındalık geliştirmekte ve içsel çatışmalarını bu süreçte çözmeye çalışmaktadır. Uzun süre konukevinde kalmak, kadınların güven duygusu kazanarak korku, kriz, tehdit veya tehlikelerle başa çıkmasını kolaylaştırmakta ve güçlü hissetmelerini sağlayarak daha etkili bir terapi fırsatı sunmaktadır (Itzhaky ve Ben-Porat, 2005).

Şiddet mağduru kadınlarla yapılan araştırmalarda kadınların sığınmaevi sürecinde kendilerini daha özgür ve güvende hissettikleri; partner korkusu nedeniyle kaygı ve güven sorunu yaşadıkları; çocukları için iyi eğitim koşulları ve daha iyi bir düzen istedikleri; geleceğe yönelik kaygıları olduğu; yaşanan olaylar için utanç ve suçluluk duydukları; şiddet mağduru oldukları ve sığınmaevinde kaldıkları için

dışlandıkları, sosyal damgalanmaya maruz kaldıkları, ekonomik sorunlar yaşadıkları, zaman zaman karamsar oldukları ifade edilmiştir (Abrahams, 2007 ve Wilcox, 2006).

Ciddi fiziksel şiddete maruz kalan ve ölüm tehdidi alan kadın katılımcılar, suç işleyen erkeklerin cezaevinde olması gerekirken dışarıda olduklarını ve kendileri için tehlike arz ettiklerini, bu nedenle konukevinden çıkamadıklarını, kendilerini cezaevindeymiş gibi hissettiklerini, hapis hayatı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yine bazı kadınlar kurumsal kurallardan dolayı belirli günlerde dışarı çıkabildiklerini, sosyal hayatın kurumsal kurallarla sınırlandırıldığını ifade etmişlerdir. Sığınmaevinde kalan kadınlarla yapılan bir araştırmada, benzer sebeplerle sığınmaevleri, cezaevlerine benzetilmiştir (DeWard ve Moe, 2010).

4.2. Mezzo Düzeyde Alanyazınsal Değerlendirme ve Tartışma

Konukevinde kalan kadınların çoğu evden ayrılma ve konukevinde kalma sürecinde yakın çevresi tarafından sosyal destek almadığını belirtmişlerdir. Şiddet mağduru kadınlar ailesi tarafından dışlanmakta, şiddet olsa bile evliliğin sürdürülmesi noktasında baskılanmakta ve yaşadığı sorun konusunda anlaşılmadığını, örselendiğini ve önemsenmediğini düşünmektedir. Ailenin toplum tarafından önemli bir kurum olarak görülmesi ve bu nedenle parçalanmış ailelerin toplum tarafından hoş karşılanmaması kadınların şiddet ortamında kalmalarına neden olmakta ve kadınlar, bu nedenle yakın çevresi tarafından aileyi parçalayan birey olarak damgalanmakta, suçlanmakta ve örselenmektedir. Bu açıdan bakıldığında, kadınların çoğu, gerekli sosyal desteği bulamayarak konukevinde kalmaya karar vermişlerdir. Bunun yanı sıra bu araştırmaya katılan birkaç kadın katılımcı ise ailesi ve yakın çevresi tarafından konukevine gelme ve kalma sürecinde desteklendiklerini ifade etmiştir. Bu kadınlar, ailenin uzak bir yerde konaklaması, imkanların yetersizliği ve babasının yanında kalan çocuk/ları görme ve çocuk/çocuklara yakın olma isteği nedeniyle konukevinde kalmaya karar vermiştir.

Sığınmaevinde kalan kadınlarla yapılan bir araştırmada kadınların yeterli sosyal destek alamadığı ve yakınlarıyla sosyal bağlantı kuramadığı bu nedenle yalıtıldığı/yalnız kaldığı, yaşadığı sorunları tek başına çözmeye çalıştığı tespit edilmiştir. Söz konusu araştırmada, kadınların çoğu, evden ayrılmadan önceki son bir ayda, aile ve arkadaşlarıyla görüşmediğini belirtmişlerdir (Mitchell ve Hodson, 1983).

Aile, akrabalar, yakın arkadaşlar, iş arkadaşları, meslektaşlar, hizmet veren kuruluşlar ve komşular şiddet mağduru kadınlar için yaşanan sorunun etkilerini azaltabilecek yardım, dayanışma ve destek toplulukları olarak görülmektedir. Kadınlar, özellikle yakın çevre tarafından desteklendiğinde öz güvenleri artmakta, hayatı daha anlamlı bulmakta, değişim için harekete geçmekte, bir gruba ait olduğunu hissederek güç kazanmakta, değişim sonrası sosyal hayata daha iyi uyum sağlamakta, kaliteli ilişkiler kurmakta ve zor koşullarla/sorunlarla başa çıkabileceklerine yönelik daha inançlı ve kararlı olmaktadır (Christakis ve Fowler, 2009 ve Krenkel ve ark., 2015). Benzer şekilde, bu araştırmanın kadın katılımcılarının çoğu, yakın çevresi tarafından yeterli sosyal desteği alamamış, kurumsal destekle beraber değişim sürecini sürdürmüş, çoğunun yaşadığı sorunlara ilişkin güçlü, kararlı ve istekli oldukları anlaşılmıştır.

Şiddet mağduru kadınların aile desteği yerine bazı durumlarda aileleri tarafından engellendiği, ayrılmak konusunda ailelerin baskı kurduğu, bu durumun bazen ailelerin bilgi eksikliğinden bazen de şiddet uygulayan kişinin davranışlarını görmezden gelme, tolerans gösterme veya kadını suçlu bulma davranışından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Cordero, 2014). Türkiye’de şiddete maruz kalan kadınlarla yapılan bir başka araştırmada yine benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Kadınlar, ailelerin ve yakın çevrelerinden beklediği sosyal desteği alamamakta, aileler kadınların durumu idare etme, dayanma ve kanıksamalarını istemekte, kadınlar çoğunlukla gelecek planlarını çocukları üzerinden yapmaktadır (Erdoğan ve ark., 2009).

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların çoğunlukla çocuklarına, onların bakım ve ihtiyaçlarına odaklandıkları ortaya çıkmıştır. Kimi kadınlar konukevine

geldiklerinde çocuklarıyla daha çok ilgilenemediklerini, kimi kadınlar çocuklarından ayrı kaldıkları için özlem duydukları, onlarla beraber olmak, vakit geçirmek istediklerini, kimi kadınlar da çocuklarıyla beraber olmalarına rağmen kurum içinde çocuklar için olanakların yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Kadınlar şiddet ortamında çocuklarıyla ilgilenemediklerini ifade etmiştir. Çocuklarından ayrı kalan ve çocuğun geleceği için endişe duyan kadınlar çocukları için üzüldüklerini, ağladıklarını ve onları özlediklerini belirtmişlerdir.

Kadınlar, çocukları için ihmal ve istismar edildikleri ilişkiyi sürdürmekte ve şiddet ortamında kalmaya devam etmektedir. Bu açıdan, çocuklarını bırakmak istemeyen kadınların şiddet ortamında kalmaya devam ettikleri görülmüştür. Şiddet mağduru kadınlar için çocuk bir umut kaynağı olmakta ve kadınlar, geleceği çocuklarına göre şekillendirmektedir. Bu nedenle kadınlar, çocuklarını bırakma noktasında güçlükler yaşamakta, çocuklarıyla beraber konukevine gelen kadınlar da çocuklarının istek ve ihtiyaçlarını öncelikli görmekte ve bakım ve eğitim için çaba sarf etmektedirler.

Konukevinde çocuklarıyla beraber yaşayan kadınlar, çocuklara yönelik imkanlar/koşullar kısıtlı ve yetersiz olmasına rağmen şiddet ortamına oranla konukevinde çocuklarına daha fazla zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. Kadınlar, konukevindeki koşullar konusunda çocukların zaman zaman şikayetçi olduklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber çocuklar açısından konukevinde kalma deneyimi, arkadaşları tarafından alay edilmelerine sebep olabilmektedir. Konukevinde kalma deneyimi, çocuklar için olumsuz bir etikete dönüşebilmektedir (Arrighi, 1997).

4.3. Makro Düzeyde Alanyazınsal Değerlendirme ve Tartışma

Makro düzey değerlendirme, analiz ve müdahale bireylerin etkileşim kurduğu sosyal yapılara ve toplum/topluluk düzeyinde gerçekleşen etkileşimlere odaklanmaktadır. Kültür, sosyal yapılar ve kurumlar, toplumsal değerler, normlar makro düzeyde kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörlerdir. Bu nedenle bu kategoride

konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların, sosyal uyum sürecinde evden ayrıldıktan sonra değişen çevresel faktörlere ve dinamiklere göre şekillenen, toplumsal bağlantılardan, normlardan, değerlerden, toplumsal/kurumsal hizmetlerden, çalışmalardan ve sorunlardan etkilenen sosyal yaşam deneyimi üzerinde durulmuş ve bu makro düzey faktörlerin kadınların sosyal yaşamı ve uyumu üzerindeki etkisi tartışılmaya çalışılmıştır.

Geleneksel cinsiyetçi roller, kadının toplumdaki yeri kadına yönelik şiddeti normalleştirmektedir. Kadının toplum tarafından ikincilleştirilmesi, kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran toplumsal cinsiyetle ilişkili kalıpyargılar, kadınlara ilişkin önyargılı, ırkçı, ayrımcı, mizojinik (kadına yönelik nefret ve düşmanlık içeren), cinsiyetçi, insanlık dışı tutum, düşünce ve uygulamalar kadına yönelik şiddet olgusunun anlaşılmasını zorlaştırmakta, sorunu derinleştirmekte ve kadınların ikincil konumunu pekiştirmektedir (Logar, 2005). Aileler geleneksel ataerkil norm ve rollere göre hareket ederek kadınları şiddet ortamında ve konukevinde barınma sürecinde yalnız bırakmakta ve sorun için onları suçlamaktadır. Toplumsal kurum ve yapılar da toplumsal olarak cinsiyetlendirilmekte ve bu durum şiddet mağduru kadınlara hizmet sunma/verme noktasında sorun teşkil etmektedir.

Belirli kültürel normlar veya dini öğretiler, değerler ne olursa olsun kadınların eşlerini sevmeleri gerektiği fikrini pekiştirmektedir. Bu nedenle kadınların şiddete maruz kaldığı ilişkilerde aileler, kadınları şiddet ortamında tutmaya devam etmekte, onları ikna etmeye çalışmakta ve ilişkinin başarısından veya başarısızlığından kadınları sorumlu tutmaktadırlar (Dugan ve Hock, 2006).

Konukevinde kalan kadınlar, kurumsal yardım konusunda sorunlar yaşamaktadır. Zaman zaman konukevinde verilen hizmetler yetersiz, kurum içindeki barınma durumları şikâyet sebebi olmuştur. Kadınlar çocuklar için hizmetlerin yeterli olmadığını belirtmiş, çocuksuz kalan kadınlar ise zaman zaman çocuklardan ve kalabalıktan şikayetçi olduklarını ifade etmiştir.

Sığınmaevinde kalan şiddet mağduru kadınların verilen hizmetlere ilişkin görüşlerini yansıtan bir araştırmada, kurumun fiziksel koşullarının yetersiz, özellikle kalınan odaların küçük olduğu, kurumun kalabalık olmasının çeşitli sorunlara yol açtığı, çocuklu kadınlar için imkanların yetersiz olduğu, sosyal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi gerektiği anlaşılmıştır (Yalçın, 2014).

Toplumsal damgalanma, önyargı, ayrımcılık, konukevi etiketi, toplumsal duyarsızlık/bilinçsizlik ve Wilcox'ın (2006) işaret ettiği gibi toplumsal aidiyet hissetmeyen kadınların yaşadığı sosyal yalnızlık gibi sosyal uyumu zorlaştıran faktörler, konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal hayatını zorlaştırmaktadır.

Barınma evinde kalan kadınlarla yapılan bir çalışmada şiddet mağduru kadınların, özellikle arkadaşları ve tanıdığı insanlar tarafından ayrımcılığa uğradığı tespit edilmiştir. Bu araştırmaya katılan kadınlar, ayrımcılık deneyimlerini anlatarak özellikle önyargılı ve cinsiyetçi düşünce ve davranışları nedeniyle anneleri, babaları, erkek ve kadın kardeşleri, yakın arkadaşları ve akrabalarından kaçtıklarını belirtmişlerdir (Arrighi, 1997)

Şiddet mağduru kadınların konukevinden sonra yeni bir hayat kurması için sosyal kurumlardan, toplumdan destek alması gerekmektedir. Fakat, şiddet mağduru kadın olmak, toplumsal bir damgalanmaya sebep olmaktadır. Kendilerine şiddet uygulayan erkekleri terk ederek barınma ihtiyacı içinde olan kadınlar, konut edinmek için bireysel başvuru yaptıklarında ayrımcılığa uğramakta, insanlar şiddet mağduru kadınlara konutlarını kiralamamaktadır (Davis, 2003).

Kadınlar çoğu zaman istismara/şiddete maruz kaldıklarını açıklayamazlar. Özellikle cinsel istismarın ve diğer kişisel şiddet türlerinin damgası, istismara uğramış bazı kadınların sessiz kalmasına neden olmaktadır. Damgalanma nedeniyle kadınlar utanç duygusu yaşayabilir ve başlangıçta konuşmaktan, deneyimi paylaşmaktan kaçınabilir. Zaman içinde, diğer kadınlarla iletişim ve etkileşim kuran kadınlar, deneyimlerinde yalnız olmadıklarını keşfederek duygu ve düşüncelerini paylaşmakta

böylece duyguların kolektif bir şekilde paylaşılması ve aktarılmasıyla kadınların duygusal açıdan rahatlaması sağlanmaktadır (Hague ve ark., 2003).

Konukevinde çalışan sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve diğer çalışanlar şiddet mağduru kadınlar için önemli düzeyde kurumsal hizmet sunmaktadır. Konukevinde kalan kadınların sorunlarla başa çıkması, duygusal, psikolojik ve sosyal destek sağlaması, danışmanlık ve rehberlik etmesi bakımından sosyal hizmet uzmanları ve psikologların önemli bir işlevi olduğu anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan kadınların çoğu uzmanlarla yapmış oldukları destekleyici görüşmelerin sağaltıcı olduğunu belirterek oldukça faydalı ve gerekli bulmuştur.

Kadın merkezinde, şiddet mağduru kadınlarla görüşme odasında, sosyal hizmet uzmanı tarafından gerçekleştirilen danışma oturumlarını gözlemleyen bir araştırmacı, uzmanın kullandığı, ilişki ve iletişim kurarken kadınların yaşamını yeniden şekillendirme ve değişim için güç bulma noktasında psikolojik durumları ve öz algılama biçimleri üzerine odaklanan yaklaşımı kullanmasını oldukça etkili ve önemli bulmuştur (Erdem, 2009).

Kadınların önemli bir kısmı kurumsal hizmetleri var olan tüm sorunlara rağmen oldukça faydalı bulmuştur. Özellikle bazı konukevleri tarafından sunulan çeşitli grup çalışmaları ve etkinlikleri kadınların sosyalleşmesini sağlamıştır. Boş zaman etkinliklerinin yetersizliği, sosyal etkinlik ve çalışmaların eksikliği, çeşitli kurumsal kurallar da sosyalleşmeyi, sosyal ve kurumsal uyumu zorlaştırmıştır.

Uzun süre konukevinde kalan kadınlar kurumsallığın olumsuz taraflarından etkilenmekte, kadınların kurumsal desteğe bağımlı olmalarına neden olmaktadır. Geçici süre kurumsal barınma ise kadınların geleceğe dair planlarını etkilemekte, eğitim, iş gibi verilen hizmetlerin aksamasına yol açmakta ve kadınların toplumun bir parçası olmaları noktasında özendirici olmamaktadır. Özellikle yeni bir hayat kurmak isteyen kadınların önemli sorunlarından biri yalnızlık ve yalıtılmışlıktır. Kurumdan ayrılan/ayrılmak isteyen kadınlar, bu sorunları aşmak ve yeni bir hayat kurmak için mali/ekonomik ve sosyal anlamda yeterli destek bulamamakta ve teşvik

edilmemektedirler. Bu nedenle, kurumdan ayrılan/ayrılmak isteyen kadınlar yeterli kurumsal, ekonomik ve toplumsal destek için emin olmaya çalışmakta, güvendikleri ve tanıdıkları danışmanlar aracılığıyla ayrılık sonrası 3 veya 6 ay boyunca kurumsal destek talebinde bulunmaktadır (Abrahams, 2007).

Yapılan görüşmeler neticesinde mesleki eğitim, meslek edinme, işe yerleştirme ve iş bulma konusunda kurumsal fırsatların/imkanların yetersiz olduğu, kurumlar arası yönlendirmeler konusunda koordinasyon eksikliği olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye’de kadın konukevinde kalan kadınlarla yapılan bir araştırmada, kadınların mesleki eğitimi yetersiz bulduğu, çoğunun kurumdayken herhangi bir mesleki eğitim almadığı, kadınların mesleki eğitim ve kurs için Halk Eğitim Merkezlerine, İŞKUR’a ve yerel yönetimlere yönlendirildiği, iş bulma konusunda yapılan desteğin İŞKUR ile sınırlı olduğu, grup çalışmaları ve diğer psiko-sosyal etkinliklerin yapılabilmesi için meslek elemanı sayısının az olduğu tespit edilmiştir (Yalçın, 2014).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma süreci boyunca elde edilen veriler, bilgiler ve bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiş ve bu sonuçlara ilişkin çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca, bu araştırmada varılan sonuçların ve sunulan önerilerin, gelecekte yapılması planlanan uygulama ve araştırmalara yol göstereceği ve ışık tutacağı düşünülmüştür. Bu bölümün alt başlıkları şu şekilde düzenlenmiştir: (1) Sonuç ve (2) Öneriler.

5.1. Sonuç

Bu araştırmada konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonları ekosistem yaklaşımına göre incelenmiştir. Ekosistem yaklaşımı, bireyin içinde bulunduğu çevresel sistemleri inceleyerek sorunları anlamaya ve çözmeye çalışan bir yaklaşımdır. Ekosistem yaklaşımında bireyin çevreyle etkileşimine odaklanarak uyum düzeyi analiz edilir. Bu nedenle, kadına yönelik şiddet olgusunda, şiddet ortamından uzaklaşıp konukevinde kalmaya karar veren kadınların değişen sosyal çevresini ve bu çevreye uyum süreci ekosistem yaklaşımı kullanılarak mikro, mezzo ve makro boyutlarda analiz edilmiş ve konukevinde barınma ve yaşam deneyimine ilişkin çeşitli sonuçlara varılmıştır. Bu bölümde çalışmaya ilişkin sonuçlara yer verilerek çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Konukevinde kalan kadınlar, şiddet içeren ilişkilerine son vererek ve zaman zaman çocuklarını bırakarak kendileri için yeni bir yol çizmeye çalışmaktadır. Bu süreçte kadınların çoğu yakın çevresi tarafından sosyal destekten ve yardımdan mahrum kalmaktadır. Evden ayrılmaya karar veren kadınlar, çoğunlukla destekten yoksun olduklarının farkındadırlar. Kadınlar, konukevinde kaldıkları ilk zamanlar için uyum güçlüğü çekmekte ve zamanla kurum içindeki ilişkiler ve etkileşimlerle beraber içinde bulunduğu durumu kabul etmekte ve alışmaktadır. Uyum süreci boyunca çocukları ve kendi gelecekleri konusunda endişe duymaktadır.

Sosyal ve ekonomik destekten mahrum kalan kadınlar, şiddet ortamından uzaklaşamamaktadır. Kadınlar, şiddet ortamında iken aile ve yakın çevresinden yeterli desteği alamamaktadır. Özellikle aileler tarafından algılanan kadınlara ilişkin toplumsal/geleneksel rol ve sorumluluklar nedeniyle kadınların şiddet ortamında kalması sağlanmakta ve bu süreçte yardım alamayacağını düşünen kadınlar gereken adımı atamamaktadır. Şiddet ortamından uzaklaşmak isteyen kadınlar ise aileleri tarafından dışlanmakta, suçlanmakta ve gereken destek bu nedenle verilememektedir.

Şiddet içeren bir ilişkiyi yürüten kadınların öz güveni düşmektedir. Şiddet uygulayan erkek kadını kontrol ederek, suçlayarak, yalnızlaştırarak ve sosyo-ekonomik destekten yoksun bırakarak kadının kendine olan güvenini zedelemektedir. Konukevinde kalmaya başlayan kadınlar, zamanla kaybettikleri öz güveni geri kazanarak yeni ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Barınma sürecinin ilk zamanları kadınlar için en zor dönem olarak ifade edilmektedir. Bu süreçten güçlenerek hayatına devam eden kadınlar kurumda kalmaya devam etmekte, çevresini analiz ederek yardım almaya çalışmakta, eğitim almaya, meslek edinmeye ve iş bulmaya çalışmaktadır. Bununla beraber konukevinde kaldıkları ilk aylarda, kuruma alışma noktasında sorun yaşayan, kadınlarla ilişki kuramayan, çeşitli kurumsal kurallardan dolayı ev ortamındaki esnekliği özleyen, eşiyle görüşmeye devam eden ve çocuklarını geride bırakan kadınlar şiddet ortamına geri dönebilmektedir.

Konukevinde kalan kadınlar, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, partnerle karşılaşma, partner korkusundan dolayı tedirginlik, kaygı vb. psikolojik sorunlar yaşamışlardır. Kurumda kaldıkları sürece güçlenen ve güven geliştiren kadınlar, psikolojik sorunları için kurumda psiko-sosyal destek almışlardır. Şiddet ortamındayken hem psikolojik hem de fiziksel sağlık sorunları olan kadınlar, partnerleri tarafından ihmal edildikleri, dikkate alınmadıkları için sağlık hizmetlerinden faydalanamamışlardır. Kadınlar astım, kireçlenme, kemik erimesi, halsizlik, yorgunluk, bitkinlik gibi fiziksel sağlık sorunları yaşamışlardır. Kurumda iken yaşadıkları fiziksel sağlık sorunları için tıbbi hizmetler aldıkları tespit edilmiş ve kadınlar, bu tür hizmetlerden oldukça memnun kalmışlardır.

Kurumda kalan kadınlar, genellikle özgür bir şekilde hareket edememenin önemli bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Kurumdaki kurallar ve kısıtlamalar nedeniyle kadınlar ev ortamına özlem duymuştur. Belirli gün ve saatlerde dışarı çıkan kadınlar, kısıtlamalar nedeniyle belli kurallara uyması gereken ortak bir yaşam alanı olan konukevini bir cezaevi olarak görmüşlerdir.

Konukevinde kalan kadınlar çeşitli sosyal faaliyetlerde bulunurlar. Konukevleri genellikle mesleki eğitim, kurs, iş bulma, işe yerleştirme, grup çalışmaları, sanatsal faaliyetler, atölye çalışmaları, farkındalık çalışmaları, çocuklar için kreş hizmeti sunmaktadır. Konukevi, sunduğu bu hizmetlerin bazılarını diğer kurumlarla iş birliği içinde sürdürmektedir. Özellikle iş bulma, meslek edindirme, mesleki eğitim ve kurs gibi faaliyetler diğer kurumlarla iş birliği gerektirmekte ve bu nedenle kurumlar arası koordinasyon sorunları yaşanabilmektedir. Söz konusu faaliyetler/hizmetler kurumdan kuruma değişmekte, yetersiz kalmakta, meslek edindirme, iş bulma konusunda kadınlar zorluk yaşamakta özellikle mesleği olmayan kadınlar ekonomik bağımsızlık kazanamadıkları için kuruma/kurumsal yardıma bağımlı olmakta veya kurumu terk ederek şiddet ortamına geri dönebilmektedir.

Gün içinde konukevinde kalan kadınlar, birbirleriyle sohbet etmekte, sosyal hizmet uzmanıyla veya psikologla görüşmekte ve çocuklarıyla ilgilenmektedir. Kolektif bir birliktelik sağlayan konukevi deneyimi, kadınların birbiriyle dayanışma içinde olmalarına da katkı sağlamaktadır. Dayanışma içinde olan kadınlar birbirlerini destekleyerek güç kazanmaktadır. Fakat konukevinde beraber kalan, aynı odalarda yaşayan kadınlar bazen yaş farkından bazen de çocuklar nedeniyle anlaşamamakta ve bu durum çeşitli sorunlara neden olabilmektedir. Odaların ortak kullanımı ve konukevinin kalabalık olması yine sorun teşkil eden kurumsal olgular olarak ifade edilmektedir. Bazı kadınlar ise tam gün veya belirli günlerde çalışarak günün belli saatlerinde konukevinde kalmaktadır. Çalışan; bir potansiyeli olduğunu, insanlara, topluma yararlı olduğunu düşünen ve buna göre kendini geliştiren ve yardım alan; toplum, işveren ve etkileşim, iletişim ve ilişki kurulan diğer insanlar tarafından dışlanmadığını, ötekileştirilmediğini, damgalanmadığını, ayrımcılığa tabi tutulmadığını düşünen ve çocuklarıyla yeterince ilgilendiğini, zaman ayırdığını ifade

eden kadınlar, kendini daha güçlü hissetmektedir. Kendini güçlü hisseden kadın, hayatını sürdürmek için bir erkeğe (eşine/partnerine) veya herhangi bir bireye muhtaç olmadığını duyumsayarak farkındalık kazanmaktadır.

Evden ayrıldıktan sonra konukevine yerleşen kadın, sosyal uyum sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu uyum sürecinde kadınlar, yakın çevresi ve diğer insanlar tarafından suçlanma, toplumdan dışlanma, toplumsal anlayışsızlık, insanlara karşı güvensizlik, geleceğe dair karamsarlık ve belirsizlik, başarısız olma, partner ile karşılaşma korkusu, mali sorunlar ve kaygılar, yalnızlık, çaresizlik, çocuktan ayrı olmanın vermiş olduğu duygusal yıpranma, konukevinde kaldığı için insanların önyargılı yaklaşımı, konukevinde geçici süre kalma durumunun yaratmış olduğu kaygı gibi çeşitli sorunlar yaşamıştır.

Kadınlar, şiddet ortamındayken çocuklarla ilgilenememekte, zaman zaman çocuklar da şiddete maruz kalabilmekte ve kadına yönelen şiddet çocuğu da olumsuz etkileyerek çocuklar için travmatik bir deneyime dönüşebilmektedir. Konukevinde kalan kadınların en değerli öznesi çocuklarıdır. Kadınların geleceğe dair tüm planlarında çocukları vardır. Yakın çevresi, arkadaşları, akrabaları tarafından herhangi bir destek veya yardım almayan/alamayan hem şiddet ortamında hem de ayrılık sonrası kurumda geçen süre boyunca kadının yanında ve duygusal destek kaynağı olan çocuklarıdır. Çocuklar aynı zamanda kadınların geleceğe umutla bakmasını, hayata tutunmasını kolaylaştırmaktadır. Çocuklarından ayrı kalan kadınlar da çocuklarıyla beraber olacağı, aynı evde yaşayacağı günleri hayal ederek geleceğe umutla bakabilmektedir. Bu nedenle kadınlar, temel ihtiyaçları olarak yanında güvenebilecekleri insanlar olmasını, iyi bir iş/meslek sahibi olmayı, çocukların daha iyi bakım ve eğitim almasını istemektedirler. Böylece kadınlar, zaman zaman yeni bir hayat kurmak için çocuklarıyla beraber kendilerine ait bir eve/yuvaya sahip olmayı düşlemektedirler.

Kurumda kalma sürecinde kadınların çoğu gün içinde konukevinde kalmış, bu durum kadınların topluma karışmasını ve evden ayrılık sonrası sosyal ilişkileri yeniden inşa etmesini engellemiştir. Çalışan kadınların dışında diğer kadınlar, belirli günlerde

kurum dışındaki sosyal hayatı deneyimlemişlerdir. Bu açıdan konukevi deneyiminin olumlu yanlarının yanı sıra konukevinin kurumsallığı, kadınların sosyalleşmesini, sosyal hayata karışması ve hayatın normal akışında devam etmesini zorlaştırmış ve sosyal uyumu güçleştirmiştir.

Sosyal uyumu zorlaştıran faktörlerden biri de çocuklarla beraber kurumda kalmaktır. Her ne kadar çocuklar için çeşitli hizmetler mevcut olsa da konukevinde kalan diğer kadınlar, ortak yaşam alanları, etkinliklerin, oyun alanlarının yetersizliği, çocuklu kadınlar ve çocukları için süreci zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra çocuklu kadınlar, konukevinde çocuk gelişim uzmanı ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır.

Konukevinde verilen danışmanlık hizmetleri, grup çalışmaları, atölye çalışmaları, sportif faaliyetler ve diğer ortak veya bireysel yapılan sanatsal/psikolojik/sosyal etkinlik ve çalışmalar kadınlar için oldukça faydalı olmaktadır. Bu tür çalışmaları yürüten, yapılmasını sağlayan veya yönlendirmesini yapan sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacılar ve psikologların işlevi ve varlığı oldukça önemlidir. Özellikle meslek elemanlarının yardım, destek ve yönlendirme gibi profesyonel faaliyetleri kadınlar tarafından oldukça faydalı ve değerli bulunmuştur.

Kadınlar kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için konukevi tarafından ekonomik destek almaktadır. Birçok hizmetin verildiği konukevinin temel işlevi aslında kadınlar için geçici koruma ve barınma hizmeti sunmasıdır. Altı aylık geçici süre ile konukevinde kalan kadınlar, inceleme neticesinde ve ihtiyaç dahilinde bu süreyi uzatabilmektedirler. Birçok kadın için bu geçici süre kaygı ve korkuya neden olmaktadır. Kurumda kalınan süre boyunca konukevinin kurumsal politikası ve hedefi kadınların güçlenmesini sağlayarak toplumsal hayata karışmasına yardımcı olmaktır. Fakat sosyal uyum sürecinde kadınlar, kurumsal bakım ile yardıma bağımlı kalarak kurumdan ayrılma konusunda endişe/kaygı yaşamakta, yeni bir başlangıç ve yeni bir hayat için gereken öz güveni bulamamaktadır. Konukevinden ayrıldıktan sonraki belirsizlik süreci de kadınları korkutmaktadır. Bu noktada kurum, kadınlara, yeni bir hayat kurmak için yeterli desteği sağlamamakta, dahası kurumdan ayrılık sonrası için var olan endişeleri ortadan kaldıracak herhangi bir kurumsal plan, program veya

politikası bulunmamaktadır. Sadece bazı durumlarda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla evde kalmak isteyen kadınlara yönelik kira yardımı yapıldığı ifade edilmektedir. Bu noktada ise şiddet mağduru kadınların toplumsal damgalanma ve konukevi etiketi nedeniyle bireysel çabalarla barınacak bir ev bulamadığı ifade edilmektedir.

Şiddet mağduru kadınlar için konukevleri bir istasyon vazifesi görmektedir. Kimi kadınlar bu istasyondan bir öncekine kimileri ise bir sonrakine doğru yol almaktadır. Konukevinin amacı kadınların bir sonraki istasyona ulaşmasını sağlamaktadır, yani şiddet içermeyen bir hayata hazırlık ile böyle bir hayata geçişi kolaylaştırmak. Bu çerçevede hem konukevlerinin hem de şiddet mağduru kadınlardan sorumlu resmi birimlerin bir sonraki istasyon konusunda belirlenmiş bir programı veya hizmet politikası bulunmamaktadır. Bu durum, şiddet mağduru kadınlar için konukevinden sonraki geleceğe dair umutsuzluğa, plansızlığa, belirsizliğe ve karamsarlığa yol açmaktadır. Bu belirsizlik durumu da kadınların harekete geçmesini engellemekte, kurumsal bağımlılığı pekiştirmektedir.

Evden ayrılıp konukevinde kalmaya karar veren kadınların bu süreçte yaşadığı uyum sorunları eşleriyle görüşmesine ve şiddet ortamına dönmesine neden olabilmektedir. Ekolojik açıdan bakıldığında değişen sosyal çevreyle beraber uyum göstermeye çalışan kadınlar arasında kurumsal ve toplumsal nedenlerle başarısızlığa uğrayan ve bu nedenle pişman olan kadınların yanı sıra başarıya ulaşmış süreç içinde güçlenen kadınlar da çoğunluktadır. Bu süreci, şiddet mağduru kadın açısından başarılı kılmak için mikro, mezzo ve makro anlamda çeşitli uygulamaların, çalışmaların yapılması ve yetersiz olan hizmet ve uygulamaların gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir.

5.2. Öneriler

Kadına yönelik şiddet olgusu hem Türkiye’de hem de dünyada önemli bir sosyal sorun olarak görülmekte ve bu soruna ilişkin ulusal ve uluslararası bağlamda

birçok çalışma yürütülmektedir. Ülkeler, şiddet mağduru kadınların sosyal ve bireysel refahını geliştirmek için önleyici, koruyucu, destekleyici ve geliştirici uygulamalara başvurmaktadır. Bu anlamda, kadına yönelik şiddet olgusunda müdahaleci bir alan olarak sosyal hizmet mesleği çok disiplinli çalışma anlayışıyla ve kendine has yöntem ve uygulamalarla kadına yönelik şiddet sorununu anlamaya, çözmeye, azaltmaya ve ortadan kaldırmaya çalışan çabaların içinde yer almaktadır. Sosyal hizmet mesleği, bireysel ve sosyal sorunları ele alırken çevresel sistemleri, çevresi içinde birey yaklaşımını yani ekolojik perspektifi uygulamaya içkin olarak kullanır. Şiddet mağduru kadınlar için sosyal hizmet mesleğinde ekosistem yaklaşımı mikro, mezzo ve makro anlamda sorunun anlaşılmasına ve buna göre uygulama çerçevesi oluşturulmasına olanak sağlar. Böylece mikro, mezzo ve makro anlamda resmi çizilen kadına yönelik şiddet sorunu güçlendirme yaklaşımının nasıl ve ne şekilde kullanılacağına da yön verir.

Bu bölümde sosyal adaptasyonları ekosistem yaklaşımına göre incelenen konukevinde kalan şiddet mağduru kadınlara ilişkin elde edilen veriler, bulgular ve sonuçlardan hareketle, özellikle şiddet mağduru kadınların şiddet ortamından uzaklaştıktan sonra sosyal uyumunu ve yaşayışını kolaylaştırmayı, hayatın normal akışında devam etmesini amaçlayan plan, program ve politikaların ortaya çıkması ve oluşturulması için çeşitli önerilerden bahsedilmiştir.

Kadınların çoğu, konukevine geldikleri ilk zamanlarda sosyal çevrelerinin değişmesiyle beraber uyum gücünü çekmektedir. Bu nedenle barınma sürecinin hemen başında gerekli kurumsal psiko-sosyal desteğin verilmesi gerekir. Bu noktada konukevine yeni yerleşen kadının kurum içindeki diğer kadınlarla çeşitli grup çalışmalarıyla, etkinliklerle kaynaşması sağlanmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar aracılığıyla diğer kadınlarla iletişim için motivasyonel görüşmeler gerçekleştirilmelidir.

Konukevinde kalan kadınlar gündelik hayatı zorlaştıran depresyon, post travmatik stres bozukluğu, kaygı bozuklukları vb. psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar için bireysel görüşmelerle çözümler üretilmelidir. Bu noktada şiddet

mağduru kadınların yaşadığı psikolojik sorunlar konusunda uzmanlaşmış personelin istihdam edilmesi gerekmektedir. Özellikle bilişsel ve davranışçı terapi, farkındalık temelli bilişsel terapi, farkındalık temelli stres azaltma konularında uzman personele ihtiyaç vardır. Dahası şiddet mağduru kadınlara hizmet veren tüm kurumlarda kadına yönelik şiddet olgusunda uzmanlaşmış personelin çalıştırılması gerekmektedir.

Konukevlerinin fiziksel koşulları hem kadınlar hem de çocuklar için elverişli değildir. Kadınlar, kalabalık ve üç kişilik odalarda kalmakta, çocuklar için yeterli alan bulunmamaktadır. Konukevlerinin fiziki koşullar açısından çeşitlendirilmesi gerekir. Tek tip konukevi çocuklu, çocuksuz ve yaş farkı gibi faktörler nedeniyle sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle, kadınlar için tek kişilik odalar ve çocukların ihtiyacı gözetilerek çocuklar için yeterli aktivite/oyun alanlarının/bahçelerinin olduğu konukevleri tasarlanmalıdır. Şiddetten etkilenen çocuklar için oyun terapisi kullanılmalı ve çocukların bakımı için çocuk gelişim uzmanının, kadınları eğitmesi ve onlara destek vermesi gerekmektedir. Ayrıca çocukların eğitimi için kurumsal koordinasyon sağlanmalı, bireysel kurum danışmanı, okul başarısını ve okulda yaşadığı sorunları, okul danışmanı ile iş birliği içinde takip etmelidir. İhtiyaç dahilinde çocukların rehabilitasyonu için çalışmalar yürütülmeli, çocukların sosyalleşmesi için grup çalışmaları ve sosyal etkinlikler düzenlenmelidir. Özellikle çocuklar ve kadınlar için gereken eğitsel planlamalar kurum danışmanı tarafından yapılmalı, gelecek planı oluşturulmalıdır.

Özellikle 12 yaşından büyük çocuklar kadın konukevine alınmamaktadır. Bazı konukevlerinin buna göre modellenmesi ve hizmet vermesi gerekmektedir. Süreç boyunca kadınların en değerli varlıkları çocukları olmaktadır. Bu nedenle çocuklarının yanında olmasını isteyen kadınlar için yeni kurumsal modellerin oluşturulması gerekmektedir. Konukevinin içinde ayrı bir birim olarak çocuk yuvası inşa edilebilir, 12 yaşından büyük çocukların burada kalması sağlanabilir.

Çocukluk deneyimleri istismar ve ihmal ile geçen çocuklar ilişkilerinde şiddete başvurabilmektedir. Ayrıca bu tür çocuklar için cinsiyetlere ilişkin toplumsal norm ve roller şiddet uygulama noktasında pekiştireç olabilmektedir. Bu nedenle, çocukların

çeşitli eğitsel grup çalışmalarıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eğitimler almasının geleceğe yönelik şiddet eğilimlerini azaltacağı düşünülmektedir.

Konukevinde kalan kadınların bir kısmı çalışmaktadır. Konukevinde kalan kadınlar kimi zaman sorunlu olarak görülmekte, konukevinde kaldığı bilinince ayrımcılığa, damgalanmaya, örselenmeye ve ötekileştirilmeye maruz kalabilmektedir. Kadınlar için iş bulma konusunda kurumsal iş birliği ile hareket edilmektedir. Bu iş birliği planlanırken kadınların çalışacağı yerlerin seçilmesi noktasında hassas olunmalı, iş yerleri ile görüşmeler yapılmalı, kadına yönelik şiddet sorununa duyarlı iş yerleri seçilmelidir. Ayrıca, kadınların çalışacağı iş yerlerine Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından prim desteği sağlanarak kadınların iş bulması kolaylaştırılabilir.

Kadınlar için meslek edindirme, iş bulma, işe yerleştirme hizmetleri, sosyal, sportif ve sanatsal faaliyetler oldukça yetersizdir. Bu tür etkinlikler gündelik hayatta kadınlara meşguliyet kazandırarak kendilerini güçlü ve iyi hissetmesini sağlar. Bunun için konukevleri, Sivil Toplum Örgütleri, Belediyeler, Halk Eğitim Merkezleri ve İŞKUR gibi kurumlarla iş birliği içinde çalışmalı, kurum içinde kadınların eğitsel, sosyal ve mesleki becerilerini değerlendiren ve buna göre yol gösteren kurum danışmanları arasında koordinasyon sağlanmalıdır. İstihdam odaklı meslekler tercih edilmeli, kadınların istekleri gözetilerek bireysel yetenek ve becerilerine uygun meslek edinmeleri için gerekirse her kadın için meslek ve iş danışmanı atanmalıdır.

Kadınlar için partner korkusu, sosyal hayatı etkileyen önemli bir unsur. Ayrıca kadınlar zaman zaman konukevinden ayrılıp şiddet ortamına geri dönebilmektedir. Bu noktada, şiddet uygulayan erkeklere yönelik yasal düzenlemelerin/yaptırımların caydırıcı olmadığı, sürecin etkin işlemediği/çalışmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle, mahkeme kararıyla kadınlara şiddet uygulayan erkeklerin rehabilite edici programlara yönlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Ülkemizde ne yazık ki bu tür programlar bulunmamakta, çeşitli ülkelerde bununla ilgili yasal düzenlemeler mevcut olup şiddet uygulayan erkek ve mağdur kadınlara yönelik çeşitli programlar bulunmaktadır. Kadınlara şiddet uygulayan erkeklere yönelik diğer ülkelerdeki modeller/programlar örnek alınarak ülkemizde de yasal bir çerçeve oluşturulmalı,

bilişsel ve davranışçı terapiler ile rehabilitasyon ve farkındalık sağlanmalıdır.

Şiddet mağduru kadınlar, toplumsal cinsiyet normları nedeniyle aileleri, akrabaları, arkadaşları, işverenleri, iş arkadaşları ve toplum tarafından dışlanabilmekte ve suçlanabilmektedir. Toplumsal bilinç oluşturmaları ve toplumsal cinsiyet konusunda duyarlılık kazandırmak için temel eğitimden itibaren toplumsal cinsiyet eğitimi verilmeli, konuyla ilgili kamu spotları kullanılmalı, sadece belirli günlerde değil diğer tüm günlerde toplumsal cinsiyet duyarlılığı için toplumsal düzeyde çalışmalar yürütülmelidir.

Konukevinden ayrılmak isteyen kadınların psikolojik, ekonomik ve sosyal destek ve danışmanlık hizmetine ihtiyacı vardır. Ülkemizde şiddet mağduru kadınlar için konukevinden sonra herhangi bir hizmet modeli ve sistemi bulunmamaktadır. Bu nedenle konukevinde kalan kadınların güçlenerek sosyal hayata karışması için konukevi sonrası için gelecek planlaması yapılması gerekmektedir. Konukevinden sonra kadınların kurumsallıktan uzak, düşük ücretli sosyal konutlara yerleşmesi için gereken yardım ve desteğin verilmesi gerekir. Kadınlar konukevinden kaldıkları süre boyunca arkadaş edinmekte, birbirlerine danışmakta ve dayanışmaktadırlar. Özellikle bu tür ilişkilerin sosyal ve duygusal destek sağlaması açısından konukevinden sonra da sürdürülmesi sağlanmalıdır. Konukevi danışmanı, ayrılan bireylerin takibini yapabilir, kurum, yakın arkadaş olan kadınların istekleri doğrultusunda birbirine yakın veya aynı yerde konaklamalarını sağlayabilir. Konukevi etiketinden dolayı kadınlar ev bulma, kiralama konusunda zorluk yaşayabilmektedir. Bunun için Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile iş birliği yapılarak gereken yardım sağlanabilir. Sosyal hayata uyum sağlamak açısından kadınlar konukevindeyken mesleki anlamda güçlendirilmeli, meslek sahibi olmaları ve uzun süre çalışabilecekleri bir işe sahip olmaları sağlanmalıdır. Konukevinden ayrıldıktan sonraki ilk zamanlarda ise ev bulması için gereken kurumsal yardım, destek ve danışmanlık sağlanmalıdır.

Kadınlar için grup çalışmaları oldukça faydalı olmaktadır. Grup çalışmaları, ebeveyn-çocuk ilişkisi, toplumsal cinsiyet farkındalığı, deneyimlerin paylaşımı, öfke kontrolü, kadın hakları, sosyal ilişkiler ve iletişim konularını içerebilmektedir. Grup

alışmaları kadınlar için duygusal boşaltım sağlamakta, farkındalık kazandırmakta ve kadınlar, grup çalışmaları aracılığıyla çeşitli toplumsal konularda bilgilendirilmektedir. Çoğunlukla sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacılar tarafından yürütülen grup çalışmalarının her konukevinde yapılmadığı, kurumdan kuruma çalışmaların farklılaştığı, zaman zaman yetersiz bulunduğu, bu konuda bir standardın olmadığı kadınlar tarafından dile getirilmiştir. Bu nedenle her konukevinde hangi grup çalışmalarının yapılacağı yasal anlamda düzenlenmeli, grup çalışmaları çeşitlendirilmeli, bu konuda yeterli ve yetkin personelin bulundurulması sağlanmalıdır.

Konukevinde kalan kadınların en büyük sorunlarından biri de geleceğe dair yaşadıkları belirsizliktir. Kadınlar, başarısız olma korkusu nedeniyle geleceğe dair planları konusunda karamsar ve kararsız olabilmektedir. Ayrıca geçici süre barınma durumu kaygı ve endişeye neden olmakta ve hizmetler kuruma bağımlılığı pekiştirmektedir. Kadınlar bağımsız yaşama konusunda kendilerini güçlü hissedememekte ve konukevi sonrası yeni bir hayat kurmak için verilen hizmetleri yetersiz bulmaktadır. Bu tür sorunların çözümü için konukevi sonrası hizmet modelinin oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda yasal düzenleme ile sivil toplum örgütleriyle iş birliği sağlanarak kurumsallığın hissedilmediği bir hizmet anlayışı oluşturulabilir. Kurumsallığın olumsuz yönlerini bertaraf etmek adına konukevinden ayrılan kadınlar, devlet desteğiyle şiddet mağduru kadınlara hizmet veren sivil toplum örgütleri aracılıyla sosyal hayata hazırlanmalı, sosyal uyum süreçleri adım adım izlenmeli, değerlendirilmeli ve gerekli danışmanlığın verilmesi sağlanmalıdır.

Ekosistem yaklaşımına göre bakıldığında, özetlemek gerekirse, konukevinde kalan kadınların sosyal uyumunu kolaylaştırmak için yapılması gerekenler:

Mikro düzeyde:

- Konukevine yerleşim sonrası, kadınların psikolojik durumu değerlendirilmeli, sosyal uyumu zorlaştıran psikolojik faktörler belirlenmeli ve ilgili psikolojik ve sosyal çalışmalar yürütülmelidir.

- Kadınların fiziksel sağlık durumlarının takibi yapılmalı, gündelik hayatı zorlaştıran fiziksel sağlık durumuyla ilgili faktörlerin iyileştirilmesi sağlanmalıdır.
- Yerleşimin ilk zamanlarından itibaren sosyal çalışmacıların etkin olduğu multidisipliner bir yaklaşımla, tüm boyutlarıyla ekolojik bir değerlendirme ve inceleme yapılmalı, ileriye dönük değişim amacıyla her kadın için ayrı ayrı bireysel bir plan oluşturulmalıdır.
- Öz güveni azaltan çevresel faktörler tespit edilmeli ve bunlarla ilgili farkındalık ve güçlendirme çalışması yapılmalıdır.
- Yalnızlık ve çaresizlik duygusu içinde olan kadınlar için kurum içi arkadaşlık ilişkileri geliştirilmeli, motivasyonel çalışmalar yürütülmelidir.
- Kadınların bireysel beceri, yeterlik, yetkinlik ve yetenekleri belirlenerek mesleki ve iş ihtiyaçları tespit edilmeli, meslek edinmeleri, mesleki beceri kazanmaları ve becerilerine uygun işe yerleştirilmeleri sağlanmalıdır.
- Geçici korumaya ilişkin kaygılar ortadan kaldırılmalı, gelecek belirsizliği için uygun planlar oluşturulmalıdır.

Mezzo düzeyde:

- Sosyal uyumu zorlaştıran ailesel faktörler tespit edilmeli, değerlendirilmeli ve gerekli psiko-sosyal destek sağlanmalıdır.
- Anne-çocuk ilişkisi üzerine destekleyici çalışmalar yürütülmelidir.
- Çocuğun eğitsel ihtiyaçları tespit edilmeli, bu tür ihtiyaçlar için eğitim kurumlarıyla koordineli bir şekilde çalışma yürütülmelidir.
- Şiddet mağduru ve tanığı çocuklar için oyun ile kendilerini ifade etmelerini sağlayacak oyun terapileri düzenlenmelidir.
- Çocuğun bakımı için gerekli önlemler alınmalı, çocuk gelişim uzmanları bakım için gerekli planlamaları yapmalıdır.
- Çocuğu yanında olmayan kadınlar için gerekli görüşmeler ayarlanmalı, bu konuda duygusal destek sağlanmalıdır.

Makro düzeyde:

- Konukevinin fiziki koşulları, kadın ve çocuklar için yeniden düzenlenmeli, çocuklu kadınlar için uygun hale getirilmeli, fiziksel yapılara ve hizmetlere ilişkin yeni modeller geliştirilmeli ve çeşitlendirilmelidir.
- Konukevinden sonraki hizmetlere ilişkin bir sistem ve hizmet modeli oluşturulmalı, ev bulma konusunda gereken destek verilmeli, düşük ücretli veya ücretsiz sosyal konutlar için yardım sağlanmalı ve kadınlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışma dikkate alınarak beraber, aynı yerde veya birbirine yakın yerlerde kalmak isteyen kadınlara yardımcı olunmalıdır.
- Kadınların yararına olan uygulamalar için kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği sağlanmalıdır.
- Şiddet mağduru kadınlara ilişkin önyargılı tutum, düşünce, davranışlar ve konukevi etiketine ilişkin toplumsal farkındalık yaratan kurumsal çalışmalar yürütülmelidir.
- Sosyal damgalanmayı ve iş yeri tarafından uygulanan ayrımcılığı bertaraf etmek için işe yerleştirme noktasında kadına yönelik şiddet konusunda duyarlı olan kurum, kuruluş ve örgütlerle iş birliği yapılmalıdır.
- Özellikle boş zaman değerlendirme için sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler, tüm konukevlerinde standart hale getirilmeli; destekleyici ve güçlendirici grup çalışmaları çeşitlendirilmelidir.
- Diğer ülke örnekleri incelenerek kadına yönelik şiddet konusunda hem faillere hem de mağdurlara yönelik mevcut müdahale programları oluşturulmalı ve çeşitlendirilmelidir.

ÖZET

Kadın Konukevlerinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınların Sosyal Adaptasyonlarının Ekosistem Yaklaşımına Göre İncelenmesi: Ankara Örneği

Kadına yönelik şiddet olgusu, insan haklarını ihlal eden hem toplumsal hem de evrensel bir sorundur. Toplumun dezavantajlı bireyleri olarak şiddet mağduru kadınlar, şiddetsiz bir ortam için yeni bir hayatı seçmektedirler. Bu nedenle kadınlar, verdikleri karar ile hem aile ilişkilerinde hem de toplumsal ilişkilerde meydana gelen değişim ve dönüşümlerle başa çıkma ve yeri geldiğinde bunlarla mücadele etme gereksinimi duymaktadırlar.

Kadınların şiddet sonrası hayatlarına devam etmeleri için ailesel, sosyal, kurumsal ve ekonomik destek almaları gerekmektedir. Tüm bu destek sistemleri, kadınların şiddet sonrası toplumsal uyumlarını/sosyal adaptasyonlarını yükseltmeye yöneliktir. Günümüzde kadınların deneyimledikleri fiziksel, duygusal/sözel, ekonomik, cinsel şiddet türleri göz önüne alındığında şiddet sonrası sosyal adaptasyonun güçlüğü ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Şiddet mağduru kadınların sosyal düzene uyum sağlamaları, sosyal işlevselliklerini artırmaları ve şiddetin etkilerini azaltmaları/yok etmeleri için çevresi içinde birey nosyonu ile şekillenen ekosistem yaklaşımı ile sosyal adaptasyonlarının sağlanması gerekmektedir.

Ekosistem yaklaşımı, bireyin çevresiyle etkileşimine odaklanarak mevcut sorunları ele almaya çalışır. Ekosistem yaklaşımı, mikro düzeyde, bireyin fizyolojik ve psikolojik yaşam deneyimlerine; mezo düzeyde arkadaş, aile, akranlarıyla ilişkilerine; makro düzeyde ise sosyal sistemler ve geniş gruplar ile etkileşimlerine odaklanır. Ekosistem yaklaşımında her düzey için adaptasyon, bireyin çevresiyle uyumlu bir şekilde bağlantı kurması açısından bir gereklilik olarak görülmektedir.

Bu çalışmada, kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların (n=18) sosyal adaptasyonları, ekosistem yaklaşımına göre ele alınmıştır. Bu nedenle araştırmanın öznesi olan kadın bireylere yönelik ekosistem perspektifine göre hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu ile sosyo-demografik bilgi formu kullanılarak, kadınların sosyal adaptasyonları değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Ekosistem yaklaşımıyla şiddet ortamından sonraki sosyal adaptasyon olgusu mikro, mezo ve makro düzeyde ele alınmıştır. Bu nedenle araştırma kapsamında bireysel görüşmelerin yanında sunulan kurumsal hizmetlerin de değerlendirmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekosistem Yaklaşımı, Kadın Konukevleri, Kadına Yönelik Şiddet, Sosyal Adaptasyon, Şiddet Mağduru Kadınlar

SUMMARY

Examination of Social Adaptations of Female Victims of Violence in Women's Shelters According to Ecosystem Approach: The Sample of Ankara

Violence against women is a social and global problem that violates women's human rights. Female victims of violence want to constitute a new life for a nonviolent environment as disadvantaged individuals in the society. For this reason, women need to cope with and struggle against the changes and transformations in family and social relations.

Women require familial, institutional, social and economic support to continue their lives after the violence. All these support systems are aimed at increasing the social adaptation of women for their lives after the violence. Today given the types of physical, emotional, economic, sexual violence experienced by women, the post-violence social adaptation is appearing more difficult and necessity.

Female victims of violence have to provide social adaptation with ecosystem approach that is shaped by the notion of the person in environment to comply with social order, to increase their social functioning to reduce/eliminate the effects of violence. The ecosystem approach tries to tackle current problems by focusing on the interaction with person's environment. Ecosystem approach focus on individual's physiological and psychological life experiences in micro level; friends, family, peers' relations in mezzo level and interactions with social systems and large groups in macro level. Adaptation at all these levels in the ecosystem approach is seen as a necessity in terms of linking with the person's environment.

In this study, it was examined social adaptations of female victims (n=18) of violence in women's shelters according to ecosystem approach. For this reason, it was used semi-structured interview form and socio-demographic questionnaire prepared according to the perspective of the ecosystem-oriented women who are the subject of this. It was approached to the fact of social adaptation after violence in micro, mezzo and macro level that are components of ecosystem approach. Furthermore, it was evaluated the institutional services in relation to social adaptation after violence together individual interviews.

Keywords: Ecosystem Approach, Women's Shelters, Violence Against Women, Social Adaptation, Female Victims of Violence

KAYNAKLAR

- ABRAHAMS H (2007). Supporting Women After Domestic Violence: Loss, Trauma and Recovery. Jessica Kingsley Publishers, London.
- ABRAMSON LY, SELIGMAN ME, TEASDALE JP (1978). Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, **87(1)**: 49-74.
- ALTINAY AG, ARAT Y (2008). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul.
- ALTIPARMAK İB (2015). Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede Şönim’lerin rolü: Ankara örneği. *International Journal of Social Science*, **36**: 449-464.
- ANDERSON KL (1997). Gender, status, and domestic violence: An integration of feminist and family violence approaches. *Journal of Marriage and the Family*, **59**: 655–669.
- ARRIGHI BA (1997). America's Shame: Women And Children in Shelter And The Degradation Of Family Roles. Praeger Publishers, USA.
- BAKER CK, COOK SL, NORRIS FH (2003). Domestic Violence and Housing Problems: A Contextual Analysis of Women’s Help-Seeking, Received Informal Support, And Formal System Response. *Violence Against Women*, **9(7)**: 754-783.
- BASAR F, DEMİRCİ N (2018). Domestic violence against women in Turkey. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, **34(3)**: 660–665.
- BAŞKALE H, SÖZER A (2015). Eşinden/partnerinden şiddet gören kadınların şiddet algısı ve mağduriyet nedenleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, **14(6)**: 466–472.
- BİLGİLİ N, VURAL G (2011). Kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi: namus cinayetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, **14(1)**: 66-72.

BM (1981). Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme.

BM (1993). Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge.

BOGAT GA, LEVENDOSKY AA, THERAN S, VON EYE A, DAVIDSON WS (2003). Predicting the psychosocial effects of interpersonal partner violence (IPV): How much does a woman's history of IPV matter? *Journal Of Interpersonal Violence*, **18(11)**: 1271-1291.

BOGRAD M (1990). Feminist perspectives on wife abuse: An introduction. K.Yllö ve M.Bograd (Eds.), *Feminist Perspectives on Wife Abuse* içinde (s. 11-26). Sage Publications, California.

BORAN P, GÖKÇAY G, DEVECİOĞLU E, EREN T (2013). Çocuk gelinler. *Marmara Medical Journal*, **(26)**: 58-62.

BRONFENBRENNER U (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature And Design. Harvard University Press, Massachusetts.

BRONFENBRENNER U (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, **22(6)**: 723-742.

BRONFENBRENNER U (1989). Ecological systems theory. *Annals of Child Development*, **6**: 187-249.

BRONFENBRENNER U (1995). Developmental ecology through space and time: A future perspective. P. Moen ve G. H. Elder, Jr., (Ed.), *Examining Lives in Context: Perspectives on The Ecology Of Human Development* içinde (s. 619-647). American Psychological Association, Washington, DC.

- BRONFENBRENNER U, EVANS GW (2001). Developmental science in the 21st century: Emerging questions, theoretical models, research designs and empirical findings. *Social Development* **9(1)**: 115-125.
- CAMPBELL JC (2002). Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet*, **359(9314)**: 1331–1336.
- CAMPBELL JC, LEWANDOWSKI LA (1997). Mental and physical health effects of intimate partner violence on women and children. *Psychiatric Clinics of North America*, **20(2)**: 353- 374.
- CAMPBELL JC, SOEKEN KL (1999). Forced sex and intimate partner violence: effects on women's health. *Violence Against Women*, **5(9)**: 1017–1035.
- CAMPBELL JC, DIENEMANN J, JONES AS, KUB J, SCHOLLENBERGER J, O'CAMPO P, GIELEN AC, WYNNE C (2002). Intimate partner violence and physical health consequences. *Arch Intern Med*, **162(10)**: 1157-1163.
- CAMPBELL J, GARCÍA-MORENO C, SHARPS P (2004). Abuse during pregnancy in industrialized and developing countries. *Violence Against Women*, **10(7)**: 770–789.
- CAMPBELL JC, LEWANDOWSKI LA (1997). Mental and physical health effects of intimate partner violence on women and children. *Psychiatric Clinics of North America*, **20(2)**: 353- 374.
- CAMPBELL R, SULLIVAN CM, DAVIDSON WS (1995). Women who use domestic violence shelters: Changes in depression over time. *Psychology of Women Quarterly*, **19(2)**: 237-255.
- CHORNESKY A (2000). The dynamics of battering revisited. *Affilia: Journal of Social Work*, **15**: 480-501.

CHRISTAKIS NA, FOWLER JH (2009). Connected: The Surprising Power of Our Social Networks and How They Shape Our Lives. Little Brown Spark, New York.

CİNSEL EĞİTİM TEDAVİ VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ (2006). Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması. İstanbul.

COKER AL, SMITH PH, BETHEA L, KING MR, MCKEOWN RE (2000). Physical health consequences of physical and psychological intimate partner violence. *Arch Fam Med*, **9(5)**: 451–57.

COLLETT BJ, CORDLE CJ, STEWART CR, JAGGER C (1998). A comparative study of women with chronic pelvic pain, chronic nonpelvic pain and those with no history of pain attending general practitioners. *Br J Obstet Gynaecol*, **105(1)**: 87–92.

COMPTON BR, GALAWAY B (1979). Social Work Processes. The Dorsey, USA.

CORDERO A (2014). Understanding Experiences of Female Survivors of Domestic Violence: Stories of Strength, Resilience, and Mechanisms That Assist in Leaving Violent Relationships. Doktora Tezi. Utah State University, Utah.

CROWELL NA, BURGESS AW (1996). Understanding Violence Against Women. National Academy Press, Washington DC..

DANIŞ Z (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, **3(9)**: 45-53.

DAVIS C (2003). Housing Associations – Rehousing Women Leaving Domestic Violence: New Challenges And Good Practice. The Policy Press, Bristol.

DEKESEREDY WS, HINCH R (1991). Woman Abuse: Sociological Perspectives. Thompson Educational Publishing, Toronto.

DEMİR A (2011). Yasal düzenlemelerde kadın hakları. *Hukuk Gündemi Dergisi*. 32-36.

- DEWARD SL, MOE AM (2010). Like prison: Homeless women's narratives of surviving shelter. *Journal of Sociology and Social Welfare*, **37(1)**: 115-136.
- DIAZ-OLAVARRIETA C, CAMPBELL JC, GARCIA DE LA CADENA C, PAZ F, VILLA AR (1999). Domestic violence against patients with chronic neurologic disorders. *Arch Neurol*, **56(6)**: 81–85.
- DILLON G, HUSSAIN R, LOXTON D, RAHMAN S (2013). Mental and physical health and intimate partner violence against women: A review of the literature. *International Journal of Family Medicine*, **2013(313909)**: 1-15.
- DİŞSİZ M, ŞAHİN NH (2008). Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, **1(1)**: 50-58.
- DÖNMEZ G, ŞİMŞEK H, GÜNAY T (2012). Evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet ve ilişkili etmenler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, **10(3)**: 151–159.
- DUGAN MK, HOCK RR (2006). It's My Life Now: Starting Over After an Abusive Relationship or Domestic Violence (2nd Ed.). Routledge, New York.
- DUTTON DG (1985). An ecologically nested theory of male violence toward intimates. *International Journal of Women's Studies*, **8(4)**: 404-413.
- DUTTON DG (1988). Domestic Assault of Women: Psychological and Criminal Justice Perspectives. Allyn and Bacon, Boston.
- DUTTON DG, PAINTER SL (1981). Traumatic Bonding: The development of emotional attachments in battered women and other relationships of intermittent abuse. *Victimology*, **6**: 139-155.
- DUTTON DG, PAINTER SL (1993). The battered woman syndrome: Effects of severity and intermittency of abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, **63**: 614-622.

- DUYAN V (2012). Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Ankara.
- DWYER DC, SMOKOWSKI PR, BRICOUT JC, WODARSKI JS (1995). Domestic violence research: Theoretical and practice implications for social work. *Clinical Social Work Journal*, **23(2)**: 185-198.
- EDLESON JL, TOLMAN RM (1992). Intervention For Men Who Batter: An Ecological Approach. Sage, Newbury Park, CA.
- EL MOEZ KA, ELSYED M, YOUSEF I, ELDEEN AW, ELLITHY W (2014). Psychosocial characteristic of female victims of domestic violence. *Egyptian Journal of Psychiatry*, **34**: 40-48.
- ERDEM A (2009). The Politics of Sheltering Women: The Case of SHÇEK. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ERDOĞAN S, AKTAŞ A, BAYRAM GO (2009). Sığınmaevinde yaşayan bir grup kadının şiddet deneyimleri ve baş etme yaklaşımları: Niteliksel bir çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, **6(1)**: 807-824.
- FAULK M (1974). Men who assault their wives. *Med. Sci. Law* **14(3)**: 180-183.
- GARBARINO J, WHITTAKER JK (1983). Social Support Networks: Informal Helping in The Human Services. Aldine De Gruyter, New York.
- GAZMARARIAN JA, LAZORICK S, SPITZ AM, BALLARD TJ, SALTZMAN LE, MARKS JS (1996). Prevalence of violence against pregnant women. *Journal of the American Medical Association*. **275(24)**: 1915-1920.
- GELLES RJ (1983). An Exchange/social control theory. D. Finkelhor, R. J. Gelles, G. T. Hotaling, M. A. Straus (Ed.), *The Dark Side of Families: Current Family Violence Research* içinde (s. 151–165). Sage, Beverly Hills, CA.

GELLES RJ (1993a). Family violence. R. L. Hampton, T. Gullotta, G. Adams, E. Potter IH, R. Weissberg (Ed.), *Family Violence: Prevention and Treatment* içinde (s. 1-24). Sage, Newbury Park, CA.

GELLES RJ (1993b). Through a sociological lens: Social structure and family violence. R. J. Gelles & D. R. Loseke, M.M. Cavanaugh (Ed.), *Current Controversies on Family Violence* içinde (s. 53–85). Sage, Newbury Park, CA.

GELLES RJ, HARROP JW (1989). Violence, battering, and psychological distress among women. *Journal of Interpersonal Violence*, **4(4)**: 400-420.

GONDOLF EW (1988). Battered Women as Survivors: An Alternative to Treating Learned Helplessness. Lexington Books, England.

GOODE WJ (1971). Force and violence in the family. *Journal of Marriage and The Family*, **33**: 624–636.

GRAHAM DLR., RAWLINGS EI, RIMINI N (1988). Survivors of Terror: Battered women, hostages, and the Stockholm syndrome. Y. Kersti ve M. Bograd (Ed.), *Feminist Perspectives on Wife Abuse* içinde, (s. 217-233). Sage, Thousand Oaks, CA.

GÜLER N, TEL H, TUNCAY FÖ (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, **27(2)**: 51-56.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ (2014). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Ankara.

HAGUE G, MULLENDER A, ARIS R (2003). Is Anyone Listening? Accountability and Women Survivors of Domestic Violence. Routledge, London.

HAMBERGER LK, HASTINGS JE (1985). Personality Correlates of Men Who Abuse Their Partners: Some Preliminary Data. Paper presented at the meeting of the Society for Personality Assessment. Berkeley, CA.

- HAMBERGER LK, HASTINGS JE (1986). Personality correlates of men who abuse their partners: A cross-validated study. *Journal of Family Violence*, **1(4)**: 323–341.
- HEISE LL (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence Against Women*, **4(3)**: 262–290.
- HEISE L, ELLSBERG M, GOTTEMÖELLER M (1999). Populations Report: Ending Violence Against Women. John's Hopkins University School of Public Health; Population Information Program, Baltimore, Report No.: Series L, No. 11.
- HİDİROĞLU S, TOPUZOĞLU A, AY P, KARAVUŞ M (2006). Kadın ve çocuklara karşı fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: İstanbul 'da sağlık ocağı tabanlı bir çalışma. *Yeni Symposium*, **44(4)**: 196–202.
- HOMANS G (1961). Social Behavior: Its Elementary Forms. Harcourt Brace, New York.
- ITZHAKY H, BEN-PORAT A (2005). Battered women in shelters: Internal resources, well-being, and integration. *Affilia*, **20(1)**: 39-51.
- İBİLOĞLU AO (2012). Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, **4(2)**: 204-222.
- İKİNCİ SS (2014). Toplumun kanayan yarası: Kadına yönelik aile içi şiddet kavramı ve yansımaları. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, **13(2)**: 21–28.
- İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (2019). 2018 Yılı Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Raporu. Ankara.
- JAFFE P, WOLFE DA, WILSON S, ZAK L (1986). Emotional and physical health problems of battered women. *Canadian Journal of Psychiatry*, **31(7)**: 625-629.
- JOHNSON ES (2008). Ecological systems and complexity theory: Toward an alternative model of accountability in education. *Complicity: An International Journal of Complexity and Education*, **5(1)**: 1- 10.
- JOSE A, GRAÑA JL, O'LEARY KD, REDONDO N, JOSE R (2018). Psychopathological Factors and Perpetration of Intimate Partner Aggression: A Multivariate Model. *Journal of Interpersonal Violence*, **0(00)**: 1-21.

KADIN KONUKEVLERİNİN AÇILMASI VE İŞLETİLMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK (2013, 5 Ocak). *Resmî Gazete* (Sayı: 28519).

KARAL D, AYDEMİR E (2012). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. USAK Sosyal Araştırmalar Merkezi, Ankara.

KEELING J, MASON T (2008). Domestic Violence: A Multi-Professional Approach For Healthcare Practitioners. Open University Press McGraw-Hill Education, New York.

KIRST-ASHMAN KK, HULL GH (1999). Understanding Generalist Practice, Nelson Hall, Chicago.

KIRST-ASHMAN K, ZASTROW C (2007). Understanding Human Behavior and The Social Environment (7th Ed.). Thomson Brooks/Cole, Belmont.

KOCACIK F, DOĞAN O (2006). Domestic violence against women in sivas, turkey: survey study. *Croat Med*, **47(5)**: 742-749.

KORKUT-OWEN F, OWEN DW (2008). Kadına Yönelik Şiddet. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

KOSS MP, KOSS PG, WOODRUFF WJ (1991). Deleterious effects of criminal victimization on women’s health and medical utilization. *Arch Intern Med* **151(2)**: 342–347.

KÖŞGEROĞLU N, ÜNSAL A, TÜRE A, ÇULHA İ, ÖZ Z (2016). Eskişehir’de yaşayan bir grup kadının aile içi şiddete maruziyet durumları ile sosyo- demografik özellikleri arasındaki ilişki. *E.O.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, **17(1)**: 83-94.

KRENKEL S, MORE CLOO, LIMA DA MOTTA CC (2015). The significant social networks of women who have resided in shelters. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, **25(60)**: 125-133.

LESERMAN J, LI Z, DROSSMAN DA, HU YJ (1998). Selected symptoms associated with sexual and physical abuse among female patients with gastrointestinal disorders: the impact on subsequent health care visits. *Psychol Med*, **28(2)**: 417–425.

LETOURNEAU EJ, HOLMES M, CHASENDUNN-ROARK J (1999). Gynecologic health consequences to victims of interpersonal violence. *Womens Health Issues* **9(2)**: 115–120.

- LOGAR R (2005). The Austrian Model of İntervention in Domestic Violence Cases. Domestic Abuse Intervention Center, Vienna.
- LOSEKE DR (2004). Through a sociological lens: The complexities of family violence. R. J. Gelles, D. R. Loseke, M.M. Cavanaugh (Ed.), *Current Controversies on Family Violence* içinde (s. 35–48). Sage, Newbury Park, CA.
- MAVİLİ-AKTAŞ A (2006). Aile içi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması. Elma, Ankara.
- MCCAULEY J, KERN DE, KOLODNER K, DILL L, SCHROEDER AF, DECHANT HK, RYDEN J, BASS EB, DEROGATIS LR (1995). The “battering syndrome”: prevalence and clinical characteristics of domestic violence in primary care internal medicine practices. *Ann Intern Med*, **123(10)**: 737–746.
- MITCHELL R, HODSON C (1983). Coping with domestic violence: Social support and psychological health among battered women. *American Journal of Community Psychology*, **11(6)**: 629-654.
- MOR ÇATI KADIN SIĞINAĞI VAKFI (2018). Faaliyet Raporu. İstanbul.
- MULLENDER A (1996). Rethinking Domestic Violence: The Social Work and Probation Response. Routledge, London.
- MURPHY CM, MEYER SL, O’LEARY KD (1993). Family origin violence and MCMI-II psychopathology among partner assaultive men. *Violence and Victims*, **8(2)**: 165–176.
- NARANCH L (1997). Naming and framing the issues: Demanding full citizenship for women. C.R. Daniels (Ed.), *Feminists Negotiate The State: The Politics of Domestic Violence* içinde (sf. 21-34). University Press of America, Lanham, MD.
- NIXON K (2007). The power to name: Conceptualizing domestic violence as violence against women. *Currents: New Scholarship in the Human Services*, **6(1)**: 1-24.
- OECD (2018). Gender Institutions and Development Database. Erişim Adresi: [<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GIDDB2019>]. Erişim Tarihi: 23/04/2019.
- OECD (2019). “Violence against women” in Society at a Glance 2019: OECD Social

Indicators, OECD Publishing, Paris.

O'LEARY KD (1993). Through a psychological lens: Personality traits, personality disorders, and levels of violence. R. Gelles ve D. Loseke (Ed.), *Current Controversies on Family Violence* içinde (s. 7-30). Sage, NewburyPark, CA.

ORAVA TA, MCLEOD P, SHARPE D (1996). Perceptions of control, depressive symptomatology, and self-esteem of women in transition from abusive relationships. *Journal of Family Violence* **11(2)**: 167-186.

ÖZYURT BC, DEVECİ A (2011). Manisa'da kırsal bir bölgedeki 15-49 yaş evli kadınlarda depresif belirti yaygınlığı ve aile içi şiddetle ilişkisi. *Turkish Journal of Psychiatry*, **22(1)**: 10-16.

ÖZCAN Ş, KIRCA N (2017). Çözümeyen sorun: Kadına yönelik aile içi şiddet ve hemşirenin rolü. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, **6(2)**: 87-96.

PAHL J (1985). Private Violence and Public Policy: The Needs of Battered Women and the Response of the Public Services (1st Ed.). Routledge & Kegan Paul, London.

PAIN R (2012). Everyday Terrorism: How Fear Works in Domestic Abuse. Centre for Social Justice and Community Action, Durham University, Durham.

PARDECK JT (1988). An ecological approach for social work practice. *Journal of Sociology and Social Welfare*, **15(2)**: 133-142.

PAYNE M (1991). Modern Social Work Theory: A Critical Introduction. Macmillan, London.

PLICHTA SB (1996). Violence and abuse: implications for women's health. M. M. Falik, K. S. Collins (Ed.). *Women's Health, the Commonwealth Fund Survey* içinde (s. 237-271). The Johns Hopkins University Press, Baltimore.

POLAT O (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, **22 (1)**: 15-34.

REÇBER B (2018). Türkiye'de şiddet önleme ve izleme merkezleri etkin mi? *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, **16(4)**: 367-376.

- ROBERTS AR (2002). Handbook of Domestic Violence Intervention Strategies. Oxford University, New York.
- SACKETT LA, SAUNDERS DG (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, **14(1)**: 105-117.
- SATO RA, HEIBY EM (1992). Correlates of depressive symptoms among battered women. *Journal of Family Violence*, **7(3)**: 229-245.
- SHEAFOR BW, HOREJSI CJ (2011). Techniques and Guidelines for Social Work Practice. Pearson, Boston.
- SMITH L (1989) Domestic Violence: An Overview of the Literature. Home Office Research Study 107, HMSO, London.
- SULLIVAN CM, BASTA J, TAN C, DAVIDSON WS (1992). Brief Report: After the crisis: A needs assessment of women leaving a domestic violence shelter. *Violence and Victims*, **7(3)**: 267-275.
- SWANBERG J, MACKE C, LOGAN TK (2007). Working women making it work: Intimate partner violence, employment, and workplace support. *Journal of Interpersonal Violence*, **22(3)**: 292-311.
- TOLLESTRUP K, SKLAR D, FROST FJ, OLSON L, WEYBRIGHT J, SANDVIG J, LARSON M (1999). Health indicators and intimate partner violence among women who are members of a managed care organization. *Prev Med*, **29(5)**: 431-440.
- T.C. AİLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI (2018). Kadın Konukevi. Erişim Adresi: [<https://alo144.ailevecalisma.gov.tr/bilgi-bankasi/kadin-konukevi>]. Erişim Tarihi: 27/04/2019.
- T.C. AİLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI (2019). Şiddet Maruz Kalındığında. Erişim Adresi: [<https://ailevecalisma.gov.tr/ksgm/siddete-maruz-kalindiginda>]. Erişim Tarihi: 28/04/2019.
- T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI (2014). Türkiye Aile Yapısı Araştırması. Ankara.

- T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2016). Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele: Ulusal Eylem Planı (2016-2020). Ankara.
- T.C. BAŞBAKANLIK AİLE ARAŞTIRMA KURUMU (1995). Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları. Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- T.C. BAŞBAKANLIK KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (t.y.). Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı. Ankara.
- T.C. BAŞBAKANLIK KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler. Ankara.
- T.C. BAŞBAKANLIK KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- TUTTY LM (1999). Husband Abuse: An Overview Of Research And Perspectives. Family Violence Prevention Unit, Ottawa.
- TURAN N (2009). Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aile için Sosyal Hizmet. Aydınlar Matbaacılık, Ankara.
- TÜRKİYE ANNE ÇOCUK VE ERGEN SAĞLIĞI ENSTİTÜSÜ (2019). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Tarihçesi. Ankara.
- UYAR M, ÖZTÜRK ENY, ŞAHİN TK (2018). Kadına yönelik şiddete genel bir bakış. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **6(71)**: 154-162.
- VAHİP İ, DOĞANAVŞARGİL Ö (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, **17(2)**: 107–114.
- VERBI Software GmbH (2018). Maxqda: Qualitative Data Analysis Software, (18.0.3), Berlin.

- VOYDANOFF P (2001). Conceptualizing community in the context of work and family. *Community, Work and Family*, **4(2)**: 133-156.
- YALÇIN M (2014). Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar ile Kurulmuşta Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- YANIK A, HANBABA Z, SOYGÜR S, AYALTI B, DOĞAN M (2014). Kadına yönelik şiddet davranışlarının değerlendirilmesi: Türkiye’den kanıt. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 104–111.
- YENGİN H (1997). Bir iletişimsizlik biçimi: şiddet. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, **0(4)**: 147-218.
- YILDIRIM A, ŞİMŞEK H (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin, Ankara.
- YLLO KA (1993). Through a feminist lens: Gender, power, and violence. R.J. Gelles, D.R. Loseke (Ed.). *Current Controversies on Family Violence* içinde (s. 47-62). Sage, Newbury Park, CA.
- YURTSEVEN HR, ERKUL H, MORKOÇ DK (2013). Örneklerle Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Ve Teknikleri. Detay Yayıncılık, Ankara.
- YÜKSEL M, DİNÇER F (2018). Aile içi şiddete şahit olan çocuklar: Bir Alanyazın derlemesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Arastirmalari Dergisi*, **2(2)**: 130–141.
- WALKER LE (1979). *The Battered Woman*. Harper and Row, New York.
- WALKER LE (1991). Post-traumatic stress disorder in women: Diagnosis and treatment of battered woman syndrome. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, **28(1)**: 21-29.
- WALKER T (2016). Ecological Systems Theory: Using Spheres of Influence to Support Small-unit Climate and Training (Research Report, 1997). U.S. Army Research Institute, Massachusetts.

- WARSHAW C (1996). Identification, assessment and intervention with victims of domestic violence. Warshaw, C. (Ed.) *Identification, Assessment And Intervention with Victims Of Domestic Violence: Improving The Healthcare Response To Domestic Violence* içinde. (s. 49-85). Family Violence Prevention Fund, San Francisco, CA.
- WEHMEYER ML, ABERY BH, MITHAUG DE, STANCLIFFE RJ (2003). *Theory in Self-Determination: Foundations For Educational Practice*. Charles C. Thomas Publisher, Illinois.
- WHO (1996). *Consultation on Violence Against Women*. World Health Organization Publishing, Geneva.
- WHO (2002). *The World Health Report: Reducing Risks, Promoting Healthy Life*. World Health Organization Publishing, Geneva.
- WHO (2005). *Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women: Initial Results Onprevalence, Health Outcomesand Women's Responses*. World Health Organization Publishing, Switzerland.
- WHO (2013). *Global and Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence and Health Effects of İntimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence*. World Health Organization Publishing, Italy.
- WILCOX P (2006). *Surviving Domestic Violence: Gender, Poverty and Agency*. Palgrave Macmillan, New York.
- WORCESTER N (2002). Women's use of force: Complexities and challenges of taking the issue seriously. *Violence Against Women*, **8**: 1390-1415.
- YOLCUOĞLU İG (2014). *Sosyal Hizmet/Sosyal Çalışma Bilim ve Mesleğine Giriş*. Nar Yayınları, İstanbul.
- ZASTROW C (2007). *The Practice of Social Work: A Comprehensive Worktext* (8th ed.). Thomson Brooks/Cole, Belmont, CA.

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

“KADIN KONUKEVLERİNDE KALAN ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYAL ADAPTASYONLARININ EKOSİSTEM YAKLAŞIMINA GÖRE İNCELENMESİ: ANKARA ÖRNEĞİ” ADLI ARAŞTIRMANIN BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sizi tarafımdan yürütülen “Kadın Konukevlerinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınların Sosyal Adaptasyonlarının Ekosistem Yaklaşımına Göre İncelenmesi: Ankara Örneği” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. İsterseniz bu bilgileri aileniz ve/veya yakınlarınız ile tartışınız. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Sosyo Demografik Bilgi Formunda 12, Yarı Yapılandırılmış Görüşme formunda ise 31 adet soru yer almaktadır. Sorulara yanıt verme süreniz Sosyo Demografik Bilgi Formu için yaklaşık 10 dakika Yarı Yapılandırılmış Görüşme formu için de en az 45 dakikadır. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırma sürerken herhangi bir zamanda istemeniz durumunda sorumlu araştırmacıyı bilgilendirmek koşulu ile araştırmadan ayrılabilirsiniz. Bilgi formunu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme formundaki soruları yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler araştırmacıda saklı kalacak ve toplanan veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır.

Formlarda bulunan sorulara vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmanın niteliği açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, formlarda bulunan sorulara doğru yanıt vermenizi rica eder, iş birliğiniz için teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Veysi BAYDAR

Ek 2: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

“KADIN KONUKEVLERİNDE KALAN ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYAL ADAPTASYONLARININ EKOSİSTEM YAKLAŞIMINA GÖRE İNCELENMESİ: ANKARA ÖRNEĞİ” ADLI ARAŞTIRMANIN SOSYO-DEMOGRAFIK BİLGİ FORMU

- 1. Yaş:**
- 2. Evlenme Yaşı:**
- 3. Evlilik Sayısı:**
- 4. Varsa Çocuk Sayısı:**
- 5. Partnerle ilişki durumu:**
  - a) Flört
  - b) Nişanlı
  - c) Evli
  - d) Nikahsız ortak yaşam
  - e) Bekar
- 6. Partnerin Eğitim Durumu**
  - a) Okur-yazar
  - b) Okur-yazar değil
  - c) İlkokul
  - d) Ortaokul
  - e) İlköğretim
  - f) Lise
  - g) Lisans
  - h) Lisansüstü
- 7. Eğitim Durumu (En son mezun olduğu okul):**
  - a) Okur-yazar
  - b) Okur-yazar değil
  - c) İlkokul
  - d) Ortaokul
  - e) İlköğretim
  - f) Lise

- g) Lisans
- h) Lisansüstü

8. Partnerle ilişki süresi:

- a) 1 aydan az
- b) Yaklaşık 1 ay
- c) Yaklaşık 3 ay
- d) 3-5 ay
- e) Yaklaşık 6 ay
- f) Yaklaşık 1 yıl
- g) 1-2 yıl
- h) 3 yıl
- i) 3 yıldan fazla

9. Şu an çalışıyor mu?

- a) Evet b) Hayır

10. Meslek:

11. Partner çalışıyor mu?

12. Partnerin Mesleği:

Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

“KADIN KONUKEVLERİNDE KALAN ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYAL ADAPTASYONLARININ EKOSİSTEM YAKLAŞIMINA GÖRE İNCELENMESİ: ANKARA ÖRNEĞİ” ADLI ARAŞTIRMANIN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmanın amaçlarına uygun olarak düzenlenmiştir. Bu anlamda araştırma soruları ve ilgili görüşme soruları aşağıda sınıflandırılmıştır.

A. Kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların bireysel/kişisel durumları/istekleri ve beklentileri sosyal adaptasyonlarını ne şekilde etkilemektedir?

1. Ne kadar süredir buradasınız?
2. Evin dışında burada olmak/yaşamak nasıl bir his?
3. Buraya geldiğiniz için mutlu musunuz?
4. Ne tür zorluklarla karşılaştınız, bu zorlukların üstesinden gelebildiğinizi düşünüyor musunuz?
5. Hayatınıza şekil vermek, yeni bir hayat kurma konusunda kendinize ne kadar güveniyorsunuz?
6. Şu an fiziksel sağlığınız nasıl?
7. Peki ruhsal ve duygusal sağlığınız nasıl?
8. Şu an hayatınızda en önemli şey sizce nedir?
9. Hayata dair beklentileriniz neler?
10. Beş yıl sonra kendinizi nerede görüyorsunuz?
11. Uzun vadede amaçlarınız, beklentileriniz, umutlarınız, planlarınız neler?

12. Diğer kadınlara bir mesaj vermek isteseydiniz bu ne olurdu?
13. Şu an elinizde sihirli bir değnek olsaydı neleri değiştirmek isterdiniz?

B. Kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların aile ve arkadaş ilişkileri nasıldır?

C. Kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların akraba ve komşuluk ilişkileri nasıldır?

1. Kaç arkadaşınız var burada? Arkadaşlarınızla neler yapıyorsunuz, neleri paylaşıyorsunuz?
2. Siz bunları yaşarken ailenizin tutumu nasıldı? Bu süreçte sizi desteklediler mi?
3. En zorda olduğunuz dönemler için destek aldınız mı, nasıl bir süreçti, aileniz dışında kimden veya kimlerden destek aldınız? Bu destek gerçekten size yardımcı oldu mu?
4. Toplumun, mahalledeki komşularınızın, akrabalarınızın size bakışını nasıl buluyorsunuz? Bu konudaki tutum, davranış ve düşünceleri sizi nasıl etkiledi?
5. Şu an ki durumunuz eski arkadaşlıklarınızı, akraba, aile ve diğer insanlarla ilişkilerinizi nasıl etkiledi? Neler yaşadınız bu konuda?
6. Çocuğunuzla ilgili, onunla ilişkinizde neler değişti? Tüm sorunlara rağmen onunla ilgilenebildiğinizi düşünüyor musun?
7. Size şiddet uygulayan kişiyle görüşüyor musunuz?

D. Toplumun bakışı, toplumsal ve kültürel olgular, durumlar veya özellikler kadın konukevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların sosyal adaptasyonlarını ne şekilde etkilemektedir?

1. Burada kalmaya nasıl karar verdiniz, kararınızı etkileyenler kimlerdi?
2. Kuruma yerleşme kararı konusunda herhangi bir baskı hissettiniz mi?

3. Toplumun bir parçası olduğunuzu düşünüyor musunuz?

E. Kurum düzeyinde (kadın konukevi) verilen hizmetler ve sosyal adaptasyon ilişkisi nasıldır?

F. Kadın konukevinde kalan şiddet mağduru kadınların hizmet aldıkları kurumlarla ilişkileri nasıldır?

1. Korunduğunuzu bilseydiniz eski evinize gitmek ister miydiniz?
2. Burada yaşamak güvende hissettiriyor mu?
3. Burada olmanın en iyi tarafı sizce nedir?
4. Sizce verilen hizmetler yeterli mi, başka ne tür hizmetlerin verilmesini isterdiniz?
5. Verilen hizmetler yeni bir hayat kurmanızı sağlıyor mu?
6. Herhangi bir mesleki eğitim hizmeti alıyor musunuz? Ne tür bir mesleki eğitim?
7. Herhangi bir danışmanlık alıyor musunuz faydası oluyor mu veya grup çalışmalarına katılıyor musunuz? Ne tür grup çalışmaları yapıyorsunuz?
8. Karşılaştırmak gerekirse şu anki hayatınızla eski hayatınız, daha mı iyi oldu daha mı kötü?

Ek 4: Etik Kurul İzin Belgesi

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	“Kadın Konukevlerinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınların Sosyal Adaptasyonlarının Ekosistem Yaklaşımına Göre İncelenmesi: Ankara Örneği”			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Doç. Dr. Ayşe Sezen SERPEN			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Gerontoloji, Kadın Çalışmaları			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Ankara Üniversitesi			
	DESTEKLEYİCİ				
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
Karar Bilgileri	Karar No: 1/12	Tarih: 03.01.2018		
	Yukarıda bilgileri verilen Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna “oybirliği” ile karar verilmiştir.			

Ek 5: Kurum İzin Belgesi

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-E.128557
Konu : Veysi BAYDAR

07/12/2017

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 29/11/2017 tarih ve 124991 sayılı yazısı ile Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalında doktora Öğrencisi Veysi BAYDAR'ın Doç. Dr. Ayşe Sezen SERPEN'in danışmanlığında " Kadın Konuklerinde kalan Şiddet Mağduru Kadınların Sosyal Adaptasyonlarının Ekosistem Yaklaşımına göre İncelenmesi" Ankara Örneği başlıklı doktora tez araştırmayı Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı kuruluşlarda uygulayabilmesi talebi bildirilmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 29/11/2017 tarih ve 124991 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirilen söz konusu araştırmanın 30/05/2018 tarihine kadar İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş müdürlüğü denetiminde, kadınların özel hayat, duygusal hassasiyetlerine ve kimliklerinin gizliliğine özen göstererek kadınların ayrıntılı bilgilendirilmesinin sağlanması, sonrasında yalnızca istekli olan kadınların katılımları ile yapılması, gerçekleştirilecek olan görüşmelerin İl Müdürlüklerinin uygun göreceği bir mekanda ve koordinasyonunda yapılması, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde birer örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunda;

Olurlarınıza arz ederim.

Abdulkarim GÜN
Daire Başkanı V.

O L U R
07/12/2017

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin adını görmek için <https://by.s.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (js20xE-NT234q-QyzDq1-oFqE+Z-P1CHKLO+) kodunu yazınız.

ÖZGEÇMİŞ

I. Bireysel Bilgiler

Adı Soyadı: Veysi BAYDAR

Doğum Yeri ve Tarihi: Çaldıran/Van, 06 /11/ 1988

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti

Medeni Durum: Bekar

Askerlik Durumu: Tecilli

İletişim Adresi ve Telefon: Karabük Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü
No: 423/B 100. Yıl/Karabük, e-mail: veysibaydar@karabuk.edu.tr, tel: 0370 418
65 46

II. Eğitimi:

Doktora (2014-2019)- Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet ABD Doktora Programı

Yüksek Lisans (2012-2014)- Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet ABD Yüksek Lisans Programı

Lisans (2006-2011)- Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü

Yabancı Dil: İngilizce, Felemenkçe (Başlangıç)

III. Ünvanları

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi- Asistan Öğrenci (2013)

Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi- Araştırma Görevlisi
(2013-...)

IV. Mesleki Deneyimi

Athena Öğrenim Merkezi (Athena Leercentrum) Dil Eğitmeni, Danışman Stajyer, Belçika, Mart 2011 – Haziran 2011.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanı, Stajyer, Ankara, Eylül 2010 – Şubat 2011.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Kısmi Zamanlı Asistan Öğrenci, Şubat 2013 – Haziran 2013.

Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi- Araştırma Görevlisi (2013-...)

V. Bilimsel İlgi Alanları

Yayınları:

Baydar, V. (2019). Meslek etiği ve profesyonelleşme. G. Günay (Ed.). Sosyal hizmet etiği içinde (s. 1-19). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Baydar V. (2018). Soru sorma teknikleri. G. Günay (Ed.). Sosyal hizmette görüşme ilke ve teknikleri içinde (s. 1-20). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Baydar V. (2018). Aile odaklı müdahale ve sonlandırma. M.Z. Tanış (Ed.). Ailelerle sosyal hizmet içinde (s. 1-20). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Baydar V. (2018). Aile ile çalışma ve öndeğerlendirme. M.Z. Tanış (Ed.). Ailelerle sosyal hizmet içinde (s. 1-20). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Baydar V., Ersoy A.F. (2019). Sosyal hizmet mesleği. *Karınca Dergisi*, 85, 14-20.

Baydar V., Ersoy A.F. (2017). Sosyal hizmet ve çevre: Ekososyal yaklaşım. *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*, 52, 236-247.

Baydar, V. (2013). Popüler kültürde mizojini, *Turkish Studies: International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Academic Journal*, 8(12), 151-165.

Baydar V. (2017). Sosyal hizmette kayıt tutma standartları. *Sosyal Hizmet Dergisi*, 1, 7-17.

Baydar, V., Ersoy, A.F. ve Günay, G. (2015). Sosyal Hizmette Onarıcı Adalet Anlayışı ve Uygulamaları. *Sosyal Hizmet Sempozyumu*, 26-28 Kasım, Manisa.

Baydar, V. ve Serpen, A.S. (2015). Feminist Sosyal Hizmet Perspektifinden Taht Oyunları (Game Of Thrones) Dizisinde Kadın Düşmanlığının İncelenmesi. *Sosyal Hizmet Sempozyumu*, 26-28 Kasım, Manisa.

VI. Bilimsel Etkinlikleri

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Mizojini Algısı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, Karabük Üniversitesi Bap Araştırma Projesi, Kbübap-17-Ds-074, Araştırmacı, 2018.